

รายงานการวิจัย

บทบาทและความสำเร็จของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
สาขาวิชาการสอนภาษาไทยชั้นปีที่ ๕ ปีการศึกษา ๒๕๖๓
: กรณีศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

พระมหาจิรายุทธ ปโยโค

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

บทบาทและความสำเร็จของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
สาขาวิชาการสอนภาษาไทยชั้นปีที่ ๕ ปีการศึกษา ๒๕๖๓

: กรณีศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

THE ROLES AND ACHIEVEMENTS OF STUDENTS IN FACULTY OF
EDUCATION MAJOR IN THAI LANGUAGE TEACHING OF 5th YEAR
STUDENT SCHOOL YEAR ON 2020 : A CASE STUDY OF
YASOTHON BUDDHIST COLLEGE

พระมหาจิรายุทธ ปโยโค

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทยและครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาตามความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 3) เพื่อตรวจสอบระดับความคิดเห็นของแนวทางในการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจากผู้เชี่ยวชาญ และ 4) เพื่อศึกษาถึงบทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทยและครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษา เป็นการศึกษาแบบผสมผสานโดยใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ 48 รูป/คน กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพ 20 คน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย และครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 8 ประเด็น คือ การเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอน, การประกันคุณภาพการศึกษา, การวัดและประเมินผลการศึกษา, การสร้างแรงบันดาลใจ, การปฏิสัมพันธ์ในสถานศึกษา, การเตรียมแผนการสอน, ค่าตอบแทน และสิทธิย้ายโรงเรียนและนับเวลาฝึกได้อย่างต่อเนื่อง แนวทางในการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วย 7 ประเด็น คือ การเป็นครูต้นแบบหรือเป็นแม่แบบให้เด็กให้นักเรียน, การพัฒนาตนเอง, การเรียนรู้ได้ทุกสถานการณ์, การมีส่วนร่วมในกิจกรรม, การมีจิตวิญญาณความเป็นครู, การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน และการเรียนรู้ตลอดชีวิตส่วนระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์การสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ 3.88) และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอนประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาชีพครู, ด้านการส่งเสริมและพัฒนาตนเอง, ด้านการจัดการสอนในสถานการณ์ปัจจุบัน, ด้านการพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และด้านเจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

คำสำคัญ: การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู, บทบาทและความสำเร็จ, วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

ABSTRACT

This research the objectives are as follows: 1) to study the problem level of teaching professional experience training of students of the faculty of education. Department of teaching thai language and mentoring teachers in educational institutions. 2) to study the guidelines for the development of teaching professional experience training of students according to the opinions of those involved in teaching professional experience training. 3) to examine the level of opinions on the guidelines for the development of professional teaching experience training from experts. and 4) to study the roles and achievements of students in teaching professional experience faculty of education department of teaching thai language and mentors in schools. This research was a mixed research using a quantitative research sample of 48 person and a qualitative research target of 20 subjects.

The results showed that Problem level in teaching professional experience training of students of the Faculty of Education Thai language teaching and mentoring in educational institutions consists of 8 issues as follows: pre-training preparation, educational quality assurance, educational measurement and evaluation, motivation, school interaction, lesson plan preparation, compensation, and the right to transfer schools and count on continuous training. Guidelines for developing the development of teacher professional experience training consist of 7 issues as follows: participation in activities, being a teacher, adapting to the current situation and lifelong learning. The level of opinions about the teaching experience of students practicing teaching experience overall, it was at a high level (μ 3.88) and factors affecting the success of students practicing teaching experience consisted of 5 aspects, namely, desirable characteristics of a teacher's profession, self-promotion and development, teaching management in the current situation, and development of the process of teaching professional experience. and the attitude aspect of the educational institute administrators Teacher mentors and students' professional experience training.

Keywords: Teacher Professional Experience training, Role and Achievements,
Yasothon Buddhist Collage.

กิตติกรรมประกาศ

การทำงานวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลงได้เพราะได้รับความอนุเคราะห์และการให้ความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และสถาบันวิจัยญาณสังวร ที่ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อให้ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนางานประจำ พร้อมทั้งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามกรอบภาระงานของมหาวิทยาลัย คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัยและพัฒนาการบริการทางวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการพัฒนานักศึกษา

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญอ่านตรวจ พระมหามหวินทร์ ปริสุตโตม, ผศ.ดร. ดร.สุวรรณ ม่วงนวล และคณะผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย พระครูประสิทธิ์ศีลคุณ, ดร. พระครูสุธีรสาร, ดร., ดร.สมปอง จันทคง, ดร.สุวิมล สมไชย และ ดร.พูนศักดิ์ วิเศษแก้ว ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้ความอนุเคราะห์ช่วยตรวจแบบสอบถาม ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษางานวิจัย เกิดความสมบูรณ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ อาจารย์พิรพงษ์ แสนสิ่ง ที่ช่วยเป็นธุระในการศึกษา ค้นคว้าหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องและได้ช่วยประสานงานกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้

คุณค่าของงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาต่อคุณพระรัตนตรัย พ่อ แม่ ครู อาจารย์ ทุกรูป/ท่าน ที่ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ให้กับผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา อนึ่ง ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นที่จะนำเอาจุดบกพร่องที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย และนักศึกษาต่อไป

พระมหาจิรายุทธ ปโยโค
หัวหน้าโครงการวิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญรูปภาพ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	7
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	7
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	8
1.5 นิยามศัพท์	11
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	12
1.7 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้	13
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
2.1. แนวคิดการจัดการเรียนการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542	14
2.2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา	26
2.3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา	42
2.4. การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning เพื่อให้ผู้เรียนรู้จริง	53
2.5. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน	59
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์	98
2.7. พื้นที่ที่ศึกษา	106
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	108
2.9 กรอบแนวคิดของการวิจัย	118
3 วิธีดำเนินการวิจัย	119
3.1 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย	119
3.2 ตัวแปร	120
3.3 ประเภทของข้อมูล	121

3.4 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย	121
3.5 วิธีการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	124
3.6 การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล	127
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	128
3.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	129
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	130
4.1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	130
4.2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	130
4.3 รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	131
4.4 รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	140
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	160
5.1. สรุป	160
5.2 อภิปรายผล	166
5.3. ข้อเสนอแนะ	177
บรรณานุกรม	178
ภาคผนวก	182
ภาคผนวก ก : แบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ	183
ภาคผนวก ข : แบบสอบถามการวิจัยเชิงคุณภาพ	190
ภาคผนวก ค : ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	194
ประวัติผู้วิจัย	199

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ 4.1	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	131
ตารางที่ 4.2	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	131
ตารางที่ 4.3	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานะ	132
ตารางที่ 4.4	แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกี่ยวกับความคิดเห็น ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน รายวิชาการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู ด้านการจัดกิจกรรมของคณะศึกษาศาสตร์	133
ตารางที่ 4.5	แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกี่ยวกับความคิดเห็น ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน รายวิชาการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู ด้านความเหมาะสมในการจัดวิชาเรียนที่ส่งเสริมวิชาชีพครู	134
ตารางที่ 4.6	แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกี่ยวกับความคิดเห็น ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน รายวิชาการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู ด้านความสามารถทางการสอน	134
ตารางที่ 4.7	แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกี่ยวกับความคิดเห็น ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน รายวิชาการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู ด้านสภาพของนักเรียน	135
ตารางที่ 4.8	แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกี่ยวกับความคิดเห็น ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน รายวิชาการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู ด้านการมีปฏิสัมพันธ์	136
ตารางที่ 4.9	แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกี่ยวกับความคิดเห็น ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน รายวิชาการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู ด้านสภาพการทำงานในโรงเรียน	136
ตารางที่ 4.10	แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกี่ยวกับความคิดเห็น ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน รายวิชาการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู ด้านการจัดทำแฟ้มสะสมงาน	137

- ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกี่ยวกับความคิดเห็น 119
ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน รายวิชาการฝึกประสบการณ์
วิชาชีพครู ด้านการนิเทศการสอน
- ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกี่ยวกับความคิดเห็น 120
ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน รายวิชาการฝึกประสบการณ์
วิชาชีพครู ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาฝึกสอน

สารบัญรูปภาพ

ตารางภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

หน้า

118

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและในยุคปัจจุบันสังคมมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมาก นักคิดในแวดวงต่าง ๆ ของโลกและไทยต่างก็พากันให้ความสนใจกับสภาพสังคมเป็นอย่างยิ่ง นักคิดทั้งหลายเรียกสังคมของมนุษยชาติในอนาคตในชื่อที่แตกต่างกันซึ่ง อัลวิน ทอฟฟเลอร์ (Alvin Toffler, 1981, pp. 11-12) เรียกว่า “ยุคคลื่นลูกที่สาม” (The Third Wave) โดยมองว่าการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะ “การเปลี่ยนแปลงทั้งโลก” (Global) ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการศึกษา เป็นต้น โดยมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นตัวขับเคลื่อน ในขณะที่ อีริก ชมิทท์ และ เจเรด โคเฮน (Eric Schmidt & Jared Cohen, 2010, pp. 15-16) เรียกโลกยุคนี้ว่า “ยุคดิจิทัลเปลี่ยนโลก” (The New Digital age) นอกจากนี้แล้วยังถูกขนานนามในชื่ออื่น ๆ อีกที่สื่อความเป็นสากล เช่น “ยุคโลกไร้พรมแดน” (Borderless World) ยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) และ สุวิทย์ เมษินทรีย์ (รัฐมนตรีกระทรวง อ.ว.) เรียกว่าเป็นยุค “หลังสังคมฐานความรู้” (Post Knowledge-Based Society) (อ้างถึงใน อุดุลย์ ศรีวังคุณ, 2557, หน้า 1) ซึ่งเป็นโลกที่เน้นเรื่องกัลยาณมิตร มีการเปลี่ยนรูปแบบของคนจากต่างคนต่างปิด (Closed) ไปสู่ต่างคนต่างเปิด (Opened) เป็นโลกที่ก้าวข้ามสังคมที่เน้นการแข่งขันไปสู่การร่วมสร้างสรรค์ เป็นโลกที่ภูมิปัญญาได้พัฒนาก้าวข้ามทรัพย์สินทางปัญญาสู่ภูมิปัญญามหาชน เช่น ยูทูบ (YouTube) หรือวิกิพีเดีย (Wikipedia) โลกหลังสังคมฐานความรู้เป็นโลกที่เปลี่ยนวิถีชีวิตมนุษย์จากการพึ่งพิงไปสู่ความเป็นอิสระและการพึ่งพาอาศัยกัน

เมื่อพิจารณาแนวคิดของ สุวิทย์ เมษินทรีย์ แล้วจะเห็นว่าค่อนข้างมองโลกในแง่ดีซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของ เจมส์ มาร์ติน (James Martin, 2553, p. 18) ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือของเขาที่ชื่อว่า “โลกแห่งศตวรรษที่ 21” (The Meaning of the 21st Century) เจมส์ มาร์ติน (James Martin) ได้เสนอแนวคิดว่าจะเกิดอะไรขึ้นบ้างในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งค่อนข้างจะเป็นไปในทางด้านลบ แต่เขาก็มีเจตนาที่จะกระตุ้นให้สังคมตระหนักและหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เช่นเดียวกับ ประเวศ วะสี (2545, หน้า 15) ที่เห็นว่าวิถีชีวิตของมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 จะมีปัญหามากขึ้น อันสืบเนื่องมาจากกิเลสและอวิชชาจะต้องอาศัยหลักกรรมทางพุทธศาสนาแก้ปัญหา มนุษย์จะต้องเปลี่ยนไปสู่สภาวะชาติภูมิหรือภพภูมิที่สูงกว่า

การศึกษา คือเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม การศึกษาจะพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมนั้น ๆ ต้องการเพื่อให้คน (ทรัพยากรมนุษย์) เป็นปัจจัยในด้าน

การพัฒนาสังคมต่อไปในเบื้องหน้า ดังนั้น สถาบันการศึกษา ระบบการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาจึงต้องแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยรวม ปัจจุบันสังคมโลกและสังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อันเป็นยุคที่มีความสลับซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นอย่างมาก ซึ่งส่งผลให้การศึกษาของไทยถึงเวลาปรับเปลี่ยนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้การศึกษาทุกระดับสามารถสร้างผลผลิตทางการศึกษาได้มีความสอดคล้องกับความต้องการและบริบท (Context) ของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การปฏิรูปการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความหมายลึกซึ้งและมีระดับกว้างไกล หากเป็นการเปลี่ยนแปลงตามปกติวิสัยเราก็ไม่เรียกการเปลี่ยนแปลงนั้นว่า “การปฏิรูป” และในทางกลับกัน หากการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปด้วยความรุนแรง ใช้ลัทธิกลาโคนกวาดล้างทุกสิ่งทุกอย่างที่ขวางหน้า เราก็เรียกการเปลี่ยนแปลงนั้นว่า “การปฏิวัติ” ดังนั้น “การปฏิรูป” จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างมีขนาดใหญ่มาก เป็นการเปลี่ยนทั้งระบบในวงกว้าง แต่เปลี่ยนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ทำให้ไม่เกิดความรุนแรงหรือกระทบในทางเสียหายน้อยที่สุดเป็นวิถีทางของอารยชน เหมาะสมกับสังคมประชาธิปไตยที่ยึดหลักการเปลี่ยนแปลงโดยปราศจากการใช้พลังกำลังและความรุนแรงคำถามที่จะต้องถามในเบื้องต้นก็คือ ทำไมจะต้องปฏิรูปการศึกษาและจะปฏิรูปในเรื่องอะไรกัน คำตอบเบื้องต้นก็คือปัญหาทางการศึกษามีมากมายทับถมกันมานาน แก้ไม่ได้ด้วยวิธีการปกติ จำเป็นต้องเปลี่ยนระบบและเปลี่ยนนิสัยทัศนคติของผู้ปฏิบัติและผู้นำทางการศึกษาให้สอดคล้องกับแนวคิดที่ถูกต้อง

การปฏิรูประบบการเรียนการสอนและการประเมินผล ยุทธศาสตร์นี้เป็นยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปทั้งหมด เพราะหากเปลี่ยนแปลง ณ จุดนี้ได้จะมีผลต่อการยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและสามารถแก้ไขปัญหของสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ตลอดจนเตรียมคนเพื่อการศึกษาต่อตลอดชีวิตได้และในการปฏิรูปในข้อนี้จำเป็นต้องปรับระบบการบริหารจัดการด้วย ฉะนั้น การแก้ไขในจุดนี้จึงเป็นหลักชัยของขบวนการปฏิรูปทั้งหมดประเด็นสำคัญ คือปัจจัยตัวแปรใดที่จะทำให้เกิดระบบการเรียนการสอนที่พึงปรารถนา ณ จุดนี้เรายังไม่ได้พูดกันถึงนิยามคำว่า “ระบบการเรียนการสอนที่พึงปรารถนา” แต่หากสมมุติว่านักวิชาการศึกษามีความเข้าใจตรงกันในระดับหนึ่ง ปัจจัยตัวแปรที่ทำให้เกิดระบบการเรียนการสอนที่พึงปรารถนาตามการศึกษาคุณค่าของผู้วิจัยมองว่ามีปัจจัยตัวแปร 6 ตัวด้วยกัน คือ (kroobannok.com, 2563)

- 1) การปรับหลักสูตรและกำหนดปรัชญาของการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ดี รายละเอียดก็ควรจะไปพิจารณากันในหมู่นักวิชาการครูและผู้บริหาร
- 2) การฝึกอบรมครูและการพัฒนาครู
- 3) การเป็นผู้นำที่ดีของอาจารย์ใหญ่และผู้อำนวยการโรงเรียน
- 4) การจัดอุปกรณ์การเรียนการสอน ตำรา หนังสือให้มีความเพียงพอแก่สถานศึกษา

5) ระบบการประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์และปรัชญาของหลักสูตรในข้อ 1

6) ชุมชนให้การสนับสนุน

ทั้ง 6 ข้อนี้ ข้อใดบ้างสามารถกำหนดในกฎหมายได้ก็ควรกำหนด ข้อไหนควรเป็นเรื่องวิธีการที่สามารถกำหนดเป็นนโยบายและแนวปฏิบัติได้ภายหลังก็ควรเปิดกว้างไว้ก่อนในประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ไม่มีองค์กรระดับชาติที่จะกำหนดหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา ข้อเสนอของการปฏิรูปในอังกฤษจึงเสนอให้จัดตั้งคณะกรรมการหรือสภาหลักสูตรแห่งชาติ สำหรับไทยเรามีหน่วยงานนี้ระดับกรมอยู่แล้ว แต่ก็ยังอาจเสนอไว้อีกได้เพื่อเป็นจุดเน้น สำหรับการฝึกหัดครู และการพัฒนาครู แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ก็ได้มีแนวนโยบายการปฏิรูปในเรื่องนี้อยู่แล้ว หลักการสำคัญของนโยบายเรื่องนี้ หากกำหนดไว้ในกฎหมายได้ก็ควรจะทำ นอกจากนั้นการที่จะให้เกิดการปฏิบัติสอดคล้องกับแนวคิดใหม่ในการจัดการเรียนการสอน จำเป็นต้องจัดระบบการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้ผู้นำโรงเรียนและบรรดาครูที่ได้รับการฝึกมาอย่างดี ได้ใช้ความสามารถของตนเองได้เต็มที่โดยไม่จำกัด จึงต้องมีข้อเสนอให้ปรับระบบการบริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระ มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและเพื่อความสำเร็จของระบบการบริหารใหม่ จำเป็นต้องพัฒนาทั้งครูและผู้บริหารให้ถึงระดับมาตรฐาน และเนื่องจากในระบบใหม่จะไม่ใช้วิธีการควบคุมแบบเก่า แต่จะดูที่ผลสำเร็จคือคุณภาพของนักเรียน ฉะนั้นก็ต้องจัดระบบของการประเมินผลเพื่อประเมินผลองค์รวม (Summative Evaluation) ในระดับชั้นประโยคคือ ปีสุดท้ายของแต่ละระดับการศึกษาและให้มีการประเมินภายในที่เรียกว่า “Formative Evaluation” ในแต่ละระดับชั้น ระบบการประเมินผลและระบบการบริหารสถานศึกษาแนวใหม่ก็อาจกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาได้เช่นกันโดยสรุปจะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์การปฏิรูประบบการเรียนการสอนซึ่งทำให้เกิดยุทธศาสตร์อื่น ๆ ตามมา ได้แก่

ก) การปฏิรูปการฝึกหัดครูและการพัฒนาครู

ข) การปรับระบบการบริหารสถานศึกษาให้มีความอิสระในการดำเนินงานมากขึ้น

ค) การปรับระบบการประเมินผลให้มีทั้งระบบการประเมินภายในแบบ “Formative Evaluation” เพื่อตรวจสอบและพัฒนาตัวผู้เรียน และการประเมินภายนอกเพื่อดูผลสรุปรวม เรียกว่า “Formative Evaluation” การประเมินสรุปรวบยอด

การปฏิรูปการศึกษาไทยยุคปัจจุบัน การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยในยุคปัจจุบันนี้เกิดจากปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลกระทบจนทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิรูปการศึกษาอันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ ดังนี้ (kroobannok.com, 2563)

1. ในกระแสโลกาภิวัตน์ ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทยได้ก้าวไปสู่ระบบเทคโนโลยี มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตให้สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ ภาวการณ์แข่งขันอย่างรุนแรงของตลาดโลกด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ทำให้หลายฝ่าย

ได้หันมาสนใจในการพัฒนาคุณภาพแรงงานภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทย เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและทักษะอย่างเพียงพอในการใช้และควบคุมเทคโนโลยีในการผลิตได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ระบบการศึกษาไทยจะต้องมีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจ โดยผลิตบุคลากรให้มีคุณภาพที่สนองความต้องการและความพึงพอใจของภาคธุรกิจอุตสาหกรรม ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้โลกเต็มไปด้วยข่าวสารข้อมูลที่มีการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว บุคคลที่มีสื่อต่าง ๆ อยู่ในครอบครองจะสามารถรับรู้และสัมผัสข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็ว และสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้มากกว่าบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่มีโอกาสในการใช้บริการของเทคโนโลยีสารสนเทศมีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากเหตุผลหรือข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น ความยากจน อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ช่องว่างของการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารจะเกิดขึ้นกับกลุ่มคนที่เทคโนโลยีสารสนเทศขับเคลื่อนไปถึงปัจจุบันวิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปมากจากอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ คนไทยมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้กว้างขวางขึ้นและในทางสร้างสรรค์ เทคโนโลยีสารสนเทศได้นำเสนอโอกาสและทางเลือกให้บุคคลได้เรียนรู้จากหลายช่องทางและหลายรูปแบบ ทำให้การเรียนรู้สามารถยืดหยุ่นทั้งเวลาและสถานที่ ตลอดจนสามารถเรียนรู้และรับรู้ข้อมูลได้อย่างต่อเนื่องตามความสนใจของตนเอง และในอนาคตบุคคลจะแสวงหาแนวทางและค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จะเกิดจากการจัดการศึกษาในสถานศึกษาโดยเรียนผ่านสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาที่จะมีการนำเสนอความรู้หลากหลาย และเรียนจากเหตุการณ์จริงในสังคม ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และสร้างรูปแบบการเรียนรู้ของตนเอง การแสวงหาความรู้จะเกิดจากความพึงพอใจ เป็นการเรียนรู้เพื่อสั่งสมประสบการณ์และเพื่อการศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิต ผลกระทบเหล่านี้ทำให้จำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอนในแนวใหม่ที่สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้โดยวิธีใดก็ได้ จะต้องมีความหลากหลายและยืดหยุ่น (Flexible) แต่มีการเทียบมาตรฐานและรับรองคุณภาพให้อย่างเป็นระบบ เนื่องจากกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษายุคใหม่จะต้องพัฒนาคนให้มีความสามารถใช้ข้อมูลข่าวสารเป็น โดยสามารถนำมาพัฒนาเป็นกระบวนการเรียนรู้ของตนเองได้ การศึกษาต้องเตรียมคนให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับเศรษฐกิจยุคโลกาภิวัตน์ สามารถควบคุมภาวะวิกฤตเศรษฐกิจได้ การศึกษาจะต้องมีเป้าหมายหลักในการสร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ เพื่อก่อให้เกิดองค์กรและสังคมแห่งการเรียนรู้ที่จะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาและยกระดับการศึกษาของประเทศไทยให้สามารถเข้าสู่การแข่งขันกับนานาชาติได้

2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พ.ศ. 2545 ปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งที่จะส่งผลให้จำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ รวมทั้งการจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีด้วยก็คือการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติ

การศึกษา พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุไว้ในมาตรา 12 ความเป็นเอกภาพในการศึกษา การศึกษาอบรม การเรียนการสอนย่อมได้รับความคุ้มครองเท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และในมาตรา 43 ระบุว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ นอกจากนี้ในมาตรา 81 ระบุให้รัฐต้องจัดการศึกษา อบรมและสนับสนุนให้จัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปและวัฒนธรรมของชาติ เป็นต้น ซึ่งความในรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้สะท้อนออกมาในรายละเอียดตามกฎหมายการศึกษาที่ได้ออกมาภายหลัง คือพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายหลักทางด้านการศึกษาระดับแรกของประเทศไทยที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลอย่างกว้างขวางเพื่อกำหนดเนื้อหาสาระต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของชาติอย่างมาก นับตั้งแต่การกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา ที่เน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม (มาตรา 6) การจัดการศึกษาโดยยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 8) การกำหนดสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาของบุคคล บิดามารดา ครอบครัว ชุมชน องค์กรรัฐ องค์กรเอกชน สถาบันต่าง ๆ ทางสังคม (มาตรา 10–มาตรา 14) การกำหนดระบบการศึกษา ซึ่งระบุไว้ว่ามี 3 รูปแบบ คือการศึกษาในระบบและนอกระบบการศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้มีการผสมผสานและการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างรูปแบบเดียวกันและต่างรูปแบบกันได้ (มาตรา 15) การกำหนด การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ ซึ่งมุ่งเน้นความเป็นเอกภาพ ประสิทธิภาพ และการกระจายอำนาจ (มาตรา 31–มาตรา 40) การกำหนดสิทธิในการจัดการศึกษาขององค์กรท้องถิ่น (มาตรา 41) การบริหารและการจัดการศึกษาเอกชนซึ่งมุ่งเน้นความเป็นอิสระโดยมีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและมาตรฐานของรัฐ (มาตรา 43) การกำหนดมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและชัดเจน (มาตรา 47–มาตรา 51) การพัฒนาครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (มาตรา 58–มาตรา 68) เหล่านี้เป็นต้น สำหรับในเรื่องของการจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีนั้น ในมาตรา 23 ก็ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าต้องเป็นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องของความรู้และทักษะ

ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี รวมทั้งทางด้านความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องของการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน บทบัญญัติพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้มีความจำเป็นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาขนาดใหญ่ หรือต้องมีการปรับระบบการศึกษาใหม่ ซึ่งทำให้มีความจำเป็นจะต้องมีการปฏิรูปการศึกษาอีกครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ของการจัดการศึกษาไทยซึ่งรวมถึงการปฏิรูปการจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีด้วย

จะเห็นได้ว่าในการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว สภาพการณ์ทางด้านระบบบริหารและการจัดการจะเปลี่ยนไปมาก เช่น มีการกระจายอำนาจทั้งในด้านบริหารและด้านวิชาการลงสู่ระดับพื้นที่โดยชุมชนประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้ามามีบทบาทในการบริหารและการจัดการศึกษาในพื้นที่ของตนอย่างมาก ประชาชนจะเข้ามามีส่วนในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำและร่วมติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาในท้องถิ่น ในส่วนของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน จะต้องมียุคสมัยที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความแตกต่างของท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากสภาพแวดล้อมในชุมชนและสังคมที่เป็นจริงโดยเน้นถึงการปฏิบัติซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลไปถึงเรื่องของการวัดและประเมินผลด้วย สำหรับสถานศึกษาจะมีบทบาทในการจัดการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ (School Based Management) จึงต้องการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน และการถ่ายทอดความรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้การจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปอย่างพลิกโฉมหน้า

ครู คือบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชาติ ปัจจุบันเราพบความพยายามอย่างมากในการยกระดับวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 หมวด 7 มาตรา 52 ได้ระบุไว้ว่า ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิต การพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครูคณาจารย์รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากร และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า 25-26)

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมาจากคำว่า “Professional Training, Professional Experience Training” หรือ “Field Experience Training” ซึ่ง วรรณทิพา รอดแรงคำ และภาวิณี ศรีสุขวัฒนานนท์ (2544, หน้า 73) ได้อธิบายว่า กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูคือการจัดประสบการณ์ตรงให้นักศึกษาคู ได้มีการเรียนรู้และมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติ นอกจากนี้ ชาตรี ฝ่ายคำตา (2561, หน้า 143) กล่าวว่า การดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อให้นักศึกษาจะได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพของตนเองนั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร คณะกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบัน อาจารย์นิเทศ ครูพี่เลี้ยงผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรประจำโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจสรุปได้ว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพหมายถึงการฝึกปฏิบัติการทำงานด้วยประสบการณ์จริง โดยนักศึกษาต้องปฏิบัติหน้าที่ของครูทั้งงานสอนและงานในหน้าที่อื่น ๆ ภายใต้การกำกับ ดูแลของอาจารย์นิเทศ ครูพี่เลี้ยงและโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์

จากการศึกษาเอกสารและการสืบค้นทางวิชาการโดยเฉพาะงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ผ่านมา พบว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษามีปัญหาในหลายด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านการดำเนินการสอน ด้านตัวนักเรียน ด้านอาจารย์นิเทศน์ ด้านครูพี่เลี้ยง ด้านโรงเรียนที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และด้านการวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น อนึ่งคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร มีหน้าที่ผลิตบัณฑิตด้านศึกษาศาสตร์ที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาด้านภาษาศาสตร์โดยเฉพาะภาษาไทยและวัฒนธรรม จริยธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา ส่วนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นประสบการณ์ที่สำคัญที่สุดในการเตรียมนักศึกษาให้มีความพร้อมที่จะออกไปเป็นครูที่ดีในอนาคต เพราะนักศึกษาจะได้มีโอกาสนำความรู้ทางด้านวิชาชีพครูและความรู้ทางด้านภาษาศาสตร์ (ภาษาไทย) ไปปฏิบัติให้ได้ผลดีในสถานการณ์จริง มีโอกาสพัฒนาบุคลิกภาพ สมรรถภาพทางวิชาชีพ เจตคติของตนให้เหมาะสมกับวิชาชีพครูและสอดคล้องกับหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (5 ปี) ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่กำหนดให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นรายวิชาในกลุ่มวิชาชีพบังคับ โดยนักศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์ต้องออกฝึกประสบการณ์ในชั้นปีที่ 5 เป็นการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงแบบเต็มเวลาที่โรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทยที่ผ่านมาพบปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และจากการสนทนา การสอบถามและการสัมภาษณ์นักศึกษาระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและหลังการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ผ่านมา และข้อมูลจากการสนทนากับครูพี่เลี้ยงที่ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในแต่ละปีการศึกษาที่ผ่านมา สรุปได้ว่า นักศึกษาประสบปัญหาในการฝึก

ประสบการณ์วิชาชีพครูในหลายด้าน เช่น ปัญหาในด้านของกระบวนการเตรียมการสอน การทำวิจัยในชั้นเรียน การจัดทำสื่อและอุปกรณ์การสอน ปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียนที่ไปฝึกประสบการณ์ ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร จึงสนใจศึกษาถึงปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูว่ามีประเด็นใดบ้าง มีมากน้อยเพียงไร บทบาทและความสำเร็จของการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษาเป็นอย่างไร รวมทั้งการศึกษาแนวทางในการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับการเตรียมประสบการณ์และความพร้อมให้กับนักศึกษา ก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงต่อไป

1.2 ปัญหาวิจัย

1.2.1 ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา การสอนภาษาไทย และครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษาในสถานการณ์ปัจจุบันมีลักษณะเป็นเช่นไร

1.2.2 แนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาตามความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีลักษณะเป็นเช่นไร

1.2.3 ความคิดเห็นของแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจากผู้เชี่ยวชาญ มีลักษณะเป็นอย่างไร และมีอยู่ในระดับใด

1.2.4 บทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา การสอนภาษาไทย และครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษาในสถานการณ์ปัจจุบันมีลักษณะเป็นเช่นไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาระดับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา การสอนภาษาไทย และครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษา

1.3.2 เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาตามความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1.3.3 เพื่อตรวจสอบระดับความคิดเห็นของแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจากผู้เชี่ยวชาญ

1.3.4 เพื่อศึกษาบทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา การสอนภาษาไทยและครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษา

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “บทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา การสอนภาษาไทย ชั้นปีที่ 5 ปีการศึกษา 2563 : กรณีศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ควบคู่กัน สำหรับวิธีการสืบค้นข้อมูลในงานวิจัย

ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการสืบค้นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสาร ตำรา หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ (Internet Online) และการลงพื้นที่สำรวจ (Survey) ความต้องการของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอนของนักศึกษาและความต้องการของโรงเรียนที่มหาวิทยาลัยส่งนักศึกษาไปฝึกสอนก่อนการดำเนินการวิจัย และในช่วงเวลาของการวิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นมาตามกระบวนการและระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ด้านข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) จำนวน 48 ชุด และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) กับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการกำหนดแบบระบุและการคัดเลือกแบบเจาะจงเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) และผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1) ประชากร

สำหรับประชากรใช้ศึกษาในครั้งนี้ จะประกอบไปด้วยนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน (รายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู) จำนวน 16 รูป/คน ครูพี่เลี้ยง จำนวน 16 คน และผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนที่นักศึกษากำลังฝึกประสบการณ์การฝึกสอน จำนวน 16 คน รวมทั้งสิ้น 48 รูป/คน (ตารางขนาดประชากร 45 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 40 คน) สำหรับใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณตามตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลการวิจัยแบบเจาะจง จำนวน 20 คน

2) กลุ่มเป้าหมาย

สำหรับกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณตามตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 40 คน แต่สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้วิธีเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากประชากรทั้งหมด (Parameter) จำนวน 48 รูป/คน ทั้งนี้เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลและผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลได้แบบสมบูรณ์ รวมทั้งบริบทของสถานภาพที่เป็นมหาวิทยาลัยทางพุทธศาสนา และผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Specific Audience) ในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นรายบุคคลซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนของนักศึกษาที่ออกไปฝึกประสบการณ์การฝึกสอน จำนวน 20 คน ทั้งนี้เพราะการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ต้องการข้อมูลโดยภาพรวมทั้งหมดและมีหน่วยการศึกษาอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดยโสธร จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลและทำการตรวจสอบข้อมูล (Triangular Inspection) ตามบริบทของพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง

1.4.2 ด้านตัวแปร

1) ตัวแปรอิสระ

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ของการวิจัยเชิงปริมาณ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ อาชีพ และปัจจัยด้านบริบทการศึกษา ประกอบด้วย

(1) การจัดการเรียนการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และปรับปรุง พ.ศ. 2545

(2) การจัดการศึกษาตามทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา

(3) การจัดการศึกษาตามทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

(4) การจัดการศึกษาตามแนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning

(5) การจัดการศึกษาตามแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน

(6) การจัดการศึกษาตามแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์

2. ตัวแปรตาม

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวชี้วัดหรือผลสะท้อนด้านคุณลักษณะที่ปรากฏของตัวแปรตาม (Dependent Variables) ใน 7 ด้าน ประกอบด้วยดังนี้

(1) ด้านการจัดกิจกรรมของคณะศึกษาศาสตร์

(2) ด้านความเหมาะสมในการจัดวิชาเรียนที่ส่งเสริมวิชาชีพครู

(3) ด้านความสามารถทางการสอน

(4) ด้านสภาพของนักเรียน

(5) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์

(6) ด้านสภาพการทำงานในโรงเรียน

(7) ด้านการจัดทำแฟ้มสะสมงาน

(8) ด้านการนิเทศการสอน

(9) ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาฝึกสอน

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

สำหรับขอบเขตพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเขตพื้นที่ของโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 และเป็นโรงเรียนที่นักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์สระบุรี ได้ออกไปฝึกประสบการณ์การสอน (รายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู) เท่านั้น

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตั้งแต่เริ่มโครงการ โดยใช้เวลา 1 ปีงบประมาณ คือ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2562 ถึง วันที่ 30 กันยายน 2563

1.4.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยพารามิเตอร์ของประชากร (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (σ) และประมวลผลข้อมูลจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ วิเคราะห์เชิงพรรณนา วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและวิเคราะห์อุปนัย

1.5. นิยามศัพท์

การวิจัยเรื่อง “บทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาภาษาไทย ชั้นปีที่ 5 ปีการศึกษา 2563 : กรณีศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” ในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในประเด็นของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดนิยามคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระทำร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานประกอบการเพื่อให้นักศึกษาได้ความรู้ ทักษะและเจตคติที่จำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพ เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของสถานประกอบการสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมและก้าวหน้าเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง ข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรค ทำให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งได้แก่ ด้านการเตรียมการสอนสื่อการสอน การดำเนินการสอน ตัวนักศึกษาฝึกประสบการณ์สอน ตัวนักเรียน อาจารย์นิเทศ ครูพี่เลี้ยง โรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์สอน และการวิจัยในชั้นเรียน

นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาภาษาไทย ชั้นปีที่ 5 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร เท่านั้น

อาจารย์นิเทศ หมายถึง อาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้นิเทศก์การฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา ชั้นปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2563

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือตำแหน่งอื่นใดที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้บริหารของโรงเรียน

ครูพี่เลี้ยง หมายถึง ครูในสถานศึกษา/โรงเรียนที่ได้รับการแต่งตั้ง มอบหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ในการเป็นครูพี่เลี้ยง (Mentor Teacher) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เท่านั้น

แนวทางการพัฒนา หมายถึง แนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาตามความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ความคิดเห็น หมายถึง ระดับความคิดเห็นของแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจากผู้เชี่ยวชาญ

บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ฝึกสอนในโรงเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามที่ผู้บริหารและครูพี่เลี้ยงมอบหมาย

ความสำเร็จ หมายถึง การบรรลุเป้าหมายของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย และครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2563

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยมีประโยชน์ต่อฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.6.1 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

- 1) ได้ทราบถึงระดับของปัญหาด้านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทยและครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษา
- 2) ได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาตามความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
- 3) ได้ทราบถึงความคิดเห็นของแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจากผู้เชี่ยวชาญ
- 4) ได้ทราบถึงถึงบทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทยและครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษา
- 5) สามารถนำผลการวิจัยและข้อเสนอแนะมาพัฒนาเป็นคู่มือ (Handbook) หรือรูปแบบ (Model) ในการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา
- 6) สามารถนำคู่มือ (Handbook) หรือรูปแบบ (Model) ในการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาต่อไป

1.6.2 ประโยชน์ด้านการเผยแพร่

- 1) นำผลงานวิจัยไปเขียนบทความวิจัยเพื่อลงในเว็บไซต์ (Website) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต วิทยาลัย และหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ เป็นต้น
- 2) นำผลงานวิจัยไปเขียนบทความวิจัยลงตีพิมพ์ในวารสารต่าง ๆ
- 3) นำผลงานวิจัยไปเสนอบนเวทีสัมมนาวิชาการ หรือ Symposium เป็นต้น

- 4) นำผลงานวิจัยไปเผยแพร่บนสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ
- 5) นำผลงานวิจัยไปเผยแพร่ในสถานศึกษา/โรงเรียนต่าง ๆ
- 6) นำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

1.7 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้

- 1) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- 2) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
- 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2
- 4) ส่วนงานราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัดยโสธร
- 5) โรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ
- 6) นักเรียน นักศึกษาและประชาชนผู้ที่มีความสนใจทั่วไป

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “บทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาภาษาไทย ชั้นปีที่ 5 ปีการศึกษา 2563 :กรณีศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดการจัดการเรียนการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542
- 2.2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา
- 2.3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา
- 2.4 การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning เพื่อให้ผู้เรียนรู้จริง
- 2.5. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์
- 2.7 พื้นที่ที่ศึกษา
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.9 กรอบแนวคิดของการวิจัย

2.1 แนวคิดการจัดการเรียนการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542

2.1.1 การจัดการเรียนการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542

เมื่อพิจารณาความจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 1 มาตราที่ 5 ที่กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ในพระราชบัญญัตินี้ ยังกำหนดแนวการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 4 มาตรา 22 กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” (สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.) ในมาตราที่ 22 นี้ มีนัยว่าจะต้องจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ “การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” หรือที่นิยมเรียกกันในการศึกษาว่า “Child-Centered” การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญจะเป็นที่คุ้นเคยของครูและผู้ใหญ่ในแวดวงการศึกษาโดยทั่วไป แต่ถ้าหากถามถึงความหมายแล้วจะพบว่า

ความแตกต่างกันออกไป บ้างก็ว่าเป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม บ้างก็ว่าเป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันไปตามสิ่งที่ผู้ตอบเห็นว่าอะไรเป็นสิ่งที่สำคัญที่ควรเน้น อย่างไรก็ตามโดยหลักการแล้วแนวคิดนี้มาจากแนวคิดทางการศึกษาของ John Dewey ซึ่งเป็นต้นคิดในเรื่องของ “การเรียนรู้โดยการกระทำ” หรือ “Learning By Doing” (Dewey, 1963. อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, ม.ป.ป.) ซึ่งนับได้ว่าเป็นแนวคิดที่แพร่หลายและได้รับการยอมรับทั่วโลกมานานแล้ว การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจัดทำนี้ นับว่าเป็นการเปลี่ยนบทบาทในการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการเป็น “ผู้รับ” มาเป็น “ผู้เรียน” และเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้สอน” หรือ “ผู้ถ่ายทอดข้อมูลความรู้” มาเป็น “ผู้จัดหาประสบการณ์การเรียนรู้” ให้ผู้เรียนซึ่งการเปลี่ยนแปลงบทบาทนี้เท่ากับเป็นการเปลี่ยนจุดเน้นของการเรียนรู้ว่าอยู่ที่ผู้เรียนมากกว่าอยู่ที่ผู้สอน ดังนั้น ผู้เรียนจึงกลายเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน เพราะบทบาทในการเรียนส่วนใหญ่จะอยู่ที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ หลังจากแนวคิดดังกล่าวเกิดขึ้น ต่อมาได้มีผู้พัฒนาแนวคิดใหม่ ๆ ขึ้นมาจำนวนมาก ซึ่งล้วนแต่สนับสนุนแนวคิดพื้นฐานของ John Dewey ทั้งสิ้น แนวคิดใหม่ ๆ เหล่านี้ต่างก็ช่วยส่งเสริมแนวคิดหลักของ John Dewey ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้และปฏิบัติได้จริง กว้างขวางและหลากหลายยิ่งขึ้น (ทิศนา ขัมมณี, ม.ป.ป.)

ในประเทศไทยได้มีนักการศึกษาได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เรียกว่า “CIPPA MODEL” ซึ่งมีองค์ประกอบด้วยกัน 5 องค์ประกอบ คือ C มาจากคำว่า Construct ซึ่งหมายถึงการสร้างความรู้ I มาจากคำว่า Interaction ซึ่งหมายถึงการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อม P มาจากคำว่า Physical Participation ซึ่งหมายถึงการให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกาย P มาจากคำว่า Process Learning หมายถึงการเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ และ A มาจากคำว่า Application หมายถึง การนำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ (ทิศนา ขัมมณี, ม.ป.ป.) นอกจากนี้ยังมีเทคนิค วิธีการสอนและสื่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่พัฒนาขึ้นตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มต่าง ๆ เช่น ทฤษฎีกลุ่มพฤติกรรมนิยมได้พัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปและเครื่องช่วยสอนซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติเองได้รับการเสริมแรงทันที โดยรู้ผลของการเรียนและสามารถปรับการเรียนให้เร็วหรือช้าได้ตามความต้องการของแต่ละบุคคล ทฤษฎีกลุ่มปัญญานิยมได้เสนอวิธีสอน เช่น การสอนแบบค้นพบโดยยึดว่าผู้เรียนต้องมีแรงจูงใจภายในโครงสร้างของบทเรียนต้องจัดให้เหมาะสม ทฤษฎีกลุ่มมนุษยนิยมได้เสนอวิธีโดยเน้นความสำคัญของการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยเท่ากับหรือยิ่งกว่าการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบและสนุกไปกับการเรียนโดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นด้วยตนเอง

2.1.2 สรุปย่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ไว้ ณ วันที่ 14 สิงหาคม 2542 ประกาศ ณ วันที่ 19 สิงหาคม 2542 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2542 รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ รักษาการ ซึ่งเกิดจากหมวด 5 มาตรา 81 ของกฎหมายรัฐธรรมนูญ (จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ)

มาตรา 4 การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ สัจจระโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นจากการจัดการสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายความว่า การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา

การศึกษาตลอดชีวิต หมายความว่า การศึกษาอันเกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษา ในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัยเพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การประกันคุณภาพภายใน หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบ คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรในสถานศึกษา/หน่วยงาน ต้นสังกัด

การประกันคุณภาพภายนอก หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบ คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพทางการศึกษา (สมศ.)

ผู้สอน หมายความว่า ครูและคณาจารย์ในสถานศึกษาต่าง ๆ

ครู หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการ ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษาทั้งรัฐและเอกชน

คณาจารย์ หมายความว่า บุคลากรซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการสอน และการวิจัย ในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับปริญญาของรัฐ/เอกชน (ข้อสังเกต : ไม่มีคำว่าวิชาชีพ/การเรียน/ การส่งเสริม)

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษา ทั้งรัฐและเอกชน

ผู้บริหารการศึกษา หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษา นอกสถานศึกษา ตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป

บุคลากรทางการศึกษา หมายความว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและ ผู้สนับสนุนการศึกษาซึ่งทำหน้าที่ในการให้บริการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ

2.1.3 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มี 9 หมวด 78 มาตรา 1 บทเฉพาะกาล
หมวดที่ 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ (มาตรา 1-9) (พรบ.การศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542, หน้า 1-4)

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย
จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับ
ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 3)

มาตรา 8 หลักการจัดการศึกษา มีองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

หมวดที่ 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา (มาตรา 10-14) (พรบ.การศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542, หน้า 4-5)

มาตรา 10 การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษา
ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพและไม่เก็บค่าใช้จ่าย

- 1) การศึกษาสำหรับคนพิการ รัฐต้องจัดให้ตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดย
ไม่เสียค่าใช้จ่าย มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลือ
- 2) บุคคลที่มีความสามารถพิเศษ รัฐต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึง
ความสามารถของบุคคล (ความแตกต่างระหว่างบุคคล)

มาตรา 13 บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ (การศึกษาตามอัธยาศัย)

- 1) การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและการศึกษา
ของบุตร

- 2) เงินอุดหนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี สำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษา

มาตรา 14 บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน
ศาสนา สถานประกอบการและอื่น ๆ มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ (การศึกษาตามอัธยาศัย)

- 1) การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและการศึกษา
บุตร
- 2) เงินอุดหนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษา

หมวดที่ 3 ระบบการศึกษา (มาตรา 15–21) (พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 5-7)

มาตรา 15 ระบบการศึกษา มี 3 ระบบ

- 1) การศึกษาในระบบเป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน
- 2) การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขการสำเร็จการศึกษา
- 3) การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ

มาตราที่ 16 การศึกษาในระบบ มี 2 ระดับ คือ

- 1) การศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดให้ไม่น้อยกว่า 12 ปี ก่อนอุดมศึกษา
- 2) การศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา

มาตรา 17 การศึกษาขั้นบังคับ จำนวน 9 ปี โดยเด็กอายุย่างเข้าปีที่ 7 เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่ 16 เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่ 9 ของการศึกษาภาคบังคับ

มาตรา 18 การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษาดังนี้

- 1) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย เช่น ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 2) โรงเรียน เช่น โรงเรียนรัฐ/เอกชน
- 3) ศูนย์การเรียนรู้

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา (มาตรา 22–30) (พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 7-9) เป็นหัวใจของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

มาตรา 22 การจัดการศึกษายึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตราที่ 23 จุดเน้นในการจัดการศึกษา (ทั้ง 3 ระบบ) โดยเน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม ดังนี้

- 1) ความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม รวมถึงด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทยและระบอบการปกครอง
- 2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
- 3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

4) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาโดยเน้นวิธีการใช้ภาษาไทย
อย่างได้ถูกต้อง

5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 25 รัฐส่งเสริมการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดประเมินผู้เรียน ควบคู่กับกระบวนการเรียนการสอน (โดยถือ
ว่าการประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาและเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา)

มาตรา 27 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

มาตรา 30 สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมผู้สอน
ให้สามารถวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน

หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา (มาตรา 31-46) (พรบ. การศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542, หน้า 9-13)

ส่วนที่ 1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ

มาตรา 32 การจัดระเบียบบริหารราชการในกระทรวงที่เป็นองค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคล
ในรูปสภา จำนวน 4 องค์กร คือ

1. สภาการศึกษา มีหน้าที่

- 1) พิจารณา เสนอแผนการศึกษาแห่งชาติกับการศึกษาทุกระดับ
- 2) พิจารณาเสนอนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษา
- 3) พิจารณาเสนอนโยบายและแผนในการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 4) ดำเนินการประเมินผลการจัดการศึกษา
- 5) ให้ความเห็นและคำแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายและกฎกระทรวง
- 6) คณะกรรมการสภาการศึกษา (จำนวน 59 คน) ประกอบด้วย

- (1) ประธานกรรมการ รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ
- (2) กรรมการโดยตำแหน่ง
- (3) ผู้แทนองค์กรเอกชน
- (4) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (5) ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ
- (6) ผู้แทนคณะสงฆ์
- (7) ผู้แทนศาสนาอิสลาม
- (8) ผู้แทนศาสนาอื่น

(9) ผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่น้อยกว่ากรรมการประเภทอื่นรวมกัน (30 คน)

(10) เลขาธิการสภาการศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ (เป็นนิติบุคคล)

2. คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่พิจารณา เสนอแผนพัฒนามาตรฐานและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยดังนี้

1) กรรมการโดยตำแหน่ง (ปลัดกระทรวง/เลขาฯ สภา/เลขาฯ อุดมศึกษา/เลขาฯ อาชีวศึกษา/เลขาฯ ศรศ.สภา/ผอ.สำนักงานประมาณ/ผอ.สำนักสอนวิจัยและเทคโนโลยี/ผอ.สำนักรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพ)

2) ผู้แทนองค์กรเอกชน

3) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4) ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ (ไม่มีผู้แทนศาสนา)

5) ผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่น้อยกว่ากรรมการประเภทอื่นรวมกัน (12 คน และผู้แทนพระสงฆ์ จำนวน 1 รูป)

6) เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นกรรมการและเลขานุการ (เป็นนิติบุคคล)

7) คณะกรรมการการอาชีวศึกษา (ลักษณะคล้ายกันกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

8) คณะกรรมการการอุดมศึกษา (ลักษณะคล้ายกันกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

มาตรา 37 การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษาโดยคำนึงถึง

1) ปริมาณสถานศึกษา

2) จำนวนประชากร

3) วัฒนธรรม

4) ความเหมาะสมด้านอื่น ๆ

5) รัฐมนตรีกระทรวง โดยคำแนะนำของสภาการศึกษา มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 38 คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจในการกำกับ ดูแล จัดตั้ง ยุบรวม หรือเลิกสถานศึกษา

1) คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา (จำนวน 15 คน) ประกอบด้วย

(1) ผู้แทนองค์กรชุมชน

- (2) ผู้แทนองค์กรเอกชน
- (3) ผู้แทนองค์กรส่วนท้องถิ่น
- (4) ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพครู
- (5) ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพบริหารการศึกษา
- (6) ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู
- (7) ผู้ทรงคุณวุฒิ

2) ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ

3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย

- (1) ผู้แทนผู้ปกครอง
- (2) ผู้แทนครู
- (3) ผู้แทนองค์กรชุมชน
- (4) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (5) ผู้แทนศิษย์เก่า
- (6) ผู้แทนพระภิกษุ/องค์กรศาสนาอื่น
- (7) ผู้ทรงคุณวุฒิ

4) ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ

ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาได้ทุกระดับ

ส่วนที่ 3 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน

มาตรา 44 สถานศึกษาเอกชนเป็นนิติบุคคลและคณะกรรมการสถานศึกษาเอกชนประกอบด้วย

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน
- 2) ผู้รับใบอนุญาต
- 3) ผู้แทนผู้ปกครอง
- 4) ผู้แทนองค์กรชุมชน
- 5) ผู้แทนครู
- 6) ผู้แทนศิษย์เก่า (ไม่มีผู้แทนองค์กรส่วนท้องถิ่นและศาสนา)
- 7) ผู้ทรงคุณวุฒิ

มาตรา 45 สถานศึกษาเอกชน มีสิทธิจัดการศึกษาได้ทุกระดับ

หมวดที่ 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพทางการศึกษา (มาตรา 47-51) (พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 14-15)

มาตรา 47 ให้มีระบบประกันคุณภาพทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพ ภายนอก

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน โดยให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน ดังนี้

- 1) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา
- 2) ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- 3) จัดทำรายงานประจำปีเสนอหน่วยงานต้นสังกัด/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 4) เปิดเผยมต่อสาธารณชน

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษามีฐานะเป็น องค์การมหาชน มีหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการ และทำการประเมินคุณภาพภายนอก เพื่อตรวจสอบ คุณภาพของสถานศึกษา อย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 5 ปี นับแต่ประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลต่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 51 กรณีผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาไม่ได้มาตรฐานให้ สมศ. จัดทำข้อเสนอแนะ การปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายใน เวลาที่กำหนด หากไม่ดำเนินการให้รายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หมวดที่ 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (มาตรา 52-57) (พรบ. การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 15-16)

มาตรา 53 ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีฐานะ เป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพ มีอำนาจ (ทำให้เกิด พรบ. สภาครูฯ) ดังนี้

1) กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ/ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพกำกับดูแล การปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ/พัฒนาวิชาชีพ

2) ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาอื่น ทั้งของรัฐและเอกชนต้องมีใบประกอบวิชาชีพ ยกเว้น

- (1) บุคลากรที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัย
- (2) ผู้บริหารการศึกษาระดับเหนือเขตการศึกษา
- (3) วิทยากรพิเศษทางการศึกษา
- (4) คณาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

ระดับปริญญา

หมวดที่ 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา (มาตรา 58-62) (พรบ. การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 16-18)

มาตรา 59 บรรดาอสังหาริมทรัพย์ของสถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลได้มาโดยมีผู้ทูลให้หรือการซื้อขาย การแลกเปลี่ยนจากรายได้ของสถานศึกษาไม่ถือเป็นที่ราชพัสดุ ให้เป็นกรรมสิทธิ์ของสถานศึกษา บรรดารายได้และผลประโยชน์ต่าง ๆ ไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังให้จัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาได้

หมวดที่ 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (มาตรา 63–69) (พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 18)

มาตรา 63 รัฐต้องจัดคลื่นความถี่ สื่อตัวนำโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อกระบวนการส่งวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษา

มาตรา 64 รัฐส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตและพัฒนาแบบเรียนโดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

บทเฉพาะกาล (มาตรา 70–78) (พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 18-23)

มาตรา 70 บรรดา กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่ใช้บังคับอยู่ให้ใช้ต่อไป แต่ไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันที่ พรบ. นี้ บังคับใช้

มาตรา 71 กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานทางการศึกษา และสถานศึกษาที่มีอยู่ในวันที่ พรบ. บังคับใช้ ให้ใช้ต่อไป แต่ไม่เกิน 3 ปี นับแต่วันที่ พรบ. นี้ บังคับใช้

มาตรา 72 ห้ามมิให้ใช้ มาตรา 10 (การศึกษาพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี) มาบังคับใช้จนกว่าจะมีการดำเนินการให้เป็นไปตาม พรบ. แต่ต้องไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันที่รัฐธรรมนูญบังคับใช้ภายใน 6 ปี นับแต่วันที่ พรบ. นี้ บังคับใช้ ให้มีการประเมินภายนอกทุกแห่ง (2548)

มาตรา 75 ให้จัดตั้งสำนักงานปฏิรูปทางการศึกษา เป็นองค์กรมหาชนเฉพาะกิจ

มาตรา 76 คณะกรรมการบริหารสำนักงานปฏิรูปการศึกษา จำนวน 9 คน มีวาระดำรงตำแหน่งวาระเดียว 3 ปี เมื่อครบแล้วให้ยุบตำแหน่งและสำนักงาน

2.1.4 สรุปสาระสำคัญ พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่าโดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการประถมศึกษา พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 35 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภาดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“การศึกษาภาคบังคับ” หมายความว่า การศึกษาชั้นปีที่หนึ่งถึงชั้นปีที่เก้าของการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

“สถานศึกษา” หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาภาคบังคับ

“ผู้ปกครอง” หมายความว่า บิดามารดา หรือบิดา หรือมารดา ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และหมายความรวมถึงบุคคลที่เด็กอยู่ด้วยเป็นประจำหรือที่เด็กอยู่รับใช้การงาน

“เด็ก” หมายความว่า เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดจนถึงอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่เด็กที่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับแล้ว

“คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” หมายความว่า คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

“คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา” หมายความว่า คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสถานศึกษาอยู่ในสังกัด

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 ให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วแต่กรณีประกาศรายละเอียดเกี่ยวกับการส่งเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษาและการจัดสรรโอกาสเข้าศึกษาต่อระหว่างสถานศึกษาที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับโดยให้ปิดประกาศไว้ ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษา รวมทั้งต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ปกครองของเด็กทราบก่อนเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

มาตรา 6 ให้ผู้ปกครองส่งเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษาเมื่อผู้ปกครองร้องขอให้สถานศึกษามีอำนาจผ่อนผันให้เด็กเข้าเรียนก่อนหรือหลังอายุตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

มาตรา 7 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ใด ๆ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกหรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบการเข้าเรียนของเด็ก หากพบว่า มีเด็กไม่ได้เข้าเรียนในสถานศึกษาตามมาตรา 5 ให้ดำเนินการให้เด็กนั้น ได้เข้าเรียนในสถานศึกษานั้นแล้วรายงานให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แล้วแต่กรณีทราบในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการให้เด็กได้เข้าเรียนตามวรรคหนึ่งได้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รายงานให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท้องที่ที่พบเด็กแล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการให้เด็กได้เข้าเรียนในสถานศึกษา

มาตรา 8 ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวแก่บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 9 ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา 10 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 11 ผู้ใดซึ่งมิใช่ผู้ปกครอง มีเด็กซึ่งไม่ได้เข้าเรียนในสถานศึกษาอาศัยอยู่ด้วย ต้องแจ้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วแต่กรณีภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่เด็กมาอาศัยอยู่ เว้นแต่ผู้ปกครองได้อาศัยอยู่ด้วยกับผู้นั้นการแจ้งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 12 ให้กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาจัดการศึกษาเป็นพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือเด็กซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส หรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ การให้บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดตามความจำเป็น เพื่อประกันโอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาภาคบังคับ

มาตรา 13 ผู้ปกครองที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 6 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา 14 ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 9 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา 15 ผู้ใดโดยปราศจากเหตุอันสมควร กระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นเหตุให้เด็กมิได้เรียนในสถานศึกษาตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา 16 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 11 หรือแจ้งข้อมูลอันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา 17 ในระหว่างที่ยังไม่มีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่แทนคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตราที่ 18 ในระหว่างที่ยังไม่มีคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ให้คณะกรรมการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ หรือคณะกรรมการ

การประถมศึกษาถึงอำเภอ แล้วแต่กรณี ทำหน้าที่แทนคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และให้สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ หรือสำนักงานการประถมศึกษาถึงอำเภอแล้วแต่กรณี ทำหน้าที่แทนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 19 ให้บรรดากฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ ประกาศในราชกิจจานุเบกษายังคงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดแย้งกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 20 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับมีอำนาจออกประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

หมายเหตุ

เหตุผลในการประกาศให้พระราชบัญญัตินี้ คือโดยที่กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่จะสอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ จึงสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการประถมศึกษา เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกฎหมายดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

หลังจากการสำรวจแนวคิด ทฤษฎีประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นบางประเด็นทางการศึกษาไปวิเคราะห์ (Analyze) และสังเคราะห์ (Synthesis) เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และข้อคำถามวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาวิจัยต่อไป

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา

การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเครื่องมือในการเตรียมประชากรให้มีคุณภาพคือการศึกษา การจัดการศึกษาของชาตินั้นจะต้องสอดคล้องกับนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงระบบทั้งสามด้าน การจัดการศึกษาของชาติก็ต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย แต่ละสังคมจะมีแนวทางในการจัดการศึกษาต่างกัน เพราะระบบทั้งสามด้านไม่เหมือนกัน แนวความคิดหรือความเชื่อในการจัดการศึกษาก็คือปรัชญาการศึกษาซึ่งผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาจะยึดแนวทางในการจัดการศึกษาหรือปรัชญาของการศึกษาต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของสังคมและสถานการณ์ทางสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัย การจัดการศึกษาของประเทศใด ถ้าไม่ยึดการศึกษาที่ถูกต้องก็ไม่มี

ทางที่จะทำให้ประเทศเจริญไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ปรัชญาการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาประเทศ

2.1.1 ความหมายของปรัชญา

ปรัชญามีความหมายกว้างขวาง เป็นเรื่องเกี่ยวกับความคิดของบุคคลและมีลักษณะเป็นนามธรรม การที่จะให้ความหมายของคำว่าปรัชญาที่แน่นอนจึงเป็นเรื่องยาก แต่นักปราชญ์และนักคิดได้พยายามให้ความหมายของปรัชญาไว้มากมาย ซึ่งความหมายหนึ่งอาจเป็นที่ยอมรับของคนกลุ่มหนึ่ง แต่อาจไม่เป็นที่ยอมรับของคนอีกกลุ่มหนึ่ง สุดแล้วแต่ว่าบุคคลใดจะมีมุมมองอย่างไร การพิจารณาความหมายของคำว่า “ปรัชญา” แยกพิจารณาออกเป็น 2 นัย คือ ความหมายตามรูปศัพท์และความหมายโดยอรรถ (อรสา สุขเปรม, 2541, หน้า 55-74)

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2529, หน้า 2) อธิบายว่า ปรัชญา หากกล่าวถึงความหมายตามรูปศัพท์แล้ว คำว่า Philosophy ตามรูปศัพท์ภาษาอังกฤษ ผู้ที่นำมาใช้คือ ไพทาгорัส (Pythagoras) เป็นผู้เริ่มใช้คำนี้เป็นครั้งแรก มาจากภาษากรีกว่า “Philosophy” เป็นคำสนธิระหว่างคำว่า “Philos” แปลว่า ความรัก ความสนใจ ความเลื่อมใส กับคำว่า “Sophia” ซึ่งแปลว่า ความรู้ ความสามารถ ความฉลาด ปัญญา เมื่อรวม 2 คำ เข้าด้วยกัน ก็จะได้คำแปลว่าความรักในความรู้ความรักในความฉลาดหรือความรักในความปราดเปรื่อง (Love of Wisdom) ความหมายตามรูปศัพท์ภาษาอังกฤษเน้นที่ทัศนคติ นิสัยและความตั้งใจ และกระบวนการแสวงหาความรู้

คำว่าปรัชญาในภาษาไทยเป็นคำที่ “พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์” ทรงบัญญัติขึ้นใช้แทนคำว่า “Philosophy” ในภาษาอังกฤษ เป็นการบัญญัติเพื่อให้มีคำภาษาไทยว่า “ปรัชญา” ใช้คำว่าปรัชญา เป็นคำในภาษาสันสกฤต ประกอบด้วยรูปศัพท์ 2 คำ คือ “ปร” ซึ่งแปลว่า ไกล สูงสุด ประเสริฐ และคำว่า “ชญา” หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ เมื่อรวมกันเป็นคำว่า “ปรัชญา” จึงหมายถึง ความรู้อันประเสริฐ เป็นความรอบรู้ รู้กว้างขวาง ความหมายตามรูปศัพท์ในภาษาไทยเน้นที่ตัวความรู้หรือผู้รู้ ซึ่งเป็นความรู้ที่กว้างขวาง ลึกซึ้ง ประเสริฐ

บรรจง จันทรสา (2522, หน้า 3) อธิบายว่า ความหมายโดยอรรถของปรัชญานั้น นักปรัชญาและนักคิดได้อธิบายถึงความหมายของปรัชญาถือว่าเป็นศาสตร์ของศาสตร์ทั้งหลาย ซึ่งหมายถึงว่าปรัชญาเป็นวิชาแม่บทของวิชาการแขนงอื่น ๆ และมีความสัมพันธ์กับวิชาทุก ๆ สาขาด้วย ปรัชญาจะทำหน้าที่สืบค้นเรื่องราวต่าง ๆ ที่มนุษย์ยังไม่รู้และสงสัย จนกระทั่งรู้ความจริงและมีคำตอบของตนเองอย่างชัดเจนในเรื่องรavnนั้นก็แยกตัวเป็นวิชาหรือศาสตร์ต่างหากออกไปวิชาที่แยกตัวออกไปเป็นวิชาแรกคือศาสนาจากนั้นก็มีการพัฒนาวิชาอื่น ๆ กลายเป็นศาสตร์ต่าง ๆ มากมาย เมื่อมีศาสตร์พัฒนาออกไปมาก เนื้อหาของปรัชญาก็ไม่ค่อยมีแต่ปรัชญาจะทำหน้าที่ในการนำเนื้อหาของศาสตร์ต่าง ๆ มาวิเคราะห์ หาความสัมพันธ์และหาทางพัฒนาศาสตร์นั้น เพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการถ้ามองปรัชญาในอีกลักษณะหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าได้มีการนำเอาแนวคิดพื้นฐาน

ของปรัชญามาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับวิชาต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ศาสตร์ต่างเหล่านั้นให้เกิดความเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ปรัชญาสังคม ปรัชญาการเมือง และปรัชญาศาสนา เป็นต้น

จากลักษณะของปรัชญาดังกล่าว ได้มีนักคิด นักปรัชญา นักวิชาการได้พยายามให้ความหมายของปรัชญาไว้แตกต่างกัน ดังนี้ (OK. NATION BLOG. Posted by kunwee, 2550)

1) ปรัชญา คือ ศาสตร์หนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดหมวดหมู่ หรือระบบความรู้สาขาต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือทำความเข้าใจและแปลความหมายข้อเท็จจริงต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์แบบปรัชญาจะประกอบด้วยวิชาตรรกวิทยา จริยศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ อภิปรัชญาและศาสตร์ที่ว่าด้วยความรู้ทั้งปวงของมนุษย์

2) ปรัชญา คือ ความคิดเห็นใดที่ยังพิสูจน์ไม่ได้ หรือยังสรุปผลแน่นอนไม่ได้ แต่ถ้าพิสูจน์ได้จนลงตัวแล้วก็จัดว่าเป็นศาสตร์

3) ปรัชญา คือ ศาสตร์ชนิดหนึ่ง ที่มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดหมวดหมู่หรือแบบความรู้สาขาต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือทำความเข้าใจและแปลความหมายข้อเท็จจริงต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์แบบ

ความหมายของคำว่าปรัชญามีผู้ให้ทัศนะไว้อีกมากมายและจะมีความแตกต่างกันตามลักษณะของปรัชญาแต่ละยุคแต่ละสมัยและตามทัศนะของบุคคล นักปราชญ์บางท่าน อาจจะกล่าวว่าปรัชญานั้นหาคำตอบไม่ได้ สรุปว่าปรัชญาจะมีลักษณะ ดังนี้

- 1) ทำหน้าที่รวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ ของโลกและชีวิตไว้ทั้งหมด
- 2) พยายามหาคำตอบที่เป็นความจริงที่เป็นนิรันดร์สามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้
- 3) ใช้วิธีการทางตรรกวิทยาในการสืบค้น การค้นหาความจริงซึ่งเป็นวิธีการคิดอย่างมีเหตุและมีผล
- 4) เนื้อหาของปรัชญาจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยแล้วแต่ว่าจะสนใจที่จะศึกษาในเรื่องใดหรือปัญหาใด อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ

ส่วนปรัชญาแบ่งออกเป็น 3 สาขา คือ

1) อภิปรัชญา (Metaphysics) หรือภววิทยา (Onthology) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความจริง (Reality) เพื่อค้นหาความจริงอันเป็นที่สูงสุด (Ultimate Reality) ได้แก่ ความจริงที่เกี่ยวกับธรรมชาติ จิตวิญญาณ รวมทั้งเรื่องของพระเจ้าอันเป็นบ่อเกิดของศาสนา

2) ญาณวิทยา (Epistemology) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความรู้ (Knowledge) ศึกษาธรรมชาติของความรู้ บ่อเกิดของความรู้ ขอบเขตของความรู้ซึ่งความรู้จะได้มาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น จากพระเจ้าประธานมาซึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์ของศาสนาต่าง ๆ จากผู้เชี่ยวชาญที่

ทำการศึกษาค้นคว้าปรากฏในตำรา เกิดจากการหยั่งรู้เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นมาในทันทีทันใด เช่น พระพุทธเจ้าตรัสรู้หรือเป็นความรู้ที่เกิดจากการพิจารณาเหตุและผลหรือได้จากการสังเกต

3) คุณวิทยา (Axiology) ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับคุณค่าหรือค่านิยม (Value) เช่น คุณค่าเกี่ยวกับความดีและความงาม มีอะไรเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าอย่างไรดี อย่างไรงาม เป็นต้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) จริยศาสตร์ (Ethics) ได้แก่ คุณค่าแห่งความประพฤติ หลักการแห่งความดี ความถูกต้อง เป็นคุณค่าแห่งจริยธรรม เป็นคุณค่าภายใน (2) สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) ได้แก่ คุณค่าความงามทางศิลปะซึ่งสัมพันธ์กับจิตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งตัดสินได้ยากและเป็นอัตนัย เป็นคุณค่าภายนอก

2.1.2 ปรัชญาการศึกษา

ข้อแตกต่างระหว่างปรัชญาการศึกษาและปรัชญาทั่วไปหรือปรัชญาบริสุทธิ์ กล่าวคือ ปรัชญาการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับคำถามต่าง ๆ ในลักษณะเดียวกันกับปรัชญาบริสุทธิ์ ถึงแม้ว่าบางครั้งคำถามจะไม่เหมือนกันก็ตาม แต่จุดหมายปลายทางของคำถามนั้นจะเป็นไปในทำนองเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น ปรัชญาบริสุทธิ์ ถามว่า “บุคคลเรียนรู้ได้อย่างไร” นักปรัชญาการศึกษาจะถามต่อจากคำถามนี้ต่อไปอีกขั้นหนึ่งก็คือ “สภาพห้องเรียนควรจะเป็นอย่างไร ถ้าจะทำให้คนอยากเรียนรู้มากที่สุด” “จะจัดประสบการณ์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์อย่างไร” เป็นต้น นอกจากนั้น ปรัชญาการศึกษาจะพูดถึงเรื่องเฉพาะที่จะนำไปใช้กับการศึกษาเท่านั้น การจะมองถึงปัญหาเกี่ยวกับการด้านการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง ก็จำเป็นต้องใช้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาทั่วไปด้วยทุกครั้งเสมอ ดังนั้น ลักษณะของปรัชญาการศึกษา ก็จะมีคล้ายคลึงกับปรัชญาบริสุทธิ์นั่นเอง กล่าวคือ ปรัชญาการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับอภิปรัชญา (Metaphysics) ญาณวิทยา (Epistemology) และคุณวิทยา (Axiology) เช่นเดียวกับปรัชญาทั่วไป ดังนี้ (สมชาย รัตนทองคำ, 2556, หน้า 1-2)

1. อภิปรัชญา (Metaphysics หรือ Ontology) เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

อภิปรัชญา หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยความเป็นจริงหรือสสารัตถะ (Reality Essence) ว่ามีจริงหรือไม่ ศึกษาความมีอยู่ของความจริง หรือสสารัตถะนั้นเป็นจริงอย่างไร เป็นการศึกษาปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่ นอกเหนือจากการเห็นทั่ว ๆ ไป หรือความรู้ที่อยู่นอกเหนือการรู้เห็นใด ๆ แต่สามารถรู้และเข้าใจด้วยเหตุผล เรื่องที่เกี่ยวข้องกับอภิปรัชญา ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อหลักความจริงต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การกล่าวว่า “มนุษย์ศึกษาเพื่อหลักความจริงต่าง ๆ” สิ่งนี้นักศึกษาจะต้องคิดต่อไปก็คือ “ความจริงคืออะไร” ความจริงอาจจะเป็นวัตถุหรือสิ่งที่รับรู้ด้วยการสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย ก็ได้ หรือความจริงอาจจะเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน เป็นนามธรรมก็ได้ เช่น ความจริงที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ความดี ความถูกต้องดีงาม คำถามต่าง ๆ ที่มักถูกใช้ในทางวิทยาศาสตร์ วรรณคดี ก็มักจะเกี่ยวข้องกับอภิปรัชญาอยู่มาก นักการศึกษาผู้ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ

ถึงอภิปรัชญาดีพอก็ย่อมจะเกิดความยากลำบากในการที่จะอธิบายปัญหาต่าง ๆ กับผู้เรียนให้เข้าใจ โดยแจ่มแจ้ง

2. ญาณวิทยา (Epistemology) และตรรกวิทยา (Logic) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ญาณวิทยาหรือเรียกอีกอย่างว่า “ทฤษฎีความรู้” (Theory of Knowledge) จะอธิบายถึงปัญหาเกี่ยวกับที่มาของความรู้ แหล่งเกิดของความรู้ ธรรมชาติของความรู้และเหตุแห่งความรู้ที่แท้จริง ศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของความจริง ส่วนตรรกวิทยาหรือตรรกศาสตร์ (Logic) เป็นสาขาที่เกี่ยวกับการแสวงหาเหตุผล ข้ออ้าง ข้อสรุปเพื่อให้เกิดความเชื่ออย่างมีเหตุผล วิธีคิดอย่างมีเหตุผลของตรรกวิทยาที่นำมาเป็นเครื่องมือในการคิดทางปรัชญา และตรวจสอบความผิดถูกในการโต้แย้งที่คิดต่างของบุคคล ตรรกวิทยาในปรัชญามี 2 วิธีคือ (1) อนุมานวิธี คือ การหาความจริงจากสิ่งที่เราเชื่อว่าเป็นจริงจากข้อสรุปที่ถูกต้องเหมาะสมที่มีอยู่ก่อนแล้ว (2) อุปมานวิธี คือ การหาความจริงหรือการคิดหาเหตุผลด้วยการพิจารณาข้อปลีกย่อยอื่นด้วยการทดลอง ค้นคว้า แล้วนำมาเป็นข้อสรุปหากฎเกณฑ์

3. คุณวิทยา (Axiology) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

คุณวิทยาเป็นกระบวนการศึกษาเกี่ยวข้องกับเรื่องของคุณค่า สามารถจำแนกออกเป็น 2 ขนง คือสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) และ จริยศาสตร์ (Ethics) คำถามหลักของคุณวิทยา คือ “อะไรคือความดี ความงาม” อย่างไรก็ตามนักจริยศาสตร์กับนักการศึกษาต่างก็ไม่ได้สนใจที่จะตั้งระบบจริยธรรมใด ๆ ขึ้นมา แต่ทั้งนักจริยศาสตร์กับนักการศึกษาต่างก็ศึกษาพื้นฐานทางการศึกษาว่า “อะไรคือความดี อะไรคือความชั่ว อะไรคือความสวยงาม หรืออะไรคือความน่าเกลียด”

ในทางปฏิบัติผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอน อาจไม่ต้องเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของอภิปรัชญากับการศึกษาก็ได้ แต่หากไม่เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับญาณวิทยาและตรรกศาสตร์แล้ว ก็อาจจะทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปด้วยความลำบาก ส่วนคุณวิทยานั้น เป็นปัญหาที่ครูและนักเรียนจะต้องพบโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ ยกตัวอย่าง เช่น ในการสอนนิเวศวิทยาหรือประวัติศาสตร์ ทั้งครูและนักเรียนก็มักจะพบว่าเรื่องที่กำลังศึกษาหรือเรียนอยู่นั้น ดี งาม ชั่วหรือเลวอย่างไร ครูที่มีความรู้ความเข้าใจว่าประเทศชาติ สังคมและชีวิตที่ดีคืออะไร ก็ย่อมจะสามารถกำหนดได้ว่าโรงเรียนและนักเรียนที่ดีควรเป็นเช่นใด ในทางตรงกันข้ามครูที่ไม่เข้าใจเรื่องคุณค่าต่าง ๆ ที่ดีพอ ก็ย่อมจะทำให้ไม่สามารถอบรมสั่งสอนนักเรียนให้ถูกต้องตามความต้องการของสังคมได้

2.1.3 ความสำคัญของปรัชญาการศึกษา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าความเชื่อที่ฝังใจของสังคมมักจะถูกปลูกฝังให้กับคนรุ่นต่อ ๆ ไปของสังคม ดังนั้น ปรัชญาหรือปรัชญาทั่วไปกับปรัชญาการศึกษามีความใกล้ชิดกันมาก ปรัชญาทั่วไปเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความจริง วิธีการค้นหาความจริงและคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ในสังคม แต่ปรัชญาการศึกษาเป็นการนำเอาปรัชญาทั่วไปมาประยุกต์เพื่อนำไปจัดการศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษาทั่วไป

เพื่อพัฒนาบุคคลพัฒนาสังคมชุมชนให้เกิดความสงบสุข อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้น ปรัชญาทั่วไปกับปรัชญาการศึกษาจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก ซึ่งนักปรัชญาและนักการศึกษาที่มีแนวคิดชั้นนำตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยปัจจุบันมักเป็นบุคคลคนเดียวกัน เช่น John Locke, Immanuel Kant, Johann Herbart, John Dewey เป็นต้น นอกจากนี้ ไม่เพียงแต่จุดเริ่มต้นและวิวัฒนาการของปรัชญาและปรัชญาการศึกษาเท่านั้นที่เหมือนกัน แต่ทั้งปรัชญาและปรัชญาการศึกษายังมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกันอีกด้วย กล่าวคือ ทั้งปรัชญาและปรัชญาการศึกษาจะสนใจเกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ ธรรมชาติ ความรู้ ความสัมพันธ์ และพฤติกรรมของมนุษย์และขณะเดียวกันสาขาวิชาทั้งสองต่างก็มีความสนใจร่วมกันในเรื่องที่จะทำให้ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มีสันติและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (สมชาย รัตนทองคำ, 2556, หน้า 5) ปรัชญาการศึกษาเป็นปรัชญาที่ประยุกต์มาจากปรัชญาทั่วไป โดยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงปรัชญาการศึกษาที่นักศึกษามักกล่าวอ้างถึง (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบปรัชญาทั่วไปและปรัชญาการศึกษา

สมัย	ปรัชญาทั่วไป	ปรัชญาการศึกษา
สมัยเก่า	จิตนิยม (Idealism)	สารัตถนิยม (Essentialism)
	สัจนิยม (Realism)	
	นีโอ-ธอมิสซึม (Neo-Thomism)	นิรันตรนิยม (Perennialism) □
สมัยกลาง	ปฏิบัตินิยม (Pragmatism)	ภาวะนิยม (Existentialism)
		ปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)
สมัยปัจจุบัน	ภาวะนิยม (Existentialism)	ภาวะนิยม (Existentialism)
	ปรัชญาวิเคราะห์ (Philosophical Analysis)	ปรัชญาวิเคราะห์ (Philosophical Analysis)

ปรัชญาการศึกษาในกลุ่มต่าง ๆ มีพื้นฐานจากความเชื่อหรือแนวคิดด้านปรัชญาแตกต่างกันออกไป และเนื่องจากการศึกษาเป็นศาสตร์ประยุกต์ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรจะต้องศึกษาถึงแนวคิดต่าง ๆ ของปรัชญา เพื่อเป็นแนวคิดเพื่อทำความเข้าใจและมองปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างแจ่มแจ้ง นอกจากนี้ยังจะทำให้เกิดการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อให้เกิดแนวความคิดใหม่ ๆ ด้านการศึกษาได้อีกต่อไป ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจในแนวความคิดของปรัชญาการศึกษากลุ่มต่าง ๆ ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงปรัชญาการศึกษาเฉพาะในส่วนที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการจัดการศึกษาและการเรียนการสอนในอดีตที่ผ่านมาเป็นตัวอย่างเพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน โดยแยกเป็นประเด็น ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism)

ปรัชญาสารัตถนิยม มีแนวคิดหลักเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคม ซึ่งบราเมลต์ (Bramailt) ได้เปรียบเทียบการศึกษาแบบนี้ว่า “เป็นแนวทางที่นำไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคม” ซึ่งปรัชญาสารัตถนิยมมีรากฐานมาจากปรัชญา 2 กลุ่ม คือ ลัทธิจิตนิยม (Idealism) และลัทธิสัจนิยม (Realism) เนื่องจากปรัชญาทั้ง 2 ลัทธินี้มีความเชื่อพื้นฐานแตกต่างกัน ดังนั้น ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยมจึงแยกพิจารณาออกเป็น 2 กลุ่ม ตามรากฐานของปรัชญาดั้งเดิมในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (สมชาย รัตนทองคำ, 2556, หน้า 8-10)

1.1 ปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวของลัทธิจิตนิยม

1) แนวคิดทางสังคม เป้าหมายการศึกษาปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวของลัทธิจิตนิยมมีแนวคิดที่ว่าบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นเครื่องมือของสังคม ดังนั้น บุคคลจะต้องอุทิศตนเพื่อสังคมที่ตนเองอาศัย นอกจากนั้นยังมีความเห็นว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดที่สังคมพึงกระทำคือการสะสม/อนุรักษ์มรดกของสังคมไว้ให้คนรุ่นต่อไป และช่วยสืบทอดวัฒนธรรมในสังคมให้คงอยู่ต่อไป ดังนั้นเป้าหมายทางการศึกษาตามความเชื่อดังกล่าว ตามทัศนะของนักปรัชญากลุ่มนี้ จึงมีความเห็นว่าโรงเรียนจะต้องพัฒนาคุณธรรม รักษาและถ่ายทอดซึ่งคุณธรรมของสังคมในอดีตให้คงอยู่ตลอดไปยังบุคคลรุ่นต่อ ๆ ไป ซึ่งสิ่งใดก็ตามที่สังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่เป็นความจริงหรือเป็นสิ่งที่ดีงามแล้วโรงเรียนหรือสถานศึกษาจะต้องถ่ายทอดสิ่งนั้นไปสู่คนรุ่นหลังต่อไป

2) ลักษณะผู้เรียน ในทัศนะของนักปรัชญาการศึกษาในกลุ่มนี้มีความเชื่อมั่นว่าผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีความรู้สึกรู้คิดที่จะเป็นเช่นนั้นสิ่งนี้ได้ ดังนั้น ถ้าหากผู้เรียนได้รับการอบรมสั่งสอนที่เหมาะสมก็จะเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ตามที่ต้องการได้ ดังนั้นหน้าที่ของนักเรียนก็คือจะต้องเลียนแบบจากครูโดยครูเป็นต้นแบบ และศึกษาเล่าเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ตามที่ครูกำหนดหรือครูเห็นว่าดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งรายวิชาที่เกี่ยวกับมนุษยวิทยา นอกจากนั้นนักปรัชญากลุ่มนี้ยังมีความเชื่อว่าโดยธรรมชาติของผู้เรียนที่แท้จริงแล้ว ผู้เรียนจะเป็นผู้ที่ต้องทำดีที่สุด เพื่อจะทำให้ตนเองเป็นคนที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด

3) ลักษณะครูผู้สอน เป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในกระบวนการทางการศึกษา เพราะครูเป็นผู้ที่เป็นแบบอย่างหรือต้นแบบของนักเรียน และเป็นสัญลักษณ์ที่นักเรียนจะต้องทำตัวให้เป็นเช่นนั้น ดังนั้น ครูจะต้องทำตัวให้ดีที่สุดและจะต้องพยายามฝึกนักเรียนให้เป็นคนที่มีอุดมการณ์ตามที่ต้องการ ครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของผู้เรียน และของสังคมนั้น

4) ลักษณะหลักสูตรหรือเนื้อหา นักปรัชญากลุ่มนี้มีความเห็นว่าหลักสูตรจะต้องเน้นการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ สิ่งดีงามของชุมชนตนเอง และประวัติบุคคลสำคัญโดยถือว่าประวัติศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจสังคมและชีวิตภายในสังคม ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับมนุษยวิทยาจะช่วยให้เข้าใจมนุษย์ได้ดีขึ้น

5) หลักการจัดการเรียนการสอน ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการบรรยาย อภิปรายและทำตามตัวอย่างที่มีอยู่ สอนเนื้อหาและวิธีการเดิม ๆ ที่มีการสืบทอดต่อ ๆ กันมาตั้งแต่อดีต

6) บทวิจารณ์ข้อสังเกตนักปรัชญากลุ่มสารัตถนิยมตามแนวของจิตนิยมมีข้อสังเกต ดังนี้

(1) นักปรัชญากลุ่มนี้แยกร่างกายและจิตใจออกจากกัน ซึ่งเป็นการผิดจากสภาพความเป็นจริงของสังคมซึ่งไม่สามารถแยกได้

(2) ไม่คำนึงถึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ความแตกต่างของผู้เรียน และไม่สนใจความต้องการของผู้เรียน แต่มักสอนในสิ่งที่ผู้สอนอยากสอน ในความเป็นจริงแล้วถึงแม้ความรู้หรือข้อความรู้ทุกอย่างไม่ได้เกิดจากประสบการณ์ทั้งหมดก็ตาม บางส่วนเกิดจากข้อค้นพบ และสิ่งที่ไม่ความมองข้ามว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้และประสบการณ์เดิมที่แตกต่างกัน ความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนก็แตกต่างกัน

(3) การตั้งจุดประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาของนักปรัชญากลุ่มสารัตถนิยมนี้ เป็นสิ่งที่สูงเกินไป ซึ่งโดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์ไม่สามารถจะกระทำอะไรที่สมบูรณ์แบบที่สุดได้ทุกอย่าง

(4) การจัดการศึกษาในแนวทางของปรัชญากลุ่มจิตนิยมจะเป็นแนวทางนำไปสู่ระบบเผด็จการทางการศึกษาได้

(5) การให้การศึกษาที่เน้นด้านมานุษยวิทยา (Anthropology) แต่เพียงอย่างเดียว (เกิดความสุดขั้ว) ทำให้ไม่มีการยอมรับความก้าวหน้าของกลุ่มวิทยาศาสตร์หรือความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีได้

1.2 ปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวของลัทธิสังคมนิยม

1) แนวคิดทางสังคมและเป้าหมายการศึกษา ปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวลัทธิสังคมนิยม ได้กำหนดนโยบายทางสังคมในลักษณะใกล้เคียงกับลัทธิจิตนิยมซึ่งเน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันเป็นมรดกของสังคมเช่นเดียวกัน แต่มรดกทางสังคมในทัศนะของนักปรัชญากลุ่มนี้จะหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติ ดังนั้น เป้าหมายทางการศึกษาตามแนวคิดสารัตถนิยมกลุ่มสังคมนิยม เพื่อค้นหาความจริงต่าง ๆ ที่มีอยู่และเพื่อขยายความจริงและผสมผสานความจริงที่รู้จักแล้วไปยังคนรุ่นต่อไป โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับชีวิตทั่วไป และเกี่ยวกับหน้าที่ในอาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ความจริงที่มีทฤษฎีสนับสนุนหรือความรู้ที่แจ้งชัดอยู่แล้วในคนรุ่นหนุ่มสาวและคนชราไปยังคนรุ่นต่อ ๆ ไป

2) ลักษณะผู้เรียน นักเรียนจะไม่มีอิสระในการเลือกเรียน แต่จะต้องถูกดำเนินการไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดและจะต้องอยู่ในระเบียบวินัยจนกระทั่งถึงวัยสมควรและสามารถกระทำการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3) ลักษณะครูผู้สอน ผู้สอนจะต้องรับผิดชอบในการแนะนำสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่จริงให้นักเรียนได้รู้จัก ได้เรียนรู้โดยวิธีการบรรยาย สาธิต และประสบการณ์ตรง ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนได้รู้ถึงกฎเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ ตามธรรมชาติ และเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความลำเอียงอันจะเกิดขึ้นจากครู นักปรัชญากลุ่มนี้จะใช้เครื่องช่วยสอนและสื่อต่าง ๆ ด้วย

4) ลักษณะหลักสูตรหรือเนื้อหา นักปรัชญากลุ่มสังคมนิยมจะมองหลักสูตรว่าเป็นสิ่งที่สามารถแบ่งแยกให้เป็นความรู้ย่อยที่สามารถวัดได้ประเมินได้นักปรัชญากลุ่มสังคมนิยมหลายคนได้สนับสนุนแนวความคิดของ Thorndike (นักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยมและบิดาแห่งการวัดผลการศึกษา) ที่กล่าวว่า ถ้าสิ่งต่าง ๆ มีอยู่จริงแล้ว สิ่งนั้นจะต้องมีปริมาณและจะสามารถวัดได้ ดังนั้นลักษณะหลักสูตรของปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวของสังคมนิยมนั้น นักเรียนจะต้องเรียนรู้การใช้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านภาษาในสังคมของตนเอง นักเรียนจะต้องคุ้นเคยกับวิธีการทางฟิสิกส์ เคมี และชีววิทยา นักเรียนจะต้องเรียนวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับมนุษย์ วรรณคดีและศิลปะที่สำคัญต่าง ๆ ของสังคม และในขั้นสุดท้ายควรจะสอนให้รู้เกี่ยวกับปรัชญาและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการนำเอาความรู้ไปสู่การปฏิบัติอีกด้วย

5) หลักการจัดการเรียนการสอน การเรียนการสอนจะเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อจะสามารถเข้าใจในกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ วิธีการสอนจะเน้นการอุปมาน (Inductive) ซึ่งเป็นการสรุปกฎเกณฑ์จากข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ วิธีสอนที่นิยมใช้กันมากก็คือ การทัศนศึกษา การใช้ภาพยนตร์ ฟิล์ม เครื่องบันทึกเสียงโทรทัศน์ และวิทยุหรือสื่อประกอบการเรียนการสอน

6) บทวิจารณ์การจัดการศึกษาตามแนวความคิดของปรัชญากลุ่มนี้ ส่วนใหญ่มุ่งเน้นอธิบายความสัมพันธ์ของเหตุและผล มักจะไม่คำนึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม สิ่งที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากอีกประการหนึ่งก็คือ การจัดการศึกษาตามแนวคิดนี้จะก่อให้เกิดระบบผูกขาด (ที่ว่าสิ่งใดควรสอนสิ่งใดไม่ควรสอน) ทั้งนี้ เพราะการที่ยอมให้ผู้หนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเป็นผู้ชี้ว่าสิ่งใดเป็นความจริงสิ่งใดไม่เป็นความจริง สิ่งใดสำคัญ สิ่งใดไม่สำคัญ สิ่งใดควรสอนสิ่งใดไม่ควรสอน ก็ย่อมจะเป็นอันตรายอย่างมากต่อสังคมประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามโดยสรุปแล้วปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม เน้นการถ่ายทอดทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นหลักหรือเป็นแก่นของสังคมในด้านความรู้ที่เป็นพื้นฐานเป็นหลัก ส่วนด้านทักษะก็เน้นทักษะที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้เพื่อการดำรงชีวิต การจัดการเรียนการสอนเน้นการสอนที่เป็นแบบแผนเดิม หรือปฏิบัติตามระเบียบวินัยซึ่งได้กำหนดไว้อย่างเข้มงวดกดขี่จนไม่ใช่เลือกเรียนอะไรง่าย ๆ ความเจริญก้าวหน้าหรือความคิดริเริ่มขึ้นกับครูผู้สอนจะเป็นผู้จัดหามาให้ ครูเป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียน ฉะนั้น ครูผู้สอนจะต้องได้รับการฝึกฝนอบรมมาเป็นอย่างดี การสอนเน้นให้ผู้เรียนรับรู้และการท่องจำ

2. ปรัชญานิรันตรนิยม (Perennialism)

ปรัชญานิรันตรนิยม เป็นปรัชญาการศึกษาที่ประยุกต์มาจากปรัชญาบริสุทธิ์ลัทธิ Neo-Thomism ซึ่งมีแนวความเชื่อว่า “ความจริงและความดีสูงสุดย่อมไม่เปลี่ยนแปลงหรือเป็นสิ่งที่เรียกว่าอมตะ” โดยเฉพาะเรื่องของความรู้ค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีไม่ว่าจะอยู่ที่แห่งหนใดก็เป็นสิ่งที่ดีเสมอไม่ว่าเวลาจะเปลี่ยนไป ดังนี้ (สมชาย รัตนทองคำ, 2556, หน้า 14-16)

1) แนวคิดทางสังคมและเป้าหมายการศึกษา ปรัชญานิรันตรนิยมมุ่งเน้นความสำคัญของความคงที่หรือความไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้น ในทัศนะของนักปรัชญากลุ่มนี้จึงถือว่าความจริงหรือความรู้ในอดีตย่อมสามารถนำมาใช้ได้ในปัจจุบัน และถือว่าศีลธรรมและความรู้ต่าง ๆ มาจากวัดและมหาวิทยาลัย การปลูกฝังความรู้และพัฒนาความรู้ควรทำตั้งแต่ยังเป็นเด็ก และเชื่อว่าโรงเรียนที่ต่ำกว่าระดับอุดมศึกษาจะมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมน้อยกว่าระดับอุดมศึกษา ดังนั้น เป้าหมายการศึกษาที่จัดสำหรับคนทุกคนในสังคม และทุกยุคทุกสมัยจะมีความเหมือนกัน นั่นก็คือจะเป็นการพัฒนาสติปัญญาและความสามารถของคนให้สูงขึ้น

2) ลักษณะผู้เรียน ปรัชญาการศึกษาของกลุ่มนิรันตรนิยมจะมีความเชื่อว่า นักเรียนเป็นผู้ที่มีเหตุผลและมีแนวโน้มที่จะก้าวไปสู่ความจริงและความรู้ต่าง ๆ ดังนั้น โรงเรียนจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับความจริงและความรู้เหล่านั้น นักเรียนจะต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีเหตุผล ให้มีความจำ และให้มีความตั้งใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ เป็นเลิศ

3) ลักษณะครูผู้สอน กลุ่มนิรันตรนิยมนั้นเชื่อว่าครูจะเป็นตัวอย่างและเป็นผู้ควบคุมดูแลและรักษาระเบียบ วินัย และเนื่องจากครูจะต้องเป็นผู้ที่ฝึกอบรมนักเรียนให้เป็นคนมีเหตุผลและเป็นผู้มีความตั้งใจในการทำงาน ดังนั้น ครูจะต้องมีคุณลักษณะดังกล่าว และต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน

4) ลักษณะหลักสูตรหรือเนื้อหา หลักสูตรในทัศนะของนักปรัชญากลุ่มนิรันตรนิยมประกอบด้วยเนื้อหาสาระ 2 ประเภท คือ เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับจิตใจซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นการศึกษาทางมานุษยวิทยา และนักปรัชญากลุ่มนิรันตรในสหรัฐอเมริกาหลายคนได้สนับสนุนแนวความคิดที่จะให้ใช้เรื่องราวและวรรณคดีจากหนังสือ “The Great Book” เป็นวิชาพื้นฐานของหลักสูตรระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้ เนื่องจากมีความเห็นว่า เรื่องราวในหนังสือดังกล่าวได้รับการพิสูจน์ด้วยกาลเวลามาแล้วว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญค่าที่ต้งาม สามารถสืบทอดต่อไปยังอนุชนรุ่นต่อไป

5) หลักการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนของกลุ่มนิรันตรนิยมได้ตั้งอยู่บนรากฐานของการฝึกอบรมทางจิตใจและปัญญาโดยใช้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ และเนื่องจากว่าธรรมชาติของผู้เรียนมีความต้องการอยากจะได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เป็นทุนเดิม ดังนั้น นักปรัชญากลุ่มนิรันตรนิยมจึงใช้ธรรมชาติดังกล่าวของผู้เรียนเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนก้าวไปสู่ความมีเหตุผล วิธีการสอนที่กลุ่มนิรันตรนิยมได้ใช้มากก็คือวิธีการบรรยายเพื่อให้นักเรียนได้มี

ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ นอกจากนี้ยังได้ใช้วิธีการให้ห้องจำเนื้อหาสาระต่าง ๆ และวิธีการถามตอบ (ปจณา-วิชันนา) อีกด้วย

6) บทวิจารณ์การจัดการศึกษาตามแนวคิดของนักปรัชญานิรันตรนิยมได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่ากลุ่มนี้สนใจเรื่องราวในอดีตเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเชื่อว่าโลกปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมีมากขึ้น การจะละเลยความก้าวหน้าในปัจจุบันจึงเป็นสิ่งที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง ประการต่อไปก็คือความจริงสุดยอดในทัศนะของนักปรัชญานิรันตรนิยมมักได้มาโดยการนึกคิดและยึดติดกับศาสนา (คริสต์ศาสนา) โดยข้อเท็จจริงดังกล่าวบางเรื่องเมื่อมีการทดสอบโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์แล้วพบว่ามีความผิดพลาดอยู่มาก และประการสุดท้ายกลุ่มนิรันตรนิยมมักจะมองว่าความรู้เป็นเรื่องที่มีความสิ้นสุดในตัวของมันเอง ซึ่งการมองในลักษณะดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นเหตุผลไม่เพียงพอสำหรับเรื่องของการจัดการศึกษา ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับปรัชญากลุ่มสารัตถนิยมแล้ว ปรัชญากลุ่มนิรันตรนิยม เน้นหนักไปทางด้านการพัฒนาปัญญา การใช้เหตุผล โดยยึดความรู้ที่ได้รับการยอมรับแล้วมากกว่าแนวความรู้ใหม่ ๆ จึงมักถูกมองว่าอยู่ในกลุ่มพวกหัวสูงกลุ่มพวกนักปราชญ์ จนลืมนึกว่าผู้เรียนกลุ่มปัญญาปานกลางและต่ำก็สามารถเป็นพลเมืองดีและสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้เช่นกัน

3. ปรัชญาพิพัฒน์นิยม (Progressivism)

ปรัชญาพิพัฒน์นิยม เป็นปรัชญาที่ประยุกต์มาจากปรัชญาบริสุทธิกลุ่มปฏิบัตินิยม (Pragmatism) พิพัฒน์นิยม หมายถึง การนิยมหาความรู้อย่างมีอิสระภาพ มีเสรีภาพในการเรียน การค้นคว้า การทดลอง เพื่อพัฒนาประสบการณ์และความรู้อยู่เสมออย่างไม่หยุดนิ่ง แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามปรัชญาพิพัฒน์นิยม มีดังนี้

1) แนวคิดทางสังคมและเป้าหมายการศึกษา นักปรัชญาการศึกษากลุ่มพิพัฒน์นิยมจะถือว่าโรงเรียน เป็นเครื่องมือของสังคมที่ใช้สำหรับถ่ายทอดวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของสังคมไปสู่อนุชนรุ่นหลัง โรงเรียนที่ดีควรสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ยอมรับในสังคม และสามารถนำพาผู้เรียนไปสู่ความสุขของชีวิตในอนาคต การดำเนินการต่าง ๆ ตามปรัชญาการศึกษากลุ่มนี้จะเน้นวิธีการประชาธิปไตย เป้าหมายการศึกษา นักปรัชญากลุ่มพิพัฒน์นิยมมีความเห็นว่าเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของการศึกษาก็คือการสร้างสถานการณ์ที่จะสร้างความก้าวหน้าให้แก่ผู้เรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และถือว่าโรงเรียนเป็นสถาบันที่จะต้องมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้ดีขึ้น

2) ลักษณะผู้เรียน เป็นผู้ที่จะต้องพบกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียน และได้ยอมรับว่านักเรียนแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน

3) ลักษณะครูผู้สอน ภาระหน้าที่ของครูก็คือแนะแนวทางให้แก่ผู้เรียนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมกับจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด ครูจะต้องเป็นผู้หนึ่งที่มี

ส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนเช่นเดียวกับนักเรียน และมีหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุน นักเรียน ในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่นักเรียนได้ทำอยู่ เป็นผู้สนับสนุนให้นักเรียนได้ร่วมมือกันทำงาน มากกว่าการแข่งขันกันในการกระทำการต่าง ๆ

4) ลักษณะหลักสูตรหรือเนื้อหา ในทัศนะของปรัชญากลุ่มพิพัฒน์นิยมจะยึดเอา ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียน และคัดค้านอย่างยิ่งต่อหลักสูตรที่ยึดเอาวิชาเป็นศูนย์กลาง การเรียน การสอนมักยึดเอาความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก ดังนั้น หลักสูตรจึงมีความยืดหยุ่นมากที่สุด ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เรียนเป็นประการสำคัญหลักสูตรแบบนี้มีชื่อเรียกว่า “หลักสูตร ประสบการณ์” (Experience Curriculum) หรือ “หลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” (Child Centered Curriculum)

5) หลักการจัดการเรียนการสอน ใช้วิธีการเรียนการสอนในหลายลักษณะที่เห็นว่า จะนำมาใช้ได้และมีความแตกต่างกันตั้งแต่จัดแบบตามสบายจนกระทั่งถึงแบบที่มีระเบียบแบบแผน สำหรับวิธีการที่นิยมใช้มากก็คือการทำโครงการ การอภิปรายกลุ่ม และการแก้ปัญหาเป็นรายบุคคล การจัดการเรียนการสอนตามแนวความคิดของกลุ่มพิพัฒน์นิยม จะเน้น “คิดอย่างไร” มากกว่า “คิดอะไร” นั่นคือเน้นกระบวนการมากกว่าจุดหมายปลายทางหรือผลลัพธ์ของการเรียน

6) บทวิจารณ์ได้มีนักการศึกษาได้วิจารณ์เกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาของกลุ่มพิพัฒน์นิยม ไว้ดังต่อไปนี้

(1) จากหลักการที่ถือเอาผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนและกิจกรรมที่นักเรียน ได้ทำเอง จะช่วยให้นักเรียนสามารถก้าวไปสู่การปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น สามารถปรับตัวให้เข้ากับ สังคมได้ดีขึ้นและมีชีวิตที่ดีขึ้น คำถามจึงอยู่ที่การปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น การเข้าสังคมได้ดีขึ้น และมี ชีวิตที่ดีขึ้นนั้นมีความหมายอย่างไร สอนอย่างไร

(2) ข้อที่ถูกโจมตีอีกอย่างหนึ่งก็คือ การให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจของตนเอง โดยทั่วไปเชื่อว่าจะให้อิสระกับผู้เรียนในระดับสูงกว่าปริญญาตรีในการเลือกเรียนแขนงวิชา ต่าง ๆ ก็เนื่องจากว่าเป็นผู้ที่มีความวุฒิภาวะทางสติปัญญาสูงเพียงพอ แต่การให้ผู้เรียนซึ่งยังไม่มีความพร้อม ทางสติปัญญาเลือกเรียนสิ่งต่าง ๆ ตามความสนใจของผู้เรียนนั้น อาจประสบความล้มเหลวในที่สุด

(3) การที่นักปรัชญากลุ่มพิพัฒน์นิยมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ด้วยตนเอง โดยอาศัยความร่วมมือจากเพื่อนและคำแนะนำของครูนั้น ได้มีผู้คัดค้านในประเด็นที่ว่า เนื่องจากความรู้มีอยู่มาก และขณะเดียวกันผู้เรียนก็ยังไม่มีความสามารถจำแนกได้ว่าความรู้ไหนมี ความจำเป็นและความรู้ไหนไม่มีความจำเป็น ดังนั้น กลุ่มผู้คัดค้านจึงมีความเห็นว่าผู้เรียนควรจะได้ เรียนในสิ่งที่ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะให้มากกว่าจะเลือกหรือตัดสินใจด้วยตนเอง

(4) จากการที่กลุ่มพิพัฒน์นิยมได้กล่าวว่าการเรียนโดยการแก้ปัญหาจะนำไปสู่ความงอกงามทางสติปัญญาและได้นำเอาผลการศึกษาค้นคว้า จากการวิจัย Eight Years Study (โครงการปฏิบัติการศึกษา ประเทศสหรัฐอเมริกา) มายืนยันนั้น ก็มีผู้คัดค้านว่าในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ยังมีตัวแปรอีกมากมายที่ยังไม่ได้ควบคุม ดังนั้น การจะสรุปว่าการเรียนด้วยกระบวนการหรือวิธีแก้ปัญหาเป็นการเรียนที่ดีที่สุดนั้นยังไม่เพียงพอ

(5) จากการที่กลุ่มพิพัฒน์นิยมกล่าวว่า ผู้เรียนเป็นเด็กไม่ใช่ผู้ใหญ่ที่ย่อยส่วนลงมา การพัฒนาการด้านความคิดยังไม่สมบูรณ์เหมือนผู้ใหญ่ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงควรจัดเพื่อผู้เรียนโดยตรงมีผู้คัดค้านว่าถ้าหากไม่คำนึงถึงลักษณะที่ผู้เรียนควรจะทำเช่นไรเมื่อเขาเป็นผู้ใหญ่แล้ว ถ้าผู้เรียนต้องการที่จะเป็นผู้ที่สังคมไม่ปรารถนา เช่น ใช้ชีวิตเป็นอันธพาลจะอย่างไร

(6) การที่กลุ่มพิพัฒน์นิยมสนับสนุนให้มีการร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขันก็มีผู้ท้วงติงว่าถ้าหากไม่มีการแนะนำถึงความร่วมมือในสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำแล้ว บางครั้งการร่วมมืออาจจะนำไปสู่การร่วมมือในทางที่ผิดพลาดได้

(7) การที่กลุ่มพิพัฒน์นิยมกล่าวว่า ปรัชญาการศึกษาของกลุ่มนี้ เป็นระบบการศึกษาในรูปแบบของประชาธิปไตย ดังนั้น ในสายตาของกลุ่มนี้จึงมองการศึกษาของประเทศอื่น เช่น การศึกษาของประเทศฝรั่งเศสว่าไม่เป็นประชาธิปไตย ทั้ง ๆ ที่การศึกษาในประเทศเหล่านั้นก็มีความเป็นประชาธิปไตย และเป็นที่ยอมรับกันของคนทั่วทั้งประเทศ

(8) สิ่งที่ถูกโจมตีจากประชาชนเป็นอย่างมากคือ จากการที่ไม่เน้นความสำคัญด้านเนื้อหาวิชา ทำให้ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์สู่ประเทศรัสเซียไม่ได้ กล่าวคือในปี ค.ศ.1957 รัสเซียได้ส่งดาวเทียมสปุตนิก (Sputnik) ขึ้นไปสู่อวกาศเป็นประเทศแรก โดยเหตุนี้การศึกษาแบบพิพัฒน์นิยมจึงถูกโจมตีว่าสนใจแต่ผู้เรียน แต่ไม่สนใจเนื้อหาวิชาการเลย (Kneller, 1964 อ้างถึงใน สงัด อุทรานันท์, 2532, หน้า 44-45) เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าการจัดการศึกษาตามแนวพิพัฒน์นิยมมีแนวโน้มในการต่อต้านแนวความคิดการจัดการศึกษาแบบเก่า ที่เน้นระเบียบวินัย เน้นการเรียนการสอนที่เข้มงวดที่ต้องทำแบบฝึกหัดตามหลักสูตรและท่องจำเป็นหลัก การจัดการศึกษาตามแนวพิพัฒน์นิยมจะเน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา

4. ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)

ปรัชญาปฏิรูปนิยม มีรากฐานมาจากปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) เช่นเดียวกับปรัชญาพิพัฒน์นิยม โดยทั่วไปถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒน์นิยม บิดาของปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมนี้ คือ Theodor Brameld

1) แนวคิดทางสังคมและเป้าหมายการศึกษา กลุ่มปฏิรูปนิยมมีความเชื่อว่าการศึกษาคือเครื่องมือโดยตรงสำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคม ในภาวะที่สังคมกำลังเผชิญปัญหาประการต่าง ๆ อยู่ นั่น การศึกษาควรจะมีบทบาทในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น ดังนั้นเป้าหมายการศึกษา ควรมุ่งให้ผู้เรียนสนใจและตระหนักถึงความสำคัญ

2) ลักษณะผู้เรียนจะต้องมีความรู้สึกสำนึกในหน้าที่รับช่วงของการสร้างสังคมใหม่ โดยเหตุนี้ผู้เรียนจำเป็นต้องหาประสบการณ์ด้วยตนเองให้มากที่สุด เพื่อจะได้รู้จักตนเอง รู้สภาพปัญหาของสังคมตนเอง และรู้ว่าทำอะไรให้กับสังคมบ้างในอนาคต และผู้เรียนมีเสรีภาพในด้านการกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้มากที่สุดของตนเอง สร้างความรู้สึกว่าผู้เรียนเป็นสมาชิกของสังคม เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและสามารถปฏิรูปสังคมให้ดีขึ้นได้

3) ลักษณะครูผู้สอน นักปรัชญากลุ่มปฏิรูปนิยมถือว่าครูจะต้องเป็นผู้นำในสังคม สร้างระเบียบแบบแผนที่เหมาะสมให้เกิดขึ้น ครูมีหน้าที่สอนกระบวนการประชาธิปไตยให้นักเรียนสามารถนำกระบวนการนี้ไปใช้ทั้งขณะที่อยู่ในโรงเรียนและในสังคมอนาคตต่อไป

4) ลักษณะหลักสูตรหรือเนื้อหา หลักสูตรในทัศนะของนักปรัชญากลุ่มปฏิรูปนิยมยึดเอาอนาคตเป็นศูนย์กลาง โดยพยายามจัดให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนที่ต้องการจะเป็นในอนาคต เนื้อหาวิชาที่จัดไว้ในหลักสูตรจะเกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาของสังคมปัจจุบันเป็นส่วนใหญ่ เน้นหนักในวิชาสังคมศึกษา มักจะจัดหลักสูตรในรูปของหลักสูตรแบบแกน และยึดเอาภาระหน้าที่ภายในสังคมเป็นหลักในการจัด

5) หลักการจัดการเรียนการสอน การจัดเวลาสำหรับการสอน จะมีความยืดหยุ่นได้มากเพื่อให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะต่าง ๆ ได้ ครูให้เสรีภาพแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองและทำในสิ่งที่ดีที่สุดเพื่อส่วนรวม

6) บทวิจารณ์ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมถูกวิจารณ์ในลักษณะที่ว่าในการปฏิรูปสังคมนั้น ค่านิยมที่ดีที่สุดในสังคมปัจจุบัน ณ สภาพการณ์นั้น ๆ พึงมีนั้นคืออะไร และสังคมที่จะช่วยให้คนรู้จักตนเองนั้นควรมีลักษณะอย่างไร ปัญหาดังกล่าวนี้ยังหาข้อยุติไม่ได้ ดังนั้น แนวคิดการศึกษากลุ่มปรัชญาปฏิรูปนิยม มุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปสังคม ไปสู่สังคมใหม่ที่มีประชาธิปไตย มีความทัดเทียมของบุคคลในสังคม และเป็นสังคมที่มาจากประชาชนโดยแท้จริงมิใช่สังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การศึกษาจึงมุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีเสรีภาพในการคิด ยึดหยุ่นมีหลักในการทำงาน เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของสังคมที่ตนอาศัย ผู้สอนต้องไม่ทะนงว่าเป็นผู้รู้และเก่งผู้เดียวแต่ต้องพยายามประคับประคองและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมตามที่มุ่งหมาย

5. ปรัชญาการศึกษากลุ่มภาวะนิยม (Existentialism)

Existentialism มีความหมายว่า ความมีอยู่หรือเป็นแก่นแท้ของความจริง ซึ่งเน้นการมีอยู่ของมนุษย์แต่ละคนซึ่งมีสิ่งแวดล้อมและสภาพของตนเอง ปรัชญาการศึกษาของกลุ่มภาวะนิยมจะเป็น

แนวความคิดที่เน้นความพึงพอใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ให้ความสำคัญกับเสรีภาพ และความเป็นตัวของตัวเองของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นหน้าที่ของมนุษย์แต่ละคนที่จะเลือกอย่างเสรี สร้างลักษณะของตนเองตามแบบอย่างตนเองปรารถนา การที่มนุษย์จะกระทำเช่นนั้นได้จำเป็นต้องมีเสรีภาพเป็นสำคัญ โดยจะเป็นเสรีภาพในการเลือกและตัดสินใจ ซึ่งเสรีภาพต้องควบคู่ไปกับความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจนั้น ๆ ที่อาจมีผลต่อตนเองและผู้อื่นด้วย

1) แนวคิดทางสังคม และเป้าหมายการศึกษา กลุ่มภาวะนิยมมีความเชื่อว่ามนุษย์เกิดมาบนโลกพร้อมกับความว่างเปล่าไม่มีสาระอะไรติดมา ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของตัวมนุษย์เองที่จะต้องพยายามค้นหาตัวเอง และเลือกสร้างลักษณะของตนเองที่ตนอยากจะเป็น อาทิ เป็นครู แพทย์ วิศวกร ช่างนา ผู้เสียสละ เป็นต้น ในการเลือกนั้น บุคคลมีสิทธิเสรีภาพปราศจากเงื่อนไข และกฎเกณฑ์ของสังคมบีบบังคับ ดังนั้น เป้าหมายการศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนได้ค้นพบและรู้จักตนเอง โดยการทบทวน การพิจารณาใคร่ครวญ และการตรวจสอบตนเองอยู่เสมอ ๆ เพื่อให้เกิดสำนึกที่ถูกต้อง การศึกษาช่วยให้ผู้เรียนรู้ศักยภาพของตนเอง

2) ลักษณะผู้เรียน มีเสรีภาพอย่างมากในการที่จะเลือกเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ ในประเทศไทยได้มีการทดลองจัดตั้งโรงเรียนตามแนวความคิดของปรัชญากลุ่มภาวะนิยมคือโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก ซึ่งเป็นโรงเรียนที่จัดสอนตามความสามารถของผู้เรียน ตามความชอบของผู้เรียนเป็นหลัก หรือ Summer Hill, Non-Grade School เป็นต้น

3) ลักษณะครูผู้สอน จะทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นเร้าให้ผู้เรียนรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ครูควรพยายามทำให้ผู้เรียนเข้าใจว่า ชีวิตเป็นของตัวเองดังนั้นผู้เรียนควรเป็นผู้กำหนดแนวทางชีวิตเอง หลังจากได้ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ และได้รับคำแนะนำจากครูหรือผู้มีประสบการณ์แล้ว ผู้สอนควรมีความเป็นกันเองและร่วมคิดร่วมทำกับผู้เรียน

4) ลักษณะหลักสูตรหรือเนื้อหาให้ความสำคัญกับทุกรายวิชาและทุกเนื้อหาเสมอภาคกัน หากผู้เรียนเห็นว่าวิชาใดเหมาะกับตนที่จะทำให้ตนเข้าใจสังคมและตัวเองได้ ย่อมถือว่าวิชานั้นเหมาะกับผู้เรียน เนื้อหาในหลักสูตรจะมุ่งเน้นการเจริญเติบโตและการพัฒนาการผู้เรียน ดังนั้นวิชาที่สอนจึงมีความโน้มเอียงไปทางหมวดมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

5) หลักการจัดการเรียนการสอน ตามแนวคิดของปรัชญากลุ่มนี้สะท้อนให้เห็นได้อย่างหลากหลายรูปแบบ เช่น การศึกษาในระบบเปิด ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกรายวิชาต่าง ๆ การสอนแบบไม่มีชั้นเรียน การจัดกลุ่มผู้เรียนหลายกลุ่มอายุ เป็นต้น

6) บทวิจารณ์สำหรับข้อวิจารณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามแนวคิดของนักปรัชญา กลุ่มภาวะนิยมก็คือมักจะถูกวิพากษ์วิจารณ์กับการลงทุนทางการศึกษา ทั้งนี้เพราะว่าการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของแต่ละคนนั้น จะต้องเสียค่าใช้จ่ายมากกว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม

จากที่กล่าวมาสรุปประเด็นสำคัญได้ว่าเนื่องจากปรัชญาการศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความเชื่อในการจัดการศึกษา ดังนั้น ปรัชญาการศึกษาจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรโดยตรง สังคมใดที่มีแนวความคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง แนวคิดอันนั้นก็สะท้อนให้เห็นได้จากการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล การเรียนการสอน ซึ่งพิจารณาได้จากแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามลัทธิปรัชญาการศึกษา ดังได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าปรัชญาการศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรนอกจากนั้นธรรมชาติของศาสตร์ทางการศึกษาซึ่งเป็นศาสตร์ประยุกต์ (Applied Science) แนวคิดตลอดจนวิธีการจัดการศึกษาจึงได้นำเอาความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ เช่น ปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา เป็นต้น มาเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการศึกษาโดยศาสตร์ทางการศึกษาจะพยายามเลือกสรรเอาเฉพาะสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นหรือสามารถนำไปปฏิบัติได้มาเป็นส่วนประกอบในการจัดการศึกษา วิธีการเลือกสรรสิ่งต่าง ๆ จะครอบคลุมไปถึงการเลือกสรรศาสตร์ต่าง ๆ ในระดับสาขาวิชา และเลือกสรรเนื้อหาสาระในระดับย่อยซึ่งอยู่ภายในแต่ละสาขาวิชาอีกด้วย ในเรื่องปรัชญาการศึกษาก็เช่นเดียวกัน เนื่องจากปรัชญาแต่ละลัทธิจะมีทั้งข้อดีและข้อจำกัดในแต่ละสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือจะเป็นข้อจำกัดอย่างยิ่งถ้าจะนำเอาปรัชญาลัทธิใดลัทธิหนึ่งมาใช้กับสังคมไทยโดยตรง การจัดการศึกษาของไทยในอดีต ระหว่างปี พ.ศ. 2411-2547 อาจกล่าวได้ว่า เป็นไปตามแนวสาร์ตานิยม (อ้างถึงใน สังต์ อุทรานันท์, 2532) แต่ในปัจจุบันอาจเป็นการยากที่จะกล่าวว่าปรัชญาการศึกษาในหลักสูตรไทยเป็นไปตามลัทธิปรัชญาใดซึ่งอาจจะบอกได้เพียงแต่ว่า โดยส่วนใหญ่แล้ว มีความสอดคล้องกับลัทธิใดหรือปรัชญาใดมากที่สุดเท่านั้น ตัวอย่างเช่น อาจบอกได้เพียงว่าหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 นั้น มีความสอดคล้องกับลัทธิปรัชญาแบบสาร์ตานิยม มากที่สุด หรือหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 นั้นมีความสอดคล้องกับปรัชญาลัทธิปฏิรูปนิยม มากที่สุด ที่กล่าวหลักสูตรของไทยมีความสอดคล้องกับลัทธิปรัชญาแบบนั้นแบบนี้มากที่สุดนั้น เป็นเพียงการกล่าวว่าส่วนใหญ่เท่านั้น แนวคิดในการจัดการศึกษาค่อนข้างไปในลัทธิปรัชญาใดปรัชญาหนึ่งเท่านั้น ไม่ได้หมายความว่าทุกอย่างจะเป็นไปตามแนวคิดของปรัชญาลัทธินั้น ๆ ทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากว่านอกจากจะมีแนวคิดตามปรัชญานั้น ๆ แล้วยังมีความคิดจากปรัชญาลัทธิอื่น ๆ ผสมผสานอยู่ด้วย ปรัชญาลัทธิอื่น ๆ ผสมผสานอยู่ด้วยปรัชญาที่เกิดจากการผสมผสานแนวความคิดของปรัชญาอื่น ๆ อยู่ มีชื่อเฉพาะว่า “ปรัชญาแบบผสมผสาน (Eclecticism)” โดยลักษณะเช่นนี้จึงกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าหลักสูตรประถมศึกษาของไทยเป็นไปตามลัทธิปรัชญาแบบผสมผสานก็ได้ ซึ่งแนวคิดปรัชญาแบบนี้จะทำการเลือกสรรเอาส่วนที่เห็นว่ามีเหมาะสมจากปรัชญาลัทธิต่าง ๆ มาผสมผสานกันโดยไม่ยึดลัทธิใดลัทธิหนึ่งโดยตรง

หลังจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นบางประเด็นทางการศึกษาและ

ปรัชญาการศึกษาไปวิเคราะห์ (Analyze) และสังเคราะห์ (Synthesis) เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และข้อคำถามวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาวิจัยต่อไป

2.3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

2.3.1 ทฤษฎีการบริหารจัดการศึกษา

ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีหลักและกระบวนการบริหาร การบริหารการศึกษา หลักการแนวคิดในการบริหาร ภาพรวมของการบริหารทั้งนี้เพื่อให้การจัดการบริหารสถานศึกษามีความเหมาะสม ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเข้าใจและมุมมองในการบริหารสถานศึกษาอย่างขึ้นต่อไป

1. คำจำกัดความ

คำว่า “การบริหาร” (Administration) ใช้ในความหมายกว้าง ๆ เช่น การบริหารราชการ อีกคำหนึ่ง คือ การจัดการ (management) ใช้แทนกันได้กับคำว่า การบริหาร ส่วนมากหมายถึงการจัดการทางธุรกิจมากกว่าโดยมีหลายท่านได้ระบุ ดังนี้

Peter F. Drucker อธิบายว่า การบริหาร คือศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น (อ้างถึงใน ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 2)

Herbert A. Simon กล่าวถึงกระบวนการบริหารว่า การบริหาร คือกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน (อ้างถึงใน ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 2)

Simon อธิบายว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ กล่าวคือผู้บริหารไม่ใช่เป็นผู้ปฏิบัติ แต่เป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว (อ้างถึงใน สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2542, หน้า 1)

Chester I. Barnard อธิบายว่า การบริหารคือกระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารคือการทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่รวมปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (อ้างถึงใน สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2542, หน้า 1)

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2542, หน้า 1) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างที่บุคคลร่วมกัน กำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 (2547, หน้า 23) บัญญัติว่า คำว่า “สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ศูนย์การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย วิทยาลัย

ชุมชน สถาบันหรือสถานศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและตามประกาศกระทรวง

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2542, หน้า 6) อธิบายว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

2. การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์

การบริหารเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดการระเบียบอย่างเป็นระบบ คือมีหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือได้ อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการบริหาร โดยลักษณะนี้การบริหารจึงเป็นศาสตร์ (Science) เป็นศาสตร์สังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคน ที่จะ ทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมการบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts) ปัจจัยสำคัญการบริหารที่สำคัญมี 4 อย่าง ที่เรียกว่า 4 Ms ได้แก่ (ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 11-12)

- 1) คน (Man)
- 2) เงิน (Money)
- 3) วัสดุสิ่งของ (Materials)
- 4) การจัดการ (Management)

3. กระบวนการบริหารการศึกษา

จากหลักการบริหารทั่วไป 14 ข้อของ Henry Fayol ทำให้ต่อมา Luther Gulick ได้นำมาปรับต่อยอดเป็นที่รู้จักกันดีในตัวย่อที่เรียกว่า “POSDCoRB” กลายเป็นคัมภีร์ของการจัดองค์การในต้นยุคของศาสตร์การบริหารซึ่งตัวย่อแต่ละตัวมีความหมาย ดังนี้

- P – Planning หมายถึง การวางแผน
- O – Organizing หมายถึง การจัดองค์การ
- S – Staffing หมายถึง การจัดคนเข้าทำงาน
- D – Directing หมายถึง การสั่งการ
- Co – Coordinating หมายถึง ความร่วมมือ

R – Reporting หมายถึง การรายงาน

B – Budgeting หมายถึง งบประมาณ

4. ทฤษฎีทางการบริหารและวิวัฒนาการการบริหารการศึกษา

ระยะที่ 1 ระหว่าง ค.ศ. 1887–1945 ยุคนักทฤษฎีการบริหารสมัยดั้งเดิม (The Classical Organization Theory) แบ่งย่อยเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ (อ้างถึงใน ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 10)

1. นักวิชาการกลุ่มการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ของ Taylor (Scientific Management) ของ Frederick Taylor ความมุ่งหมายสูงสุดของแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ คือ จัดการบริหารธุรกิจหรือโรงงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด (Efficiency and Effectiveness) ซึ่ง Frederick Taylor มองคนงานแต่ละคนเปรียบเสมือนเครื่องจักรที่สามารถปรับปรุงเพื่อเพิ่มผลผลิต ขององค์การได้ เจ้าของตำรับ “The One Best Way” คือประสิทธิภาพของการทำงานสูงสุดจะเกิดขึ้นได้ต้องขึ้นอยู่กับสิ่งสำคัญ 3 อย่าง คือ

- 1) เลือกคนที่มีความสามารถสูงสุด (Selection)
- 2) ฝึกอบรมคนงานให้ถูกวิธี (Training)
- 3) หาสิ่งจูงใจให้เกิดกำลังใจในการทำงาน (Motivation)

Frederick Taylor ก็คือผลผลิตของยุคอุตสาหกรรมในงานวิจัยเรื่อง “Time and Motion Studies” เวลาและการเคลื่อนไหว เชื่อว่ามีวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์เพียงวิธีเดียว ที่ดีที่สุด เขาเชื่อในวิธีแบ่งงานกันทำ ผู้ปฏิบัติระดับล่างต้องรับผิดชอบต่อระดับบน Taylor เสนอระบบการจ้างงาน (จ่ายเงิน) บนพื้นฐานการสร้างแรงจูงใจ สรุปหลักวิทยาศาสตร์ของ Taylor สรุปง่าย ๆ ประกอบด้วย 3 หลักการ ดังนี้

- 1) การแบ่งงาน (Division of Labors)
- 2) การควบคุมดูแลบังคับบัญชาตามสายงาน (Hierarchy)
- 3) การจ่ายค่าจ้างเพื่อสร้างแรงจูงใจ (Incentive Payment)

2. กลุ่มการบริหารจัดการ (Administration Management) หรือทฤษฎีบริหารองค์การอย่างเป็นทางการ (Formal Organization Theory) ของ Henry Fayol บิดาของทฤษฎีการบริหารจัดการและการจัดการตามหลักบริหาร ทั้ง Henri Fayol และ Frederick Taylor จะเน้นตัวบุคคล ปฏิบัติงาน + วิธีการทำงาน ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่ก็ไม่ได้มีมุมมองทางด้าน “จิตวิทยา” (ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 17-18) Henry Fayol ได้เสนอแนวคิดในเรื่องหลักเกี่ยวกับการบริหารทั่วไป 14 ประการ แต่ลักษณะที่สำคัญ มีดังนี้

- 1) หลักการทำงานเฉพาะทาง (Specialization) คือการแบ่งงานให้เกิดความชำนาญเฉพาะทาง
- 2) หลักสายบังคับบัญชา ที่เริ่มจากบังคับบัญชาสูงสุดสู่ระดับต่ำสุด (Hierarchy of Command)
- 3) หลักเอกภาพของบังคับบัญชา (Unity of Command)
- 4) หลักขอบข่ายของการควบคุมดูแล (Span of Control) ผู้ดูแลหนึ่งคนต่อ 6 คนที่จะอยู่ภายใต้การดูแลจึงจะเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด
- 5) การสื่อสารแนวตั้ง (Vertical Communication) การสื่อสารโดยตรงจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง
- 6) หลักการแบ่งระดับการบังคับบัญชาให้น้อยที่สุดคือ ไม่ควรมีสายบังคับบัญชายืดยาวหลายระดับมากเกินไป
- 7) หลักการแบ่งความรับผิดชอบระหว่างสายบังคับบัญชาและสายเสนาธิการ (Line and Staff Division)

3. ทฤษฎีบริหารองค์การในระบบราชการ (Bureaucracy) มาจากแนวคิดของ Max Weber ที่กล่าวถึงหลักการบริหารราชการประกอบด้วย

- 1) หลักของฐานอำนาจจากกฎหมาย
- 2) การแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต้องยึดระเบียบกฎเกณฑ์
- 3) การแบ่งงานตามความชำนาญการเฉพาะทาง
- 4) การแบ่งงานไม่เกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนตัว
- 5) มีระบบความมั่นคงในอาชีพ

จะอย่างไรก็ตามระบบราชการก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งในด้านข้อเสียคือสายบังคับบัญชายืดยาวการทำงานต้องอ้างอิงกฎระเบียบ จึงชักช้าไม่ทันการแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน เรียกว่า ระบบ “Red Tape” ในด้านข้อดี คือยึดประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก การบังคับบัญชา การเลื่อนขั้นตำแหน่งที่มีระบบระเบียบ แต่ในปัจจุบันระบบราชการกำลังถูกแทรกแซงทางการเมืองและทางเศรษฐกิจทำให้เริ่มมีปัญหา

ระยะที่ 2 ระหว่าง ค.ศ. 1945–1958 (ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 10-11) ยุคทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation) Douglas J. La Follette ได้นำเอาจิตวิทยามาใช้และได้เสนอการแก้ปัญหาความขัดแย้ง (Conflict) ไว้ 3 แนวทาง ดังนี้

- 1) Domination คือ ใช้อำนาจอีกฝ่ายสยบลงคือให้อีกฝ่ายแพ้ให้ได้ ไม่คืนัก
- 2) Compromise คือ คนละครึ่งทางเพื่อให้เหตุการณ์สงบโดยประนีประนอม
- 3) Integration คือ การหาแนวทางที่ไม่มีใครเสียหน้า กล่าวคือการได้รับประโยชน์ทั้ง 2 ทาง (Win-Win) นอกจากนี้

Douglas J. La Follette ให้ทัศนะน่าฟังว่า “การเกิดความขัดแย้งในหน่วยงานนับว่าเป็นความบกพร่องของการบริหาร” (อ้างถึงใน ภาวนิดา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 20-21) ผลงานการวิจัยหรือผลการทดลองฮอว์ธอร์น (Hawthon Experiment) ที่ Elton Mayo กับคณะทำการวิจัยเริ่มที่ข้อสมมติฐานว่าสิ่งแวดล้อมมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของคนงาน มีการค้นพบจากการทดลองคือมีการสร้างกลุ่มแบบไม่เป็นทางการในองค์กร ทำให้เกิดแนวความคิดใหม่ที่ว่าความสัมพันธ์ของมนุษย์มีความสำคัญมากซึ่งผลการศึกษาทดลองของเมโยและคณะ พอสรุปได้ดังนี้

- 1) คนเป็นสิ่งมีชีวิต จิตใจ ขวัญ กำลังใจและความพึงพอใจเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในการทำงาน
- 2) เงินไม่ใช่สิ่งล่อใจที่สำคัญแต่เพียงอย่างเดียว รางวัลทางจิตใจมีผลต่อการจูงใจในการทำงานไม่น้อยกว่าเงิน
- 3) กระบวนการทำงานจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมมากกว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพคับที่อยู่ได้คับใจอยู่ยาก

ข้อคิดที่สำคัญคือการตอบสนองคนด้านความต้องการศักดิ์ศรีและการยกย่องจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานจากแนวคิด “มนุษย์สัมพันธ์”

ระยะที่ 3 ตั้งแต่ ค.ศ. 1958-ปัจจุบัน (อ้างถึงใน ภาวนิดา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 18-19) ยุคแห่งการใช้ทฤษฎีการบริหาร (Administrative Theory) หรือการศึกษาเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science Approach) ยึดหลักระบบงาน + ความสัมพันธ์ของคน + พฤติกรรมขององค์กร ซึ่งมีแนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่หลาย ๆ คนได้แสดงไว้ ดังต่อไปนี้

1) Chester I Barnard เขียนหนังสือชื่อ “The Function of the Executive” ที่กล่าวถึงงานในหน้าที่ของผู้บริหารโดยให้ความสำคัญต่อบุคคลระบบของความร่วมมือองค์กรและเป้าหมายขององค์กรกับความต้องการของบุคคลในองค์กรต้องสมดุลกัน

2) ทฤษฎีของ Abraham Maslow. ว่าด้วยการจัดอันดับขั้นของความต้องการของมนุษย์ (Maslow-Hierarchy of Needs) เป็นการศึกษาในเรื่องแรงจูงใจโดยการแบ่งความต้องการของมนุษย์ตั้งแต่ความต้องการด้านกายภาพ ความต้องการด้านความปลอดภัยความต้องการด้านสังคม ความต้องการด้านการเคารพ นับถือ และประการสุดท้าย คือการบรรลุศักยภาพของตนเอง (Self-Actualization) คือมีโอกาสได้พัฒนาตนเองถึงขั้นสูงสุดจากการทำงาน แต่ความต้องการเหล่านั้นต้องได้รับการสนองตอบตามลำดับขั้น

3) ทฤษฎี X ทฤษฎี Y ของ Douglas MC Gregor (Theory X, Theory Y) เขาได้เสนอแนวความคิดการบริหารอยู่บนพื้นฐานของข้อสมมติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ต่างกัน ทฤษฎี X (The Traditional View of Direction and Control) ทฤษฎีนี้เกิดข้อสมมติฐาน ดังนี้

- (1) คนไม่ชอบทำงานและหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ
- (2) คนไม่ทะเยอทะยานและไม่คิดริเริ่ม มักชอบให้การสั่ง
- (3) คนเห็นแก่ตนเองมากกว่าองค์การ
- (4) คนมักต่อต้านการเปลี่ยนแปลง
- (5) คนมักโง่และหลอ้งง่าย

ผลการมองธรรมชาติของมนุษย์ในลักษณะเช่นนี้ กระบวนการบริหารจัดการจึงเน้นการใช้เงิน ใช้อำนาจต่าง ๆ เป็นเครื่องล่อใจ เน้นการควบคุมหรือการสั่งการ เป็นต้น

ทฤษฎี Y (The Integration of Individual and Organization Goal) ทฤษฎีข้อนี้เกิดจากข้อสมมติฐาน ดังนี้

- (1) คนจะให้ความร่วมมือ สนับสนุน รับผิดชอบ ขยันขันแข็ง
- (2) คนไม่เกลียดคร้านและไว้วางใจได้
- (3) คนมีความคิดริเริ่มทำงานถ้าได้รับการจูงใจอย่างถูกต้อง
- (4) คนมักจะพัฒนาวิธีการทำงานและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

ผู้บังคับบัญชาจะไม่ควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเข้มงวด แต่จะส่งเสริมให้รู้จักควบคุมตนเองหรือของกลุ่มมากขึ้น ต้องให้เกียรติซึ่งกันและกันจากความเชื่อที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดระบบการบริหารที่แตกต่างกันระหว่างระบบที่เน้นการควบคุมกับระบบที่ค่อนข้างให้อิสระภาพ

4) อุชิ (Ouchi) ชาวญี่ปุ่นได้เสนอ ทฤษฎี Z (Z Theory) (William G. Ouchi) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัย UXLA (Institute of California Los Angeles) ทฤษฎีนี้เป็นการรวมเอาหลักการของทฤษฎี X, Y เข้าด้วยกัน แนวความคิดก็คือองค์การต้องมีหลักเกณฑ์ที่ควบคุมมนุษย์ แต่มนุษย์ก็รักความเป็นอิสระ และมีความต้องการหน้าที่ของผู้บริหารจึงต้องปรับเป้าหมายขององค์การให้สอดคล้องกับเป้าหมายของบุคคลในองค์การ

บทสรุปเพื่อออมชอม (Compromise) ทั้งสองทฤษฎี โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญจำนวน 4 ประการ คือ

- 1) การทำให้ปรัชญาที่กำหนดไว้บรรลุเป้าหมาย
- 2) การพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) การให้ความไว้วางใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา
- 4) การให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

5. ทฤษฎีและหลักการบริหารจัดการ

ทฤษฎีคือมวลแนวความคิดต่าง ๆ ที่นำมาสร้างเป็นหลักการอย่างมีเหตุผลได้มาจากการศึกษาค้นคว้าทดลองและวิจัยบนพื้นฐานข้อมูลที่เป็นจริง ทฤษฎีและหลักการบริหารจัดการการบริหารและการจัดการมักจะเป็นคำที่ใช้เรียกแทนกันได้ แต่ในความเป็นจริงการบริหารจะเน้นในเรื่องของการจัดการที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยมักจะใช้กับการบริหารในหน่วยงานของรัฐ ส่วนการจัดการจะใช้ในงานที่เกี่ยวกับภาคเอกชน วิวัฒนาการของทฤษฎีการบริหารแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ (อ้างถึงใน ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 22-23)

1. กลุ่มคลาสสิก (Classical Organizational Thought) ผู้ที่คิดค้นทฤษฎีนี้ คือ Frederick W. Taylor ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของทฤษฎีบริหารกลุ่มคลาสสิกโดยมีความเชื่อว่าเขาสามารถวางหลักเกณฑ์ให้ผู้ปฏิบัติงานมีความสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพได้ต่อมา Lyndall Urwick และ Luther Gulick ได้ทำการวิจัยพบว่าพฤติกรรมของผู้บริหารจะประกอบด้วยหลักที่นิยมเรียกกันว่า “POSDCROB”

2. กลุ่มมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Approach) ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงจุดอ่อนของกลุ่มทฤษฎีคลาสสิก (Classic) โดยได้มีการทดลองที่ Hawthorne Plant ซึ่งกำหนดสมมติฐานว่า “มีความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพและปริมาณของแสงสว่างกับประสิทธิภาพของงาน” เมื่อพิจารณาจากผลการทดลอง 3 ครั้ง พบว่า ผลผลิตของคนงานไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพของแสงสว่างและได้มีตัวแปรหลายตัวที่ไม่สามารถควบคุมได้ระหว่างการทดลอง ต่อมาได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อตรวจสอบผลการทดลองที่ Hawthorne Plant โดยตั้งสมมติฐานว่าสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของการทำงานมีความสัมพันธ์กับผลผลิตที่ได้รับ ผลการทดลองพบว่า พฤติกรรมการทำงานของพนักงานไม่ได้เกิดจากมาตรฐานงานที่องค์การกำหนด พนักงานรวมตัวกันเป็นโครงสร้างสังคมกลุ่มย่อยอันประกอบด้วยปทัสถาน (Norms) ค่านิยม (Value) และจิตใจ (Sentiments) ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานของพนักงาน

3. กลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science Approach) ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นโดยการผสมผสานระหว่างสองทฤษฎีแรก ผสมกับหลักการทางด้านจิตวิทยา สังคมวิทยา การเมืองและเศรษฐศาสตร์ เป็นกลุ่มทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมทางสังคมหรือพฤติกรรมของกลุ่มย่อยที่เหมาะสมกับโครงสร้างการบริหารงานรูปแบบ ซึ่งอาจต้องใช้ศาสตร์การบริหารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมศาสตร์ จิตวิทยา สังคมวิทยาหรืออื่น ๆ ศาสตร์เหล่านี้จัดได้ว่าเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกลุ่มย่อยส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานและประสิทธิภาพประสิทธิผลของงานในองค์การ

4. กลุ่มทฤษฎีระบบ (A System View) ทฤษฎีการบริหารในปัจจุบันได้พยายามให้ความสำคัญกับระบบ กล่าวคือมีปัจจัยป้อน (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) ที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน กลุ่มทฤษฎีระบบแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) ระบบปิด (ระบบเหตุผล) มีความเชื่อว่าองค์กรเป็นเครื่องมือที่ออกแบบมาเพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ แนวคิดนี้มีการตัดสินใจ แก้ปัญหาตามเหตุผลบนฐานของกฎเกณฑ์ ระเบียบที่ตั้งไว้ เน้นความสนใจเฉพาะภายในระบบขององค์กร

2) ระบบเปิด เชื่อว่าองค์กรมีศักยภาพที่จะได้รับข้อมูลย้อนกลับ เพื่อนำข้อมูลย้อนกลับมาปรับปรุงส่วนต่าง ๆ ของระบบคือ ปัจจัยป้อน กระบวนการ และผลผลิตโดยองค์กรที่อยู่รอดคือ องค์กรที่ปรับตัวได้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม และเป็นองค์กรเปิด เน้นความสนใจระบบทั้งในและนอกองค์กร

6. หลักการบริหารการศึกษา

1. ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

ในยุคปฏิรูปการศึกษาภายใต้รูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ในยุคของการบริหารจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน ท่ามกลางกระแสแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งอยู่ภายใต้เงื่อนไขการปรับเปลี่ยนการแข่งขันเพื่อสร้างข้อได้เปรียบและความมุ่งมั่นของสังคมที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว รุนแรงและมีความหลากหลายนั้น ต่างก็ส่งผลกระทบต่อวิชาชีพโดยเฉพาะด้านการศึกษาซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนบริบทและโครงสร้างการบริหารของการบริหารจัดการศึกษาภายใต้สาระแห่งบทบัญญัติของกฎหมายการศึกษา ที่เรียกว่า “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542” เป็นการจัดโครงสร้างการบริหารการศึกษาโดยยึดหลักของการมีเอกภาพเชิงนโยบายหลากหลายในการปฏิบัติโดยเน้นระบบการกระจายอำนาจและการยึดหลักการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ (วิชัย ต้นศิริ, 2542)

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้น ได้เสนอแนวคิดและวิธีการจัดการศึกษาที่ท้าทายหลายด้าน จึงเป็นเสมือนกฎหมายปฏิรูปการศึกษา ดังจะเห็นได้ว่าในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินี้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ คือ ปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดคล้องกันและกันทั้งระบบ ปฏิรูปแนวการจัดการศึกษาโดยให้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ปฏิรูปหลักสูตรและเนื้อหาสาระ วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่น และเอกชน โดยเน้นเรื่องการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม ปฏิรูประบบครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา มุ่งเน้นให้มีการยกระดับสถานภาพของวิชาชีพครู การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพครู ปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เพื่อระดมทรัพยากรมาใช้ในการศึกษา ปฏิรูประบบประกันคุณภาพการศึกษา เน้นเรื่องของการประกันคุณภาพภายในและให้มีการรับรองและประเมินผลมาตรฐานจากองค์กรภายนอก และปฏิรูปสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มุ่งให้มีการผลิตใช้สื่อและเทคโนโลยีในรูปแบบที่หลากหลายที่มีคุณภาพ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545, หน้า 15-18)

การปฏิรูปการศึกษาทำให้เกิดคุณภาพทั้งในด้านผลผลิต กระบวนการจัดการและปัจจัยต่าง ๆ โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาพัฒนาทั้งระบบ (whole school approach :WSA) บุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก็คือผู้บริหารสถานศึกษาเพราะต้องเป็นผู้นำและผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีความสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการเรียน การสอน และการเรียนรู้ รวมทั้งประสานสัมพันธ์ ระดมและจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุพล วังสินธ์, 2545, หน้า 29) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเปรียบได้ว่าเป็นจอมทัพสำคัญที่จะนำพาองค์กรให้ก้าวไปในกระแสแห่งการปฏิรูปได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางบริบท (Context) หลากหลายส่วนนั้นน่าจะเปรียบได้กับ “ผู้บริหารมืออาชีพ” จึงจะเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่จะทำหน้าที่สำคัญให้ไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์โดยการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติที่แสดงให้เห็นศักยภาพ คุณภาพและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาแห่งนั้น

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารหรือผู้นำหรือผู้จัดองค์การหรือหัวหน้างาน ไม่ว่าหน่วยงานเล็กหรือหน่วยงานใหญ่ หน่วยงานราชการหรือเอกชนก็ตาม ย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อการสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่ง บางครั้งการจัดองค์การแม้จะไม่เรียบร้อยถูกต้องอยู่บ้าง ก็อาจได้รับผลงานสูงได้ หากผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดี แต่ถ้าคุณลักษณะหรือพฤติกรรมในการนำของผู้บริหารไม่ดี แม้การจัดองค์การถูกต้องหรือดีเพียงใดก็ตาม ผลงาที่เกิดขึ้นของหน่วยงานนั้น ๆ ย่อมสมบูรณ์ได้ยาก ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสม มีพฤติกรรมในการนำที่ถูกต้อง เหมาะสมเพราะความสำเร็จของงานทุกด้านขององค์การขึ้นอยู่กับผู้บริหารหรือผู้นำซึ่งจะวินิจฉัยสั่งการหรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้นำนั้นควรที่จะประกอบด้วยเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ คุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการ และคุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร

3. คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา

ปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างการเรียนรู้ในโรงเรียน คือระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วม ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปในการศึกษาจึงต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เมื่อกล่าวถึงคุณลักษณะของนักบริหารดูเหมือนจะมีการกล่าวไว้มากมาย ซึ่งมีทั้งทัศนะส่วนตัวที่เกิดจากประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารมาและผลจากการศึกษาและวิจัยของนักวิชาการซึ่งมีทั้งของไทยและต่างประเทศ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตามมาตรา 39 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงใน

4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545, หน้า 82-84)

4. บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษา

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเป็นการให้หลักฐานข้อมูลแก่ประชาชนว่าบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้ผู้ปกครองนักเรียนและสาธารณชนมั่นใจในคุณภาพของนักเรียน ดังนั้น โรงเรียนต้องจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในและให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่กล่าวถึงที่ยังเป็นผลให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อการปฏิรูปการศึกษาที่จะต้องบริหารแบบมีส่วนร่วม มีลักษณะของผู้นำแบบประชาธิปไตย จะให้ความสำคัญ ให้เกียรติ และให้ความเคารพในศักดิ์ศรีของผู้ร่วมงาน ยอมรับและเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นร่วมแก้ปัญหาและร่วมตัดสินใจ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความเชื่อมั่น เห็นคุณค่าของตนเองและผู้ร่วมงาน ซื่อสัตย์ จริงใจ มีความสามารถกระตุ้น และจูงใจให้เกิดความรักและความผูกพันในโรงเรียน ดังนั้น การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองโดยใช้หลักการบริหารคุณภาพที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจ โรงเรียนสร้างทีมงาน ซึ่งมีความสำคัญต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management: SBM)

5. ปัจจัยเสริมสร้างความเป็นนักบริหารมืออาชีพ

นอกจากคุณลักษณะและบทบาทที่สำคัญของการเป็นนักผู้บริหารการศึกษามืออาชีพดังได้กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีปัจจัยเสริมบางประการที่จะเป็นตัวชี้วัด (Indicators) สำคัญของการเป็นผู้บริหารการศึกษามืออาชีพได้อย่างสง่างาม เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายต่อการปฏิบัติภารกิจตามบทบาท หน้าที่เชิงบริหารจัดการศึกษา ในสถานศึกษา ปัจจัยบ่งบอกความสำคัญเหล่านี้ ได้แก่ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545, หน้า 82-84)

1) คุณวุฒิด้านการศึกษา เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญจะต้องมี กล่าวคือต้องมีคุณวุฒิด้านการศึกษาที่ตรงตามคุณสมบัติที่กำหนดในกฎหมายวิชาชีพ โดยเฉพาะในยุคปฏิรูปการศึกษาที่ต้องการมืออาชีพทางการบริหาร บุคคลเหล่านี้ต้องมีคุณวุฒิระดับปริญญาตรี โท เอก ทางด้านการศึกษาเป็นสำคัญ

2) ประสบการณ์การปฏิบัติงาน ต้องมีประสบการณ์สั่งสมในการปฏิบัติงานที่ผ่านมา โดยเฉพาะประสบการณ์ด้านการบริหารทางการศึกษาในองค์กรทางการศึกษาระดับต่าง ๆ ในตำแหน่งทางการบริหารการศึกษาที่ได้ดำเนินบทบาทภารกิจตามสายงานที่กำหนดไว้

3) ประสบการณ์การฝึกอบรม ศึกษา ดูงาน ผู้บริหารการศึกษามืออาชีพต้องได้รับการเพิ่มพูนประสบการณ์ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ การศึกษาดูงานจากแหล่งวิทยาการความรู้ สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับมาพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) การสร้างผลงานทางวิชาการ เป็นองค์ประกอบของการสร้างนักบริหารการศึกษามืออาชีพ โดยมีผลงานทางวิชาการเป็นเครื่องมือยืนยันถึงศักยภาพดังกล่าว ผลงานสามารถจัดกระทำได้หลายรูปแบบ ทั้งด้านการวิเคราะห์งานวิจัย การเขียนและเรียบเรียงเอกสารทางวิชาการ การเขียนบทความ ตำรา เป็นต้น ออกเผยแพร่แก่หน่วยงานอื่น ๆ ให้แพร่หลายทั่วถึง รวมทั้งการเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ นวัตกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) ผลงานดีเด่นที่สั่งสมไว้ผลสำเร็จจากการปฏิบัติงานของผู้บริหารการศึกษามืออาชีพ อาจดูจากหลักฐาน ที่เป็นผลงานที่สั่งสมไว้ จนเป็นที่ประจักษ์แก่ชุมชน สังคม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

6) ลักษณะเฉพาะของเอกบุคล เป็นลักษณะเฉพาะตัว (Character) ที่นักบริหารการศึกษามืออาชีพ ควรเสริมสร้างให้บังเกิดขึ้น ได้แก่ มีบุคลิกที่ดี สง่างามน่านับถือ มีความขยันหมั่นเพียร สัมมาอาชีพ มีความรับผิดชอบสูงทั้งต่อตนเอง ครอบครัว หน่วยงาน มีความซื่อสัตย์สุจริต ตรงต่อเวลา บริหารเวลาได้ดี กระตือรือร้นในการทำงาน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และรักษาระเบียบวินัยได้ดี เป็นแบบอย่างที่ดี

จากที่กล่าวสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีวิสัยทัศน์ในการบริหารการศึกษาให้มีความเหมาะสมและทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์เป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องและมีคุณสมบัติของความเป็นนักประชาธิปไตยเพื่อนำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถ บุคลิกลักษณะ และคุณสมบัติตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพในยุคปฏิรูปการศึกษาควรมีลักษณะที่สำคัญ คือ นักพัฒนา นักแก้ปัญหา นักตัดสินใจ นักประนีประนอม นักการทูต นักวางแผน นักปกครอง และนักประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

หลังจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นบางประเด็นทางการศึกษาและปรัชญาการศึกษาไปวิเคราะห์ (Analyze) และสังเคราะห์ (Synthesis) เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และข้อคำถามการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาวิจัยต่อไป

2.4 การจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning เพื่อให้ผู้เรียนรู้จริง

ในสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งเป็นยุคของการปฏิรูปการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษานั้น ผู้สอนจะต้องมีการพัฒนาตนเองและมีการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนการสอนในรูปแบบ “Active Learning” อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นด้านการจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งผู้เรียนเป็นเด็กโต (วัยรุ่น) สิ่งที่ต้องเน้นและปลูกฝังให้มากที่สุดคือ ความรับผิดชอบต่อการเรียนและการพัฒนา และสร้างนิสัยในการเข้าชั้นเรียนอย่างเสมอ ซึ่งเป็นปัญหาอย่างหนึ่งของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา แต่สำหรับเด็กเล็กมักไม่เกิดปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้น ทั้งนี้ถ้าเรามุ่งหวังให้ผู้เรียนมีสภาพการเรียนรู้แบบ “Active” ตัวอาจารย์ผู้สอนเองก็ต้อง “Active” ไปด้วยเช่นกัน จึงจะเกิด “Active Learning” แต่จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมี “Active Teaching” ด้วยเช่นกัน เมื่อผู้เรียนและผู้สอนมีความพร้อมมีการเตรียมตัว ทั้งฝ่ายก็จะเกิดสภาพการเรียนการสอนที่ “Active Learning” ขึ้นมาได้ การกำหนดการเรียนรู้แบบ “Active Learning” เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคิดที่แตกต่างของผู้เรียน เราจะเห็นว่ารูปแบบของการเรียนการสอนที่ผู้สอนใช้มากที่สุดคือการพูดและนักเรียนเป็นผู้ฟัง แต่การเรียนการสอนในลักษณะนี้จะไม่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการเรียนในห้องเรียนไปปฏิบัติได้ดี ดังนั้น ผู้สอนต้องสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทำหน้าที่เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและเกิดเป็นแสงไฟแห่งการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้แบบ “Active Learning” ทั้งนี้ผู้สอนจำเป็นต้องหากกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่สามารถดึงดูดใจให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่น่าสนใจและเทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด (กมลวรรณ สุภากุล, 2559: หน้า 11-12)

ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมรายบุคคล กิจกรรมคู่ กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมกลุ่มโครงงานร่วมกัน การจัดกิจกรรมควรต้องมีการวางแผน ตั้งวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย จัดกิจกรรมเมื่อไร อย่างไร ที่สำคัญยู่งยความสำเร็จในการจัดกิจกรรมนั้น จะต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์หรือกลวิธีใหม่ ๆ พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยเริ่มจากกลุ่มเล็ก ๆ ใช้เวลาในช่วงสั้น ๆ โดยควรแจ้งวัตถุประสงค์ตั้งวันแรกให้ผู้เรียนทราบชัดเจน และเริ่มกิจกรรมตั้งแต่ต้นเทอม จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้นักเรียนนั่งเป็นคู่หรือเป็นกลุ่มโดยมีสมาชิกที่มีความสามารถหลากหลาย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อสภาพแวดล้อม คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล วิเคราะห์ปัญหาในการเรียนรู้แล้วนำมาแก้ปัญหาหรือพัฒนา ซึ่งจะส่งผลต่อผู้เรียนให้มีพัฒนาการการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ท้นต่อสภาวะการณ์ของโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านได้อย่างรวดเร็ว

2.4.1 กิจกรรมพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ในชั้นเรียน

กิจกรรมพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการเรียนการสอนแบบ Active Learning ในชั้นเรียน ประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้ (ออนไลน์, 2562)

1. การพูดและการฟัง

เมื่อผู้เรียนได้พูดในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการตอบคำถามของครูผู้สอน/วิทยากร หรือการอธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เพื่อนร่วมชั้นฟัง ผู้เรียนได้ฝึกเรียบเรียงและประมวลความรู้ที่ตนได้ศึกษาและเรียนรู้ในชั้นเรียนเข้าด้วยกันเมื่อผู้เรียนฟังการบรรยาย ผู้สอนควรมั่นใจว่าเป็นการฟังที่มีความหมาย นั่นคือผู้สอนต้องมั่นใจว่าผู้เรียนจะสามารถเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้วกับสิ่งที่ผู้เรียนกำลังฟัง ในการบรรยายแต่ละครั้ง ผู้เรียนต้องการเวลาระยะหนึ่งในการทำทำความเข้าใจและเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการฟัง อีกประเด็นที่น่าสนใจ คือผู้เรียนต้องการเหตุผลของการฟัง วิธีการอย่างง่าย ๆ ที่ผู้สอนจะกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้ ผู้สอนอาจใช้วิธีตั้งคำถามที่จุดประกายความสนใจใคร่รู้ของผู้เรียนก่อนเริ่มการบรรยาย ผู้เรียนจะเกิดความสงสัย อยากค้นหาคำตอบ เพื่อให้ได้คำตอบนั้นผู้เรียนจะให้ความสนใจในสิ่งที่ผู้สอนจะบรรยายต่อไป หรือผู้สอนอาจมอบหมายงานล่วงหน้าให้ผู้เรียนอธิบายหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่ผู้สอนกำลังจะบรรยายแก่เพื่อนร่วมชั้นหลังจบการบรรยาย ผู้เรียนจะให้ความสนใจในเนื้อหาที่ผู้สอนจะบรรยาย ประมวลผลและเรียบเรียงเนื้อหาของ การบรรยายภายในระยะเวลาที่จำกัดและสื่อสารให้เพื่อนร่วมชั้นได้เข้าใจในสิ่งที่ตนเองเข้าใจ

2. การเขียน

เช่นเดียวกับการฟังและการพูด การเขียนคือกระบวนการที่ผู้เรียนประมวลข้อมูลที่ตนเองมีอยู่และถ่ายทอดออกมาด้วยสำนวนภาษาของตนเอง การฝึกทักษะการเขียนเหมาะกับผู้ที่ชอบเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะการเขียนถูกใช้ได้ผลดีมากกับชั้นเรียนขนาดใหญ่ ในขณะที่การมอบหมายงานกลุ่มย่อยหรือการจับคู่เป็นกิจกรรมที่ไม่ค่อยเหมาะสมนัก เพราะผู้เรียนทุกคนอาจไม่ได้มีส่วนร่วมในงานเขียนของกลุ่ม

3. การอ่าน

โดยปกติแล้ว ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านการอ่านได้ดี แต่ผู้เรียนมักจะขาดการได้รับคำแนะนำเพื่อการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมเพื่อส่งเสริม “Active Learning” เช่น การทำสรุปหรือโน้ตตรวจสอบความเข้าใจ จะช่วยให้ผู้เรียนสรุปแนวคิดรวบยอดจากการอ่านและพัฒนาความสามารถในการจับใจความสำคัญได้

4. การสะท้อน

ในห้องบรรยายทั่ว ๆ ไป ผู้สอนจะจบการพูดบรรยายที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องเมื่อใกล้จะหมดเวลาบรรยายแล้ว ขณะนั้น ผู้เรียนจะเริ่มเก็บอุปกรณ์การเรียนและเดินไปห้องบรรยายรายวิชา

ถัดไป ในบางครั้ง ผู้เรียนก็ไม่ได้ซึมซับความรู้จากการบรรยายที่เพ่งจบบลงเลย เพราะผู้เรียนไม่มีเวลาได้ถ่ายทอดในสิ่งที่เพิ่งเรียนรู้โดยเชื่อมโยงเข้ากับสิ่งที่รู้อยู่แล้วหรือได้นำความรู้ที่ได้ศึกษามานั้นไปใช้ ดังนั้น การให้ผู้เรียนได้หยุดเพื่อคิดหรือถ่ายทอดความรู้ของตนผ่านการสอนหรือตัวเพื่อนร่วมชั้นหรือตอบคำถามต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ เป็นวิธีที่ง่ายที่สุดในการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน กิจกรรมเพื่อส่งเสริม Active Learning ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในชั้นเรียนใด ๆ ก็คือกิจกรรมที่พัฒนาทักษะที่ผู้เรียนยังขาดความชำนาญอยู่ อย่างไรก็ตาม ในบางกิจกรรม ผู้สอนสามารถช่วยพัฒนาทักษะหลาย ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กันได้ ดังนั้น การที่ผู้สอนให้ความสำคัญต่อการวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม Active Learning ในระหว่างภาคการศึกษาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง

2.4.2 ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning

ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning มีลักษณะ ดังนี้ (ออนไลน์, 2562)

- 1) เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด
- 2) ผู้เรียนเรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
- 3) เป็นกระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน ฟัง คิดอย่างลุ่มลึก ผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 4) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศและหลักการความคิดรวบยอด
- 5) ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง
- 6) ความรู้เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้และการสรุปบทวนของผู้เรียน

2.4.3 การบริหารจัดการเมื่อใช้การเรียนการสอนแบบ Active Learning

การบริหารจัดการเมื่อใช้การเรียนการสอนแบบ Active Learning ที่ผู้สอนควรคำนึงมีลักษณะ ดังนี้ (ออนไลน์, 2562)

- 1) พิจารณาจุดประสงค์ เนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้
- 2) ออกแบบกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างแท้จริง
- 3) ใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียน
- 4) ประเมินผลการเรียนอยู่เสมอเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนเรียนรู้อะไรบ้าง และยังมีประเด็นใดที่ผู้เรียนยังสงสัย
- 5) หลีกเลี่ยงการสอนเพื่อให้ครบให้ทัน รีบเร่ง เพราะจะทำให้ผู้เรียนไม่อยากเรียน

2.4.4 ตัวอย่างกิจกรรมเพื่อส่งเสริม Active Learning

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ว่าผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากผู้บรรยายเป็นคณะผู้สอน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมกัน ออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ (Pedagogy) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนให้สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยที่ผู้สอนเป็นผู้ที่คอยอำนวยความสะดวกด้วยวิธีการต่าง ๆ และนำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในห้องเรียน ซึ่งกระบวนการเรียนรู้แบบนี้จะเรียกว่า “Active Learning” การสอนในรูปแบบเก่า ๆ ผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และแนวคิด ส่วนผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้ จึงเป็นวิธีการที่น่าเบื่อ ผู้เรียนเป็นผู้รอรับความรู้ฝ่ายเดียว ทำให้ผู้เรียนมีการจดจำสั้น ขาดทักษะการอ่าน การเขียนและการคิด กิจกรรมเพื่อส่งเสริม “Active Learning” ในสมัยปัจจุบัน มีหลายรูปแบบ ดังต่อไปนี้ (ออนไลน์, 2562)

1. Active Reading

กิจกรรม Active Reading เป็นวิธีที่ให้แต่ละคนอ่านบทความแล้วแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้อ่านกับเพื่อนนำมาเขียนแผนผังมโนทัศน์ (Concept Map) ลงในกระดาษโปสเตอร์ (Poster) เพื่อทำกิจกรรม Walk Gallery ต่อไป

2. Brainstorming

กิจกรรม Brainstorming เริ่มจากกำหนดหัวข้อและเวลา จากนั้นแบ่งกลุ่มผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปของกลุ่มแล้วทุกคนนำเสนอแนวคิดของตนและบันทึกทุกแนวคิดที่มีผู้นำเสนอ

3. Agree & Disagree Statement

กิจกรรม Agree & Disagree Statement ผู้สอนตั้งคำถาม โดยมีตัวเลือกให้ผู้เรียนว่าได้ แสดงความคิดเห็นว่าเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร เช่น อาจใช้ไม่พึงพอใจที่มีสี 2 ด้านต่างกันเป็นอุปกรณ์ช่วยตอบ แล้วเลือกผู้ตอบในแต่ละกลุ่มให้อธิบาย หลังจากนั้นจึงอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งชั้นเรียน

4. Carousel

กิจกรรม Carousel คือการกำหนดหัวเรื่อง แล้วแบ่งเป็นหัวข้อย่อยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แบ่งกลุ่มผู้เรียนให้ได้จำนวนกลุ่มเท่ากับจำนวนหัวข้อย่อย จากนั้นเขียนหัวข้อย่อย ๆ ลงบนกระดาษโปสเตอร์ (Poster) แล้วติดไว้รอบ ๆ ห้อง แต่ละกลุ่มระดมความคิดและเขียนลงในกระดาษโปสเตอร์ (Poster) เมื่อครบ 2-3 นาที เปลี่ยนไประดมความคิดเห็นหน้าโปสเตอร์ถัดไปโดยอ่านแนวคิดของกลุ่มก่อนหน้า ถ้าเห็นด้วยให้ใส่เครื่องหมายถูกและเพิ่มสิ่งที่คิดเห็นแตกต่าง จากนั้นสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน

5. Concept Map

กิจกรรม Concept Map มีลักษณะคล้ายการเขียน “Mind Map” แต่เป็นการเขียนแผนผังมโนทัศน์จะแสดงแนวคิดและใช้คำเชื่อมโยงระหว่างแนวคิด

6. Gallery Walk

กิจกรรม Gallery Walk เป็นการกำหนดหัวข้อเรื่อง เขียนแนวคิด วิธีการ ลงบนกระดาษโปสเตอร์แล้วติดไว้รอบ ๆ ห้อง เพื่อให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างการเดินชมผลงาน

7. Jigsaw

กิจกรรม Jigsaw ให้ผู้สอนเลือกเนื้อหาที่แบ่งเป็นส่วนๆ ประมาณ 3-4 ชิ้น แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ โดยมีสมาชิกในกลุ่มเท่า ๆ กันกับเนื้อหา (Home Group) สมาชิกแต่ละคนเลือกเนื้อหาที่ตนสนใจแล้วไปร่วมกับสมาชิกจากกลุ่มอื่น (Expert Group) เพื่อศึกษาหาความเข้าใจหรือหาคำตอบร่วมกันในกลุ่ม จากนั้นกลับไปสอนที่กลุ่มเดิมของตนจนครบถ้วน

8. Problem/Project-based Learning หรือ Case Study

กิจกรรม Problem/Project-based Learning หรือ Case Study ใช้เรื่องจริงหรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน บ้าน โรงเรียน หรือที่เกิดขึ้นกับบุคคลใด บุคคลหนึ่ง เพื่อให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการบูรณาการความรู้ที่ได้เรียนกับประสบการณ์ตรงหรือสืบเสาะหาความรู้เพิ่มเติม

9. Role Playing

กิจกรรม Role Playing การแสดงบทบาทสมมติเป็นวิธีการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการแสดงออกตามสถานการณ์ที่กำหนดให้เพื่อเป็นประสบการณ์ที่จะนำไปแก้ไขปัญหาและสถานการณ์จริงในชีวิต ผู้เรียนได้เรียนรู้การแสดงออก ฝึกวางแผนการทำงานร่วมกัน เข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมทั้งของตนเองและของผู้อื่น เช่น การทำกิจกรรม “คุกกี้คาเฟ่” ผู้สอนจะกำหนดบทบาทแล้วเขียนไว้ในกระดาษ ให้ผู้เรียน 6 คน จับฉลากเลือกว่าจะแสดงบทบาทใด โดยไม่ให้ปรึกษากัน แล้วให้แสดงบทบาทสมมติตามบทบาทที่ตนเองได้รับ หลังจากนั้นจะตั้งคำถามและให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นว่า ผู้แสดงแต่ละคนทำหน้าที่อะไร และทำหน้าที่นั้นได้ดีหรือไม่ มีจุดใดต้องแก้ไขหรือปรับปรุง เป็นต้น

10. Think-Pai-Share

กิจกรรม Think-Pai-Share ผู้สอนเป็นผู้ตั้งคำถามให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบด้วยตนเอง หลังจากนั้นจึงอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันกับเพื่อนในชั้นเรียน

11. Predict–Observe–Explain

กิจกรรม Predict–Observe–Explain จำลองสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะเรียนรู้ โดยผู้เรียนเขียนทำนายสิ่งที่จะเกิดขึ้น สังเกตและบันทึกผล อธิบายสิ่งที่สังเกตได้ อาจทำการทดลองสำรวจหรือค้นคว้าเพิ่มเติมได้ และนำเสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้นเรียน เป็นต้น

12. Clarification Pause

กิจกรรม Clarification Pause เมื่ออธิบายถึงประเด็นที่สำคัญ ผู้สอนควรให้เวลาผู้เรียน ตกผลึกความคิด และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามหากต้องการคำอธิบายเพิ่มเติม (ผู้สอนควรจะเดินไปรอบ ๆ ห้อง เพราะผู้เรียนมักไม่กล้าถามหน้าชั้นเรียน)

13. Card Sorts

กิจกรรม Card Sorts ผู้สอนจัดเตรียมบัตรคำ/บัตรภาพ ไว้ให้ผู้เรียนจัดกลุ่มบัตรภาพนั้น ๆ และต้องอธิบายเกณฑ์ที่ใช้จัดกลุ่มให้เพื่อนและผู้สอนฟัง และอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

14. Chain Note

กิจกรรม Chain Note ผู้สอนเตรียมคำถาม/ข้อความที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ต้องการไว้ โดยอาจพิมพ์ลงบนกระดาษ A4 แล้วให้ผู้เรียนแต่ละคนตอบคำถามหรือข้อความนั้น ๆ เพียง 1-2 ประโยค จากนั้นส่งต่อกระดาษแผ่นนั้นให้เพื่อนที่นั่งถัดไปเพื่อช่วยกันตอบคำถามนั้นให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถใช้ก่อนเรียนหรือหลังเรียนได้ และควรส่งกระดาษแผ่นนั้นกลับในทิศทางเดิม เพื่อให้ผู้ที่เขียนก่อนได้อ่านความเห็นทั้งหมดด้วย

15. Team-Pair-Solo

กิจกรรม Team-Pair-Solo เทคนิคการทำให้เป็นกลุ่ม ทำเป็นคู่และทำคนเดียว เป็นเทคนิคที่ผู้สอนกำหนดปัญหาหรืองานให้แล้วนักเรียนทำงานร่วมกันทั้งกลุ่มจนงานสำเร็จ จากนั้นจะแยกทำงานเป็นคู่จนงานสำเร็จ สุดท้ายผู้เรียนแต่ละคนแยกมาทำเองจนสำเร็จได้ด้วยตนเอง

16. Students' Reflection

กิจกรรม Students' Reflection เป็นการให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิด อาจจะให้ผู้เรียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ในคาบเรียน เสนอแนะเกี่ยวกับการเรียน ถามคำถามที่ยังสงสัย หรือให้ผู้เรียนค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับสิ่งที่เรียน เช่น

- Know – Want – Learned เมื่อเริ่มต้นบทเรียน ให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่รู้และสิ่งที่อยากรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียน เมื่อจบบทเรียน ให้ผู้เรียนเขียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้

- Got – Need และ Exit Ticket เมื่อจบบทเรียน ให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่ได้เรียนรู้ อาจเป็นการสรุปร่วมกันหน้าชั้นเรียน และวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้จากสิ่งที่อยากรู้เพิ่มเติม

- Diary/Journal Note เขียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ คำถามที่ยังสงสัย และประเด็นของความรู้อย่างไร ความเข้าใจ

17. Simultaneous Round Table

กิจกรรม Simultaneous Round Table เทคนิคนี้เหมือนการเขียนรอบวง แตกต่างกันว่าเน้นให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มเขียนคำตอบพร้อมกัน และให้ตอบพร้อมกัน จากตัวอย่างกิจกรรมที่กล่าวมานั้นสิ่งสำคัญคือไม่ว่าผู้สอนจะเลือกทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริม Active Learning กิจกรรมใดก็ตาม ความสม่ำเสมอเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง หากผู้สอนได้เริ่มต้นกิจกรรมนำบทเรียนแล้ว ผู้เรียนก็จะเกิดความคาดหวังที่จะเข้าร่วมกิจกรรมลักษณะนั้นอีกและต้องการแสดงความสามารถของตนให้ดีขึ้นไปเรื่อย ๆ สรุปแนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning เพื่อให้ผู้เรียนรู้จริง ครู/อาจารย์ต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอน มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ซึ่งต้องเป็นผู้มีความรู้จริง รู้มาก ชัดเจน มีการวางแผนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ อาจจะใช้วิธีการบอกเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนคิดวิธีจะทำสิ่งนั้นให้สำเร็จ ตัวผู้สอนเองจำเป็นต้องแสดงออกให้เห็นว่าเต็มใจที่จะตอบคำถาม หรือการใช้วิธีการถามกลับเพื่อกระตุ้นให้คิดต่อ มีการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนด้วยตนเอง ต้องมีการพัฒนากระบวนการคิดให้กับผู้เรียนไปในระดับสูงขึ้นสร้างเจตคติที่ดีให้กับผู้เรียนต่อวิชาที่เรียนเพื่อให้เกิดแรงจูงใจต่อการเรียนรู้พร้อมทั้งผู้สอนต้องพยายามสร้างนิสัยการเรียนรู้แบบ Active Learning ให้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอด้วย และผู้สอนจะต้องมีการประเมินการเรียนรู้ตามจริงหรือประเมินในเชิงสร้างสรรค์

หลังจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning เพื่อให้ผู้เรียนรู้จริงและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎี และข้อค้นบางประเด็นทางการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ไปวิเคราะห์ (Analyze) และสังเคราะห์ (Synthesis) เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถาม การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และข้อคำถามการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาวิจัยต่อไป

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน

จากการศึกษา ค้นคว้าแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน (Teaching Format) ผู้วิจัยได้ศึกษาดังต่อไปนี้ ทิศนา ขัมมณี (2548, หน้า 45-46) ได้อธิบายถึงรูปแบบการสอนในประเด็นต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม (Questioning Method)

การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการทางความคิดของผู้เรียนโดยผู้สอนจะป้อนคำถามในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นคำถามที่ดี สามารถพัฒนาความคิดผู้เรียน ถามเพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิดเชิงเหตุเชิงผล การวิเคราะห์ การวิจารณ์ การสังเคราะห์ หรือการประเมินค่าเพื่อจะตอบคำถามเหล่านั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้คำถามมีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้

1) ขั้นวางแผนการใช้คำถาม ผู้สอนควรจะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าจะใช้คำถามเพื่อวัตถุประสงค์ใด รูปแบบหรือประการใดที่จะสอดคล้องกับเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ของบทเรียน

2) ขั้นเตรียมคำถาม ผู้สอนควรเตรียมคำถามที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการสร้างคำถามอย่างมีหลักเกณฑ์

3) ขั้นการใช้คำถาม ผู้สอนสามารถใช้คำถามในทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และอาจจะสร้างคำถามใหม่ที่นอกเหนือจากคำถามที่เตรียมไว้ก็ได้ ทั้งนี้ต้องเหมาะสมกับเนื้อหาสาระและสถานการณ์นั้น ๆ

4) ขั้นสรุปและประเมินผล คือการสรุปบทเรียนผู้สอนอาจจะใช้คำถามเพื่อการสรุปบทเรียนก็ได้ การประเมินผล ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการประเมินผลตามสภาพจริง

2. วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา CIPPA MODEL

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ CIPPA เป็นแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี ที่กล่าวว่า CIPPA เป็นหลักการซึ่งสามารถนำไปเป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน การจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลัก “CIPPA” สามารถใช้วิธีการและกระบวนการที่หลากหลาย ซึ่งอาจจัดเป็นแบบแผนได้หลายรูปแบบ CIPPA เป็นวิธีหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า รวบรวม ข้อมูลด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และการแลกเปลี่ยนความรู้ การได้เคลื่อนไหวทางกาย การเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบ CIPPA มาจากแนวคิดหลัก 5 แนวคิด ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษา ได้แก่

- 1) แนวคิดการสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism)
- 2) แนวคิดเรื่องกระบวนการกลุ่มและการเรียนแบบร่วมมือ (Group Process and Cooperative Learning)
- 3) แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ (Learning Readiness)
- 4) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้กระบวนการ (Process Learning)
- 5) แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายโอนการเรียนรู้ (Transfer of Learning)

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบ CIPPA ตามรูปแบบของ ทิศนา ขัมมณี มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม

ขั้นนี้เป็นการดึงความรู้เดิมของผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน ซึ่งผู้สอนอาจใช้วิธีการต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย เช่น ผู้สอนอาจใช้การสนทนาซักถามให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์เดิม หรือให้ผู้เรียนแสดงโครงความรู้เดิม (Graphic Organizer) ของตน

ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่

ขั้นนี้เป็นการแสวงหาข้อมูลความรู้ใหม่ของผู้เรียนจากแหล่งข้อมูลหรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งผู้สอนอาจจัดเตรียมมาให้ผู้เรียนหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนไปแสวงหาก็คได้ในขั้นนี้ผู้สอนควรแนะนำแหล่งความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนตลอดทั้งจัดเตรียมเอกสารสื่อต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนศึกษาและทำความเข้าใจกับข้อมูล/ความรู้ที่หามาได้ ผู้เรียนสร้างความหมายของข้อมูล/ประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ด้วยตนเอง เช่น ใช้กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่มในการอภิปรายและสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลนั้น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยวิธีการเชื่อมโยงกับความรู้เดิม ในขั้นนี้ ผู้สอนควรใช้กระบวนการต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม เช่น กระบวนการด้านความคิด กระบวนการด้านกลุ่ม กระบวนการด้านแสวงหาความรู้ กระบวนการด้านแก้ปัญหา กระบวนการด้านสร้างลักษณะนิสัย กระบวนการทักษะทางสังคม ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง

ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม

ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนอาศัยกลุ่มเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรวมทั้งขยายความรู้ความเข้าใจของตนให้กว้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้แบ่งปันความรู้ความเข้าใจของตนเองแก่ผู้อื่น และได้รับประโยชน์จากความรู้ ความเข้าใจของผู้อื่นไปพร้อม ๆ กัน

ขั้นที่ 5 การสรุปและจัดระเบียบความรู้

ขั้นนี้เป็นขั้นของการสรุปความรู้ที่ได้รับทั้งหมด ทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่และจัดสิ่งที่เรียนให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่าย ผู้สอนควรให้ผู้เรียนสรุปประเด็นสำคัญประกอบด้วยมโนทัศน์หลักและมโนทัศน์ย่อยของความรู้ทั้งหมด แล้วนำมาเรียบเรียงให้ได้สาระสำคัญครบถ้วน ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนจัดเป็นโครงสร้างความรู้ จะช่วยให้จดจำข้อมูลได้ง่าย

ขั้นที่ 6 การปฏิบัติและ/หรือการแสดงผลงาน

ขั้นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสดำเนินงานการสร้างความรู้ของตนให้ผู้อื่นได้รับรู้ กล่าวคือเป็นวิธีการช่วยให้ผู้เรียนได้ต่อยอดหรือตรวจสอบความเข้าใจของตน และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์แต่หากต้องมีการปฏิบัติตามข้อมูลที่ได้ ซึ่งกระบวนการขั้นนี้จะเป็น

ชั้นปฏิบัติ และมีการแสดงผลงานที่ได้ปฏิบัติด้วย ในชั้นนี้ผู้เรียนสามารถแสดงผลงานด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดนิทรรศการ การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ เรียงความ วาดภาพ ฯลฯ และอาจจัดให้มีการประเมินผลงานโดยมีเกณฑ์ที่เหมาะสม

ชั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้

ชั้นนี้เป็นขั้นของการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ความเข้าใจของตนไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความจำในเรื่องนั้น ๆ เป็นการให้โอกาสผู้เรียนใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หลังจากประยุกต์ใช้ความรู้ อาจมีการนำเสนอผลงานจากการประยุกต์อีกครั้งก็ได้หรืออาจไม่มีการนำเสนอผลงานในชั้นที่ 6 แต่นำความมารวม แสดงในตอนท้ายหลังขั้นการประยุกต์ใช้ก็ได้เช่นกัน

ชั้นที่ 1-6 เป็นกระบวนการของการสร้างความรู้ (Construction of Knowledge)

ชั้นที่ 7 เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ (Application) จึงทำให้รูปแบบนี้มีคุณสมบัติครบตามหลัก CIPPA

ประโยชน์ของการศึกษาตามหลัก CIPPA

- 1) ผู้เรียนรู้จักการแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริงจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้
- 2) ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดที่หลากหลาย เป็นประสบการณ์ที่สามารถนำไปใช้ได้ในการดำเนินชีวิต
- 3) ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับสมาชิกภายในกลุ่ม

3. วิธีสอนแบบโครงงาน (Project Method)

วิธีสอนแบบโครงงาน (Project Method) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหรือปฏิบัติงานตามหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจ ซึ่งผู้เรียนจะต้องฝึกกระบวนการทำงานอย่างมีขั้นตอน มีการวางแผนในการทำงานหรือการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ จนการดำเนินงานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้อย่างหลากหลาย อันเป็นประสบการณ์ตรงที่มีคุณค่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้วิธีการสอนโครงงานสามารถสอนต่อเนื่องกับวิธีสอนแบบบูรณาการได้ ทั้งในรูปแบบบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้มาบูรณาการเพื่อทำโครงงาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำตามกระบวนการ ดังนี้ (ทิศนา ขัมมณี, 2548, หน้า 47-48)

1) ขั้นกำหนดปัญหาหรือสำรวจความสนใจ ผู้สอนเสนอสถานการณ์หรือตัวอย่างที่เป็นปัญหาและกระตุ้นให้ผู้เรียนหาวิธีการแก้ปัญหาหรือช่วยให้ผู้เรียนมีความต้องการใคร่เรียนใคร่รู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2) ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน ผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนว่าเรียนเพื่ออะไร จะทำโครงการนั้นเพื่อแก้ปัญหาอะไร ซึ่งทำให้ผู้เรียนกำหนดโครงการแนวทางในการดำเนินงานได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย

3) ขั้นวางแผนและวิเคราะห์โครงการ ให้ผู้เรียนวางแผนแก้ปัญหา ซึ่งเป็นโครงการเดี่ยวหรือกลุ่มก็ได้ แล้วเสนอแผนการดำเนินงานให้ผู้สอนพิจารณา ให้คำแนะนำช่วยเหลือและข้อเสนอแนะการวางแผนโครงการของผู้เรียน ผู้เรียนเขียนโครงการตามหัวข้อซึ่งมีหัวข้อสำคัญ (ชื่อโครงการ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย เจ้าของโครงการ ที่ปรึกษาโครงการ แหล่งความรู้ สถานที่ดำเนินการ ระยะเวลาดำเนินการ งบประมาณ วิธีดำเนินการ เครื่องมือที่ใช้ ผลที่คาดว่าจะได้รับ)

4) ขั้นลงมือปฏิบัติหรือแก้ปัญหา ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติหรือแก้ปัญหาตามแผนการที่กำหนดไว้โดยมีผู้สอนเป็นที่ปรึกษา คอยสังเกต ติดตาม แนะนำให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูล บันทึกผลดำเนินการด้วยความมานะอดทน มีการประชุมอภิปรายปรึกษาหารือกันเป็นระยะ ๆ ผู้สอนจะเข้าไปเกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็น ผู้เรียนเป็นผู้ใช้ความคิด ความรู้ ในการวางแผนและตัดสินใจทำด้วยตนเอง

5. ขั้นประเมินผลระหว่างปฏิบัติงาน ผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักประเมินผลก่อนดำเนินการระหว่างดำเนินการและหลังดำเนินการ คือรู้จักพิจารณาว่าก่อนที่จะดำเนินการมีสภาพเป็นอย่างไร มีปัญหาอย่างไรบ้างในระหว่างที่ดำเนินงานตามโครงการนั้น ยังมีสิ่งใดที่มีความผิดพลาดหรือเป็นข้อบกพร่องอยู่ ต้องแก้ไขอะไรอีกบ้าง มีวิธีแก้ไขอย่างไร เมื่อดำเนินการไปแล้วผู้เรียนมีแนวคิดอย่างไร มีความพึงพอใจหรือไม่ ผลของการดำเนินการตามโครงการ ผู้เรียนได้ความรู้อะไร ได้ประโยชน์อย่างไร และสามารถนำความรู้นั้นไปพัฒนาปรับปรุงงานได้อย่างดียิ่งขึ้น หรือเอาความรู้นั้นไปใช้ในชีวิตได้อย่างไร โดยผู้เรียนประเมินโครงการของตนเองหรือเพื่อนร่วมประเมิน จากนั้นผู้สอนจึงประเมินผลโครงการตามแบบประเมิน ซึ่งผู้ปกครองอาจจะมีส่วนร่วมในการประเมินด้วยก็ได้

6) ขั้นสรุป รายงานผล และเสนอผลงาน เมื่อผู้เรียนทำงานตามแผนและเก็บข้อมูลแล้วต้องทำการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปและเขียนรายงานเพื่อนำเสนอผลงาน ซึ่งนอกเหนือจากรายงานเอกสารแล้ว อาจมีแผนภูมิ แผนภาพ กราฟ แบบจำลองหรือของจริงประกอบการนำเสนอ อาจจัดได้หลายรูปแบบ เช่น จัดนิทรรศการ การแสดงละคร ฯลฯ

สำหรับประโยชน์ของการศึกษาแบบโครงการ มีดังนี้

- 1) เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนมีบทบาท มีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้ ปฏิบัติจริงคิดเอง ทำเอง อย่างละเอียดรอบคอบ อย่างเป็นระบบ
- 2) ผู้เรียนรู้จักวิธีแสวงหาข้อมูล สร้างองค์ความรู้และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง
- 3) ผู้เรียนมีทักษะในการแก้ปัญหา มีทักษะกระบวนการในการทำงาน มีทักษะทางด้านการเคลื่อนไหวทางกาย
- 4) ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้
- 5) ฝึกความเป็นประชาธิปไตย คือการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีเหตุผล มีการยอมรับในความรู้ ความสามารถซึ่งกันและกัน
- 6) ผู้เรียนได้ฝึกลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน เช่น การจดบันทึกข้อมูล การเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ความรับผิดชอบ ความซื่อตรง ความเอาใจใส่ในรายละเอียดของงานที่รับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน รู้จักทำงานอย่างเป็นระบบ ทำงานอย่างมีแผน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- 7) ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสามารถนำความรู้ ความคิด หรือแนวทางที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิต หรือในสถานการณ์อื่น ๆ ได้

4. การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นโดยสร้างความรู้จากกระบวนการทำงานกลุ่ม ตัวปัญหาจะเป็นจุดตั้งต้นของกระบวนการเรียนรู้ และเป็นตัวกระตุ้นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผล และการสืบค้นหาข้อมูลเพื่อเข้าใจกลไกของตัวปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหา และการจัดกิจกรรมทำได้ ดังนี้

- 1) กำหนดปัญหาจัดสถานการณ์ต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มองเห็นปัญหากำหนดสิ่งที่เป็นปัญหาที่ผู้เรียนอยากรู้อยากเรียน และเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ
- 2) ทำความเข้าใจกับปัญหา ผู้เรียนจะต้องสามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้
- 3) ดำเนินการศึกษาค้นคว้า กำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนและดำเนินการศึกษาค้นคว้าอย่างหลากหลาย
- 4) สังเคราะห์ความรู้ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอภิปรายผลและสังเคราะห์ความรู้ที่ได้มาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่
- 5) สรุปและประเมินค่าของคำตอบ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปสรุปผลงานของกลุ่มตนเอง ประเมินผลงานว่าข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้ามามีความเหมาะสมเพียงใด โดยการตรวจสอบแนวคิดภายในกลุ่มของตนเองอย่างอิสระ ทุกกลุ่มร่วมกันสรุปองค์ความรู้ในภาพรวมของปัญหาอีกครั้ง

6) นำเสนอและประเมินผลงาน ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบองค์ความรู้และนำเสนอในรูปแบบผลงานที่หลากหลาย ผู้เรียนทุกคนและผู้เกี่ยวข้องกับปัญหา ร่วมกันประเมินผลงาน

5. การจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ (Discovery Method)

การจัดการเรียนรู้แบบค้นพบเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบหรือความรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนจะเป็นผู้สร้างสถานการณ์ในลักษณะที่ผู้เรียนจะเผชิญกับปัญหา ซึ่งในการแก้ปัญหานั้น ผู้เรียนจะใช้กระบวนการที่ตรงกับธรรมชาติของวิชาหรือปัญหานั้น เช่น ผู้เรียนจะศึกษาปัญหาทางชีววิทยาก็จะใช้วิธีเดียวกันกับนักชีววิทยาศึกษา หรือผู้เรียนจะศึกษาปัญหาประวัติศาสตร์ ก็จะใช้วิธีการเช่นเดียวกับนักประวัติศาสตร์ศึกษา ดังนั้น จึงเป็นวิธีจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ เหมาะสำหรับวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ แต่ก็สามารถใช้กับวิธีอื่น ๆ ได้ในการแก้ปัญหานั้น ผู้เรียนจะต้องนำข้อมูลทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเพื่อให้ได้ข้อค้นพบใหม่หรือเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น การจัดการเรียนรู้แบบค้นพบเน้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบหรือความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะใช้วิธีการหรือกระบวนการต่าง ๆ ที่เห็นว่ามีประสิทธิภาพและตรงกับธรรมชาติของวิชาหรือปัญหา ดังนั้น จึงมีผู้นำเสนอวิธีการจัดการเรียนรู้ไว้มากหลาย เช่น การแนะนำให้ผู้เรียนพบหลักการทางคณิตศาสตร์ด้วยตนเองโดยวิธีอุปนัย การที่ผู้เรียนใช้กระบวนการแก้ปัญหาแล้วนำไปสู่การค้นพบ มีการกำหนดปัญหา ตั้งสมมติฐานและรวบรวมข้อมูล ทดสอบสมมติฐานและสรุปข้อค้นพบซึ่งอาจใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการทดลองด้วย การที่ผู้สอนจัดโปรแกรมไว้ให้ผู้เรียนใช้การคิดแบบอุปนัยและนิรนัยในเรื่องต่าง ๆ ก็สามารถได้ข้อค้นพบด้วยตนเอง ผู้สอนจะเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้วิธีหรือกระบวนการที่เหมาะสม

จากเหตุผลดังกล่าว ขั้นตอนการเรียนรู้จึงปรับเปลี่ยนไปตามวิธีหรือกรอบของกระบวนการต่าง ๆ ที่ใช้ แต่ในที่นี้จะเสนอผลการพบความรู้ ข้อสรุปใหม่ ด้วยการคิดแบบอุปนัยและนิรนัย การจัดการเรียนรู้แบบค้นพบมีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้ (ออนโณ, 2562)

1) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนกระตุ้นและเร้าความสนใจของผู้เรียนให้สนใจที่จะศึกษาบทเรียน

2) ขั้นเรียนรู้ ประกอบด้วย ผู้สอนใช้วิธีจัดการเรียนรู้แบบอุปนัยในตอนแรกเพื่อให้ผู้เรียนค้นพบข้อสรุป ผู้สอนใช้วิธีจัดการเรียนรู้แบบนิรนัยเพื่อให้ผู้เรียนนำข้อสรุปที่ได้ไปใช้เพื่อเรียนรู้หรือค้นพบข้อสรุปใหม่ในตอนที่สอง โดยอาศัยเทคนิคการซักถาม ได้ตอบหรืออภิปรายเพื่อเป็นแนวทางในการค้นพบ

3) ผู้เรียนสรุปข้อค้นพบหรือความคิดรวบยอดใหม่และนำไปใช้

ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ (Discovery Method) มีดังนี้

1) ช่วยให้ผู้เรียนคิดอย่างมีเหตุผล

2) ช่วยให้ผู้เรียนค้นพบสิ่งที่ค้นพบได้นานและเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง

- 3) ผู้เรียนมีความมั่นใจ เพราะได้เรียนรู้สิ่งใหม่อย่างเข้าใจจริง
- 4) ช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านความคิด
- 5) ปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน ค้นคว้าเพื่อหาคำตอบด้วยตนเอง
- 6) ก่อให้เกิดแรงจูงใจ ความพึงพอใจในตนเองต่อการเรียนสูง
- 7) ผู้เรียนรู้วิธีสร้างความรู้ด้วยตนเอง เช่น การหาข้อมูล การวิเคราะห์และสรุป
ข้อความรู้

- 8) เหมาะสมกับผู้เรียนที่ฉลาด มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีแรงจูงใจสูง

6. การจัดการเรียนรู้แบบนิรนัย (Deductive Method)

การจัดการเรียนรู้แบบนิรนัย (Deductive Method) เป็นกระบวนการที่ผู้สอนจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎ ทฤษฎี หลักเกณฑ์ ข้อเท็จจริงหรือข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ในบทเรียน จากนั้นจึงให้ตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่าง หรืออาจให้ผู้เรียนฝึกการนำทฤษฎี หลักการ หลักเกณฑ์ กฎหรือข้อสรุปไปใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย หรืออาจเป็นหลักลักษณะให้ผู้เรียนหาหลักฐานเหตุผลมาพิสูจน์ยืนยันทฤษฎี กฎหรือข้อสรุปเหล่านั้น การจัดการเรียนรู้แบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเป็นคนมีเหตุผล ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ และมีความเข้าใจในกฎเกณฑ์ ทฤษฎี ข้อสรุปเหล่านั้นอย่างลึกซึ้ง การสอนแบบนี้นี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นการสอนจากทฤษฎีหรือกฎไปสู่ตัวอย่างที่เป็นรายละเอียดการสอนแบบนิรนัยมีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้ (ออนไลน์, 2562)

- 1) ขั้นกำหนดขอบเขตของปัญหา เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนโดยการเสนอปัญหาหรือระบุสิ่งที่สอนในแง่ของปัญหาเพื่อยั่วให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะหาคำตอบ ปัญหาที่จะนำเสนอควรเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ของชีวิตและเหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน
- 2) ขั้นแสดงและอธิบายทฤษฎี หลักการ เป็นการนำเอาทฤษฎี หลักการ กฎ ข้อสรุปที่ต้องการสอนมาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทฤษฎี หลักการนั้น
- 3) ขั้นใช้ทฤษฎี หลักการ เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะเลือกทฤษฎี หลักการ กฎ ข้อสรุปที่ได้จากการเรียนรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาที่กำหนดไว้ได้
- 4) ขั้นตรวจสอบและสรุป เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะตรวจสอบและสรุปทฤษฎี หลักการ กฎ และข้อสรุปหรือนิยามที่ใช้ว่าถูกต้อง สมเหตุสมผลหรือไม่ โดยอาจปรึกษาผู้สอน หรือค้นคว้าจากตำราต่าง ๆ หรือจากการทดลอง ข้อสรุปที่ได้พิสูจน์หรือตรวจสอบว่าเป็นจริง จึงจะเป็นความรู้ที่ถูกต้อง
- 5) ขั้นฝึกปฏิบัติ เมื่อผู้เรียนเกิดความเข้าใจในทฤษฎี หลักการ กฎ ข้อสรุปพอสมควรแล้ว ผู้สอนเสนอสถานการณ์ใหม่ให้ผู้เรียนฝึกนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่หลากหลาย

ส่วนประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบนิรนัย ประกอบด้วย

- 1) เป็นวิธีการที่ช่วยในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้ง่าย รวดเร็วและไม่ยุ่งยาก

- 2) ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ไม่มากนัก
- 3) ฝึกให้ผู้เรียนรู้ได้นำเอาทฤษฎี หลักการ กฎ ข้อสรุปหรือนิยามไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ

- 4) ใช้ได้ผลดีในการจัดการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษาและคณิตศาสตร์
- 5) ฝึกให้ผู้เรียนมีเหตุผล ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ โดยไม่มีการพิสูจน์ให้เห็นจริง

6. การจัดการเรียนรู้แบบอุปนัย (Induction Method)

กระบวนการที่ผู้สอนจากรายละเอียดปลีกย่อย หรือจากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่ หรือกฎเกณฑ์ หลักการ ข้อเท็จจริงหรือข้อสรุป โดยการนำเอาตัวอย่างข้อมูล เหตุการณ์ สถานการณ์หรือปรากฏการณ์ ที่มีหลักการแฝงอยู่มาให้ผู้เรียนศึกษา สังเกต ทดลอง เปรียบเทียบหรือวิเคราะห์จนสามารถสรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ได้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนรู้แบบอุปนัยมีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้ (ออนไลน์, 2562)

- 1) ขั้นเตรียมการ เป็นการเตรียมตัวผู้เรียนทบทวนความรู้เดิมหรือปูพื้นฐานความรู้
- 2) ขั้นเสนอตัวอย่างเป็นขั้นที่ผู้สอนนำเสนอตัวอย่างข้อมูล สถานการณ์ เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ หรือแนวคิดให้ผู้เรียนได้สังเกตลักษณะและคุณสมบัติของตัวอย่างเพื่อพิจารณาเปรียบเทียบสรุปเป็นหลักการ แนวคิด หรือกฎเกณฑ์ ซึ่งการนำเสนอตัวอย่างควรเสนอหลาย ๆ ตัวอย่างให้มากพอที่ผู้เรียนสามารถสรุปเป็นหลักการหรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้
- 3) ขั้นเปรียบเทียบ เป็นขั้นที่ผู้เรียนทำการสังเกต ค้นคว้า วิเคราะห์ รวบรวม เปรียบเทียบความคล้ายคลึงกันขององค์ประกอบในตัวอย่าง แยกแยะข้อแตกต่าง มองเห็นความสัมพันธ์ในรายละเอียดที่เหมือนกัน ต่างกัน ในขั้นนี้หากตัวอย่างที่ให้แกผู้เรียนเป็นตัวอย่างที่ดี ครอบคลุมลักษณะหรือคุณสมบัติสำคัญ ๆ ของหลักการ ทฤษฎีก็ย่อมจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถศึกษาและวิเคราะห์ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็ว แต่หากผู้เรียนไม่ประสบความสำเร็จ ผู้สอนอาจให้ข้อมูลเพิ่มเติม หรือใช้วิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดค้นต่อไป โดยการตั้งคำถามกระตุ้นแต่ไม่ควรให้ในลักษณะบอกคำตอบ เพราะวิธีสอนนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้คิด ทำความเข้าใจด้วยตนเอง ควรให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดวิเคราะห์เป็นกลุ่มย่อย เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยเน้นให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่มอย่างทั่วถึงและผู้สอนไม่ควรรีบร้อนหรือเร่งรัดผู้เรียนจนเกินไป
- 4) ขั้นกฎเกณฑ์ เป็นการให้ผู้เรียนนำข้อสังเกตต่าง ๆ จากตัวอย่างมาสรุปเป็นหลักการ กฎเกณฑ์หรือนิยามด้วยตัวผู้เรียนเอง
- 5) ขั้นนำไปใช้ ในขั้นนี้ผู้สอนจะเตรียมตัวอย่างข้อมูล สถานการณ์ เหตุการณ์ ปรากฏการณ์หรือความคิดใหม่ ๆ ที่หลากหลายมาให้ผู้เรียนใช้ในการฝึกความรู้ ข้อสรุปไปใช้ หรือผู้สอนอาจให้ออกาสผู้เรียนช่วยกันยกตัวอย่างจากประสบการณ์ของผู้เรียนเองเปรียบเทียบก็ได้ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน และจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ

อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการทดสอบความเข้าใจของผู้เรียนว่าหลักการที่ได้รับนั้น สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาและทำแบบฝึกหัดได้หรือไม่หรือเป็นการประเมินว่าผู้เรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่นั่นเอง

ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบอุปนัย (Induction Method) ประกอบด้วย

- 1) เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนสามารถค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดความเข้าใจและจดจำได้นาน
- 2) เป็นวิธีการที่ฝึกให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการสังเกต คิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบตามหลักตรรกศาสตร์และหลักวิทยาศาสตร์ สรุปลด้วยตนเองอย่างมีเหตุผลอันจะเป็นเครื่องมือสำคัญของการเรียนรู้ซึ่งใช้ได้กับการวิชาวิทยาศาสตร์
- 3) เป็นวิธีการที่ผู้เรียนได้ทั้งเนื้อหาความรู้และกระบวนการซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้เรื่องอื่น ๆ ได้

7. การพัฒนาทักษะ/กระบวนการแก้ปัญหา

การพัฒนาทักษะ/กระบวนการแก้ปัญหาโดยการจัดสถานการณ์ หรือปัญหา หรือเกมส์ที่น่าสนใจ ทำทหายให้อยากคิดอาจเริ่มด้วยปัญหาที่ผู้เรียนสามารถใช้ความรู้ที่เรียนมาแล้วมาประยุกต์ก่อน ต่อจากนั้นจึงเพิ่มสถานการณ์หรือปัญหาที่แตกต่างจากที่เคยพบมา กระบวนการแก้ปัญหา มี 4 ขั้นตอน (ออนไลน์, 2562)

- 1) ทำความเข้าใจปัญหาหรือวิเคราะห์ปัญหา
- 2) วางแผนแก้ปัญหา
- 3) ดำเนินการแก้ปัญหา
- 4) ตรวจสอบหรือมองย้อนกลับ

8. การพัฒนาทักษะ/กระบวนการให้เหตุผล

การพัฒนาทักษะ/กระบวนการให้เหตุผล เป็นการจัดสถานการณ์หรือปัญหาที่น่าสนใจให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ผู้สอนจะใช้คำถามกระตุ้น ด้วยคำว่า ทำไม อย่างไร เพราะเหตุใด เป็นต้น พร้อมทั้งให้ข้อคิดเพิ่มเติม เช่น “ถ้า.....แล้ว ผู้เรียนคิดว่า จะเป็นอย่างไร” เหตุผลที่ไม่สมบูรณ์ต้องไม่ตัดสินใจว่าไม่ถูกต้อง แต่ใช้คำพูดเสริมแรงให้กำลังใจ เช่น “คำตอบที่นักเรียนให้มีบางส่วนถูกต้อง นักเรียนคนใดจะอธิบายหรือให้เหตุผลเพิ่มเติมของเพื่อนได้อีกบ้าง” เพื่อให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ร่วมกันมากขึ้น วิธีการจัดการเรียนรู้มีดังนี้ (ออนไลน์, 2562)

- 1) ให้นักเรียนพบกับโจทย์ปัญหาที่น่าสนใจเป็นปัญหาที่ไม่ยากเกินที่นักเรียนจะคิดและให้เหตุผลของคำตอบได้
- 2) ผู้เรียนมีโอกาส มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นในการใช้และให้เหตุผลของตนเอง

3) ผู้สอนช่วยสรุปและชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจว่าเหตุผลของผู้เรียนถูกต้องตามหลักเกณฑ์หรือไม่ ขาดตกบกพร่องอย่างไร

9. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้สืบค้น สืบเสาะ สำรวจ ตรวจสอบ และค้นคว้าด้วยวิธีการต่าง ๆ จนเกิดความเข้าใจและรับรู้ความรู้นั้นอย่างมีความหมาย กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ประกอบด้วย (ออนไลน์, 2563)

1) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนโดยนำเรื่องที่สนใจอาจมาจากเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในช่วงเวลานั้น หรือเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่เรียนมาแล้วเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนสร้างคำถาม เป็นแนวทางที่ใช้ในการสำรวจตรวจสอบอย่างหลากหลาย

2) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) เมื่อทำความเข้าใจในประเด็นหรือคำถามที่สนใจ มีการกำหนดแนวทางการสำรวจตรวจสอบ ตั้งสมมติฐาน กำหนดทางเลือกที่เป็นไปได้ ลงมือปฏิบัติเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อเสนอแนะหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ วิธีการตรวจสอบอาจทำได้หลายวิธี เช่น ทำการทดลอง ทำกิจกรรมภาคสนาม การศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ

3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) เมื่อได้ข้อมูลเพียงพอ จึงนำข้อมูลที่ได้อธิบายวิเคราะห์ แปรผล สรุปผล นำเสนอผลที่ได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บรรยายสรุป สร้างแบบจำลองหรือรูปวาด

4) ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) เป็นการนำความรู้ที่สร้างขึ้นไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิมแนวคิดที่ได้จะช่วยเชื่อมโยงกับเรื่องต่าง ๆ ทำให้เกิดความรู้กว้างขึ้น

5) ขั้นประเมิน (Evaluation) เป็นการประเมินการเรียนรู้ด้วยกระบวนการต่าง ๆ ว่านักเรียนมีความรู้อะไรบ้าง อย่างไรและมากน้อยเพียงใด จากนั้นจะนำไปสู่การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในเรื่องอื่น ๆ

10. วิธีสอนแบบอุปนัย (Inductive Method)

วิธีสอนแบบอุปนัย เป็นการสอนรายละเอียดปลีกย่อยไปหากฎเกณฑ์ หรือสอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์ นั่นคือนักเรียนได้เรียนรู้ในรายละเอียดก่อนแล้วจึงสรุป ตัวอย่างของวิธีสอนนี้ได้แก่การให้โอกาสนักเรียนในการศึกษาค้นคว้าสังเกต ทดลอง เปรียบเทียบแล้วพิจารณาค้นหาองค์ประกอบที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันจากตัวอย่างต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นข้อสรุป ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบอุปนัย คือ (ออนไลน์, 2562)

1) เพื่อให้นักเรียนได้ค้นพบกฎเกณฑ์หรือความจริงที่สำคัญๆ ด้วยตนเอง โดยการทำความเข้าใจความหมาย แล้วจึงสร้างความสัมพันธ์ของความคิดต่าง ๆ ให้แจ่มแจ้งก่อนนำมาสรุปกฎเกณฑ์ ครูผู้สอนมีหน้าที่ในการกระตุ้นและให้แนวทางการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองของนักเรียน

2) เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการสรุปหลักเกณฑ์จากรายละเอียดอย่างมีระบบ ส่วนขั้นตอนในการสอนแบบอุปนัยมีวิธีดังนี้

1) ขั้นเตรียมนักเรียน เป็นการเตรียมความรู้และแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนด้วยการทบทวนความรู้เดิม กำหนดจุดมุ่งหมาย และอธิบายความมุ่งหมายให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง

2) ขั้นเสนอตัวอย่างหรือกรณีศึกษาต่าง ๆ ให้นักเรียนพิจารณาเปรียบเทียบและสรุปกฎเกณฑ์การเสนอตัวอย่างควรเสนอหลาย ๆ ตัวอย่างให้มากพอที่จะสรุปกฎเกณฑ์ได้

3) ขั้นหาองค์ประกอบรวม คือ การให้นักเรียนมีโอกาสพิจารณาความคล้ายคลึงกันขององค์ประกอบจากตัวอย่างเพื่อเตรียมสรุปกฎเกณฑ์

4) ขั้นการสรุปข้อสังเกตต่าง ๆ จากตัวอย่างเป็นกฎเกณฑ์ การนิยามหลักการด้วยตัวของนักเรียนเอง

5) ขั้นการนำข้อสรุปหรือกฎเกณฑ์ที่ได้จากการทดลองหรือสิ่งที่เข้าใจไปใช้ในสถานการณ์อื่น

ข้อดีของวิธีสอนแบบอุปนัย คือ

1) นักเรียนสามารถสร้างความเข้าใจในรายละเอียด และหาข้อสรุปได้อย่างชัดเจน จดจำนาน

2) นักเรียนได้รับการฝึกทักษะการคิดตามหลักการ เหตุผล และหลักวิทยาศาสตร์

3) นักเรียนเข้าใจวิธีการในการแก้ปัญหาและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี

ประเด็นข้อสังเกตของวิธีสอนแบบอุปนัย คือ

1) ในการสอนแต่ละชั้น ครูควรให้โอกาสนักเรียนคิดอย่างอิสระ

2) ครูควรสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการเพื่อลดความเครียดและเบื่อหน่าย

3) วิธีสอนแบบอุปนัยจะให้ผลสัมฤทธิ์สูงถ้าครูสร้างความเข้าใจทุกขั้นตอนอย่างดี ก่อนการสอน

11. วิธีสอนแบบนิรนัย (Deductive Method)

เป็นวิธีสอนที่เริ่มจากกฎเกณฑ์หรือหลักการต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนหาหลักฐานเหตุผลมาพิสูจน์ยืนยัน นั่นคือการฝึกทักษะในการคิดอย่างมีเหตุผล มีการพิสูจน์ตรวจสอบข้อเท็จจริงอันมีที่มา จากหลักการ ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบนิรนัย คือ (ออนไลน์, 2562)

1) เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาโดยยึดกฎ สูตร และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ

2) เพื่อฝึกทักษะการแก้ปัญหาและตัดสินใจในการทำงาน ด้วยการพิสูจน์ให้ทราบข้อเท็จจริง

ขั้นตอนของวิธีสอนแบบนิรนัย ประกอบด้วย

- 1) ขั้นอธิบายปัญหาเป็นขั้นของการกำหนดปัญหาและกระตุ้นให้นักเรียนเกิด ความสนใจที่จะหาคำตอบในการแก้ปัญหา
- 2) ขั้นอธิบายกฎหรือหลักการเพื่อการแก้ปัญหา เป็นการนำเอาข้อสรุป กฎเกณฑ์ หลักการมาอธิบายให้นักเรียนได้เลือกใช้ในการแก้ปัญหา
- 3) ขั้นตัดสินใจ เป็นขั้นที่นักเรียนจะเลือกกฎ หรือหลักการ หรือข้อสรุปมาใช้ในการแก้ปัญหา
- 4) ขั้นพิสูจน์หรือตรวจสอบ เป็นขั้นการนำหลักฐานหรือเหตุผลมาพิสูจน์ตรวจสอบ ข้อเท็จจริงตามหลักการนั้น ๆ

ข้อดีของวิธีสอนแบบนิรนัย

- 1) วิธีสอนแบบนิรนัยใช้ได้กับการสอนเนื้อหาวิชาง่าย ๆ เนื่องจากหลักการหรือ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จะสามารถอธิบายให้นักเรียนเข้าใจความหมายได้ดี เป็นการอธิบายจากส่วนใหญ่ ไปหาส่วนย่อย
- 2) เป็นวิธีสอนที่ฝึกทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลและพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบนิรนัย

- 1) ครูผู้สอนต้องศึกษากฎเกณฑ์ หลักการหรือข้อสรุปต่าง ๆ อย่างแม่นยำ ก่อนที่จะ ทำการสอน
- 2) การสอนวิธีนี้ครูเป็นผู้กำหนดความคิดรวบยอดให้นักเรียน จึงไม่ช่วยฝึกทักษะใน การคิดหาเหตุผลและแก้ปัญหาด้วยตัวนักเรียนเองได้มากเท่าที่ควร

12. วิธีสอนแบบอภิปราย (Discussion Method)

วิธีสอนแบบอภิปราย เป็นการสอนโดยที่นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อ ช่วยแก้ไขปัญหาย่างใดอย่างหนึ่ง การอภิปรายกระทำระหว่างครูกับนักเรียน หรือระหว่างนักเรียน ด้วยกัน โดยมีครูเป็นผู้ประสานงาน วิธีการสอนแบบอภิปรายจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็น พุดเป็น และสร้างความเป็นประชาธิปไตย ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบอภิปราย (ออนไลน์, 2562)

- 1) เพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันแบบประชาธิปไตย
- 2) เพื่อฝึกทักษะในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- 3) เพื่อฝึกทักษะในการพูด และการแสดงความคิดสร้างสรรค์

ขั้นตอนของวิธีสอนแบบอภิปราย

- 1) ขั้นนำเข้าสู่หัวข้อการอภิปรายเป็นขั้นการกระตุ้นหรือสร้างความสนใจของนักเรียน ให้มีความสนใจร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น

2) ชั้นอภิปราย ให้แบ่งนักเรียนเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้อภิปรายซึ่งอยู่หน้าชั้นเรียน กับฝ่ายผู้ฟัง ฝ่ายผู้อภิปรายประกอบด้วยประธาน 1 คน ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการอภิปรายเป็นผู้เสนอปัญหา สรุปประเด็นสำคัญ และนำการอภิปรายไม่ให้ออกนอกทาง ตัดบทสมาชิกที่ถกเถียงกัน การนำเข้าสู่หัวข้อการอภิปราย ประธานต้องแนะนำหัวข้อที่จะอภิปรายจากนั้นแนะนำสมาชิกผู้ร่วมอภิปรายแต่ละคน

ข้อดีของวิธีสอนแบบอภิปราย

- 1) ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 2) พัฒนาสติปัญญาของนักเรียนด้านการคิดหาเหตุผล
- 3) ส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้ของนักเรียนเพื่อนำมาใช้ในการอภิปราย
- 4) ผู้เรียนสามารถนำวิธีการอภิปรายไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบอภิปราย

- 1) หากผู้ดำเนินการอภิปรายไม่มีความสามารถในการอภิปราย จะทำให้การอภิปรายไม่สัมฤทธิ์ผลและสิ้นเปลืองเวลามาก
- 2) หากการตั้งหัวข้อไม่ดีจะทำให้ไม่ได้ข้อสรุปของการอภิปราย
- 3) ครูผู้สอนต้องควบคุมให้การอภิปรายดำเนินไปตามหลักการที่ถูกต้อง เช่น ประธานต้องไม่ใช้ความคิดของตนเองชี้แนะผู้ร่วมอภิปรายไม่ใช้ความคิดของตนเอง

13. วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน

ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน คือ (ออนไลน์, 2562)

- 1) เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสืบสวนสอบสวนความรู้หรือข้อเท็จจริงด้วยตนเอง
- 2) เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดหาเหตุผล
- 3) เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

ขั้นตอนของวิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวน

ขั้นที่ 1 การสังเกต (Observation) หลังจากกำหนดประเด็นปัญหา ให้นักเรียนสังเกตสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดปัญหา พยายามนำความคิดรวบยอดเดิมมาแก้ปัญหาโดยคิดหาเหตุผล จัดลำดับความคิดในรูปแบบต่าง ๆ ให้สอดคล้องสัมพันธ์กับสภาพการณ์อันเป็นปัญหานั้น

ขั้นที่ 2 การอธิบาย (Explanation) นักเรียนจัดระบบความคิด ตั้งสมมติฐานเพื่ออธิบายความคิดรูปแบบต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา ทบทวนความคิด และทำความเข้าใจปัญหานั้น ๆ ให้ชัดเจน

ขั้นที่ 3 การทำนาย (Prediction) เมื่ออธิบายความคิดเห็นในรูปแบบต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาแล้วให้นักเรียนทำนายหรือพยากรณ์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้อีกกว่าเมื่อเกิดแล้วผลเป็นอย่างไร และแก้ไขอย่างไร

ขั้นที่ 4 การนำไปใช้และสร้างสรรค์ (Control and Creativity) นักเรียนสามารถนำเหตุผลและความเข้าใจในการแก้ปัญหาไปใช้ประโยชน์ให้กว้างไกลในชีวิตประจำวันได้ รวมทั้งมีความคิดสร้างสรรค์นำไปใช้ในสภาพการณ์อื่น ๆ

ข้อดีของวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน

- 1) นักเรียนสามารถใช้ความคิด สติปัญญา และประสบการณ์เดิมของตนเองได้อย่างมีอิสระ
- 2) ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนช่างสังเกต มีเหตุ มีผล ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ โดยไม่ตรวจสอบ
- 3) นักเรียนเกิดความเชื่อมั่น กล้าแสดงความคิดเห็น

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน

- 1) ครูมีบทบาทสำคัญในการสอนแบบสืบสวนสอบสวน เนื่องจากครูต้องป้อนคำถามให้กับนักเรียนเพื่อนำไปสู่การคิดค้นคว้า
- 2) ครูต้องให้โอกาสนักเรียนทั้งห้องในการอภิปราย วางแผน และกำหนดวิธีการแก้ปัญหาเอง
- 3) ปัญหาที่กำหนดเพื่อสืบสวนสอบสวนไม่ควรยากเกินความสามารถของนักเรียน

14. วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน (Committee Work Method)

วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงานเป็นวิธีสอนที่ครูมอบหมายให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มร่วมมือกันศึกษาค้นคว้าหาวิธีการแก้ปัญหาหรือปฏิบัติกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด หรือความสนใจ เป็นการฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกันตามวิถีแห่งประชาธิปไตย ความมุ่งหมายของวิธีการสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน คือ (ออนไลน์, 2562)

- 1) เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการทำงานนั้นคือส่งเสริมการทำงานเป็นทีม
- 2) เพื่อสร้างวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบและมีระเบียบวินัย รู้จักทำหน้าที่
- 3) เพื่อฝึกทักษะในการแก้ปัญหา การศึกษาค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยปฏิบัติงานทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มและมีประสบการณ์ตรงในการทำงาน
- 4) เพื่อให้นักเรียนได้ทำงานตามความสนใจ ความถนัดและความสามารถ

ขั้นตอนในการสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน

1) ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดความมุ่งหมายของการทำงานในแต่ละกลุ่ม
ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่กำหนดความมุ่งหมายและวิธีการทำงานอย่างละเอียด

2) ครูเสนอแนะแหล่งวิทยาการที่จะใช้ค้นคว้าหาความรู้ ได้แก่ บอกรายละเอียดของ
หนังสือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

3) นักเรียนร่วมกันวางแผนและปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

4) ครูและนักเรียนประเมินผลการทำงาน ในกรณีที่เป็นครูให้สังเกตพฤติกรรมของ
นักเรียนในการปฏิบัติงาน ในกรณีนักเรียนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติงานในกลุ่มตนเองโดยบอก
ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลที่ได้รับและการพัฒนางานในโอกาสต่อไป

ข้อดีของวิธีการสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน

1) นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างเต็มที่

2) นักเรียนได้ทำงานตามความถนัด ความสามารถและความสนใจของตนเอง

ข้อสังเกตของวิธีการสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน

1) ถ้าครูเพิ่งเริ่มใช้วิธีการสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงานเป็นครั้งแรก ครูควรดูแลนักเรียน
ใกล้ชิดเช่น ต้องดูแลให้นักเรียนทุกคนทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนผู้ที่เป็นหัวหน้ากลุ่ม
ต้องทำหน้าที่ประสานงานระหว่างสมาชิกในกลุ่มและนอกกลุ่ม รวมทั้งประสานงานกับครู

2) หน้าที่การเป็นหัวหน้ากลุ่ม ควรหมุนเวียนสับเปลี่ยนกันเพื่อฝึกการเป็นผู้นำและ
ผู้ตามที่ดี

3) การปฏิบัติกิจกรรมในกลุ่มควรปฏิบัติตามหลักเกณฑ์อย่างเคร่งครัด

15. วิธีสอนแบบหน่วย (Unit Teaching Method)

วิธีสอนแบบหน่วย วิธีสอนแบบหน่วยเป็นวิธีการสอนที่นำเนื้อหาวิชาหลายวิชามาสัมพันธ์
กัน โดยไม่กำหนดขอบเขตของวิชา แต่ยึดความมุ่งหมายของบทเรียนที่เรียกว่า “หน่วย” นักเรียนอาจ
เรียนหลาย ๆ วิชาพร้อม ๆ กันไปตามความต้องการและความสามารถของนักเรียน ความมุ่งหมาย
ของวิธีสอนแบบหน่วย มีดังนี้ (ออนไลน์, 2562)

1) เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และแก้ปัญหา
ด้วยตนเอง

2) เพื่อส่งเสริมการทำงานที่เป็นประชาธิปไตย ได้แก่ นักเรียนร่วมกันปรึกษาหารือ
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติงานและแก้ปัญหาร่วมกัน

ขั้นตอนของวิธีการสอนแบบหน่วย

1) ชี้นำเข้าสู่หน่วย ขั้นตอนนี้ครูเป็นผู้สร้างความสนใจของนักเรียนด้วยการนำ
หนังสือที่น่าสนใจหรือสนทนาพูดคุยหรือเล่าเรื่องหรืออภิปรายหรือพาไปทัศนศึกษา หรือชม
นิทรรศการ หรือชมภาพยนตร์ หรือชมวีดิทัศน์ ฯลฯ

2) ชั้นนักเรียนและครูวางแผนร่วมกันในการปฏิบัติกิจกรรม เริ่มด้วยการกำหนดความมุ่งหมายทั่วไป ความมุ่งหมายเฉพาะ ช่วยกันตั้งปัญหาและแบ่งหัวข้อปัญหา กำหนดกิจกรรมของแต่ละปัญหากำหนดสื่อการสอนที่จะนำไปใช้แก้ปัญหา แล้วจัดแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยเพื่อทำกิจกรรม และรายงานผลการปฏิบัติงาน

3) ชั้นลงมือทำงาน เริ่มต้นด้วยการสำรวจและรวบรวมความรู้ต่าง ๆ จากห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ได้แก่ หนังสือพิมพ์รายวัน นิตยสาร เอกสาร แบบเรียน ตำรา ร้านค้า ภาพยนตร์ ความสัมพันธ์กับวิชาต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ศิลปะ ฯลฯ

(1) ชั้นเสนอกิจกรรม ได้แก่ กระบวนการเสนอกิจกรรมด้วยการรายงานผลการปฏิบัติงานโดยวาจาหรือรายงานผลเป็นข้อเขียน การอภิปราย การแสดงละคร การจัดนิทรรศการ การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และการเสนอกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์แบบอื่น ๆ

(2) ชั้นประเมินผล เป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานตามขั้นตอน และจุดประสงค์ของหน่วยโดยพิจารณาความรู้เชิงวิชาการ เจตคติ และความสนใจต่าง ๆ รวมทั้งคุณสมบัติส่วนตัว เช่น คุณสมบัติด้านการเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย การแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มและยอมรับฟังความคิดเห็นของกลุ่ม

ข้อดีของวิธีสอนแบบหน่วย

1) เป็นวิธีการสอนที่ส่งเสริมความถนัดตามธรรมชาติของนักเรียน เพราะการสอนแบบนี้มีกิจกรรมหลายประเภทให้นักเรียนได้เลือกปฏิบัติทำตามที่ถนัดและสนใจ

2) นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนร่วมกับครู

3) นักเรียนได้รับการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย และได้ฝึกทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม

4) เป็นการสอนที่สร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบหน่วย

1) วิธีสอนแบบนี้ต้องใช้เวลามาก

2) ครูผู้สอน ต้องมีแหล่งความรู้ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอและหลากหลาย

16. วิธีสอนแบบแสดงบทบาท (Role Playing Method)

วิธีสอนแบบแสดงบทบาท วิธีสอนแบบแสดงบทบาทเป็นวิธีสอนที่ใช้การแสดงบทบาทสมมติ หรือการเทียบเคียงสถานการณ์ที่เป็นจริงมาเป็นเครื่องมือในการสอน โดยที่ครูสร้างสถานการณ์สมมติและบทบาทขึ้นมาให้นักเรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น การแสดงบทบาทอาจกระทำได้ทั้งทางด้านความรู้ความคิด และพฤติกรรมของผู้แสดง วิธีการนี้จะสร้างความเข้าใจและความรู้สึกให้กับนักเรียนได้ดี ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบแสดงบทบาท คือ (ออนไลน์ 2562)

- 1) เพื่อฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นทีม
- 2) เพื่อให้นักเรียนกล้าแสดงออกซึ่งความรู้สึกรัก ความคิดและพฤติกรรม
- 3) เพื่อฝึกทักษะการแก้ปัญหา

ขั้นตอนของวิธีสอนแบบแสดงบทบาท

1) เลือกปัญหาที่นักเรียนทำความเข้าใจยาก จำยากสับสน หรือกล่าวตามสภาพจริงไม่ได้มาเป็นเรื่องที่จะแสดงบทบาท

2) ให้นักเรียนร่วมกันกำหนดตัวบุคคลให้เหมาะสมกับบทบาทนั้น ๆ เท่าที่ลักษณะของบุคคลจะเอื้ออำนวยให้กับสภาพความเป็นจริง

ข้อดีของวิธีสอนแบบแสดงบทบาท

- 1) นักเรียนได้เรียนพร้อมกับความสนุกสนานเพลิดเพลิน
- 2) สามารถเข้าใจเรื่องราวได้ง่ายและจดจำได้ดี
- 3) ช่วยพัฒนาการทางอารมณ์และสังคม
- 4) ส่งเสริมการสร้างความร่วมมือร่วมใจกันในการทำงาน

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบบทบาท

- 1) ครูผู้สอนต้องมีภาระในการเตรียมสอนมากขึ้น และการแสดงบทบาทบางครั้งใช้เวลาทั้งในการแสดงจริงและการฝึกซ้อม
- 2) การแสดงบทบาทบางครั้งต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย
- 3) การกำหนดเรื่องที่น่าสนใจมาแสดงบทบาทต้องมีสาระสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

17. วิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Method)

วิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์ เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนพบปัญหาและคิดหาวิธีแก้ปัญหาโดยขั้นทั้ง 5 ของวิทยาศาสตร์ ขั้นตอนของวิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์ มีดังนี้ (ออนไลน์, 2562)

1) ขั้นกำหนดปัญหาและทำความเข้าใจถึงปัญหา เป็นขั้นในการกระตุ้น หรือเร้าความสนใจให้นักเรียนเกิดปัญหา อยากรู้ อยากเห็นและอยากทำกิจกรรมในสิ่งที่เรียน หน้าที่ของครูคือการแนะนำให้นักเรียนเห็นปัญหา จัดสิ่งแวดล้อมในการแก้ปัญหาโดยมีนวัตกรรมต่าง ๆ เป็นเครื่องช่วย

2) ขั้นแยกปัญหาและวางแผนแก้ปัญหา ขั้นนี้ครูและนักเรียนช่วยกันแยกแยะปัญหากำหนดขอบข่ายการแก้ปัญหาและจัดลำดับขั้นตอนก่อนหลังในการแก้ปัญหา ดังนี้

(1) ครูและนักเรียนร่วมกันวางแผนและกำหนดวิธีการแก้ปัญหา

(2) แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มรับผิดชอบ และทำงานตามความสามารถ และความสนใจ

(3) แนะนำให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มรู้จักแหล่งความรู้เพื่อศึกษาค้นคว้าและนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหา

3) ขั้นลงมือแก้ปัญหาและเก็บข้อมูลเป็นขั้นการเรียนรู้ของนักเรียนเองโดยวิธีการกระทำจริง ๆ โดยส่งเสริมให้นักเรียนได้มีความรู้ความสามารถที่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ในขั้นนี้ครูมีหน้าที่ ดังนี้

(1) แนะนำให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเข้าใจปัญหา รู้จักวิธีแก้ปัญหา และรู้จักแหล่งความรู้สำหรับแก้ปัญหา

(2) แนะนำให้นักเรียนทำงานอย่างมีหลักการ

4) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลหรือรวบรวมความรู้เข้าด้วยกันและแสดงผล เป็นขั้นตอนของการรวบรวมความรู้ต่าง ๆ จากปัญหาที่แก้ไขแล้ว นักเรียนแต่ละกลุ่มจะต้องแสดงผลงานของตน

5) ขั้นสรุปและประเมินผลหรือขั้นสรุปและการนำไปใช้ ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปและประเมินผลการปฏิบัติการแก้ปัญหาดังกล่าวว่ามีผลดีผล เสียอย่างไร แล้วบันทึกเรียบเรียงไว้เป็นหลักฐาน

ข้อดีของวิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์

- 1) นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและได้ร่วมปฏิบัติงานเป็นทีม
- 2) ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย
- 3) ส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบ
- 4) ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความคิดหาเหตุผลและมีการคิดอย่างเป็นระบบ

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์

- 1) ปัญหาที่นำมาใช้ต้องเป็นปัญหาที่เกิดจากนักเรียน ไม่ใช่เป็นปัญหาที่ครูกำหนด
- 2) ครูต้องยึดมั่นในบทบาทของตนในการทำหน้าที่ให้แนวทางในการคิดแก้ปัญหา ไม่ใช่เป็นผู้ชี้นำความคิดของนักเรียน

18. วิธีสอนแบบบรรยาย (Lecture Method)

วิธีสอนแบบบรรยาย เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนให้ความรู้ตามเนื้อหาสาระด้วยการเล่าอธิบายแสดงสถิติโดยที่ผู้เรียนเป็นผู้ฟังเพียงอย่างเดียว อาจเปิดโอกาสให้ซักถามปัญหาได้บ้างในตอนท้ายของการบรรยาย ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบบรรยาย คือ (ออนไลน์, 2562)

- 1) เป็นการสอนที่เน้นเนื้อหาสาระที่นำเสนอโดยครูผู้สอน ผู้บรรยายจะเสนอปัญหาวิธีการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา และสรุปด้วยว่าวิธีการใดเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดตามหลักการ

2) เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้หลาย ๆ แนวคิดก่อนที่จะสรุปเป็นข้อคิดหรือทางเลือกที่เหมาะสม

ข้อดีของวิธีสอนแบบบรรยาย

- 1) ดำเนินการสอนได้รวดเร็ว
- 2) ง่ายต่อการสอนเพราะไม่ต้องเตรียมสื่อการสอน เพียงแต่ครูเตรียมเนื้อหาสาระที่จะสอนล่วงหน้าก็เพียงพอ
- 3) สามารถใช้สอนได้ในเวลาอันจำกัด ส่งเสริมทักษะในการย่อและเขียนสรุป

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบบรรยาย

- 1) หากผู้เรียนมีความตั้งใจฟังการบรรยาย จะช่วยเสริมทักษะในการสรุปความ
- 2) ผู้สอนต้องรู้จักการสร้างบรรยากาศด้วยวาจาศิลป์ เพื่อมิให้ผู้ฟังสูญเสียความสนใจ
- 3) สาระที่ได้จากการบรรยายมิได้เกิดจากการเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียนโดยตรง แต่เป็นสาระความรู้ที่ได้จากการบอกเล่าจากครูผู้สอน
- 4) ความรู้ที่ได้รับจากการฟังเพียงอย่างเดียวอาจลืมนง่าย เป็นความทรงจำที่ไม่ถาวร

19. วิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลอง (Laboratory Method)

วิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลอง เป็นวิธีสอนที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนลงมือปฏิบัติหรือทำการทดลองค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดประสบการณ์ตรง วิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลองแตกต่างจากวิธีสอนแบบสาธิต คือ วิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลองผู้เรียนเป็นผู้กระทำเพื่อพิสูจน์หรือค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ส่วนวิธีสอนแบบสาธิตนั้นครูหรือนักเรียนเป็นผู้สาธิตกระบวนการและผลที่ได้รับจากการสาธิต เมื่อจบการสาธิตแล้วผู้เรียนต้องทำตามกระบวนการและวิธีการสาธิตนั้น ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลอง คือ (ออนไลน์, 2562)

- 1) เพื่อให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติหรือทดลองค้นหาความรู้ด้วยตนเอง
- 2) เพื่อส่งเสริมการใช้ประสบการณ์ตรงในการแก้ปัญหา
- 3) เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าแทนการจดจำจากตำรา

ขั้นตอนของวิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลอง

- 1) ขั้นกล่าวนำ
- 2) ขั้นเตรียมดำเนินการ
- 3) ขั้นดำเนินการทดลอง
- 4) ขั้นเสนอผลการทดลอง
- 5) ขั้นอภิปรายและสรุปผล

ข้อดีของวิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือทดลอง

- 1) ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของการปฏิบัติการหรือทดลอง
- 2) เป็นการเรียนรู้จากการกระทำ หรือเป็นการเรียนรู้จากสภาพจริง
- 3) เสริมสร้างความคิดในการหาเหตุผล
- 4) เป็นการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้
- 5) เป็นการเรียนรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสหลายด้าน
- 6) การปฏิบัติการหรือทดลอง นอกจากช่วยเพิ่มความเข้าใจในการเรียนรู้แล้วยังทำให้นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจเรียนเพราะได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเอง

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือทดลอง

- 1) ผู้เรียนทุกคนต้องมีโอกาสใช้เครื่องมือและอุปกรณ์เท่า ๆ กันจึงจะได้ผลดี
- 2) ต้องมีการควบคุมความปลอดภัยในการใช้อุปกรณ์และห้องปฏิบัติการ
- 3) ต้องมีเวลาในการเตรียมจัดตั้งเครื่องมือหรืออุปกรณ์การทดลองอย่างเพียงพอ
- 4) ต้องใช้งบประมาณมาก เนื่องจากเครื่องมือเครื่องใช้ในการทดลองมีราคาแพง หากไม่เตรียมการสอนที่ดีพอ ผลที่ได้จะไม่คุ้มค่า
- 5) ต้องกำหนดสัดส่วนจำนวนนักเรียนต่อพื้นที่ที่ปฏิบัติการหรือทดลองให้เหมาะสม โดยปกติแล้ววิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลองทำได้กับนักเรียนจำนวนน้อย

20. วิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Self-Study Method)

วิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง วิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้จากแหล่งวิชาด้วยตนเอง ได้แก่ การศึกษาจากหนังสือและการศึกษานอกสถานที่ การสอนแบบวิธีนี้บางครั้งเรียกว่าวิธี “Problem Solving” หรือ “Discovery Method” ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีดังนี้ (ออนไลน์, 2562)

- 1) เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ภายใต้การดูแลและการแนะนำของครู เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสแก้ปัญหาด้วยการแสดงความคิดเห็นในกลุ่มย่อยและหาข้อสรุป ขั้นตอนของวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หรืออาจเป็นผู้เรียนคนเดียวศึกษาค้นคว้าตามลำพัง
- 2) ครูกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นหรืออภิปรายและให้คำแนะนำให้มีการร่วมมือกันในการวางแผนที่จะศึกษาค้นคว้าในเรื่องต่าง ๆ ดูแลและให้ความช่วยเหลือในการศึกษาของนักเรียนแต่ละคน จัดหาและเสนอแนะแหล่งความรู้ ได้แก่ วัสดุ หนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่นักเรียนต้องใช้ รวมทั้งอาจแนะนำให้หาความรู้ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลภายนอกโรงเรียน
- 3) หลังการแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้ว นักเรียนเขียนรายงานผลการวินิจฉัยปัญหา

ข้อดีของวิธีสอนแบบศึกษาด้วยตนเอง

- 1) เป็นการสอนที่พัฒนาความงอกงามทางด้านสติปัญญา สามารถส่งเสริมนิสัยในการวิเคราะห์ข้อมูลและการตัดสินใจ การเลือกวิธีแก้ปัญหา
- 2) ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักที่จะควบคุมการทำงานของตนเองได้
- 3) เสริมสร้างนิสัยรักการศึกษาค้นคว้าและความรับผิดชอบตนเอง
- 4) เป็นวิธีที่มุ่งเน้นที่ผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง มิใช่เรียนรู้จากการสอนของครู

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบศึกษาด้วยตนเอง

- 1) วิธีนี้อาจจะไม่ได้ผล ถ้าผู้เรียนขาดความรับผิดชอบและไม่ตั้งใจจริง
- 2) การเรียนรู้ที่เกิดกับนักเรียนอาจใช้เวลาไม่เท่ากัน จึงยากแก่การประเมินผล

21. วิธีสอนตามคาดหวัง (Expectation Method)

วิธีสอนตามคาดหวัง วิธีสอนตามความคาดหวังของนักเรียนเป็นวิธีสอนที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความคาดหวังของนักเรียน นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเองตามสื่อ/ประสบการณ์ที่ครูจัดให้ ความมุ่งหมายของวิธีการสอนตามความคาดหวัง คือ (ออนไลน์, 2562)

- 1) เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความคาดหวังและความสนใจ
- 2) เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเพื่อนที่มีความคาดหวังในสิ่งเดียวกัน
- 3) เพื่อตอบสนองความต้องการและความถนัดของนักเรียน
- 4) เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล

ขั้นตอนของวิธีสอนตามความคาดหวัง

- 1) ครูทราบถึงจุดประสงค์การเรียนรู้พร้อมทั้งกำหนดเนื้อหาสาระที่จะให้การเรียนรู้
- 2) ครูแจกกระดาษให้นักเรียนได้เขียนถึงประเด็นของความคาดหวังที่จะได้รับจากการเรียนรู้ตามจุดประสงค์และเนื้อหาสาระที่กำหนดให้
- 3) ครูจำแนกความคาดหวังของนักเรียนเป็นกลุ่มตามความคาดหวังที่ตรงกัน
- 4) เปรียบเทียบความคาดหวังของแต่ละกลุ่มกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ตามแผนการเรียนรู้เพื่อดูว่าจุดประสงค์ที่นักเรียนคาดหวังกับจุดประสงค์ที่กำหนดในแผนการเรียนรู้ครบถ้วนตรงกันหรือไม่ หากไม่ครบตามจุดประสงค์ในแผนการเรียนรู้ครูต้องเพิ่มความคาดหวังของครูที่ต้องการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ลงไปด้วย
- 5) ครูจัดสื่อหรือวัตรกรรมการเรียนการสอนจำแนกตามความคาดหวังของนักเรียนและความคาดหวังของครู
- 6) ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มตามสื่อ หรือวัตรกรรมที่ครูจัดเตรียมให้ไว้ เพื่อตอบสนองความคาดหวังของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม
- 7) ครูแสดงความคาดหวังของตนและแสดงให้นักเรียนได้รับทราบ

8) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปว่าการเรียนรู้ได้รับตามความคาดหวังหรือไม่

9) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มรายงานผลการศึกษาค้นคว้าหรือเรียนรู้ตามความคาดหวังของตนเองและความคาดหวังของกลุ่ม

ข้อดีของวิธีสอนตามความคาดหวัง

- 1) นักเรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการรู้
- 2) ช่วยเสริมสร้างทักษะในการคิดและคาดหวัง
- 3) นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจจริงเพราะได้เรียนรู้ตามความคาดหวังของตน

ข้อสังเกตของวิธีการสอนตามความคาดหวัง

1) ครูต้องเตรียมสื่อการสอนหรือวัตรกรรมที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความคาดหวังของนักเรียน

2) ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนร่วมกิจกรรม ครูจึงต้องเตรียมสื่อให้พอกับจำนวนนักเรียน

3) หลังจากทีนักเรียนได้รายงานผลงานที่ได้จากการเรียนรู้ตอบสนองความคาดหวังแล้วครูแล้วนักเรียนต้องช่วยกันสรุปเนื้อหาตามจุดประสงค์การเรียนรู้อีกครั้ง เพื่อเป็นการประสานความรู้ความเข้าใจในองค์รวมหรือความคิดรวบยอด โดยรวมความคาดหวังของนักเรียนทุกกลุ่มและความคาดหวังของครูเข้าด้วยกัน

22. วิธีสอนแบบโซเครติส (Socratic Method)

วิธีสอนแบบโซเครติส (Socratic Method) เป็นวิธีสอนของนักปราชญ์ชาวกรีกคือ โซเครติส วิธีสอนแบบนี้ใช้การตั้งคำถามให้นักเรียนคิดหาคำตอบหรือตอบปัญหาด้วยตนเอง โดยครูจะกระตุ้นให้นักเรียนนึกถึงเรื่องต่าง ๆ ที่เคยเรียนแล้ว คำถามของครูจะเป็นแนวทางให้นักเรียนคิดค้นหาความรู้ นักเรียนจะเรียนด้วยการพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อหาคำตอบที่ถูกต้อง และเป็นการเสริมสร้างสติปัญญาให้ทุกคนรู้จักแสดงความคิดเห็น อภิปรายแล้วสรุปความคิดเห็นลงในแนวเดียวกัน วิธีสอนแบบนี้เหมาะสำหรับนักเรียนที่ชอบใช้ความคิดค้นคว้าหาความรู้ในสิ่งต่าง ๆ

23. วิธีสอนแบบแฮร์บาร์ต (Herbart Method)

วิธีสอนแบบ Herbart เป็นไปตามแนวคิดของแฮร์บาร์ต ที่ว่าการที่นักเรียนจะเรียนรู้สิ่งใดนั้นนักเรียนจะต้องสนใจเป็นเบื้องต้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องเร้าความสนใจของนักเรียนก่อนเข้าสู่ขั้นของการสอนเพื่อให้เกิดเรียนรู้ ความมุ่งหมายของวิธีการสอนแบบ Herbart คือ (ออนไลน์, 2562)

- 1) เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการสนใจ
- 2) เพื่อฝึกในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เก่าและความรู้ใหม่ที่ได้รับ
- 3) เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสามารถจัดลำดับความรู้จากง่ายไปหายากและจัดลำดับจากความจริงทั่วไปไปสู่หลักเกณฑ์หรือข้อสรุป

ขั้นตอนของการวิธีสอนแบบ Herbart

- 1) ขั้นเตรียม เป็นขั้นตอนของการเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ครูจะต้องทบทวนความรู้เดิมของนักเรียนให้ประสานกับความรู้ใหม่
- 2) ขั้นสอน เป็นขั้นตอนที่ครูดำเนินการสอนเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ตามบทเรียน
- 3) ขั้นสัมพันธ์หรือขั้นทบทวนและเปรียบเทียบเป็นขั้นตอนต่อจากการสอนของครู เมื่อครูสอนจบบทเรียนแล้ว ครูต้องทบทวนความรู้ที่นักเรียนเรียนไปแล้ว และนำความรู้ใหม่ไปสัมพันธ์กับความรู้เดิมด้วยการวิเคราะห์และเปรียบเทียบความแตกต่างและคล้ายคลึงกันระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่
- 4) ขั้นตั้งกฎหรือข้อสรุป เป็นขั้นที่นักเรียนเข้าใจบทเรียนกว้างขึ้น ครูและนักเรียนจะต้องช่วยกันรวบรวมความรู้จากขั้นตอนที่ 1-4 ตามลำดับจากง่ายไปหายากอย่างเป็นระบบและจดบันทึกไว้
- 5) ขั้นการนำไปใช้ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนนำเอาความรู้ความเข้าใจที่ได้เรียนมาแล้วไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือใช้ในสถานการณ์อื่น

ข้อดีของวิธีสอนแบบ Herbart

- 1) นักเรียนได้เรียนรู้จากความสนใจ
- 2) การเรียนรู้ดำเนินไปจากง่ายไปหายากตามลำดับ
- 3) การสร้างกฎเกณฑ์หรือข้อสรุปกระทำโดยนักเรียนและครู

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบแฮร์บาร์ต

- 1) ในขั้นของการสัมพันธ์หรือทบทวนและเปรียบเทียบ ครูต้องให้โอกาสนักเรียนในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างและคล้ายคลึงกันระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ด้วยตนเองมิใช่เกิดจากการแนะนำของครู
- 2) ครูควรเน้นย้ำให้นักเรียนจดบันทึกความรู้ตามลำดับขั้นตอนจากง่ายไปหายาก

24. วิธีสอนแบบโครงการ (Project Method)

วิธีสอนแบบโครงการเป็นการสอนตามแนวคิดของ William H. Kilpatrick วิธีสอนนี้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้กำหนดโครงการและดำเนินงานให้เสร็จตามนั้น โครงการที่กำหนดขึ้นอาจเป็นโครงการรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม มีขั้นตอนของการจัดการโครงการ มีลำดับดังนี้ (ออนไลน์, 2562)

- 1) ขั้นการตั้งปัญหา
- 2) ขั้นกำหนดโครงการ
- 3) ขั้นดำเนินงานหรือลงมือปฏิบัติตามโครงการ
- 4) ขั้นประเมินผลโครงการ

25. วิธีสอนแบบดัลตัน (Dalton Laboratory Plan)

วิธีสอนแบบ Dalton เป็นวิธีสอนที่ไม่แบ่งชั้นเรียนและไม่จัดตารางสอนเป็นชั่วโมง แต่ใช้ห้องทดลอง (laboratory) ตามวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ทั้งนี้โดยให้ออกาสนักเรียนเลือกเรียนตามความสมัครใจและรับผิดชอบในการเรียนของตน นักเรียนมีสิทธิเลือกเรียนวิชาใดก่อนหลังได้ตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถ เป็นการสอนที่ให้เสรีภาพกับนักเรียนภายในขอบเขตการสอนที่ยึดหลักสำคัญที่ความแตกต่างระหว่างบุคคลห้องสมุดและอุปกรณ์การสอนจึงต้องเตรียมไว้อย่างเพียงพอสำหรับการศึกษาค้นคว้า ส่วนข้อดีของการสอนแบบดัลตัน คือ (ออนไลน์, 2562)

- 1) เป็นการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแบ่งเวลาและใช้เวลาอย่างเหมาะสม
- 2) นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีการจัดตารางการเรียนของตนเองได้ภายใต้การแนะนำของครู
- 3) นักเรียนสามารถรู้ว่าการเรียนรู้มีความก้าวหน้าไปเพียงใด

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบดัลตัน ครูผู้สอนวิธีนี้ต้องมีความรู้ความสามารถในการแนะนำนักเรียนได้อย่างดีด้วย

26. วิธีสอนแบบนิเทศ (Supervised Plan)

วิธีสอนแบบนิเทศเป็นวิธีสอนที่ครูให้คำแนะนำแก่นักเรียนในการปฏิบัติการเรียนรู้ที่ละขั้นตอนทั้งที่เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม นักเรียนมีโอกาสในการเรียนรู้ตามลำพัง โดยมีครูคอยช่วยเหลือ การสอนแบบนิเทศเน้นย้ำให้นักเรียนเข้าใจเทคนิควิธีการเรียนให้เกิดผลดี โดยสามารถทำได้สองแบบ คือ 1) นักเรียนเรียนรู้เป็นรายบุคคล และ 2) นักเรียนเรียนรู้เป็นกลุ่ม

27. วิธีสอนแบบใช้ครูพี่เลี้ยง (Tutorial Method)

วิธีสอนแบบใช้ครูพี่เลี้ยง (tutorial method) เป็นวิธีสอนที่ใช้กับนักเรียนกลุ่มเล็กจำนวน 1-5 คน ขั้นตอนการสอนแบ่งเป็น 3 ขั้น คือ 1) ขั้นนำ 2) ขั้นศึกษาค้นคว้าหรือขั้นเรียนรู้ และ 3) ขั้นสรุปและประเมินผล

28. วิธีสอนแบบทีม (Team Teaching Method)

วิธีสอนแบบทีม (Team Teaching Method) เป็นการสอนที่มีครูอย่างน้อย 2 คน ร่วมมือกันเตรียมการสอนอย่างใกล้ชิดและสอนนักเรียนร่วมกันในห้องเดียวกันหรือกลุ่มเดียวกัน การสอนแบบทีมจะมีครูที่เป็นหัวหน้าทีม (Team Leader) ครูร่วมทีม ได้แก่ ครูอาวุโส (Senior Teacher) ครูประจำ (Master Teacher) และครูช่วยสอน (Co-Operative Teacher) การสอนแบบนี้ได้ผลดีถ้าครูหัวหน้าทีมและครูร่วมทีมเข้มแข็งร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานอย่างดี ลักษณะของการสอนเป็นทีม คือ (ออนไลน์, 2562)

- 1) ในห้องเรียนมีครูสอนมากกว่าหนึ่งคนรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการเรียนการสอนเริ่มตั้งแต่กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา วิธีสอน สื่อการสอน ลงมือสอน ประเมินผล

2) ใช้วิธีสอนหลายรูปแบบ ได้แก่ การบรรยาย การค้นคว้าด้วยตนเอง การอภิปราย การแก้ปัญหา การสาธิต เป็นต้น

3) มีรูปแบบของการสอนเป็นทีม ได้แก่ แบบมีผู้นำคณะ (Team Leader Type) แบบไม่มีผู้นำคณะ (Associate Type) และแบบครูพี่เลี้ยง

4) คณะผู้สอนมีระหว่าง 2-7 คน แต่ละคนจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน

ข้อดีของการสอนเป็นทีม

- 1) ผู้สอนแต่ละคนได้แสดงความสามารถในการสอนของตนอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) การวางแผนที่ร่วมกันคิดร่วมกันทำให้ได้ผลงานที่สมบูรณ์กว่าคิดคนเดียว
- 3) ผู้เรียนได้สัมผัสผู้สอนในหลายลักษณะทำให้ไม่เบื่อหน่าย

ข้อสังเกตของการสอนเป็นทีม

- 1) เสียเวลาในการเตรียมงานมาก
- 2) ผู้สอนในคณะต้องมีความสามารถเพียงพอและต้องเข้าใจรูปแบบการทำงาน

เป็นทีม

- 3) เครื่องอำนวยความสะดวกและสื่อการสอนต้องมีจำนวนมากพอ

29. วิธีสอนแบบจุลภาค (Micro-Teaching Method)

วิธีสอนแบบจุลภาค (Micro-Teaching Method) เป็นวิธีสอนที่ยึดหลักการย่อส่วนทั้งขนาดของชั้นเรียน ระยะเวลาที่สอนและชนิดของทักษะ วิธีสอนแบบจุลภาคใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที ในการฝึกทักษะแต่ละชนิด เมื่อสอนเสร็จจะมีการวิเคราะห์และประเมินผลการสอนจากภาพและเสียงบันทึกไว้ใน Video Tape และนำผลไปปรับปรุงพัฒนาการสอน การสอนแบบจุลภาคจึงเป็นการฝึกทักษะการสอนในสถานการณ์ย่อส่วนจากสถานการณ์จริง ๆ เพื่อง่ายแก่การฝึกภายใต้การควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ฝึกได้มีโอกาสตรวจสอบและปรับปรุงการสอนของตน ลักษณะการสอนแบบจุลภาคที่สำคัญ มีดังนี้ (ออนไลน์, 2562)

- 1) เป็นสถานการณ์จริงในสถานการณ์จำลอง
- 2) เป็นการลดความซับซ้อนของการสอนตามชั้นเรียนปกติ ได้แก่ ลดขนาดของห้องเรียน ลดขอบเขตของเนื้อหาวิชา และลดเวลา
- 3) เป็นการฝึกทักษะเฉพาะอย่าง เช่น ทักษะการอภิปราย ทักษะการแก้ปัญหา และการสาธิต ฯลฯ
- 4) ได้ทราบผลการประเมินประสิทธิภาพการสอนและนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนา

ขั้นตอนการสอนแบบจุลภาค

ขั้นที่ 1 เตรียมครูผู้สอน ได้แก่ การศึกษาทักษะการสอน

ขั้นที่ 2 ทดลองสอนและบันทึกเทปวีดีทัศน์

ขั้นที่ 3 เรียนรู้ผลการประเมินการสอน

ขั้นที่ 4 ปรับปรุงพัฒนาการสอนกับนักเรียนกลุ่มใหม่

30. วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มระดมพลังสมอง

เป็นวิธีสอนที่ครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 8-10 คน หรืออย่างมากไม่เกิน 15 คน ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดปัญหาในการระดมพลังสมองโดยใช้เวลาสั้น ๆ ประมาณ 10-15 นาที แต่ละกลุ่มมีประธานกลุ่มเลขานุการกลุ่ม ประธานเป็นผู้ส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มแสดงความคิดเห็น ซึ่งความคิดเห็นไม่มีการตำหนิว่า “ถูก” หรือ “ผิด” และเลขานุการมีหน้าที่จดบันทึกโดยไม่คำนึงถึงความสำคัญก่อนหลัง จากนั้นผู้แทนกลุ่มนำมารายงานให้กลุ่มใหญ่ในชั้นเรียนทราบผลการระดมพลังสมอง

31. วิธีสอนแบบอริยสัจ

วิธีสอนแบบอริยสัจ คล้ายคลึงกับวิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์อย่างที่สุด ขั้นตอนต่าง ๆ คือ

- 1) ทุภัก (ขั้นปัญหา) การพิจารณาเพื่อกำหนดปัญหาได้ถูกต้อง
- 2) สมุทัย คือการรู้ที่ของปัญหา และหาวิธีแก้ไขปัญหา
- 3) นิโรธ การดับทุกข์ คือการทดลองและการบันทึกผล หรือการเก็บข้อมูล
- 4) มรรค คือการหาเหตุผลและการแก้ปัญหา

32. วิธีสอนแบบเอ็กซ์พลิซิท (Explicit Teaching Method)

วิธีสอนแบบเอ็กซ์พลิซิท เป็นกระบวนการสอนที่เน้นการทบทวนประจำวัน ประจำสัปดาห์ และประจำเดือน มีการตรวจสอบการบ้าน และมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตาม จุดประสงค์การเรียนรู้สั้น ๆ เข้าใจง่ายได้คำตอบที่ถูกต้องรวดเร็วและแน่นอน ขั้นตอนของวิธีสอนแบบ เอ็กซ์พลิซิท (Explicit Teaching Method) คือ (ออนไลน์, 2562)

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนประจำวันและตรวจสอบการบ้าน มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ตรวจสอบการบ้าน (ครูอาจให้นักเรียนช่วยกันตรวจสอบการบ้าน)
- 2) สอนใหม่เมื่อจำเป็นในเนื้อหาที่สำคัญๆ
- 3) ทบทวนความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับความรู้ใหม่และครูอาจซักถามเพิ่มเติม
- 4) ฝึกปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 การนำเสนอสาระความรู้ มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้สั้น ๆ แต่เข้าใจง่าย
- 2) เสนอโครงสร้างและภาพรวมของสาระความรู้

- 3) เริ่มสอนเนื้อหาที่ละน้อยทีละขั้น
- 4) ซักถามนักเรียนเพื่อเป็นการตรวจสอบความเข้าใจ
- 5) เน้นประเด็นที่สำคัญให้นักเรียนทราบ
- 6) อธิบายให้ตัวอย่าง อย่างชัดเจน
- 7) สาธิตและทำแบบให้ดู
- 8) อธิบายรายละเอียดและยกตัวอย่างประกอบประเด็นเนื้อหาที่สำคัญ ๆ

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติโดยครูคอยแนะนำ มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

- 1) การฝึกนักเรียนในระยะแรกครูควรคอยช่วยเหลือแนะนำโดยตลอด
- 2) ซักถามนักเรียนอยู่บ่อย ๆ ถามคำถามให้มากขึ้นเพื่อให้นักเรียนตอบและให้ฝึกอย่างเพียงพอ
- 3) คำถามที่ถามควรเกี่ยวข้องกับเนื้อหาใหม่หรือทักษะใหม่
- 4) ครูตรวจสอบความเข้าใจโดยประเมินจากคำตอบของนักเรียน
- 5) ระหว่างตรวจสอบความเข้าใจ ครูจะให้คำอธิบายเพิ่มเติม ให้ข้อมูลย้อนกลับหรืออธิบายซ้ำ (ถ้าจำเป็น) และให้นักเรียนมีการตอบสนองและให้ข้อมูลย้อนกลับ ครูควรแน่ใจว่านักเรียนคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้
- 6) การให้ฝึกปฏิบัติในระยะแรก ครูควรคอยแนะนำจนนักเรียนสามารถปฏิบัติเองโดยลำพังภายหลัง
- 7) การฝึกปฏิบัติควรทำอย่างต่อเนื่องจนกว่านักเรียนจะชำนาญถึงขั้นที่นักเรียนนักเรียนทำได้ 80 % ในขั้นตอนนี้มีข้อเสนอแนะในการตรวจสอบความเข้าใจเพื่อจะได้แก้ไขความผิดพลาด ความบกพร่อง ด้วยกิจกรรมดังนี้

- (1) เตรียมคำถามไว้ล่วงหน้าให้มากเพื่อถามให้นักเรียนตอบอย่างทั่วถึงและคำตอบที่ได้ควรเป็นคำตอบที่ตรงประเด็นสำคัญ หรือตรงตามในเรื่องหรือทักษะที่สอน
- (2) ให้นักเรียนสรุปกฎหรือกระบวนการด้วยตนเอง
- (3) ให้นักเรียนตอบโดยเขียนคำตอบในสมุด
- (4) หลังจากการสอน ครูควรให้นักเรียนเขียนสาระหรือประเด็นสำคัญของบทเรียนและสรุปประเด็นสำคัญลงในสมุด

ดังนั้น การตรวจสอบความเข้าใจจึงมีความสำคัญและจำเป็นเพื่อเป็นการทบทวนเนื้อหาสาระที่เรียนผ่านมาและย้ำเพื่อความเข้าใจของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 4 การแก้ไขให้ถูกต้อง และการให้ข้อมูลย้อนกลับ มีขั้นตอน ดังนี้

- 1) ครูควรรับรู้และตอบรับคำตอบที่รวดเร็วและมั่นใจของนักเรียนอย่างสั้น ๆ เช่น ถูกต้องหรือคำชมอื่น ๆ

- 2) คำตอบที่ลั้งเลของนักเรียนครูอาจต้องให้ข้อมูลย้อนกลับ ให้ตอบอย่างมั่นใจ
- 3) การตอบผิดหรือปฏิบัติผิดของนักเรียนบ่งบอกถึงความจำเป็นในการฝึกเพิ่ม
- 4) ตรวจสอบติดตามบทเรียนของนักเรียนเสมอ
- 5) พยายามให้การตอบสนองทุกคำถามที่นักเรียนถาม
- 6) การแก้ไขการตอบผิดของนักเรียน ครูควรให้ข้อมูลเพิ่มเติม เช่น ถามคำถามให้
ง่ายขึ้น ให้คำแนะนำ อธิบาย ทบทวนหรือสอนใหม่ในขั้นสุดท้าย
- 7) ถามคำถามซ้ำจนกว่าจะถูกต้อง
- 8) การให้ฝึกปฏิบัติโดยครูคอยแนะนำการแก้ไขควรทำต่อไป จนกว่าครูจะแน่ใจว่า
นักเรียนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของบทเรียน
- 9) ให้คำชมเชยแต่พอควร ในเรื่องที่เหมาะสมเฉพาะเจาะจง จะทำให้มีประสิทธิภาพมากกว่า
การชมเชยแบบพร่ำเพรื่อ

ในประเด็นของการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดของนักเรียนมีข้อเสนอแนะ
ข้อแนะนำเพื่อการตอบสนองคำตอบของนักเรียน ดังนี้

- 1) ตอบถูกต้องเร็วด้วยความมั่นใจในคำตอบโดยปกติพฤติกรรมนักเรียน จะปรากฏ
ในช่วงการเรียนตอนแรก ๆ ตอนที่มีการทบทวน ครูควรถามคำถามใหม่ ๆ พร้อมทั้งมีการฝึกเพิ่มเติม
และกล่าวคำชมเชย
- 2) ตอบถูกต้องแต่ลังเลไม่แน่ใจ จะปรากฏในการเรียนในตอนต้นหรือในช่วงให้ฝึกโดยมี
ครูคอยแนะนำ ครูควรให้ข้อมูลย้อนกลับหรือตอบสนองกลับด้วยคำพูดสั้น ๆ เช่น ถูกต้อง ดีมาก
การให้ข้อมูลย้อนกลับในลักษณะนี้ครูควรให้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ นักเรียนเข้าใจว่าคำตอบนั้นถูกต้อง
เพราะอะไร
- 3) ถ้านักเรียนตอบผิดเพราะสะเพร่าควรให้การทบทวนแก้ไขและให้ข้อมูลย้อนกลับ
ทันที
- 4) ตอบผิดเพราะไม่มีความรู้ ไม่จำเนื้อหาสาระ นักเรียนที่ตอบผิดในช่วงต้นซึ่งเป็น
ระยะการเรียนรู้เนื้อหาสาระใหม่ ชี้ให้เห็นว่ามีความรู้ไม่แน่นพอ ไม่รู้จริงเกี่ยวกับสาระความรู้นั้น
ครูควรแก้ไข ดังนี้

- (1) ครูชี้แนะแนะแนวทางเพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้อง โดยถามคำถามใหม่
และง่ายพร้อมทั้งยกตัวอย่างและเหตุผลประกอบ
- (2) สอนใหม่ สำหรับนักเรียนที่ไม่เข้าใจ
- (3) บอกเป็นนัย ถามคำถามที่ง่าย ๆ หรือทำการสอนใหม่

การให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นองค์ประกอบสำคัญเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้ประการหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 5 การฝึกอย่างอิสระ (ฝึกปฏิบัติที่โต๊ะ) มีข้อเสนอแนะการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) ให้นักเรียนฝึกอย่างเพียงพอ
- 2) ฝึกทักษะเนื้อหาสาระที่เรียนไปแล้ว
- 3) ฝึกเพื่อให้เกิดความชำนาญ
- 4) การฝึกปฏิบัติโดยลำพัง ควรปฏิบัติได้ถูกต้อง 95 %
- 5) นักเรียนจะตื่นตัว ถ้าการให้ฝึกปฏิบัติ ได้โดยมีการติดตามตรวจสอบ
- 6) กระตุ้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในงานที่ตนเองปฏิบัติและนักเรียนมีความกระตือรือร้นเสมอการฝึกปฏิบัติที่โต๊ะเพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมโดยลำพังที่มีประสิทธิภาพ

ควรปฏิบัติดังนี้

(1) ครูควรเดินดูนักเรียนทำงาน ให้ข้อมูลย้อนกลับ ถามคำถามและอธิบายสั้น ๆ อย่างทั่วถึง

(2) ครูควรจัดที่นั่งให้มองเห็นนักเรียนทั้งชั้นในขณะปฏิบัติงาน

(3) ครูควรวางแผนการปฏิบัติกิจกรรมโดยให้นักเรียนฝึกปฏิบัติอย่างอิสระและประสบผลสำเร็จ ครูต้องจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามจุดประสงค์ มีการเตรียมการฝึกให้พร้อมและเพียงพอสำหรับนักเรียนทุกคน และต้องเป็นกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพโดยความมุ่งหวังให้นักเรียนสามารถตอบได้โดยอัตโนมัติโดยการที่ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติมาก ๆ

ขั้นตอนที่ 6 การทบทวนรายสัปดาห์และรายเดือน มีข้อเสนอแนะการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1) ทบทวนเนื้อหาที่เรียนไปแล้วอย่างเป็นระบบโดยทบทวนเป็นประจำสัปดาห์และทบทวนประจำเดือน การทบทวนของครูช่วยให้ครูได้ตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนและเพื่อให้แน่ใจว่าความรู้ทักษะที่เรียนไปแล้ว นักเรียนรู้และปฏิบัติเข้าใจเป็นอย่างดีและเพื่อความคงทนของความรู้

2) ตรวจการบ้านที่ให้ทำ

3) ทดสอบบ่อย ๆ

4) สอนใหม่ในเนื้อหาที่บกพร่อง

33. วิธีสอนแบบสาธิต

วิธีสอนแบบสาธิต เป็นวิธีสอนที่ครูแสดงให้นักเรียนดูและให้ความรู้แก่นักเรียนโดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมและผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง การสอนแบบสาธิตแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ผู้สอนเป็นผู้สาธิต ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสาธิต ผู้เรียนสาธิตเป็นกลุ่ม ผู้เรียนสาธิต

เป็นรายบุคคล วิทยากรเป็นผู้สาธิต และการสาธิตแบบเงียบโดยให้นักเรียนสังเกตเอง ขั้นตอนของการสอนแบบสาธิต คือ (ออนไลน์, 2562)

1. ขั้นเตรียมการสอน

- 1) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้โดยวิธีการสาธิต
- 2) ศึกษาเนื้อหาสาระให้ชัดเจน และจัดลำดับให้เหมาะสม
- 3) เตรียมกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติ
- 4) เตรียมสื่อ อุปกรณ์ เอกสารให้เพียงพอกับผู้เรียน
- 5) กำหนดเวลาการสาธิตให้พอเหมาะ
- 6) กำหนดวิธีการประเมินผล
- 7) เตรียมสภาพห้องเรียน
- 8) ทดลองสาธิตก่อนสอนจริงในห้องเรียน

2. ขั้นสาธิต

- 1) แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระที่จะเรียนรู้
- 2) บอกให้นักเรียนรู้บทบาทของตนเอง ได้แก่ การทดลองปฏิบัติ การจดบันทึก

การสรุป

- 3) แนะนำสื่อการเรียนรู้
- 4) ดำเนินการสาธิต

3. ขั้นสรุป

- 1) ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปผลที่เกิดจากการสาธิต
- 2) บันทึกขั้นตอนการสาธิตพร้อมทั้งผลที่เกิดขึ้น

4. ขั้นวัดและประเมินผล

- 1) ผู้เรียนทดลองสาธิตให้ผู้อื่นดูพร้อมทั้งบอกผลและข้อคิดที่ได้
- 2) ให้เขียนรายงาน ตอบคำถามจากแบบฝึกหัด และแสดงความคิดเห็น

ข้อดีของการสอนแบบสาธิต

- 1) นักเรียนได้ประสบการณ์ตรง
- 2) สร้างความสนใจและความกระตือรือร้น
- 3) ฝึกการสังเกต การสรุปผล การบันทึก และการจัดขั้นตอน

ข้อจำกัดของการสอนแบบสาธิต

- 1) การสาธิตบางครั้งไม่สามารถใช้กับผู้เรียนกลุ่มใหญ่
- 2) ผู้สอนต้องแนะนำขั้นตอน อุปกรณ์ ที่ใช้ในการสาธิตอย่างชัดเจน
- 3) ผู้สอนต้องทดลองการสาธิตก่อนสอนให้แม่นยำเพื่อลดข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น

34. วิธีการสอนแบบทดลอง

วิธีการสอนแบบทดลอง เป็นวิธีการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการกระทำ เป็นประสบการณ์ตรงหรือโดยการสังเกต เป็นการนำรูปธรรมมาอธิบาย นักเรียนจะค้นหาข้อสรุปจากการทดลองนั้นด้วยตนเอง อาจสอนเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลก็ได้ การทดลองแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การทดลองแบบไม่มีกลุ่มเปรียบเทียบ และการทดลองที่มีกลุ่มเปรียบเทียบ ซึ่งมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ (ออนไลน์, 2562)

1) ขั้นเตรียม เป็นขั้นของการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องตามหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นหรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รวมทั้งสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ จากนั้นจึงวางแผนการให้การเรียนรู้ด้วยการทดลอง มีการเตรียมวัสดุ สื่อ อุปกรณ์หรือเอกสารต่าง ๆ ในการนี้ต้องตรวจสอบประสิทธิภาพของสื่อหรืออุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการทดลองด้วย

2) ขั้นทดลอง เป็นขั้นของการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ เริ่มต้นด้วยการนำเข้าสู่บทเรียน แจกจุดประสงค์และเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยตามที่ต้องการ จากนั้นจึงดำเนินการทดลองตามรูปแบบที่กำหนดไว้

3) ขั้นเสนอผลการทดลอง เป็นการนำเสนอผลการทดลองด้วยการสรุปขั้นตอนและผลการทดลอง รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะโดยกลุ่มของนักเรียนเองหรือผู้สอนร่วมกับนักเรียน

ข้อดีของการสอนแบบทดลอง

- 1) ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง และสามารถสรุปผลการทดลองได้ด้วยตนเอง
- 2) เราใจให้อยากเรียนรู้และค้นหาคำตอบ
- 3) มีทักษะในการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ฝึกความมีเหตุผลและการมีระบบ

ข้อจำกัดของการสอนแบบทดลอง

- 1) ใช้เวลามากในการดำเนินกิจกรรมการทดลอง
 - 2) ต้องระมัดระวังการทดลองบางอย่างที่อาจเกิดอันตรายหรือความผิดพลาด
- อุบัติเหตุ

35. การสอนแบบบูรณาการ (Integration Instruction)

การสอนแบบบูรณาการ (Integration Instruction) เป็นการสอนที่นำเอาศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเข้ามาผสมผสานกันเพื่อให้เกิดความรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน จุดเน้นของการบูรณาการคือการองค์รวมของวิชามากกว่ารายละเอียดของวิชาการบูรณาการจำแนกเป็นบูรณาการตามจำนวนผู้สอน ได้แก่ บูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว แบบคู่ขนาน แบบเป็นทีม บูรณาการตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และบูรณาการแบบสหวิทยาการและแบบพหุวิทยาการ ขั้นตอนของการบูรณาการมี ดังนี้ (ออนไลน์, 2562)

1) ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวม และวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น จากนั้นจึงกำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

2) จัดทำคำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้

3) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กันในแต่ละศาสตร์สาขาวิชาและทำแผนการเรียนรู้

36. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบแอล.ที. (L.T.)

กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบแอล.ที. (L.T.) หรือกระบวนการ “L.T.” คือ “learning together” ซึ่งมีกระบวนการที่ง่ายไม่ซับซ้อน ดังนี้ (ออนไลน์, 2562)

1) จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) กลุ่มละ 4 คน

2) กลุ่มย่อยกลุ่มละ 4 คน ศึกษาเนื้อหาพร้อมกันโดยกำหนดให้แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ช่วยกลุ่มในการเรียนรู้ ตัวอย่าง เช่น

สมาชิกคนที่ 1 อ่านคำสั่ง

สมาชิกคนที่ 2 หาคำตอบ

สมาชิกคนที่ 3 หาคำตอบ

สมาชิกคนที่ 4 ตรวจคำตอบ

3) กลุ่มสรุปคำตอบร่วมกัน และส่งคำตอบนั้นเป็นผลงานกลุ่ม

4) ผลงานกลุ่มได้คะแนนเท่าไร สมาชิกทุกคนในกลุ่มนั้นจะได้คะแนนนั้นเท่ากัน

ทุกคน

36. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ จี.ไอ. (G.I.)

กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ จี.ไอ. (G.I.) หรือกระบวนการ “G.I.” คือ “Group Investigation” รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนช่วยกันไปสืบค้นข้อมูลมาใช้ในการเรียนรู้ร่วมกัน โดยดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้ (ออนไลน์, 2562)

1) จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) กลุ่มละ 4 คน

2) กลุ่มย่อยศึกษาเนื้อหาสาระร่วมกัน โดย

ก. แบ่งเนื้อหาออกเป็นหัวข้อย่อย ๆ แล้วแบ่งกันไปศึกษาหาข้อมูลหรือคำตอบ

ข. ในการเลือกเนื้อหา ควรให้ผู้เรียนอ่อนเป็นผู้เลือกก่อน

3) สมาชิกแต่ละคนไปศึกษาหาข้อมูล / คำตอบมาให้กลุ่ม กลุ่มอภิปรายร่วมกันและสรุปผลการศึกษา

4) กลุ่มเสนอผลงานของกลุ่มต่อชั้นเรียน

37. การเรียนการสอนของรูปแบบ เอส.ที.เอ.ดี. (STAD)

การเรียนการสอนของรูปแบบ เอส.ที.เอ.ดี. (STAD) หรือ “STAD” คือ “Student Teams Achievement Division” กระบวนการดำเนินการมี ดังนี้ (ออนไลน์, 2562)

1) จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) กลุ่มละ 4 คน และเรียกกลุ่มนี้ว่ากลุ่มบ้านของเรา (Home Group)

2) สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรา ได้รับเนื้อหาสาระและศึกษาเนื้อหาสาระนั้นร่วมกัน เนื้อหาสาระนั้นน่าจะมีหลายตอนซึ่งผู้เรียนอาจต้องทำแบบทดสอบในแต่ละตอนและเก็บคะแนนของตนเองไว้

3) ผู้เรียนทุกคนทำแบบทดสอบครั้งสุดท้าย ซึ่งเป็นการทดสอบรวบยอดและนำคะแนนของตนไปหาคะแนนพัฒนาการ (Improvement Score) ซึ่งหาได้ ดังนี้

คะแนนพื้นฐาน : ได้จากค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบย่อยหลาย ๆ ครั้งที่ผู้เรียนแต่ละคนทำได้ คะแนนพัฒนาการ : ถ้าคะแนนที่ได้คือ

- 11 ขึ้นไป คะแนนพัฒนาการ = 0

- 1 ถึง -10 คะแนนพัฒนาการ = 10

+1 ถึง +10 คะแนนพัฒนาการ = 20

+11 ขึ้นไป คะแนนพัฒนาการ = 30

4) สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรานำคะแนนพัฒนาการของแต่ละคนในกลุ่มมารวมกัน เป็นคะแนนของกลุ่ม กลุ่มใดได้คะแนนพัฒนาการของกลุ่มสูงสุด กลุ่มนั้นได้รางวัล

38. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบจิ๊กซอร์ (Jigsaw)

กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบจิ๊กซอร์ (Jigsaw) มีกระบวนการ ดังนี้ (ออนไลน์, 2562)

1) จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) กลุ่มละ 4 คนและเรียกกลุ่มนี้ว่า กลุ่มบ้านของเรา (Home Group)

2) สมาชิกในกลุ่มบ้านของเราได้รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาสาระคนละ 1 ส่วน (เปรียบเสมือนได้ชิ้นส่วนของภาพติดต่อกันคนละ 1 ชิ้น) และหาคำตอบในประเด็นปัญหาที่ผู้สอนมอบหมายให้

3) สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรา แยกย้ายไปรวมกับสมาชิกกลุ่มอื่นซึ่งได้รับเนื้อหาเดียวกัน ตั้งเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group) ขึ้นมา และร่วมกันทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระนั้นอย่างละเอียด และร่วมกันอภิปรายหาคำตอบประเด็นที่ผู้สอนมอบหมายให้

4) สมาชิกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลับไปสู่กลุ่มบ้านของเรา แต่ละกลุ่มช่วยสอนเพื่อนในกลุ่ม ให้เข้าใจสาระที่ตนได้ศึกษาร่วมกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเช่นนี้ สมาชิกทุกคนก็จะได้เรียนรู้ภาพรวมของสาระทั้งหมด

5) ผู้เรียนทุกคนทำแบบทดสอบ แต่ละคนจะได้คะแนนเป็นรายบุคคล และนำคะแนนของทุกคนในกลุ่มบ้านของเรารวมกัน (หรือหาค่าเฉลี่ย) เป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดได้รับรางวัล

39. รูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Instructional Models of Cooperative Learning)

ก. ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิดของรูปแบบ

รูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือพัฒนาขึ้นโดยอาศัยหลักการเรียนรูปแบบร่วมมือของจอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1974, pp. 213-240) ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนควรร่วมมือกันในการเรียนรู้มากกว่าการแข่งขันกันเพราะการแข่งขันก่อให้เกิดสภาพการณ์ของ การแพ้-ชนะ ต่างจากการร่วมมือกัน ซึ่งก่อให้เกิดสภาพการณ์ของการชนะ-ชนะ อันเป็นสภาพการณ์ที่ดีกว่าทั้งทางด้านจิตใจและสติปัญญาหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 ประการประกอบด้วย (ออนไลน์, 2562)

1) การเรียนรู้ต้องอาศัยหลักการพึ่งพากัน (Positive Interdependence) โดยถือว่าทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกันและจะต้องพึ่งพากันเพื่อความสำเร็จร่วมกัน

2) การเรียนรู้ที่ดีต้องอาศัยการหันหน้าเข้าหากัน มีปฏิสัมพันธ์กัน (Face to Face Interaction) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูล และการเรียนรู้ต่าง ๆ

3) การเรียนรู้ร่วมกันต้องอาศัยทักษะทางสังคม (Social Skills) โดยเฉพาะทักษะในการทำงานร่วมกัน

4) การเรียนรู้ร่วมกันควรมีการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (Group Processing) ที่ใช้ในการทำงาน

5) การเรียนรู้ร่วมกันจะต้องมีผลงานหรือผลสัมฤทธิ์ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มที่สามารถตรวจสอบและวัดประเมินได้ (Individual Accountability) หากผู้เรียนมีโอกาสดูแลเรียนรู้แบบร่วมมือกันนอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาสาระต่าง ๆ ได้กว้างขึ้น และลึกซึ้งขึ้นแล้ว ยังสามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนทางด้านสังคมและอารมณ์มากขึ้นด้วย รวมทั้งมีโอกาสดูฝึกฝนพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอีกมาก

ข. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

รูปแบบนี้มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ ด้วยตนเองและด้วยความร่วมมือและความช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ รวมทั้งได้พัฒนาทักษะทางสังคมต่าง ๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะ

การทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ รวมทั้งทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการคิด การแก้ปัญหาและอื่น ๆ

ค. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือมีหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบจะมีวิธีการดำเนินการหลัก ๆ ซึ่งได้แก่ การจัดกลุ่ม การศึกษาเนื้อหาสาระ การทดสอบ การคิดคะแนน และระบบการให้รางวัล แตกต่างกันไปเพื่อสนองวัตถุประสงค์เฉพาะแต่ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด ต่างก็ใช้หลักการเดียวกันคือหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 ประการ และมีวัตถุประสงค์มุ่งตรงไปในทิศทางเดียวกันคือเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่ศึกษาอย่างมากที่สุดโดยอาศัยการร่วมมือกัน ช่วยเหลือกันและแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน ความแตกต่างของรูปแบบแต่ละรูปจะอยู่ที่เทคนิคในการศึกษาเนื้อหาสาระและวิธีการเสริมแรงและการให้รางวัลเป็นประการสำคัญ

40. การสอนแบบเอกัตภาพ (Individualized Instruction)

การสอนแบบเอกัตภาพ การเรียนการสอนแบบนี้ในระดับโรงเรียนเพิ่งเริ่มขึ้นเมื่อไม่นานมานี้เอง ในประเทศไทยเริ่มการสอนภาษาอังกฤษแบบนี้ในระดับมัธยมต้น ในปีการศึกษา 2523 การสอนแบบเอกัตภาพนี้ยึดหลักการสอนแบบบุคคล นั่นคือเชื่อในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ถือว่าคนทุกคนมีความสามารถไม่เท่ากัน ใครที่เรียนดี เรียนได้เร็วควรจะไปรู้หน้ากว่าคนที่อ่อนและช้า บทเรียนที่จัดขึ้นมีทั้งบทเรียนธรรมดาและบทเรียนสำเร็จรูป (Programmed Lessons) การสอนแบบนี้ เป็นพัฒนาการของการจัดการศึกษาตามแนวทางใหม่ เป็นการปฏิรูประบบการเรียน การสอน และการจัดห้องเรียนจากแบบเดิมที่มีครูเป็นผู้นำแต่ผู้เดียวมาเป็นระบบที่ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในชั้นเรียนหนึ่ง ๆ โดยการแบ่งออกเป็นมุมต่าง ๆ เช่น มุม Oral, Reading และ Writing แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ สัก 3-5 กลุ่มอาจจะใช้ครูผู้สอน 2 หรือ 3 คนช่วยกันสอนเป็น Team Teach hearing วิธีการเรียนการสอนแบบเอกัตภาพนี้ใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในปีการศึกษา 2523 โดยใช้ชื่อเรียกสื่อการเรียนการสอนชุดนี้ว่า “ ชุดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (Learning Kit) ” (ออนไลน์, 2562)

วิธีการสอนแบบเอกัตภาพ

1) ครูสอนสิ่งที่นักเรียนจะต้องเรียนพร้อมกันทีเดียวทั้งห้องหรือครึ่งห้อง เป็นต้นว่าการออกเสียง ไวยากรณ์ หรือคำศัพท์สัก 10-15 นาที

2) แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยสัก 3-5 กลุ่ม มีหัวหน้าดูแลความเรียบร้อยแต่ละกลุ่มทำงานตามที่ครูมอบหมายให้ทำด้วยตนเอง ถ้ามีปัญหาหรือต้องการความช่วยเหลือจะเข้ามาปรึกษาครูได้เป็นราย ๆ ไป ในครั้งหนึ่ง ๆ นักเรียนอาจจะเลือกทำกิจกรรมมากกว่าหนึ่งอย่างก็ได้ตามความสนใจของตน แต่ครูจะต้องเป็นผู้รับรู้ด้วย

3) การเรียนอ่านและเขียนนั้นเป็นการเรียนด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ครูมีหน้าที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือ อธิบายอย่างคร่าว ๆ นักเรียนคนใดเรียนได้เร็ว ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จ เรียบร้อย ครูจะช่วยเหลือหรือแนะนำหรือดูแลการทำแบบฝึกหัดของนักเรียนที่อ่อน

4) แต่ละครั้งนักเรียนเอางานที่สำเร็จแล้วมาให้ครูดู แล้วไปเขียนในสมุดหรือกระดาษ รายงานส่วนตัวที่เรียกว่า “Progress Chart” เพื่อเป็นหลักฐานว่าในครั้งนั้น ๆ ตนได้ทำงานอะไร ไปแล้วบ้าง

ข้อเสียของวิธีการสอนแบบเอกัตภาพ

1) ถ้ามีนักเรียนหลายคนในห้องเรียน จะต้องอาศัยครูหลายคนจึงจะดูแลนักเรียน ได้อย่างทั่วถึง

2) จะต้องอบรมให้นักเรียนมีระเบียบวินัย ซื่อตรงต่อตนเอง สามารถบังคับใจให้ ทำงานได้เองโดยไม่มีใครบังคับ

3) บทเรียนที่ใช้มักจะมีราคาแพง เพราะต้องบรรจุกิจกรรมมากอย่างเพื่อเร้าหรือ กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

4) ครูจะต้องมีความสนใจต่อนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างแท้จริง จึงจะช่วยทำให้ การเรียนเป็นผลสำเร็จ

5) ในห้องเรียนที่นักเรียนมีความสามารถต่างกันมาก ทำให้ยากต่อการเตรียม การสอนในส่วนของบทเรียนที่จะต้องเรียนร่วมกัน เพราะนักเรียนเก่งจะเรียนรู้เกินหน้านักเรียนที่อ่อน ไปมากแล้ว แต่จะต้องมาเรียนบทเรียนย้อนหลัง ดังนั้น ครูจึงต้องเตรียมบทเรียนเป็นหลายระดับและ สอนแต่ละกลุ่มด้วยเนื้อหาที่ต่างกันออกไป ทำให้ครูทำงานหนักมาก

ข้อดีของวิธีการสอนแบบเอกัตภาพ

1) สามารถจะแก้ปัญหานักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ต่างกันได้

2) นักเรียนได้รับการฝึกภาษาอย่างทั่วถึงกัน เพราะแต่ละกลุ่มเป็นกลุ่มเล็ก

3) นักเรียนอ่อนไม่รู้สึกมีปมด้อยในการเรียน เพราะได้เรียนตามความสามารถของ ตนเป็นการแข่งขันกับตนเองมากกว่าแข่งกับคนอื่น

4) นักเรียนที่เรียนเก่งไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการที่จะต้องรอนักเรียนที่เรียนช้า มีโอกาส ที่จะเลือกกิจกรรมได้มากอย่างตามความสนใจของแต่ละคน

5) ฝึกให้นักเรียนรู้จักการให้และการรับ รู้จักช่วยเหลือเพื่อนร่วมชั้น เป็นการฝึกนิสัย ในการที่จะดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

41. การสอนภาษาโดยใช้เนื้อหาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ภาษา (Content-Based Instruction)

จากประสบการณ์ทั้งด้านการสอนและการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนชี้ให้เห็นว่าการเรียนภาษาต่างประเทศจะได้ผลมากที่สุดถ้าครูสอนให้ผู้เรียนใช้ภาษาในสถานการณ์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง ทั้งครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนภาษาที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้ จะจัดการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนฝึกการใช้ภาษาในสถานการณ์ที่เหมือนจริง ครูสอนภาษาต่างประเทศในประเทศไทยส่วนใหญ่สอนทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลในระดับพื้นฐาน (Basic Interpersonal Communication Skills) ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนฝึกการใช้ภาษาให้ถูกต้องตามหน้าที่ (Functions) ในสถานการณ์ซึ่งครูจำลองให้เหมือนชีวิตประจำวันมากที่สุด เช่น วิธีการซื้อของใช้ การถาม หรือการบอกทิศทาง การแนะนำตัวเอง เป็นต้น การสอนลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้เรียนสื่อสารได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจำนวนมากจะศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ไม่ว่าจะศึกษาต่อในสาขาวิชาใดก็ตามผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ (Academic English) เพื่อศึกษาหาความรู้และความก้าวหน้าทางวิทยาการ การสอนภาษาโดยเน้นเพียงการสื่อสารในชีวิตประจำวัน จึงไม่สามารถเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการใช้ภาษาอังกฤษในการศึกษาหาความรู้ต่อไป (ออนไลน์, 2562)

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอนภาษา ได้ศึกษาเปรียบเทียบการเรียนภาษาเพื่อการสื่อสารระหว่างบุคคล และการเรียนภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ สรุปว่า ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในระดับพื้นฐานได้ หลังจากการเรียนในระยะเวลา 2 ปี แต่ผู้เรียนไม่สามารถใช้ภาษาเชิงวิชาการได้ (Grabe และ Stoller, 1997, Cummins, 1983, 1989) ซึ่งถ้าผู้เรียนต้องการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาในเชิงวิชาการด้านพุทธิพิสัย หรือ Cognitive Academic Language Proficiency (CALP) จะต้องใช้เวลาเรียนถึง 7 ปี (Cummins, 1983) นอกจากนี้ Cummins ยังอธิบายเพิ่มเติมว่า ถึงแม้ผู้เรียนส่วนใหญ่จะไม่ได้ใช้ชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใช้ภาษาอังกฤษ แต่ผู้เรียนย่อมจะมีโอกาสใช้ภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงควรเริ่มสอนภาษาอังกฤษเชิงวิชาการโดยเน้นวิธีการสอนที่ใช้เนื้อหาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ภาษาในระดับมัธยมศึกษา

Brinton, Snow และ Wesche (1989) ให้คำอธิบายเกี่ยวกับการสอนภาษาโดยใช้เนื้อหาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ภาษา หรือที่เรียกว่า “Content-Based Instruction (CBI)” ว่าเป็นการสอนที่ประสานเนื้อหาเข้ากับจุดประสงค์ของการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการศึกษาเนื้อหาพร้อมกับพัฒนาภาษาอังกฤษเชิงวิชาการผู้สอนที่ใช้แนวการสอนแบบนี้เห็นว่าครูไม่ควรใช้เนื้อหาเป็นเพียงแบบฝึกหัดทางภาษาเท่านั้น แต่ครูควรฝึกให้ผู้เกิดความเข้าใจสาระของเนื้อหาโดยใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือ ครูจะใช้เนื้อหากำหนดรูปแบบของภาษา (Form) หน้าที่ของภาษา (Function) และทักษะย่อย (Sub-Skills) ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้

เพื่อที่จะเข้าใจสาระของเนื้อหาและทำกิจกรรมได้ การใช้เนื้อหาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ภาษานี้จะทำให้ครูสามารถสร้างบทเรียนให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงได้มากที่สุด ทั้งนี้ครูจะต้องเข้าใจการสอนแบบบูรณาการหรือทักษะสัมพันธ์ ตลอดจนเข้าใจเนื้อหาและสามารถ ใช้เนื้อหาเป็นตัวกำหนดบทเรียนทางภาษา (Brinton, Snow, Wesche, 1989)

แนวการสอนแบบนี้ ครูจะประสานทักษะทั้งสี่ให้สัมพันธ์กับหัวเรื่อง (Topic) ที่กำหนดในการเลือกหัวเรื่องครูจะต้องแน่ใจว่าผู้เรียนมีทักษะและกลวิธีการเรียน (Learning Strategies) ที่จำเป็นเพื่อที่จะสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ การสอนภาษาแบบนี้เหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะเป็นการฝึกกลวิธีการเรียนภาษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจความหมายของภาษาและสามารถนำกลวิธีนี้ไปใช้ได้ตลอด ส่วนเนื้อหาและกิจกรรมการเรียน ครูสามารถปรับแต่งให้มีความหลากหลายมากขึ้น กิจกรรมการเรียนการสอนในแบบนี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด และเกิดการเรียนรู้ โดยผ่านการฝึกทักษะทางภาษา กิจกรรมเป็นแบบทักษะสัมพันธ์ที่สมจริง ตัวอย่างเช่น เมื่อผู้เรียนได้ฟังหรืออ่านบทความที่ได้จากสื่อจริง (Authentic Material) แล้วผู้เรียนไม่เพียงแต่ทำความเข้าใจข้อมูลเท่านั้น แต่จะต้องตีความและประเมินข้อมูลนั้น ๆ ด้วย ดังนั้น ผู้เรียนจะต้องรู้จักการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อที่จะสามารถพูดหรือเขียนเชิงวิชาการที่เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ได้ จะเห็นได้ว่าผู้เรียนจะได้ฝึกทักษะทางภาษา (Language Skills) และทักษะการเรียนรู้ (Study Skills) ซึ่งจะเตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะใช้ภาษาอังกฤษเชิงวิชาการในสถานการณ์จริงในอนาคต

การสอนแบบ CBI มุ่งเตรียมผู้เรียนให้สามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อหาความรู้ทางวิชาการเพิ่มเติม ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่แตกต่างไปจากการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารโดยมีแนวการเรียนการสอนที่สำคัญดังนี้ คือ

- 1) การสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Approach)
- 2) การสอนที่คำนึงถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับภาษา (Whole Language Approach)
- 3) การสอนที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning)
- 4) การสอนที่เน้นการเรียนรู้จากการทำโครงการ (Project-Based Learning)

นอกจากนี้ยังเน้นหลักสำคัญว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ภาษาได้ดี ถ้ามีโอกาสใช้ภาษาในสถานการณ์ที่เหมือนจริง และผู้เรียนจะใช้ภาษามากขึ้นถ้ามีความสนใจในเนื้อหาที่เรียน ดังนั้น ผู้เรียนจึงต้องนำเนื้อหาที่เป็นจริงและสถานการณ์การเรียนรู้ที่สมจริงมาให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาเพื่อที่จะทำความเข้าใจสาระของเนื้อหาโดยผู้เรียนสามารถใช้พื้นความรู้เดิมของตนในภาษาไทยมาโยงกับเนื้อหาของวิชาในภาษาอังกฤษ และที่สำคัญที่สุดคือแนวการสอนแบบนี้ฝึกให้ผู้เรียนคิดเป็น สามารถวิพากษ์วิจารณ์ข้อมูลที่ได้จากเนื้อหาที่เรียน และใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือในการค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมได้ ฉะนั้น การเรียนการสอนวิธีนี้จึงเหมาะสมกับการสอนภาษาในระดับประถมศึกษา

42. วิธีธรรมชาติ (Natural Method)

วิธีธรรมชาติ นี้ใช้วิธีสอนโดยให้ผู้เรียนพบปะคลุกคลีกับเจ้าของภาษาโดยตรงเป็นวิธีที่จะต้องลงทุนมาก เพราะจะต้องจ้างครูอังกฤษหรืออเมริกาหรือครูไทยที่พูดภาษาอังกฤษเก่ง ๆ มาสอน หรือส่งผู้เรียนไปยังประเทศเจ้าของภาษา การสอนใช้วิธีพูดเป็นหลัก และผู้สอนจะเน้นเรื่องคำศัพท์มาก โดยถือว่าการเรียนภาษานั้นคือการเรียนคำศัพท์ ถ้านักเรียนรู้จักคำศัพท์มากก็ถือว่านักเรียนคนนั้นรู้ภาษาดี ส่วนไวยากรณ์ที่เรียนนั้นก็จะเป็นแบบให้คำจำกัดความและกฎเกณฑ์ และเนื้อเรื่องที่เรียนก็มักจะยึดเอาเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้นเป็นเกณฑ์ เช่น วันที่อากาศครึ้มฝนตก ครูมักจะคุยกับนักเรียนเรื่องฝนหรือเรื่องอื่น ๆ ที่นักเรียนสนใจอยู่ในขณะนั้น การเรียนด้วยวิธีนี้ ถ้าได้ครูที่สามารถ นักเรียนจะเรียนภาษาใหม่ได้เร็วและได้เปรียบวิธีสอนอื่น ๆ ตรงที่ผู้เรียนได้มีโอกาสคลุกคลีกับภาษาอังกฤษโดยตรง (ออนไลน์, 2562)

ข้อเสียของวิธีสอนแบบนี้มีอยู่หลายประการ เช่น

- 1) เป็นวิธีที่ต้องลงทุนมาก
- 2) ครูมักจะเป็นผู้พูดเสียเองเป็นส่วนมาก ทำให้นักเรียนไม่ค่อยมีโอกาสได้ฝึก ถึงแม้จะพูดก็พูดไม่ได้ดีจริง และอาจจะพูดผิดไวยากรณ์ เพราะครูผู้สอนมักจะถือหลักว่าพูดพอให้เข้าใจกันได้เท่านั้น ไม่ต้องถูกทั้งหมดก็ใช้ได้
- 3) เนื่องจากการสอนไม่ได้เน้นโครงสร้างของภาษา ไม่มีการคัดเลือกรูปแบบประโยค (Pattern) มาสอนตามลำดับ และไม่ย่ำรูปแบบประโยครูปใดรูปหนึ่งมาทำการฝึกจนนักเรียนทำได้ อย่างแม่นยำ จึงปรากฏว่านักเรียนไม่สามารถจะใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง

หลังจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการสอนและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นบางประเด็นทางการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนไปวิเคราะห์ (Analyze) และสังเคราะห์ (Synthesis) เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และข้อคำถามการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาวิจัยต่อไป

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพหรือการฝึกงาน หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระทำร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานประกอบการ เพื่อให้นักศึกษาได้ความรู้ทักษะและเจตคติที่จำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพ เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของสถานประกอบการสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมและก้าวหน้าเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยทั่วไปการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือระดับบัณฑิตศึกษาก็เพื่อมุ่งหวังการผลิตกำลังคน

(Manpower) และพัฒนามนุษย์ (Manhood) ในระดับวิชาชีพชั้นสูง (Professional) หรือระดับกึ่งวิชาชีพชั้นสูง (Semiprofessional) วิชาชีพชั้นสูงนั้นจะเน้นคุณลักษณะที่สำคัญ 6 ประการ คือ

- 1) มีสำนึกของการบริการสาธารณะมีความผูกพันในหน้าที่ของวิชาชีพ
- 2) มีองค์ความรู้และทักษะที่อยู่เหนือความเข้าใจของคนทั่วไป
- 3) ใช้ระยะเวลายาวในการฝึกฝนความชำนาญในวิชาชีพ
- 4) มีอิสระในการตัดสินใจตามขอบข่ายของงานที่กำหนด
- 5) มีการควบคุมมาตรฐานของการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ
- 6) มีจรรยาบรรณเป็นกรอบในการประกอบวิชาชีพ

จากเกณฑ์ทั้ง 6 ประการ การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาไม่ว่าจะเป็นภาควิชาชีพใดก็ตาม กระบวนการจัดการศึกษาจะต้องสามารถสร้างดุลยภาพระหว่างด้านองค์ความรู้ด้านทักษะปฏิบัติและด้านคุณธรรม การฝึกประสบการณ์วิชาชีพจึงมีความสำคัญต่อกระบวนการบูรณาการด้านต่าง ๆ ให้เป็นหนึ่งเดียวและมีความประสานกลมกลืนเสริมสร้างคุณลักษณะของผลผลิตทางการศึกษาที่พึงประสงค์

2.6.1 หลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (2563) ได้อธิบายถึงหลักการสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยภาพรวมสรุปประเด็นไว้ดังนี้

- 1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาให้มีคุณภาพในด้านต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการทำงานและการพัฒนางานในสาขานั้น ๆ กระตุ้นส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถสร้างงานหลักหรืองานรองที่ตนสนใจในภาควิชาชีพนั้น ๆ ได้
- 2) การจัดการเน้นการจัดการอย่างมีระบบและอาศัยกระบวนการที่ต่อเนื่อง เน้นทฤษฎีประสานปฏิบัติที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงเน้นการฝึกจากประสบการณ์จริงให้มากที่สุด
- 3) การพัฒนาความสัมพันธ์เน้นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างบุคลากร องค์กรระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานประกอบการและหน่วยงานภายนอก ที่เอื้อต่อการได้รับความร่วมมือในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ตลอดจนการมีงานทำของนักศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการ เจ้าของธุรกิจและบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหาร หรือจัดการและจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยในขอบเขตที่เหมาะสมส่งเสริมให้นักศึกษาสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีในการทำงานเป็นหมู่เป็นคณะ

2.6.2 วัตถุประสงค์ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

- 1) เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในลักษณะงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวิชาการภาควิชาชีพของตน

- 2) เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในภาควิชาของตนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
- 3) เพื่อให้นักศึกษาสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้เกิดผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) เพื่อให้นักศึกษาสามารถแก้ปัญหาและพัฒนางานของตนเองให้ดียิ่งขึ้นได้
- 5) เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะประกอบอาชีพหรือสามารถสร้างงานให้กับตนเอง
- 6) เพื่อให้นักศึกษาเป็นบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถที่สอดคล้อง เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน
- 7) เพื่อให้นักศึกษามีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย
- 8) เพื่อให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่องานตามภาควิชาชีพของตน

2.6.3 ขอบข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษามุ่งให้นักศึกษาได้ฝึกงานในลักษณะงานที่ตรงตามหลักสูตรที่ตนเองกำลังศึกษาอยู่ซึ่งบางหลักสูตรมีลักษณะงานที่กว้างขวางมาก นักศึกษามีข้อจำกัดในการฝึกปฏิบัติงานที่จะให้ครอบคลุมทุกลักษณะงานได้ คณะวิทยาการจัดการจึงให้โอกาสนักศึกษาเลือกฝึกปฏิบัติงานที่นักศึกษาสนใจ และประสงค์จะแสวงหาประสบการณ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งนี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ผู้รับผิดชอบในหลักสูตร และหัวหน้าภาควิชาที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามคณะศึกษาศาสตร์จัดให้มีการพัฒนาแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพร่วมกับสถานประกอบการศึกษา/โรงเรียน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันในวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยในการส่งนักศึกษาเข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพและเป็นไปตามความต้องการของสถานประกอบการด้านการศึกษา/โรงเรียน

2.6.4 การนิเทศงานนักศึกษา

การนิเทศงานนักศึกษาเป็นกระบวนการแนะนำช่วยเหลือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพแก่นักศึกษาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุดและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

1. ลักษณะการนิเทศงานนักศึกษา

การนิเทศงานมีหลายลักษณะตั้งแต่การเตรียมตัวนักศึกษาจากภาควิชาหรือหลักสูตรวิชาในรายวิชา การเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การปฐมนิเทศก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การประชุมแนะนำเป็นกลุ่ม การซักถามหรือการพูดคุยเป็นรายบุคคล การแนะนำเอกสารและการเสาะแสวงหาความรู้ความสามารถเพิ่มเติม การสัมมนาระหว่างการฝึกประสบการณ์ รวมทั้งวิธีการด้านอื่น ๆ ที่จะช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

2. ผู้นิเทศงานนักศึกษา

ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศงานแก่นักศึกษา เรียกว่า “ผู้นิเทศก์” ซึ่งในส่วนงานที่รับผิดชอบจะประกอบไปด้วย 2 ฝ่าย ได้แก่

1) ผู้นิเทศก์ฝ่ายมหาวิทยาลัย หมายถึง อาจารย์นิเทศจากภาควิชาที่คณะได้ดำเนินการแต่งตั้งขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการดูแลให้คำแนะนำแก่นักศึกษาเมื่อออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพตลอดจนผู้ที่ควบคุมดูแลนักศึกษาในการจัดทำรายงานทางวิชาการ ภาคนิพนธ์ ปริญญานิพนธ์ เพื่อสำเร็จการศึกษา เป็นต้น

2) ผู้นิเทศก์ฝ่ายหน่วยงาน หมายถึง หัวหน้าหน่วยงาน หัวหน้าฝ่ายงานที่นักศึกษาเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานให้รับผิดชอบนักศึกษาฝึกงาน เป็นต้น

3) จำนวนครั้งในการนิเทศนักศึกษาอยู่ในดุลพินิจของผู้นิเทศฝ่ายมหาวิทยาลัยและผู้นิเทศก์ฝ่ายหน่วยงานจะกำหนดขึ้น ทั้งนี้ควรได้รับการติดต่อประสานงานกันโดยตลอด หรืออาจประสานผ่านนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพโดยตรงก็ได้

4) การบันทึกการนิเทศงานนักศึกษาผู้นิเทศก์ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้งสองฝ่ายควรบันทึกการนิเทศงาน หรือแสดงความข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของนักศึกษาในแบบบันทึกการฝึกประสบการณ์วิชาชีพประจำวันของนักศึกษาซึ่งนักศึกษาทุกคนจะต้องมีแบบบันทึกประจำวันตามเอกสารในคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา

3. บทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศก์ฝ่ายหน่วยงาน

1) ปฐมนิเทศนักศึกษาก่อนเริ่มฝึกประสบการณ์ในหน่วยงานเพื่อชี้แจงให้นักศึกษาทราบถึงลักษณะงานการบริหารงานในหน่วยงาน และระเบียบหรือข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่นักศึกษาจะต้องยึดถือปฏิบัติ

2) ทำการนิเทศงานแก่นักศึกษาโดยให้คำแนะนำปรึกษาในงานที่นักศึกษาได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงาน การชี้แจงข้อบกพร่องของนักศึกษาและช่วยแก้ไขปัญหานั้นอาจเกิดขึ้นระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

3) การควบคุม ดูแลความประพฤติของนักศึกษาและให้ความคุ้มครองรักษาในด้านความปลอดภัยแก่นักศึกษาตามสมควร

4) การประเมินผลการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาเมื่อครบตามกรอบระยะเวลาของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา

5) การช่วยเสนอแนะแนวทางการฝึกประสบการณ์หรือวิธีการปรับปรุงแก้ไขการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

4. บทบาทหน้าที่ของนักศึกษา

- 1) นักศึกษาต้องเข้ารับการปฐมนิเทศ ปัจฉิมนิเทศ และการประชุมสัมมนาทุกครั้งตามปฏิทินที่คณะเป็นผู้กำหนด
- 2) นักศึกษาต้องฝึกปฏิบัติในงานที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้เกิดความรู้ความสามารถ และสร้างเสริมประสบการณ์แก่ตนเอง
- 3) นักศึกษาต้องบันทึกการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของตนเองเป็นประจำทุกวันลงในแบบบันทึกการฝึกประสบการณ์วิชาชีพประจำวัน
- 4) มีความสนใจ ตั้งใจปฏิบัติงาน และมีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย
- 5) สร้างความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
- 6) ให้ความร่วมมือที่ดีกับหน่วยงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
- 7) ประพฤติตนอยู่ในระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานฝึกประสบการณ์
- 8) ประพฤติตนอยู่ในระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัยว่าด้วย การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
- 9) ต้องมีเวลาฝึกประสบการณ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของระยะเวลาการฝึกที่ครบกำหนด

5. บทบาทคณะกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

เพื่อให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาดำเนินไปด้วยดี คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร ได้ตั้ง “คณะกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ” ซึ่งมีคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้อำนวยการวิทยาลัยและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร โดยปฏิบัติงานตามหน้าที่ดังนี้

- 1) ติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพกับสาขาวิชา รวมทั้งงานด้านธุรการที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือติดต่อหน่วยงานต่าง ๆ
- 2) การจัดทำเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์ เช่น หนังสือขอความอนุเคราะห์ฝึกงาน หนังสือส่งตัวฝึกงาน คู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ฯลฯ
- 3) การจัดกำหนดการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
- 4) การจัดปฐมนิเทศ สัมมนา ปัจฉิมนิเทศให้แก่นักศึกษาโดยประสานงานกับคณาจารย์ในภาควิชา
- 5) การให้บริการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
- 6) การประเมินผลรูปแบบและกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

7) การแสวงหาแนวทางจัดดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. ขั้นตอนหลังการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Post Field Experience)

สำหรับกระบวนการหลังการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจะเป็นกระบวนการขั้นตอนสุดท้ายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนักศึกษา และมีการประเมินระดับคะแนนผลการศึกษาในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพซึ่งจะประกอบด้วยกิจกรรมโครงการเตรียมความพร้อมเพื่อการทำงาน (งานปฐมนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพภาคปกติ) การประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจากหน่วยงาน หรือสถานประกอบการ ผ่านระบบออนไลน์ของคณะศึกษาศาสตร์และการประเมินระดับคะแนนผลการศึกษาเพื่อสำเร็จการศึกษา เป็นต้น เมื่อนักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติงานตามวิชาชีพครบระยะเวลาที่คณะได้กำหนดแล้วนั้น หน่วยงานหรือสถานประกอบการจะดำเนินการส่งตัวนักศึกษากลับมายังมหาวิทยาลัย บางแห่งอาจทำเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีจดหมายส่งตัวกลับนักศึกษาหรือบางหน่วยงานอาจจะปฐมนิเทศนักศึกษาก่อนส่งตัวกลับมหาวิทยาลัย แล้วส่งแบบประเมินในระบบออนไลน์ ซึ่งแต่ละแห่งจะมีกระบวนการแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับระบบงานทำงานของแต่ละแห่ง

7. โครงการเตรียมความพร้อมเพื่อการฝึกปฏิบัติการสอน

โครงการเตรียมความพร้อมเพื่อการฝึกปฏิบัติการสอนหรือการจัดกิจกรรมโครงการปฐมนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพภาคปกติ จัดโดยงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะ ซึ่งจะมีนักวิชาการศึกษาผู้ที่รับผิดชอบ ดูแลกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานดังกล่าว ซึ่งจะมีรายละเอียดขั้นตอน ดังนี้

1) การจัดประชุมหารือวางแผนเตรียมจัดโครงการ โดยคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งจะมีการประชุมหารือ เตรียมจัดงานและกำหนดวันจัดงานกิจกรรมการกำหนดรายละเอียดของกิจกรรมในการจัดงาน การกำหนดหัวข้อ การบรรยายความรู้และวิทยากรที่จะมาให้ความรู้แก่นักศึกษา

2) การจัดกิจกรรมโครงการตามวันเวลาที่กำหนด เนื่องจากคณะศึกษาศาสตร์สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในทุกภาคการศึกษาของแต่ละปีการศึกษา ดังนั้น ตามแผนการเรียนเสนอแนะของหลักสูตร นักศึกษาชั้นปีสุดท้ายของภาคการศึกษาจำเป็นต้องผ่านกิจกรรม อบรม สัมมนา เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษานั้น ๆ โดยทีมงานจัดกิจกรรมจะต้องให้ความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์วิชาชีพชีวิตจากผู้ประสบความสำเร็จหรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการมาให้ความรู้แก่นักศึกษาก่อนที่จะเป็นว่าที่บัณฑิตของคณะวิทยาการจัดการและก้าวสู่แรงงานตลาดอย่างชาญฉลาดในสังคมต่อไป

3) การประเมินติดตามโครงการ ในการจัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ แต่ครั้งผู้จัดงานจะต้องมีการประเมินผลโครงการ ตามตัวบ่งชี้ของวัตถุประสงค์โครงการ วัดระดับความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมโครงการ วัดระดับความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมโครงการในด้านต่าง ๆ ตามตัวบ่งชี้หรือวัตถุประสงค์ของโครงการ ตลอดจนการจัดทำรูปแบบรายงานประเมินผลโครงการเพื่อนำส่งสรุปการดำเนินงานทั้งหมดในภาพรวมของโครงการและเป็นหลักฐานส่วนหนึ่งของการประกอบการประเมินคุณภาพการศึกษาของคณะและมหาวิทยาลัย เป็นต้น

4) การนำผลจากการประเมินติดตามโครงการ นำไปพัฒนาปรับปรุงเตรียมการวางแผนการดำเนินงานโครงการครั้งต่อไป โดยนำข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมโครงการไปปรับใช้หรือนำไปพัฒนาหัวข้อการอบรมเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาในรุ่นต่อไป

8. การประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

เกณฑ์การประเมินนั้นจะแบ่งออกเป็นหัวข้อหลัก เพื่อให้ผู้ประเมินพิจารณาความเหมาะสมที่สุดเพียงข้อเดียวในการเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ รวมถึงเกณฑ์การประเมินที่ส่งเสริมคุณลักษณะบัณฑิตตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ 5 ประการตามแบบฉบับของมหาวิทยาลัยที่ได้กำหนดขึ้น ประกอบด้วยเกณฑ์การประเมินดังรายการ ดังนี้

1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม

- 1) ความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น
- 2) ความมีจิตใจหนักแน่นมั่นคง อดทน อดกลั้น
- 3) ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง
- 4) ประพฤติตนตามหลักศาสนาและหลักจริยธรรม

2. ด้านความรู้

- 1) มีความรู้ด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ความรู้ที่เป็นพื้นฐานในวิชาชีพ
- 2) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย

3. ด้านทักษะทางปัญญา

- 1) ความสามารถในการพัฒนาตนเอง การเรียนรู้สิ่งใหม่
- 2) ความสามารถในการจำแนกและระบุปัญหา
- 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา
- 4) การตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ
- 5) มีทักษะการคิดเป็นระบบ วิเคราะห์ และการเสนอแนะ

4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

- 1) ความมีมนุษยสัมพันธ์ การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือผู้อื่น
- 2) บุคลิกภาพด้านการแต่งกาย การรู้กาลเทศะ การวางตัว

3) ความสามารถในการประนีประนอม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

4) การปฏิบัติงานตรงตามเวลา

5) การมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีม

5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

1) ทักษะในการใช้ตัวเลข วิเคราะห์ และแปลผลข้อมูลได้

2) ทักษะด้านการสื่อสารถูกต้องและเหมาะสม

3) ทักษะด้านภาษาต่างประเทศในการทำงาน

4) ทักษะความสามารถด้านเครื่องมือเทคโนโลยีทางวิชาชีพเพื่อประโยชน์ในด้านการปฏิบัติและการติดต่อสื่อสาร

9. การประเมินผลระดับคะแนนในรายวิชา

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเมื่อสิ้นสุดกระบวนการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาผู้นิเทศก์ทั้งสองฝ่ายจะประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาซึ่งประกอบด้วย ระดับคะแนนจากอาจารย์นิเทศก์ จะเป็นผู้ประเมินโดยมีแบบฟอร์มที่คณะวิทยาการจัดการกำหนดผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาจากกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับระดับคะแนนประเมินจากหน่วยงานหรือสถานประกอบการตามแบบประเมินที่คณะกำหนดให้เกณฑ์การประเมินผลจากรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนักศึกษาภาคปกติ ระดับผลคะแนนวัดจากคะแนน สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

1) การเข้าร่วมกิจกรรมปฐมนิเทศและปัจฉิมนิเทศ 10 คะแนน

2) การประเมินจากหน่วยงาน 30 คะแนน

3) การนิเทศงานจากอาจารย์นิเทศก์ 20 คะแนน

4) การจัดท ารายงานภาคินิพนธ์หรือปริญญานิพนธ์ 40 คะแนน

ระดับคะแนนการประเมินผลฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

A	ระดับคะแนน	80 ขึ้นไป
B+	ระดับคะแนน	75-79
B	ระดับคะแนน	70-74
C+	ระดับคะแนน	65-69
C	ระดับคะแนน	60-64
D+	ระดับคะแนน	55-59
D	ระดับคะแนน	50-54
F	ระดับคะแนน	0-49

ทั้งนี้การประเมินต้องไม่ต่ำกว่าเกรด C ถ้าต่ำกว่านี้ถือว่า “ไม่ผ่านเกณฑ์”

จากแนวคิดขั้นตอนระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยด้านระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ส่งผลต่อความประทับใจในการบริการ การศึกษาของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ด้านการวิเคราะห์และศึกษา ทบทวนตามกระบวนการของระบบ ได้แก่ ขั้นตอนการเตรียมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ขั้นตอนการ ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และขั้นตอนหลังการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ต่อไป

หลังจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดขั้นตอนระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นบาง ประเด็นทางการศึกษา ไปวิเคราะห์ (Analyze) และสังเคราะห์ (Synthesis) เชิงวิชาการแล้วประยุกต์ สร้างเป็นข้อคำถามการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และข้อคำถามการวิจัยเชิง คุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาวิจัย ต่อไป

2.7 พื้นที่ที่ศึกษา

2.7.1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ มีสถานะส่วนงานทางการศึกษาเป็นระดับ “วิทยาลัย” ขึ้นตรง ต่อมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับดูแลของกระทรวง การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้ดำเนินการเปิดการเรียนการสอนทั้งในระดับ ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เสนอขออนุมัติจัดตั้ง “วิทยาลัย ศาสนศาสตร์โยธธ” ต่อสภามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยมีพระราชธรรมมา นุวัตร (ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระประภัสสรธมฺม) เป็นรองอธิการบดีวิทยาเขตร้อยเอ็ด จากมติ ที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย ครั้งที่ 3/2541 วันที่ 23 มีนาคม 2541 อนุมัติจัดตั้ง “ศูนย์โยธธ” มีฐานะเป็นห้องเรียนหนึ่งของวิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยมี “พระครูศรีวิริยโสภณ” เป็นหัวหน้าศูนย์ การศึกษา เป็นรูปแรก (คนที่ 1) ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2550

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด วันที่ 22 พฤษภาคม 2541 ได้เปิด ทำการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี และหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ณ วัดศรีธรรมมา ราม (พระอารามหลวง) ตำบลในเมือง อำเภอเมืองโยธธ จังหวัดโยธธ โดยใช้ชื่อว่า “มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ศูนย์โยธธ” โดยความอนุเคราะห์ของพระเทพสังวรญาณ (ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระราชธรรมสุธี) เจ้าอาวาสวัดศรีธรรมมารามและรองเจ้าคณะภาค 10 (ธ) เป็นปฐมาจารย์และองค์อุปถัมภ์ ในปี พ.ศ. 2547 วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ดำเนินเปิดให้มีการเรียน การสอนหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ปริญญาโท) สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง และในปี พ.ศ. 2548 ได้เปิดสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา และสาขาวิชาการจัดการศึกษา โดยมี “ศูนย์ การศึกษาศาสนศาสตร์วิทยาลัย ประจำศูนย์โยธธ” เป็นผู้ดูแล

ปี พ.ศ. 2550 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ออกข้อกำหนดว่าด้วยการจัดตั้ง ส่วนงาน (ฉบับที่ 3) โดยอาศัยอำนาจตามความมาตรา 8 และ มาตรา 9 วรคแรก และมาตรา 19 (2) และ (4) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 และมติที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย ที่ 21/2550 เมื่อวันที่ 27 เดือน เมษายน พ.ศ. 2550 ให้ตราข้อกำหนดไว้ในข้อ 4 ไว้ว่า “มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีส่วนงานเพิ่มเติมคือ วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ”

วันที่ 26 ตุลาคม 2550 สำนักงานอธิการบดี ได้แจ้งคำสั่งมหาวิทยาลัย ว่าด้วยการจัดตั้ง ส่วนงาน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2550 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนพิเศษ 96 ง ลงวันที่ 14 สิงหาคม 2550 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม 2550 และแต่งตั้งให้พระราชปริยัติวิมล (ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระสุทธิสารโสภณ) รองอธิการบดีวิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ เป็นรูปแรก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ได้เปิดทำการเรียน การสอน หลักสูตรศาสนศาสตรบัณฑิต (ปริญญาตรี) มีรายละเอียด ดังนี้

1. คณะศาสนาและปรัชญา

- สาขาวิชาปรัชญา ศาสนา และวัฒนธรรม

2. คณะสังคมศาสตร์

- สาขาวิชาการปกครอง

3. คณะศึกษาศาสตร์

- สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

2.7.2 วัตถุประสงค์หลักวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

- 1) ผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ ทั้งด้านความรู้และความประพฤติ
- 2) สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความรู้คู่คุณธรรม
- 3) สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และวิจัย
- 4) สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความสามัคคีที่ให้อภัยซึ่งกันและกันป้องกัน
- 5) สร้างระบบบริหารองค์การให้เป็นองค์การที่มีมาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

และนำไปสู่ความเป็นสากล

2.7.3 วิสัยทัศน์วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ เป็นสถาบันที่ผลิตบัณฑิต ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ถึงพร้อมด้วยความประพฤติที่ดีงาม สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้ อย่างมีความสุขก่อประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและสังคม เป็นศูนย์กลางความรู้ตลอดถึงผู้ชำนาญการ ในด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำพาสังคมรวมถึงสร้างความสามัคคี และรวมถึง

การสร้าง ความเข้าใจร่วมกันในกรณีเกิดข้อขัดแย้งด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา และเป็นสถาบันที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตรงตามมาตรฐานสากล

2.7.4 พันธกิจวิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร ได้ดำเนินการพันธกิจเพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ไว้ ดังนี้

- 1) ผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถด้านวิชาการในทางพระพุทธศาสนา ถึงพร้อมด้วยความประพฤติที่ดีงาม เพื่อให้ตรงตามคตินิยมและปรัชญาของวิทยาลัย พร้อมทั้งขยายโอกาสให้พระภิกษุ-สามเณร และประชาชนในท้องถิ่นที่มีความสนใจได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษามากยิ่งขึ้น
- 2) สร้างเสริมให้บริการด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต อันจะนำมาซึ่งสันติสุขทั้งแก่ตนเองและสังคม สามารถนำพาสังคมสร้างความสามัคคีและสร้างความเข้าใจร่วมกันในกรณีเกิดข้อขัดแย้งด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา
- 3) ส่งเสริมพัฒนาผลงานทางด้านวิชาการและผลงานวิจัย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่น
- 4) ปรับปรุงแก้ไขการบริหารจัดการของวิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร ให้เป็นระบบและตรงตามมาตรฐานสากล

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นววรรณ ถกจตุรัส (2560) ศึกษาเรื่อง “การจัดระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่าการศึกษานี้เป็นการจัดระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมระดมสมองจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ได้แก่ นักศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจารย์นิเทศก์ และสถานประกอบการ โดยแยกประเด็นคำถามเป็น 3 ช่วง และสรุปประเด็นปัญหาเพื่อนำไปพัฒนาการจระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ดังนี้

- 1) การเตรียมการและดำเนินงานในขั้นก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สรุปได้ว่าโปรแกรมหรือหลักสูตรควรมีการเตรียมพร้อมและคัดเลือกสถานฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้นักศึกษาเบื้องต้น และมีการจัดกิจกรรมเตรียมทักษะความพร้อมแก่นักศึกษาให้ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ ได้แก่ ทักษะภาษาอังกฤษ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
- 2) การดำเนินงานในขั้นระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สรุปว่า ควรจัดทำคู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และแบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อเป็นแนวทางให้ทุกหลักสูตรดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

3) การดำเนินงานในขั้นสิ้นสุดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สรุปว่า คณะกรรมการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาที่ผ่านประสบการณ์วิชาชีพ ได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมาถ่ายทอดเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ส่วนประเด็นด้านความพึงพอใจจากการใช้ระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผู้วิจัยใช้แบบประเมินความพึงพอใจกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้งานการจัดระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หลังจากดำเนินการจัดระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพเรียบร้อยแล้ว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้งานการจัดระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีความพึงพอใจในระดับมาก

นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์ (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร” การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งออกแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าหน่วยงานและพี่เลี้ยงหน่วยงานที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์

ขั้นตอนที่ 2 ร่างรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและประเมินรูปแบบด้วยการสนทนากลุ่ม พื้นที่การศึกษาคือหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 10 หน่วยงาน เทคนิคที่ใช้ในการวิจัยคือการสังเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการกระทำฝึกปฏิบัติงานนอกห้องเรียน เรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สอนให้นักศึกษาเชื่อมโยงความรู้ภาคทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ วิธีการประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความเหมาะสม มีการกำหนดเกณฑ์และคะแนนที่ชัดเจน เนื้อหาและกิจกรรมที่ต้องให้นักศึกษาก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ความรู้เรื่องโปรแกรม Excel การสนทนาภาษาอังกฤษ การพัฒนาบุคลิกภาพ การเตรียมให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการฝึกวิชาชีพ ควรให้นักศึกษาได้ศึกษาจากสภาพจริงและให้นักศึกษากลับมาอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ นักศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจการทำงานเป็นทีม การสนับสนุนด้านงบประมาณ เครื่องมือ สื่อ อุปกรณ์ เวลาและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม การออกนิเทศ การแนะนำแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งการสร้างขวัญและกำลังใจ ให้กับอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีโอกาสในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ นักศึกษาได้มีประสบการณ์จากการปฏิบัติ สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตรและหน่วยงาน นักศึกษาต้องเห็นความสำคัญในการเรียนรู้

ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และมีความรู้ความเข้าใจในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

2) ผลการร่างและประเมินรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาจากการสนทนากลุ่ม พบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดทั้งในและนอกห้องเรียน ตามรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 สร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียนเพื่อสร้างและเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมเข้ากับสถานการณ์ใหม่

ขั้นตอนที่ 2 การอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้การแบ่งปันประสบการณ์จาก ขั้นที่ 1 มาเล่าให้เพื่อนหรือสมาชิกหน้าห้องเรียนฟัง การอภิปรายอย่างอิสระหรือการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 สรุปความคิดรวบยอด ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปหลักการ ทฤษฎี เป็นประสบการณ์ใหม่หรือความรู้ใหม่

ขั้นตอนที่ 4 การประยุกต์ใช้ผู้เรียนทำความเข้าใจและร่วมกับผู้สอนสรุปหลักการ ทฤษฎี และสามารถอ้างอิงความรู้ที่ได้รับไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มานี แสงทิรัญ และคณะ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์” การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และเพื่อตรวจสอบโมเดลปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ใช้วิธีวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณโดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 136 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม Lisrel 8.72

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทั้งการศึกษาเอกสารและงานวิจัย รวมทั้งการสัมภาษณ์นักศึกษาพบว่าความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีตัวแปรสังเกตคือ ความพึงพอใจในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เจตคติต่อวิชาชีพครู และเกรดเฉลี่ยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทั้งสองภาคเรียน และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีทั้งหมด 4 ตัวแปรแฝง

ตัวแปรแฝงแรก คือ คุณลักษณะนักศึกษาซึ่งมีตัวแปรสังเกตคือบุคลิกภาพของนักศึกษา เกรดเฉลี่ยวิชาเอกและเกรดเฉลี่ยวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างเรียน 1, 2 และ 3

ตัวแปรแฝงที่สอง คือ การจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ที่มีตัวแปรสังเกต 2 ตัว คือ ระบบการนิเทศและการสัมมนาระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

สำหรับตัวแปรแฝงที่สาม คือ คุณภาพโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยมีตัวแปรสังเกต คือ ความเอาใจใส่ของครูพี่เลี้ยงและการสนับสนุนของคณะผู้บริหารโรงเรียน

ส่วนตัวแปรแฝงสุดท้าย คือ อุปนิสัยเพื่อนร่วมหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูซึ่งมีตัวแปรสังเกตคือความมีน้ำใจช่วยเหลือกันและความสามัคคี

หลังจากนำโมเดลปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมาตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 56.74$, $P = 0.1521$, $RMSEA = 0.39$, $GFI = 0.93$, $AGFI = 0.89$) และปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดคือ คุณลักษณะนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งมีอิทธิพลทั้งหมด 0.61 รองลงมาคือการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ซึ่งมีอิทธิพลทั้งหมด 0.56 ส่วนคุณภาพของโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และอุปนิสัยเพื่อนร่วมหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีเพียงอิทธิพลทางตรง 0.13 และ 0.33 ตามลำดับ

ปารณีย์ ขาวเจริญ และคณะ (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา” งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยมีขั้นตอนในการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสภาพปัจจุบันในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของครูพี่เลี้ยง กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูพี่เลี้ยง จำนวน 16 คน อาจารย์นิเทศมหาวิทยาลัย จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ประเด็นการสนทนากลุ่มแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบการนิเทศโดยการสอนงานและการสอนงานของครูพี่เลี้ยง

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูพี่เลี้ยง จำนวน 34 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบประเมิน และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสถิติ (t-test) Dependent และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปประเด็นและข้อค้นพบ

ส่วนผลการวิจัยพบว่า

1) ข้อมูลพื้นฐานและสภาพปัจจุบันในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จะมีครูพี่เลี้ยงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดูแล กำกับ ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือนักศึกษาโดยใช้กระบวนการนิเทศ ติดตาม ซึ่งปัญหาที่พบในการนิเทศ คือ ระบบนิเทศไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ครูพี่เลี้ยงจะเป็นผู้ออกแบบวิธีการนิเทศด้วยตนเอง ส่วนแนวโน้มการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะเป็นไปแบบร่วมพัฒนานักศึกษา

2) รูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงครูของครูพี่เลี้ยง ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของรูปแบบ, หลักการของรูปแบบ, ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยง, เนื้อหาในการนิเทศตามรูปแบบ, กระบวนการของรูปแบบแนวปฏิบัติของครูพี่เลี้ยง และแนวปฏิบัติของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู, และแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ โดยผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ พบว่า คุณภาพของร่างรูปแบบมีค่าความมาตรฐานรายข้อด้านความเป็นประโยชน์ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเหมาะสม และมาตรฐานด้านความถูกต้อง มีค่าระหว่าง 0.85-1.00

3) การศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบ พบว่า (1) สมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจในการนิเทศโดยการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงหลังการใช้รูปแบบสูงขึ้น อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 80 สมรรถนะด้านทักษะในการนิเทศโดยการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยง เมื่อพิจารณาในภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก (2) ครูพี่เลี้ยงมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงอยู่ในระดับมากที่สุด และ (3) นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงอยู่ในระดับมากที่สุด

เทอดทูน คำชาย และคณะ (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ

1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอนตามการรับรู้ของนักศึกษา

2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การสอน และจำแนกตามสังกัดโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน ซึ่งเป็นกลุ่มนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ปีการศึกษา 2560 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล จำนวน 69 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม

เกี่ยวกับสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน ใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1) นักศึกษามีสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้และมีสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านสังกัดของโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ด้านอาจารย์นิเทศและด้านครูพี่เลี้ยง

2) การเปรียบเทียบสภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูพบว่า สภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในด้านเพศ ประสบการณ์การสอนและสังกัดของโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีสภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไม่แตกต่างกัน

นุชจนาถ สิงห์ฮอย และคณะ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต วิทยาลัยสงฆ์นครพนม สาขาวิชาสังคมศึกษา ปีการศึกษา 2561” การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิจัยประเมินโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต วิทยาลัยสงฆ์นครพนม สาขาวิชาสังคมศึกษา ในด้านคุณลักษณะความเป็นครู ด้านงานในหน้าที่ครูสอน และด้านกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 6 คน อาจารย์พี่เลี้ยงจำนวน 11 คน นักเรียน จำนวน 101 คน และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 12 คน กลุ่มตัวอย่างที่ได้มาใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนการประมาณค่า 5 ระดับ จำนวนทั้งสิ้น 18 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป การวิจัยประเมินโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต วิทยาลัยสงฆ์นครพนม สาขาวิชาสังคมศึกษา ปีการศึกษา 2561 โดยศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์พี่เลี้ยง นักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการออกฝึกสอนของนิสิตซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างปรากฏว่า มีผู้บริหารโรงเรียนตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.61 อาจารย์พี่เลี้ยงตอบแบบสอบถามจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 8.46 นักเรียนตอบแบบสอบถามจำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 77.69 และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 9.23

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับกิจกรรมที่ประเมินกิจกรรมที่ประเมินซึ่งแยกออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะความเป็นครู ด้านงานในหน้าที่ครูและกิจกรรม พบว่า

1) ผู้บริหารโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณลักษณะความเป็นครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน อยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด และโดยรวมก็อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านงานในหน้าที่ครูเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า จัดทำแผนการสอนตามรูปแบบที่โรงเรียนกำหนดได้ถูกต้อง ยอมรับและแก้ไขข้อบกพร่องของ

ตนเองตามคำแนะนำของผู้บริหาร อาจารย์พี่เลี้ยง, นักเรียน และใช้เทคนิคหรือนำความรู้จากเหตุการณ์ปัจจุบันมาประยุกต์ใช้เหมาะสม อยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด และโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านกิจกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายทำให้นักเรียนไม่เบื่อ และจัดทำป้ายนิทรรศการในวันสำคัญต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด และโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2) อาจารย์พี่เลี้ยงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณลักษณะความเป็นครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่ายในโรงเรียน มีความรับผิดชอบต่องานที่ทางโรงเรียนมอบหมาย ปฏิบัติตนตามระเบียบของโรงเรียนและสถาบัน มาปฏิบัติงานตรงตามเวลาที่กำหนด ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนวางตัวได้เหมาะสมกับสมณสาธิตและความเป็นครู อยู่ในระดับมาก และโดยรวมก็อยู่ในระดับมาก ด้านงานในหน้าที่ครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าจัดทำแผนการสอนตามรูปแบบที่โรงเรียนกำหนดได้ถูกต้อง ส่งแผนการสอนให้ตรวจก่อนทำการสอนทุกครั้ง อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อยอมรับและแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองตามคำแนะนำของผู้บริหาร, อาจารย์พี่เลี้ยง, นักเรียนผลิตสื่อใช้ประกอบแผนการสอนทุกครั้ง ใช้เทคนิคหรือนำความรู้จากเหตุการณ์ปัจจุบันมาประยุกต์ใช้เหมาะสม ประเมินผลการเรียนได้ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ อยู่ในระดับมาก และโดยรวมก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน ด้านกิจกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ในการจัดกิจกรรมได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหาร, อาจารย์พี่เลี้ยงทุกครั้ง อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมาก และโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3) นักเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณลักษณะความเป็นครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่ายในโรงเรียน และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากและโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านงานในหน้าที่ครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและโดยรวมก็อยู่ในระดับมาก ด้านกิจกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า จัดให้มีการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนสม่ำเสมอ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่น ๆ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และโดยรวมอยู่ในระดับมาก

4) ผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณลักษณะความเป็นครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความรับผิดชอบต่องานที่ทางโรงเรียนมอบหมาย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านงานในหน้าที่ครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านกิจกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

สุมาลี ศรีพุทธรินทร (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) ศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารจัดการระบบการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม จำแนกตามสถานภาพระหว่างนักศึกษา อาจารย์นิเทศและครูพี่เลี้ยง

2) ศึกษาข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 196 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และคำถามปลายเปิด มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .39 - .86 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐานคือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม มีการบริหารจัดการระบบการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 โดยรวมและจำแนกเชิงระบบในระดับมาก ทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลลัพธ์ ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 มหาวิทยาลัยนครพนม จำแนกตามสถานภาพระหว่างนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาเชิงระบบ ด้านปัจจัยนำเข้า คือ ควรมีการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาทั้งด้านความเป็นครู ด้านความรู้และสมรรถนะการสอนให้มากขึ้น ควรเตรียมความพร้อมครูพี่เลี้ยงให้มีความรู้ ทักษะ และเข้าใจบทบาทตนเองให้มากขึ้น ด้านกระบวนการคือ นักศึกษาควรจัดทำเอกสารการสอนให้เสร็จและให้ครูพี่เลี้ยงตรวจก่อนสอน ควรบริหารจัดการชั้นเรียนให้ทั่วถึง อาจารย์นิเทศก์ควรเพิ่มเวลานิเทศมากขึ้น ควรมีระบบการติดต่อประสานงานและถูกต้องมากขึ้น ด้านผลลัพธ์ นักศึกษาควรได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยเฉพาะทักษะการสอนโดยความร่วมมืออย่างเข้มแข็งทั้งจากโรงเรียนร่วมผลิตและคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

สมปอง ขาสึงห์แก้ว และคณะ (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การบริหารการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) ศึกษาสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการบริหารการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556

2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจและผลการดำเนินโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการบริหารการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา ปีการศึกษา 2561 ประชากร ได้แก่ นิสิตปริญญาโท ชั้นปีที่ 2 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ปีการศึกษา 2561 จำนวน 26 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Rating Scale) มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการประมวลความคิดเห็น และการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการบริหารการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยกเป็นรายด้าน มีดังนี้

1) ด้านมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบริหารนโยบาย และกลยุทธ์ทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การบริหารวิชาการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และการบริหารงานบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

2) ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการฝึกประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ แก้ปัญหาโดยใช้หลักธรรมและความดีต่อผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและการวางแผน และดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ

3) ด้านมาตรฐานการปฏิบัติตน โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการวางตัวดีมีมารยาท วาจาเหมาะสมกับกาลเทศะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การแต่งกายสะอาดเรียบร้อยเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และมีมนุษยสัมพันธ์รับฟังและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ

2. ความพึงพอใจและผลการดำเนินโครงการ พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความพึงพอใจโดยรวมต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การดำเนินโครงการมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและเอกสารประกอบการโครงการมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ

ฐานา จ้อยเจริญ และคณะ (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ” งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วยผู้นิเทศ คือ อาจารย์นิเทศ 96 คน ครูพี่เลี้ยง 100 คน และผู้รับการนิเทศ คือนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ จำนวน 335 คน ได้มาโดยวิธีการ สุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการนิเทศ ชุดที่ 1 สำหรับผู้นิเทศ และชุดที่ 2 สำหรับนักศึกษา และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ผู้นิเทศได้นิเทศนักศึกษาตรงตามวิชาเอก อัตราส่วนจำนวนนักศึกษาเฉลี่ย 4 คนต่อครูพี่เลี้ยง 1 คน และอัตราส่วนจำนวนนักศึกษาเฉลี่ย 6 คนต่ออาจารย์นิเทศ 1 คน จากการศึกษาพบว่า ผู้นิเทศมีความเชื่อมั่นด้านความรู้ในการนิเทศระดับมากและมีขั้นตอนการนิเทศแตกต่างกัน นักศึกษาได้รับการถ่ายทอดความรู้และทักษะการสอนจากครูพี่เลี้ยงมากกว่าอาจารย์นิเทศ และมีการใช้เทคโนโลยีในการนิเทศ ทั้งนี้ปัญหาในการนิเทศ ประกอบด้วย

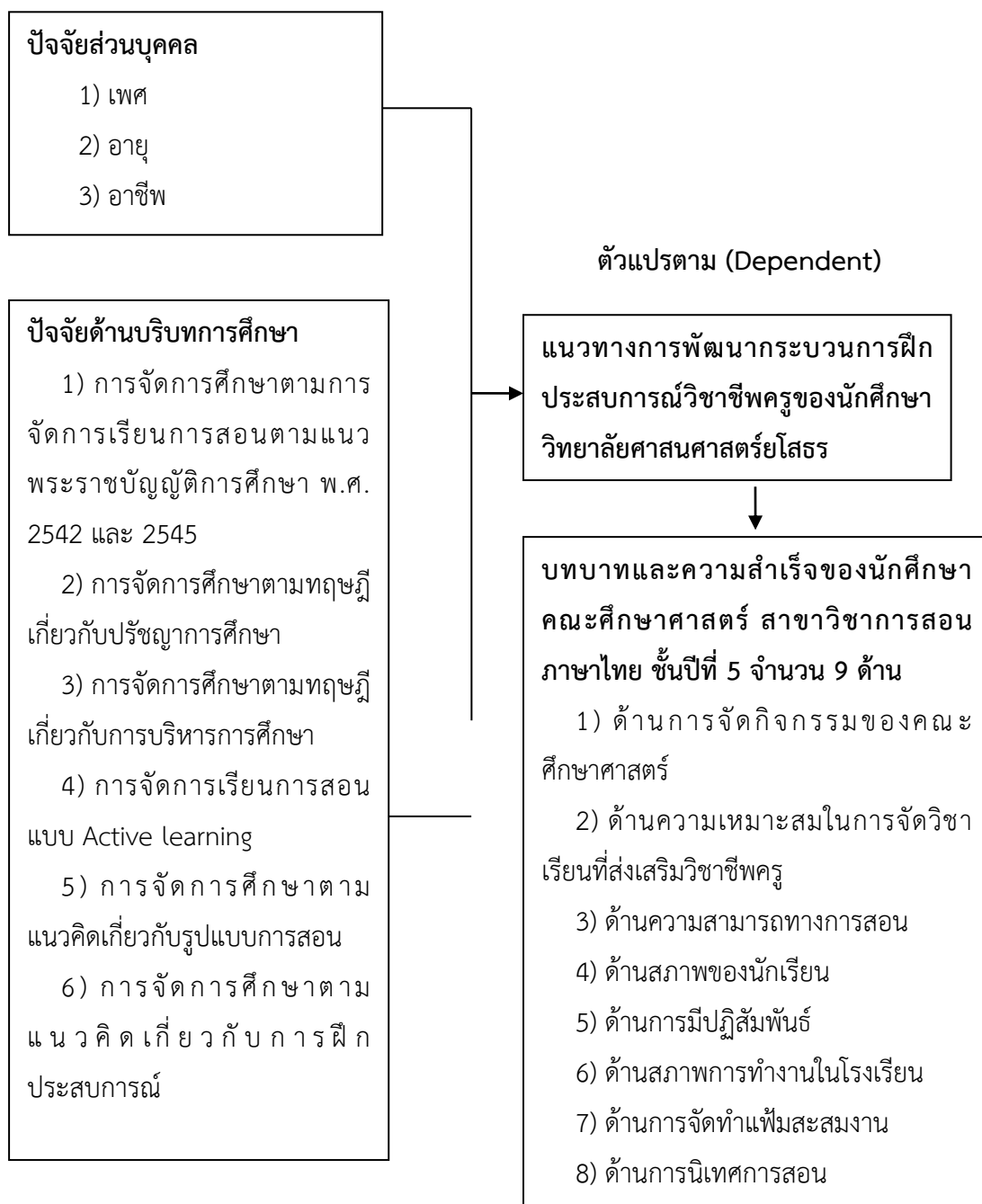
- 1) ผู้นิเทศมีภาระงานนอกเหนือจากการนิเทศมาก
- 2) ผู้นิเทศมีความรู้เรื่องการเรียนรู้เชิงรุกไม่เพียงพอ
- 3) การขาดรูปแบบการนิเทศที่เฉพาะเจาะจงในวิชาวิทยาศาสตร์
- 4) การขาดสื่อเทคโนโลยีสนับสนุนการนิเทศเป็นการเฉพาะ
- 5) การขาดการปรับปรุงคู่มือการนิเทศ
- 6) เปี้ยเลี้ยงไม่เพียงพอต่อการนิเทศ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า มุมมองสภาพและปัญหาของครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์สอดคล้องกันคือ การนิเทศที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่มีรูปแบบ แนวทาง และกระบวนการนิเทศที่ชัดเจนและมีความเฉพาะต่อการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ จึงควรมีการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบพัฒนาารูปแบบการนิเทศที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อใช้ในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาความสามารถของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

2.9 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent)

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) โดยผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ 1 (Qualitative Research) เป็นการศึกษาถึงระดับกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย และมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 3.1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย
- 3.2. ตัวแปร
- 3.3. ประเภทของข้อมูล
- 3.4. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
- 3.5 วิธีการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
- 3.6 การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล
- 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1) ประชากร (Population)

สำหรับประชากรใช้ศึกษาในครั้งนี้ จะประกอบไปด้วยนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน (รายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู) จำนวน 16 รูป/คน ครูพี่เลี้ยง จำนวน 16 คน และผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนที่นักศึกษากำลังฝึกประสบการณ์การฝึกสอน จำนวน 16 คน รวมทั้งสิ้น 48 รูป/คน (ตารางขนาดประชากร 48 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 40 คน) สำหรับใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลการวิจัยแบบเจาะจง จำนวน 20 คน

2) กลุ่มเป้าหมาย

สำหรับกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 40 คน แต่สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้วิธีเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากประชากรทั้งหมด (Parameter) จำนวน 48 รูป/คน ทั้งนี้เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลและผู้วิจัย

สามารถเข้าถึงข้อมูลได้แบบสมบูรณ์ รวมทั้งบริบทของสถานภาพที่เป็นมหาวิทยาลัยทางพุทธศาสนา และผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Specific Audience) ในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) เป็นรายบุคคลซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนของนักศึกษาที่ออกไปฝึกประสบการณ์การฝึกสอน จำนวน 20 คน ทั้งนี้เพราะการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ต้องการข้อมูลโดยภาพรวมทั้งหมดและมีหน่วยการศึกษาอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดยโสธร จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลและทำการตรวจสอบข้อมูล (Triangular Inspection) ตามบริบทของพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง

3.2 ตัวแปร

สำหรับการกำหนดตัวแปร (Variable) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะประกอบด้วยตัวแปรอิสระ (Independent Variable) และตัวแปรตาม (Dependent Variable) ซึ่งตัวแปรดังกล่าว ผู้วิจัยได้มาจากการศึกษา ค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ สังเคราะห์แล้วกำหนดเป็นตัวแปรในการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ของการวิจัยเชิงปริมาณ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ อาชีพ และปัจจัยด้านบริบทการศึกษา ประกอบด้วย

1) ปัจจัยส่วนบุคคล คือ

- (1) เพศ
- (2) อายุ
- (3) สถานภาพ

2) ปัจจัยด้านบริบทการศึกษา คือ

(1) การจัดการเรียนการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และ พ.ศ. 2545

(2) การจัดการศึกษาตามทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา
 (3) การจัดการศึกษาตามทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา
 (4) การจัดการศึกษาตามแนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning

- (5) การจัดการศึกษาตามแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน
- (6) การจัดการศึกษาตามแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์

3.2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ

1) แนวทางการพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

2) บทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ชั้นปีที่ 5 วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร จำนวน 9 ด้าน ดังนี้

- (1) ด้านการจัดกิจกรรมของคณะศึกษาศาสตร์
- (2) ด้านความเหมาะสมในการจัดวิชาเรียนที่ส่งเสริมวิชาชีพครู
- (3) ด้านความสามารถทางการสอน
- (4) ด้านสภาพของนักเรียน
- (5) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์
- (6) ด้านสภาพการทำงานในโรงเรียน
- (7) ด้านการจัดทำแฟ้มสะสมงาน
- (8) ด้านการนิเทศการสอน
- (9) ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาฝึกสอน

3.3 ประเภทของข้อมูล

ประเภทของข้อมูล (Data) ที่ใช้ในกระบวนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ การจัดทำข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความ และการสรุปผล ประกอบด้วย ดังนี้

3.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วสร้างเป็นข้อมูลเชิงวิชาการตามระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยอาศัยเครื่องมือที่เหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งการวิจัยในครั้งนี้จะใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์และเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับการวิจัยในครั้งนี้

3.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถอ้างอิงได้ในเชิงวิชาการซึ่งประกอบด้วย ดังนี้

- 1) ตำรา หนังสือ เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Literature)
- 2) เอกสาร บทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้
- 3) วารสารและสิ่งพิมพ์ทางวิชาการทั้งที่ใช้ระบบเอกสาร (Document) และสื่อ

ในระบบออนไลน์ (Internet)

3.4 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล (คววคู่กัน) จากตัวอย่าง (Sample) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

3.4.1 ศึกษาและสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลจากสื่อในระบบออนไลน์ (Internet) แปลความหมาย วิเคราะห์ สังเคราะห์

แล้วกำหนดขอบเขตประเด็นเพื่อสร้างแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

3.4.2 การสร้างแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีข้อคำถามที่ครอบคลุมในประเด็นต่อไปนี้ คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา 9 ด้าน คือ

- 1) ด้านการจัดกิจกรรมของคณะศึกษาศาสตร์
- 2) ด้านความเหมาะสมในการจัดวิชาเรียนที่ส่งเสริมวิชาชีพครู
- 3) ด้านความสามารถทางการสอน
- 4) ด้านสภาพของนักเรียน
- 5) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์
- 6) ด้านสภาพการทำงานในโรงเรียน
- 7) ด้านการจัดทำแฟ้มสะสมงาน
- 8) ด้านการนิเทศการสอน
- 9) ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาฝึกสอน

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

3.4.3 การสร้างเครื่องมือแบบสอบถามการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีข้อคำถามที่ครอบคลุมในประเด็นต่อไปนี้ คือ

1) เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับเจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาชีพครู

2) เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับเจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนาตนเอง

3) เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับเจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่มีต่อการสอนด้านการจัดการสอนในสถานการณ์ปัจจุบัน

4) เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับเจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านแนวทางการพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

5) เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับเจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านบทบาทและความสำเร็จของนักศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ชั้นปีที่ 5 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

6) ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ให้สัมภาษณ์

3.4.4 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นไปนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ (Specialist) เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมด้านเนื้อหา ความเชื่อมั่น (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือการวิจัยทั้งข้อคำถามเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และข้อคำถามเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และได้มีผู้เชี่ยวชาญ (Specialist) ในด้านการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยครั้งนี้ จำนวน 5 ท่าน ดังรายนามต่อไปนี้

1) พระครูประสิทธิ์ศีลคุณ, ดร.	ผู้เชี่ยวชาญด้านความถูกต้อง
และความเหมาะสมด้านเนื้อหา
2) พระครูสุธีรสาร, ดร.	ผู้เชี่ยวชาญด้านความเชื่อมั่น
และความเที่ยงตรง
3) ดร. สมปอง จันทอง	ผู้เชี่ยวชาญด้านความถูกต้อง
และความเหมาะสมด้านเนื้อหา
4) ดร. สุวิมล สมไชย	ผู้เชี่ยวชาญด้านความถูกต้อง
และความเหมาะสมด้านเนื้อหา
5) ดร. พูนศักดิ์ วิเศษแก้ว	ผู้เชี่ยวชาญด้านความเชื่อมั่น
และความเที่ยงตรง

ส่วนข้อมูลรายละเอียดเพิ่มของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน เช่น ข้อมูลส่วนบุคคล คุณวุฒิ ทางด้านการศึกษา ตำแหน่งงาน อาชีพ ประสบการณ์ รางวัล และความเชี่ยวชาญ เป็นต้น ที่ได้ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมด้านเนื้อหา ความเชื่อมั่น (Reliability) และตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือการวิจัยนั้น ผู้วิจัยจะนำไปปรากฏในภาคผนวก

3.4.5 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมด้านเนื้อหา ความเชื่อมั่น (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน แล้วนำมาปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติม

3.4.6 หลังจากที่ได้ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมแบบสอบถามการวิจัย (Questionnaire) ตามคำแนะนำแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

3.4.7 หลังจากที่ได้แบบสอบถามการวิจัย (Questionnaire) ที่มีความสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ จำนวน 30 ชุด ทั้งนี้ เพราะวิทยาลัยดังกล่าว มีบริบทที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ครั้งนี้ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถามก่อนลงพื้นที่จริง

3.4.8 นำแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 30 ชุด มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (Package Software) แล้วไปนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอนุมัติก่อนแจกแบบสอบถามจริง

3.4.9 นำแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผ่านการอนุมัติจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว และผ่านคณะกรรมการวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ไปลงพื้นที่เพื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่างตามระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

3.5 วิธีการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

สำหรับวิธีการสร้างและการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัยนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสร้างขึ้นโดยคณะผู้วิจัยเอง ทั้งแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ภายใตกรอบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัยวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนั้นเพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบบสอบถามการวิจัยจะใช้คำถาม 2 ลักษณะ คือ ข้อคำถามแบบปลายปิดและข้อเสนอแนะ (Closed-ended Questions) ส่วนแบบข้อคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้วก็ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา พร้อมประเมินค่า IOC. โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ส่วนการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ (Specialist) เป็นการนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญให้พิจารณาและทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและภาษาโดยพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจะใช้ดุลยพินิจพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีเกณฑ์ในการให้ค่าคะแนน ดังนี้

คะแนน -1 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามแล้วเห็นว่าข้อคำถามนั้นไม่ได้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คะแนน 0 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้ว ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คะแนน +1 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

พร้อมนี้ การตรวจความถูกต้องด้านสอเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ (Specialist) จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและความสอดคล้องของเนื้อหาของแบบสอบถามที่ตรงกับเรื่องที่จะศึกษา การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้พิจารณาความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และจากค่าสัมประสิทธิ์ครอนบัค อัลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ดังนี้

ส่วนของคำถาม	ค่าอัลฟาแสดงความเชื่อมั่น
1) ด้านการจัดกิจกรรมของคณะศึกษาศาสตร์	.841
2) ด้านความเหมาะสมในการจัดวิชาเรียนที่ส่งเสริมวิชาชีพครู	.776
3) ด้านความสามารถทางการสอน	.801
4) ด้านสภาพของนักเรียน	.884
5) ด้านการมีส่วนร่วม	.869
6) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์	.850
7) ด้านสภาพการทำงานในโรงเรียน	.869
8) ด้านการนิเทศการสอน	.803
9) ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาฝึกสอน	.809
รวม	.833

ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นได้ค่าความเชื่อมั่นของคำถามแต่ละประเด็น และได้ค่าแห่งความเชื่อมั่นรวมอยู่ระหว่าง 0.7–1.00 นอกจากนี้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นยังได้ผ่านการตรวจสอบเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน รวมค่าของ IOC คือ .833 เรียบร้อยแล้ว จึงได้สรุปว่าแบบสอบถามที่ได้สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

3.5.1 องค์ประกอบของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ออกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัยภาคสนามเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งประกอบด้วย 3 ตอน พร้อมทั้งคำชี้แจงวิธีการตอบคำถาม ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดโดยคำถามแบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่น้อยที่สุดถึงมากที่สุด ใน 9 ด้าน คือ

- 1) ด้านการจัดกิจกรรมของคณะศึกษาศาสตร์
- 2) ด้านความเหมาะสมในการจัดวิชาเรียนที่ส่งเสริมวิชาชีพครู
- 3) ด้านความสามารถทางการสอน
- 4) ด้านสภาพของนักเรียน
- 5) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์
- 6) ด้านสภาพการทำงานในโรงเรียน
- 7) ด้านการจัดทำแฟ้มสะสมงาน

8) ด้านการนิเทศการสอน

9) ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาฝึกสอน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม เป็นลักษณะที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ ในบริบทของการวิจัยในครั้งนี้ และผู้วิจัยได้ออกแบบสอบถามนักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอนและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนที่นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์การสอนเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัยภาคสนามเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) ซึ่งประกอบด้วย 5 ประเด็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

ประเด็นที่ 1 เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาชีพครู

ประเด็นที่ 2 เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนาตนเอง

ประเด็นที่ 3 เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่มีต่อการสอนด้านการจัดการสอนในสถานการณ์ปัจจุบัน

ประเด็นที่ 4 เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านแนวทางการพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร

ประเด็นที่ 5 เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านบทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา การสอนภาษาไทย ชั้นปีที่ 5 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร

ประเด็นที่ 6 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ให้สัมภาษณ์

3.5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย (Research Data Collection) ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลถึงผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์การสอนในจังหวัดยโสธร เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยภาคสนาม โดยผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยตนเอง จำนวน 48 ชุด โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้ทราบถึงรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลตามความเป็นจริง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการวิจัยตรงตามความเป็นจริง คณะผู้วิจัยได้เก็บแบบสอบถามด้วยตนเองและได้รับแบบสอบถามที่มีเนื้อหาสมบูรณ์คืนกลับมาจำนวน 48 ชุด (หากในกรณีที่แบบสอบถามมีความไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะลงพื้นที่เก็บข้อมูลทดแทนตามจำนวนที่บกพร่องโดยวิธีการจับฉลาก) ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ชุมชนในโรงเรียนที่นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์การสอนและเก็บข้อมูล

โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง บุคลากรทางการศึกษา และผู้แทนนักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอน ซึ่งใช้วิธีการกำหนดคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 คน

3.6 การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของประเด็นข้อคำถามเป็นรายข้อ ถ้าในกรณีที่แบบสอบถามขาดความสมบูรณ์จำนวนเท่าใด ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลใหม่มาเพิ่มเติมจนเกิดความสมบูรณ์และดำเนินการตามขั้นตอนการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ข้อมูลส่วนที่ 1 เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ และสถานะวิเคราะห์ โดยการหาค่าร้อยละ (Percentage)

2) ข้อมูลส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอน ของนักศึกษา มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดโดยคำถามแบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่น้อยที่สุดถึงมากที่สุด ใน 9 ด้านได้ใช้สถิติต่าง ๆ เช่น โดยการหาค่าเฉลี่ยพารามิเตอร์ของประชากร (μ) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (σ)

สำหรับการแปลผลของข้อมูล ผู้ทำวิจัยได้กำหนดค่าอันตรภาคชั้น สำหรับการแปลผลข้อมูล โดยคำนวณค่าอันตรภาคชั้น (Interval Scale) เพื่อกำหนดช่วงชั้น ด้วยการใช้สูตรคำนวณและ คำอธิบายสำหรับแต่ละช่วงชั้น ดังนี้ (กัลยา วาณิชบัญชา, 2550, หน้า 78-79)

$$\begin{aligned}\text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} = 0.80\end{aligned}$$

การให้คะแนนคำตอบในแบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ระดับ 5	หมายถึง	มากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	มาก
ระดับ 3	หมายถึง	ปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	น้อย
ระดับ 1	หมายถึง	น้อยที่สุด

นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยแล้วแปรความหมายคะแนน (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2545 หน้า 12 - 13) ซึ่งมีค่าคะแนน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับ มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง อยู่ในระดับ มาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง น้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของประเด็นคำถามต่าง ๆ ในกรณีที่จำนวนแบบสอบถามขาดความสมบูรณ์จำนวนเท่าใด ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และแจกแบบสอบถามเพิ่มเติมจำนวนเท่าที่ขาดไป และดำเนินการตามขั้นตอนการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ข้อมูลส่วนที่ 1 เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ และสถานะ แปลค่าข้อมูลทางสถิติโดยการหาค่าร้อยละ (Percentage)

2) ข้อมูลส่วนที่ 2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา 9 ด้าน ได้ใช้สถิติต่าง ๆ เช่น ค่าเฉลี่ยพารามิเตอร์ของประชากร (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (σ) โดยการประมวลผลข้อมูลจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ (Software Package)

3) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การตรวจสอบแหล่งของข้อมูล โดยแหล่งที่จะพิจารณาในการตรวจสอบของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

ก. การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งเวลา (Time) โดยผู้วิจัยได้การตรวจสอบข้อมูลในเวลาที่ต่างกัน จำนวน 3 ครั้ง (ก่อนฝึก-ขณะฝึก-หลังฝึก) ทั้งนี้เพื่อทดสอบว่าหากเวลาเปลี่ยนไปข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์จะเปลี่ยนไปตามกาลเวลาหรือไม่ อย่างไร

ข. การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งสถานที่ (Place) โดยผู้วิจัยต้องการทดสอบว่าถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันทัศนคติของผู้ให้สัมภาษณ์จะเหมือนกันหรือไม่ อย่างไร โดยผู้วิจัยต้องการทดสอบข้อมูลว่าสถานศึกษาหรือโรงเรียนที่นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์การสอนที่มีความแตกต่างกัน เช่น ขนาด สถานที่ตั้ง สภาพแวดล้อม เป็นต้น จะส่งผลต่อการฝึกประสบการณ์การสอนหรือไม่ อย่างไร

ค. การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งบุคคล (People) โดยผู้วิจัยต้องการทดสอบว่าถ้าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนเพศสภาพ ข้อมูลจะสะท้อนประเด็นในลักษณะอย่างไรบ้าง เช่น เคยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเพศชาย ก็ลองเปลี่ยนเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเพศหญิง หรือการเปลี่ยนจากการสัมภาษณ์ปัจเจกบุคคลเป็นกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มสังคม เป็นต้น

4) การวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลในเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) การสรุปและประมวลผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Methods)

ซึ่งผู้วิจัยจะใช้วิธีการตีความใน 3 ลักษณะ ได้แก่ การตีความ วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา

3.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดค่าสถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ดังนี้ คือ

3.8.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนาสำหรับการอธิบายผลการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1) ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ด้านข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เนื่องจากไม่สามารถวัดเป็นมูลค่าได้และผู้วิจัยต้องการบรรยายเพื่อให้ทราบถึงจำนวนตัวอย่างจำแนกตามคุณสมบัติเท่านั้น ดังนั้น สถิติที่เหมาะสม คือ ค่าร้อยละ (Percentage)

2) ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ด้านระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านบริบทการศึกษา เป็นข้อมูลที่ใช้มาตราวัดอันตรภาค (Interval Scale) เนื่องจากผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนของแต่ละระดับความคิดเห็นของตัวอย่าง สถิติที่ใช้จึงได้แก่ ค่าเฉลี่ยพารามิเตอร์ของประชากร (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (σ)

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง “บทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ชั้นปีที่ 5 ปีการศึกษา 2563 : กรณีศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดโดยคำถามแบ่งเป็น 5 ระดับ (Likert Rating Scale) ตั้งแต่ น้อยที่สุด ถึง มากที่สุด ใน 9 ด้าน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1) เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาชีพครู

2) เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนาตนเอง

3) เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่มีต่อการสอนด้านการจัดการสอนในสถานการณ์ปัจจุบัน

4) เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านแนวทางการพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

5) เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านบทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ชั้นปีที่ 5 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

6) ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

4.3 รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

4.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาวิจัยและเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ประกอบไปด้วยนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน (รายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู) จำนวน 16 รูป/คน และครูพี่เลี้ยง จำนวน 16 คน และผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนที่นักศึกษากำลังฝึกประสบการณ์การฝึกสอน จำนวน 16 คน รวมทั้งสิ้น 48 รูป/คน สำหรับใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ตามลำดับดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ (N = 48)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1) เพศชาย	19	39.85
2) เพศหญิง	29	60.41
รวม	48	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 29 คน (คิดเป็นร้อยละ 60.41) และเพศชาย จำนวน 19 รูป/คน (คิดเป็นร้อยละ 39.85) โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย จำนวน 10 คน

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ (N = 48)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
2. อายุ		
1) อายุระหว่าง 20-25 ปี	10	20.83
2) อายุระหว่าง 26-30 ปี	8	16.66
3) อายุระหว่าง 31-35 ปี	6	12.50
4) อายุระหว่าง 36-40 ปี	12	25.00

5) อายุระหว่าง 41-45 ปี	5	10.41
6) อายุตั้งแต่ 46 ปี ขึ้นไป	7	14.58
รวม	48	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งหมด 48 รูป/คน มีอายุระหว่าง 36-40 ปี มากที่สุด คือ จำนวน 12 คน รองลงมา คือ มาอายุระหว่าง 20-25 ปี จำนวน 10 คน และมีอายุระหว่าง 31-35 ปี จำนวนน้อยที่สุด คือ 6 คน

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานะ (N = 48)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
3. ระดับการศึกษา		
1) นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	16	33.33
2) ครูพี่เลี้ยง	16	33.33
3) ผู้อำนวยการโรงเรียน	11	22.91
4) รองผู้อำนวยการโรงเรียน	5	10.41
รวม	48	100

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งหมด 48 รูป/คน จำแนกตามสถานะ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ มีสถานะเป็นนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มากที่สุด คือ จำนวน 16 คน รองลงมา คือ มีสถานะเป็นครูพี่เลี้ยง จำนวน 16 คน และรองลงมา มีสถานะเป็นรองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 5 คน ตามลำดับ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอน

เป็นข้อคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษามีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดโดยคำถามแบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ต่ำที่สุด ถึง มากที่สุด ใน 9 ด้าน คือ (1) ด้านการจัดกิจกรรมของคณะศึกษาศาสตร์ (2) ด้านความเหมาะสมในการจัดวิชาเรียนที่ส่งเสริมวิชาชีพครู (3) ด้านความสามารถทางการสอน (4) ด้านสภาพของนักเรียน (5) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ (6) ด้านสภาพการทำงานในโรงเรียน (7) ด้านการจัดทำแฟ้มสะสมงาน (8) ด้านการนิเทศการสอน และ (9) ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาฝึกสอน และผู้วิจัยได้แปลผลข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าเฉลี่ยพารามิเตอร์ของประชากร (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (σ) ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน รายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้านการจัดกิจกรรมของคณะศึกษาศาสตร์ (N = 48)

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนด้านการจัดกิจกรรมของคณะศึกษาศาสตร์	(μ)	(σ)	แปลผล
1	การเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับเทคนิคการแก้ปัญหาในชั้นเรียน	4.38	.84	มากที่สุด
2	การเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน	3.50	.77	มาก
3	การเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการฝึกสอน	4.40	.86	มากที่สุด
4	การเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร	4.39	.84	มากที่สุด
5	การเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับการใช้สมุดบันทึกการฝึกสอน	2.70	.98	ปานกลาง
	รวม	3.67	0.85	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนด้านการจัดกิจกรรมของคณะศึกษาศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ 3.67) และเมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการฝึกสอน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ 4.40) รองลงมา คือ การเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร มีค่าเฉลี่ย (μ 4.39) และรองลงมา คือ การเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับเทคนิคการแก้ปัญหาในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ย (μ 4.38) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน รายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้านความเหมาะสมในการจัดวิชาเรียนที่ส่งเสริมวิชาชีพครู (N = 48)

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนด้าน ความเหมาะสมในการจัดวิชาเรียนที่ส่งเสริมวิชาชีพครู	(μ)	(σ)	แปลผล
1	ED 1011 คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณสำหรับครู ED 1010 การประกันคุณภาพการศึกษา	4.45	.89	มากที่สุด
2	ED 1009 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.40	.82	ปานกลาง
3	ED 1007 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	4.40	.83	มากที่สุด
4	ED 1026 การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	4.39	.79	มากที่สุด
5		4.45	.88	มากที่สุด
	รวม	4.21	0.84	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนด้านความเหมาะสมในการจัดวิชาเรียนที่ส่งเสริมวิชาชีพครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ 4.21) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า รายวิชา ED 1011 คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณสำหรับครู และรายวิชา ED 1026 การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ 4.45) รองลงมา คือ ED 1009 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย (μ 4.40) และรองลงมา คือ รายวิชา ED 1007 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย (μ 4.39) และรายวิชา ED 1007 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย (μ 4.39) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน รายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้านความสามารถทางการสอน (N = 48)

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนด้าน ความสามารถทางการสอน	(μ)	(σ)	แปลผล
1	มีการทำแผนการสอนและเตรียมการสอนก่อนสอนในชั้นเรียนทุกครั้ง	4.00	.72	มากที่สุด
2	จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่	3.95	.86	มาก
3	หลากหลาย	3.85	.80	มาก
4	จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Chile Center)	3.98	.82	มาก

5	มีวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับการศึกษา	3.40	.78	ปานกลาง
	รวม	3.86	0.79	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนด้านความสามารถทางการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ 3.86) และเมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า มีการทำแผนการสอนและเตรียมการสอนก่อนสอน ในชั้นเรียนทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ 4.00) รองลงมา คือ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Chile Center) มีค่าเฉลี่ย (μ 3.98) และรองลงมา คือ จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย (μ 3.95) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน รายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้านสภาพของนักเรียน ($N = 48$)

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอน ด้านสภาพของนักเรียน	(μ)	(σ)	แปลผล
1	นักเรียนมีการเตรียมความพร้อมในการเรียน	3.38	1.00	ปานกลาง
2	นักเรียนแสดงความกระตือรือร้นที่จะเรียน	3.40	.99	ปานกลาง
3	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่ผู้สอนจัดให้	4.15	.86	มาก
4	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนร่วมชั้น	4.18	.82	มาก
5	นักเรียนกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน	4.22	.73	มากที่สุด
	รวม	3.84	0.88	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอน ด้านสภาพของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ 3.84) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า นักเรียนกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ 4.22) รองลงมา คือ นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนร่วมชั้น มีค่าเฉลี่ย (μ 4.18) และรองลงมา คือ นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่ผู้สอนจัดให้ มีค่าเฉลี่ย (μ 3.95) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน รายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้านการมีปฏิสัมพันธ์ (N = 48)

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอน ด้านการมีปฏิสัมพันธ์	(μ)	(σ)	แปลผล
1	ผู้บริหารของโรงเรียน	2.50	1.03	น้อย
2	ครูพี่เลี้ยง ครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน	4.50	.87	มากที่สุด
3	อาจารย์ผู้นิเทศการฝึกประสบการณ์การสอน	4.00	.86	มาก
4	นักศึกษาฝึกสอนจากสถาบันการศึกษาอื่น ๆ	4.30	.84	มาก
5	นักเรียนในโรงเรียนที่ฝึกสอน	4.45	.88	มากที่สุด
	รวม	3.95	.89	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอน ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ 3.95) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์การมีปฏิสัมพันธ์กับครูพี่เลี้ยง ครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ 4.50) รองลงมา คือ มีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนในโรงเรียนที่ฝึกสอน มีค่าเฉลี่ย (μ 4.45) และรองลงมา คือ มีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ผู้นิเทศการฝึกประสบการณ์การสอน มีค่าเฉลี่ย (μ 4.00) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน รายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้านสภาพการทำงานในโรงเรียน (N = 48)

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอน ด้าน สภาพการทำงานในโรงเรียน	(μ)	(σ)	แปลผล
1	งานที่ได้รับมอบหมายจากครูพี่เลี้ยง	4.40	.90	มากที่สุด
2	งานสอน งานบริการวิชาการที่ได้รับมอบหมาย	3.95	.96	มาก
3	งานจากกิจกรรมโครงการที่โรงเรียนจัดขึ้นและมอบหมายให้ทำกิจกรรม	3.40	.95	ปานกลาง

4	งานที่ได้รับมอบหมายจากท่านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากครูพี่เลี้ยงมอบหมาย	4.45	.87	มากที่สุด
5	งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายให้ทำนอกเหนือจากภาระงานที่กำหนด	4.30	.88	มากที่สุด
รวม		4.10	0.91	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอน ด้านสภาพการทำงานในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ 4.10) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกงานที่ได้รับมอบหมายจากท่านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากครูพี่เลี้ยงมอบหมาย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ 4.45) รองลงมา คือ ฝึกงานที่ได้รับมอบหมายจากครูพี่เลี้ยง มีค่าเฉลี่ย (μ 4.45) และรองลงมา คือ ฝึกงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายให้ทำนอกเหนือจากภาระงานที่กำหนด มีค่าเฉลี่ย (μ 4.30) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน รายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้านการจัดทำแฟ้มสะสมงาน (N = 48)

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอน ด้านการจัดทำแฟ้มสะสมงาน	(μ)	(σ)	แปลผล
1	นักศึกษาฝึกสอนมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องแฟ้มสะสมงาน	4.20	.96	มาก
2	นักศึกษาฝึกสอนทำแฟ้มสะสมงานของตนเองได้	4.20	.94	มาก
3	นักศึกษาฝึกสอนฝึกให้นักเรียนทำแฟ้มสะสมงานได้	4.10	.72	มาก
4	นักศึกษาฝึกสอนมีความรู้และความเข้าใจในการทำโครงการ	3.40	.75	ปานกลาง
5	นักศึกษาฝึกสอนสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้	3.38	.64	ปานกลาง
รวม		3.85	.82	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอน ด้านการจัดทำแฟ้มสะสมงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ 3.85) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า นักศึกษาฝึกสอนมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องแฟ้มสะสมงานและนักศึกษาฝึกสอนทำแฟ้มสะสมงานของตนเองได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ 4.20) รองลงมา

คือ นักศึกษาฝึกสอนฝึกให้นักเรียนทำแฟ้มสะสมงานได้ มีค่าเฉลี่ย (μ 4.10) และรองลงมา คือ มีนักศึกษาฝึกสอนมีความรู้และความเข้าใจในการทำโครงการ มีค่าเฉลี่ย (μ 3.40) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกี่ยวกับความคิดเห็นของ นักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน รายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้านการนิเทศการสอน (N = 48)

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอน ด้านการนิเทศการสอน	(μ)	(σ)	แปลผล
1	อาจารย์ผู้นิเทศเข้านิเทศในชั้นเรียนอย่างน้อย 3 ครั้ง	3.20	.83	ปานกลาง
2	อาจารย์ผู้นิเทศให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงการสอนหลัง การสอนได้อย่างชัดเจน	4.00	.76	มาก
3	อาจารย์ผู้นิเทศให้การส่งเสริมและให้กำลังใจนักศึกษาฝึก ประสบการณ์การสอน	4.35	.78	มากที่สุด
4	อาจารย์ผู้นิเทศให้การนิเทศนอกเวลากับนักศึกษาฝึก ประสบการณ์การสอน	3.76	.82	มาก
5	ความเหมาะสมในการวัดและประเมินผลการฝึกสอนของ อาจารย์ผู้นิเทศ	3.80	.81	มาก
	รวม	3.82	.79	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอน ด้านการนิเทศ การสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ 3.82) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย พบว่า อาจารย์ผู้นิเทศให้การส่งเสริมและให้กำลังใจนักศึกษาฝึกประสบการณ์ การสอน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ 4.35) รองลงมา คือ อาจารย์ผู้นิเทศให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุง การสอนหลังการสอนได้อย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ย (μ 4.00) และรองลงมา คือ ความเหมาะสมในการวัด และประเมินผลการฝึกสอนของอาจารย์ผู้นิเทศ มีค่าเฉลี่ย (μ 3.80) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกี่ยวกับความคิดเห็นของ นักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน รายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้านการประเมินตนเอง ของนักศึกษาฝึกสอน (N = 48)

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอน ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาฝึกสอน	(μ)	(σ)	แปลผล
1	นักศึกษาฝึกสอนมีการเขียนแผนการสอนล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์	3.20	.98	ปานกลาง
2	นักศึกษาฝึกสอนมีการเตรียมการสอนทุกครั้ง	3.30	.95	ปานกลาง
3	นักศึกษาฝึกสอนมีความมั่นใจในตนเองเกี่ยวกับ ภาระหน้าที่ในโรงเรียน	4.00	.88	มาก
4	นักศึกษาฝึกสอนมีความสามารถในการปรับปรุงและ พัฒนางาน	3.80	.79	มาก
5	นักศึกษาฝึกสอนมีความสามารถในการทำงานร่วมกับ ผู้อื่นและวางตัวเหมาะสม	4.00	.87	มาก
	รวม	3.66	.89	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอน ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาฝึกสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ 3.66) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า นักศึกษาฝึกสอนมีความมั่นใจในตนเองเกี่ยวกับภาระหน้าที่ในโรงเรียนและนักศึกษาฝึกสอนมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและวางตัวเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ 4.00) รองลงมา คือ นักศึกษาฝึกสอนมีความสามารถในการปรับปรุงและพัฒนางาน มีค่าเฉลี่ย (μ 3.80) และรองลงมา คือ นักศึกษาฝึกสอนมีการเตรียมการสอนทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ย (μ 3.30) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

จากการสรุป ประมวลผล วิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีความหมายในกลุ่มเดียวกันแล้วสรุปเชิงพรรณนาได้ในประเด็นต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 อาชีพครู เป็นอาชีพที่หนัก มีภาระและความรับผิดชอบสูง ครูต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ต้องมีความมั่นคง ทนต่อสถานการณ์ สามารถประสานสัมพันธ์และช่วยเหลือชุมชนที่อยู่รอบโรงเรียนให้ได้อย่างกลมกลืนและเป็นธรรมชาติที่สุด

ประเด็นที่ 2 นักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอนควรได้รับค่าตอบแทนบ้าง เช่น เงินเดือน ค่าสอนรายคาบที่สอน ค่าช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกอื่น ๆ เปรียบเสมือนเป็นบุคลากรในโรงเรียนคนหนึ่งที่ได้รับค่าตอบแทนเหมือนคนอื่น ๆ

ประเด็นที่ 3 สำหรับการฝึกปฏิบัติการสอน 1 ปี ในโรงเรียนหรือสถานศึกษานั้น ๆ หากนักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอนมีความลำบาก อึดอัดใจหรือมีเจตคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียนหรือบุคลากรในโรงเรียนที่ตนฝึกประสบการณ์อยู่นั้นก็ควรที่จะมีสิทธิ์ย้ายโรงเรียนและนับเวลาฝึกได้อย่างต่อเนื่อง

ประเด็นที่ 4 เทคโนโลยีทางการศึกษามีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ดังนั้น ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปรับตัวให้ทันกับนวัตกรรมสมัยใหม่และนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาได้จริง

4.4 รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

4.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นรายบุคคลซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและตัวแทนของนักศึกษาที่ออกไปฝึกประสบการณ์การฝึกสอน จำนวน 20 คน ใน 5 ประเด็น ซึ่งได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) เป็นรายบุคคลกับผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Guideline) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการจดบันทึกและการบันทึกเสียงโดยผู้วิจัยจะขออนุญาตก่อนทุกครั้ง แล้วนำมาตีความ วิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงวิชาการ แต่ในช่วงกรอบระยะเวลาของการทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ยอมรับประเด็นที่เกิดขึ้นในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลประเด็นดังกล่าวมาปรับปรุงแนวทางสัมภาษณ์ให้มีความสอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

2) การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลระดับบุคคลตามแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และรวมถึงข้อคำถามที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการสังเกตโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) และในขณะที่ทำการศึกษาผู้วิจัยได้ปรับแนวทางในการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยสำหรับการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคือผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการแนะนำตัวและการสอบถามตามบริบทของสาระข้อมูลทั่วไป (สารทุกข์สุกดิบทั่วไป) ให้เกิดบรรยากาศของความมีกัลยาณมิตรก่อน ผู้วิจัยเริ่มต้นการสนทนาด้วยการพูดคุยในเรื่องทั่ว ๆ ไป

เพื่อไม่ให้สร้างความลำบากใจหรือความอึดอัดใจให้กับผู้ให้ข้อมูลและไม่เร่งรีบที่จะถามแบบเจาะลึกจนเกินไป ทั้งนี้เพื่อสร้างความไว้วางใจและเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด จนกระทั่งมีความสนิทสนมพอสมควรแล้วจึงขออนุญาตในการบันทึกเสียง/ภาพและขอจดบันทึกข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ระมัดระวังและสังเกตอาการของผู้ให้ข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อเป็นการสร้างความคุ้นเคยและให้เกียรติเป็นการนำไปสู่ความจริงใจที่จะเปิดเผยข้อมูลเชิงลึก หากพบว่าผู้ให้ข้อมูลมีอาการเบื่อหน่าย ผู้วิจัยได้ชวนคุยในเรื่องที่สนุกสนานและนำเสนอแง่มุมชีวิตในสถานการณ์ปัจจุบันแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับผู้ให้ข้อมูลก่อนที่จะมีการดำเนินการเก็บข้อมูลในคำถามข้อต่อไป

3) การบันทึกข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดิบ (Raw Data) ของการวิจัยในภาคสนาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการคือ

(1) การบันทึกเสียงสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการบันทึกเสียงการสนทนาระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อเป็นการช่วยความจำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการขออนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลก่อนเสมอทุกครั้ง เมื่อได้รับการยืนยันให้บันทึกเสียงเท่านั้น จึงจะทำการบันทึกเสียง

(2) การบันทึกภาพ ในการบันทึกภาพนั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการถ่ายภาพเพื่อนำมาสะท้อนหรือการเตือนความทรงจำเพื่อให้ผู้วิจัยสามารถระลึกถึงบริบทหรือบรรยากาศที่เกิดขึ้นจากการสังเกตหรือการทบทวนสถานการณ์ในระหว่างขณะมีการสัมภาษณ์ในการนำภาพถ่ายต่าง ๆ ไปใช้ในการยืนยันใด ๆ ก็ตาม ผู้วิจัยได้ทำการขออนุญาตเจ้าของภาพและผู้อยู่ในภาพเสมอแล้วจึงบันทึกภาพก่อนทุกครั้ง

(3) การจดบันทึกภาคสนาม (Field Note) สำหรับวิธีการการจดบันทึกภาคสนามนั้น ผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตเห็นและคำให้สัมภาษณ์โดยในช่วงแรกได้ทำการจดบันทึกแบบย่อ ๆ (Short Note) ก่อน แล้วหลังจากนั้นจึงนำมาขยายความทันทีหลังการสัมภาษณ์เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูลหากเวลาผ่านไปนาน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรักษาสมุดบันทึกไว้อย่างดี และประเด็นที่สำคัญในการให้ความเคารพและการรักษาสีห์ของผู้ให้ข้อมูลคือผู้วิจัยได้ทำลายหลักฐานทันทีเมื่อกระบวนการทางด้านการวิจัยมีความสมบูรณ์ตามระเบียบวิธีวิจัย

ประเด็นที่ 1 เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาชีพครู

ผู้วิจัยใช้วิธีการนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) ซึ่งเป็นการบรรยายอธิบายข้อเท็จจริงที่ค้นพบจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล จำนวน 20 คน โดยผู้วิจัย

ได้จัดกลุ่มแนวความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกันของผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 4 กลุ่ม แล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

**ประเด็นที่ 1 เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่เลี้ยงและตัวแทนของนักศึกษา
ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาชีพครู**

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 (คนที่ 1, 5, 8, 9, และ 12) มีมุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “ครู คือ ผู้ที่มีความสามารถให้คำแนะนำ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการเรียน สำหรับนักเรียน หรือนักศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน มีหน้าที่หรือมีอาชีพในการสอนกับวิชาความรู้ หลักการคิดการอ่าน รวมถึงการปฏิบัติและแนวทางในการทำงานโดยวิธีในการสอนจะแตกต่างกันออกไปโดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ ความสามารถ และเป้าหมายของนักเรียนแต่ละคน และนอกจากการสอนแล้วครูยังเป็นผู้กระตือรือร้นวิญญานมนุษย์ ให้รู้จักผิดชอบชั่วดี สอนในคุณงามความดีเพื่อเป็นแม่แบบให้เด็กได้ปฏิบัติตามทั้งต่อหน้าและลับหลัง” ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวว่า “คุณภาพของครู หมายถึง การที่ครูควรมีลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียนอย่างน้อย 4 ประการ คือ รอบรู้ สอนดี มีคุณธรรมจรรยาบรรณ มุ่งมั่นพัฒนา” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 ที่กล่าวว่า “ครู คือ ผู้ที่มีความสามารถให้คำแนะนำ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการเรียน” เชื่อมโยงกับแนวคิดของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 ที่กล่าวว่า “ครูต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีคุณธรรมมีจริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีสมดังที่ถูกเรียกขานนามว่าครู” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 ว่า “ครู คือ ผู้สร้าง ผู้ให้ความรู้แก่นักเรียน ดังนั้น ความเป็นครูจึงเป็นวิชาชีพชั้นสูง ครูต้องเป็นต้นแบบที่ดีของนักเรียนเสมอ ๆ ” และสัมพันธ์กับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12 ที่อธิบายว่า “การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในชีวิตของทุก ๆ คน การศึกษาสามารถนำพาชีวิตไปสู่ความสำเร็จได้ ซึ่งการจะสำคัญนี้เป็นหน้าที่หลักของครูที่ดี”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 (คนที่ 3, 4, 7, 10, และ 14) มีมุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “หน้าที่ทางวิชาชีพของครูอาจมีมากกว่าการสอนแบบเป็นทางการ ครูนอกห้องเรียนอาจพานักเรียนไปทัศนศึกษาดูงานได้ ห้องโถงการศึกษาช่วยในการจัดระเบียบหน้าที่ของโรงเรียนและทำหน้าที่เป็นหัวหน้างาน กิจกรรมนอกหลักสูตร ในระบบการศึกษาบางระบบครูอาจต้องรับผิดชอบต่อนักเรียนมากเป็นพิเศษ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 กล่าวว่า “การเรียนการสอนสามารถทำได้หลายแบบหลายวิธี แต่การสอนที่ดีคือการสอนที่นักเรียนได้ความรู้และเกิดแรงบันดาลใจ ” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ที่กล่าวว่า “หน้าที่ทางวิชาชีพของครูอาจมีมากกว่าการสอนแบบเป็นทางการ ” เชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 ที่กล่าวว่า “ครูต้องสร้างความรู้ให้กับนักเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10 ที่กล่าวว่า “เราต้องดูแลนักเรียนเหมือนลูกของเราคนหนึ่ง ” และเชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14 ที่อธิบายว่า “ครูต้องกระตือรือร้นทางการศึกษา ทันเหตุการณ์ สามารถสอนนักเรียนได้ทุกสถานการณ์ นักเรียนก็เปรียบเสมือนคนในครอบครัวเราคนหนึ่งนะ ”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 3 (คนที่ 2, 6, 11, 18, และ 19) มีมุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “ครูที่แสดงความกระตือรือร้นต่อสื่อการเรียนการสอนและนักเรียนสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีได้ ครูเหล่านี้ไม่ได้สอนโดยท่องจำ แต่พยายามกระตุ้นการสอนของพวกเขาในสื่อการเรียนการสอนทุกวัน ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 กล่าวว่า “ครูที่ดีต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาทั้งทางด้านความรู้ อารมณ์และจิตวิญญาณความเป็นครู ” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 ที่กล่าวว่า “ครูที่ย่ำอยู่กับที่จะถูกเทคโนโลยีและการศึกษาแบบใหม่ ๆ ให้เป็นครูที่ล้าสมัย ” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11 ที่กล่าวว่า “ครูที่แสดงความกระตือรือร้นต่อสื่อการเรียนการสอนและนักเรียนสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีได้ ” เชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18 ที่กล่าวว่า “เราต้องเป็นครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 แล้วค่อยไปพัฒนานักเรียน ” และเชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 19 ที่อธิบายว่า “การสอนแบบใหม่ต้องเน้นการคิดสร้างสรรค์ คิดนอกกรอบ และผลสัมฤทธิ์เกิดขึ้นได้จริง ”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 4 (คนที่ 13, 15, 16, 17, และ 20) มีมุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “งานสอนที่เป็นทางการ ได้แก่ การเตรียมบทเรียนตามหลักสูตรที่ตกลงกัน การให้บทเรียน และการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน ส่วนงานสอนที่ไม่เป็นทางการคือการติดตามช่วยเหลือลูกศิษย์จนสามารถดูแลตัวเองได้ ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13 กล่าวว่า “การจัดการเรียนการสอนต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติ การศึกษานะ” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15 ที่กล่าวว่า “หลักสูตรกำหนดเป้าหมายการศึกษา ไว้อย่างชัดเจน เราเป็นครูจะต้องทำอย่างเต็มที่ในเรื่องนี้” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16 ที่กล่าวว่า “อาชีพครูคืออาชีพที่หลายคนใฝ่ฝัน การสอบบรรจุเป็นครูได้ยากอยู่นะ แต่การเป็นครู ที่ดียากกว่า” เชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17 ที่กล่าวว่า “การเรียนการสอนคือการศึกษาลอด ชีวิตของทุก ๆ คน” และสัมพันธ์กับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20 ที่กล่าวว่า “การเป็นครูที่มีจิตวิญญาณ ของความเป็นครูสูงคือคุณสมบัติอันพึงประสงค์ที่อยากจะให้มีให้เกิดกับครูทุก ๆ คน ครูคือแม่พิมพ์ ของชาติที่ทำหน้าที่ให้ความรู้กับนักเรียนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ประเด็นที่ 2 เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่เลี้ยงและตัวแทนของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านการส่งเสริมและพัฒนาตนเอง

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 (คนที่ 3, 5, 7, 9, และ 11) มีมุมมองความคิดเห็นในแนวทาง เดียวกันว่า “บุคคลอาจมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาชีพเนื่องจากมีความสนใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำคัญในพันธะทางศีลธรรมในการรักษาและปรับปรุงความสามารถในวิชาชีพเพื่อเพิ่มความก้าวหน้าใน อาชีพเพื่อให้ทันเทคโนโลยีและแนวปฏิบัติใหม่ ๆ หรือเพื่อปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านกฎระเบียบทาง วิชาชีพ” ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 กล่าวว่า “การส่งเสริมและพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพครูก่อประโยชน์ ต่อตัวครู ระบบการศึกษาและนักเรียน” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 ที่กล่าวว่า “ครูมีความ สนใจในเรื่องใดเป็นพิเศษก็ควรที่จะเริ่มพัฒนาตนเองและอาชีพด้านนั้นให้ชำนาญอย่างถ่องแท้” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 ที่กล่าวว่า “หากครูไม่มีการพัฒนาตนเองก่อนแล้วจะไปพัฒนา นักเรียนของตนเองได้อย่างไร” เชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 ที่กล่าวว่า “การพัฒนาตนเอง การพัฒนาวิชาชีพให้ทันยุคทันสมัยคือหน้าที่ประการหนึ่งของครูซึ่งไม่อาจจะมองข้ามได้” และเชื่อมโยกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11 ที่อธิบายว่า “บุคคลอาจมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาชีพ เนื่องจากมีความสนใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำคัญในพันธะทางศีลธรรมในการรักษาและปรับปรุง ความสามารถในการวิชาชีพเพื่อเพิ่มความก้าวหน้าในอาชีพเพื่อให้ทันเทคโนโลยีและแนวปฏิบัติใหม่ ๆ”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 (คนที่ 1, 4, 8, 10, และ 14) มีมุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “การพัฒนาตนเองคือการกระทำที่เสริมสร้างความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะต่าง ๆ ให้แก่ตนเองเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยอาศัยวิธีการกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งอาจจะมีทั้งในกรณีที่กระทำด้วยตนเองหรือได้รับการสนับสนุนจากองค์กรด้วยเช่นกัน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวว่า “การพัฒนาตนเองคือการกระทำที่เสริมสร้างความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะต่าง ๆ ให้แก่ตนเองเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ที่กล่าวว่า “การพัฒนาตนเองช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 ที่กล่าวว่า “การกระทำที่เสริมสร้างความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะต่าง ๆ ให้แก่ตนเองคือการพัฒนาตนเองให้เจริญมากขึ้น” เชื่อมโยงกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10 ที่กล่าวว่า “การพัฒนาตนเองต้องเริ่มต้นที่ตัวเราและมีครอบครัว คนรอบข้าง องค์กรร่วมสนับสนุนจะทำให้ประสบความสำเร็จได้ดี” และเชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14 ที่อธิบายว่า “การพัฒนาตนเองคือการกระทำที่เสริมสร้างความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะต่าง ๆ ให้แก่ตนเองเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยอาศัยวิธีการกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งอาจจะมีทั้งในกรณีที่กระทำด้วยตนเองหรือได้รับการสนับสนุนจากองค์กร”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 3 (คนที่ 6, 12, 13, 14, และ 17) มีมุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “การพัฒนาความรู้ ความสามารถของตนเองให้ดีขึ้นทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม เพื่อให้ตนเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นตลอดจนเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขของตนเอง การพัฒนางานอาชีพคือการพัฒนาตนเองอย่างถูกวิธีและต่อเนื่อง ย่อมนำไปสู่ความสำเร็จ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 กล่าวว่า “การพัฒนาความรู้ ความสามารถของตนเองให้ดีขึ้นทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม เพื่อให้ตนเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคมคือสิ่งที่บุคคลากรทางการศึกษาต้องให้ความสำคัญและนำไปปฏิบัติ” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12 ที่กล่าวว่า “การพัฒนางานอาชีพคือการพัฒนาตนเองอย่างถูกวิธีและต่อเนื่อง ย่อมนำไปสู่ความสำเร็จ” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13 ที่อธิบายว่า “การพัฒนาความรู้ ความสามารถของตนเองให้ดีขึ้น

ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อให้ตนเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นตลอดจนเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขของตนเอง” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14 ที่กล่าวว่า “ประโยชน์ของการพัฒนางานอาชีพ มีความสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์ คือ ช่วยให้พนักงานและองค์กรบรรลุถึงวัตถุประสงค์ได้ร่วมกัน” และสัมพันธ์กับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17 ที่กล่าวว่า “คุณสมบัติของบุคคลในการพัฒนาตนเองที่ดีมีหลายแนวทางปฏิบัติ เช่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ต้องพัฒนาทางร่างกาย เห็นส่วนดีของบุคคลอื่นมากกว่าข้อบกพร่อง ต้องพัฒนาทางสังคม และต้องพัฒนาทางเชาวน์ปัญญา เป็นต้น”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 4 (คนที่ 13, 15, 18, 19, และ 20) มีมุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “การพัฒนาอาชีพ หมายถึง ความก้าวหน้าหรือการเติบโตของพนักงานในการทำงานใดงานหนึ่ง การพัฒนาอาชีพที่ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องมีปัจจัยสำคัญคือ การกำหนดเป้าหมายของอาชีพ ตลอดจนมีการวางแผนทางด้านอาชีพเพื่อให้ดำเนินไปตามเส้นทางอาชีพที่วางทิศทางไปสู่เป้าหมายไว้ การที่จะดำเนินไปตามแผนที่วางไว้ได้ด้วยดีนั้นย่อมจะต้องมีการบริหารอาชีพที่ดีด้วยซึ่งทุกกระบวนการควรใส่ใจอย่างเกี่ยวเนื่องกันด้วยดี เพื่อที่จะทำให้เส้นทางอาชีพของแต่ละคนก้าวสู่ความสำเร็จ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13 กล่าวว่า “การพัฒนาอาชีพ หมายถึง ความก้าวหน้าหรือการเติบโตของพนักงานในการทำงานใดงานหนึ่ง ดังนั้นครูก็ต้องได้รับการพัฒนาด้วยเช่นกัน” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15 ที่กล่าวว่า “การพัฒนาอาชีพที่ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องมีปัจจัยสำคัญคือ การกำหนดเป้าหมายของอาชีพ ตลอดจนมีการวางแผนทางด้านอาชีพ เพื่อให้ดำเนินไปตามเส้นทางอาชีพที่วางทิศทางไปสู่เป้าหมายไว้” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18 ที่กล่าวว่า “การที่จะดำเนินไปตามแผนที่วางไว้ได้ด้วยดีนั้นย่อมจะต้องมีการบริหารอาชีพที่ดีด้วย ซึ่งทุกกระบวนการควรใส่ใจอย่างเกี่ยวเนื่องกันด้วยดี เพื่อที่จะทำให้เส้นทางอาชีพของแต่ละคนก้าวสู่ความสำเร็จ” เชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 19 ที่กล่าวว่า “การพัฒนาอาชีพถือเป็นภารกิจสำคัญหนึ่งที่สถานศึกษาควรใส่ใจดูแลพนักงานของตนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพ องค์กรที่ดีจะมีการวางแผนและจัดการเรื่องนี้อย่างจริงจัง รวมถึงสามารถทำให้บุคลากรทางการศึกษาเห็นถึงเส้นทางตลอดจนทิศทางความก้าวหน้าของตนเองได้อย่างชัดเจน” และสัมพันธ์กับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20 ที่กล่าวว่า

“สถานศึกษาควรจะต้องมีการวางตำแหน่งโครงสร้างงานทั้งหมดให้ชัดเจน ตำแหน่งแต่ละตำแหน่งต้องเหมาะสมกับแต่ละงาน ไม่ควรขาด ไม่ควรเกิน เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไปก็ควรประเมินโครงสร้างใหม่อยู่เรื่อย ๆ เพื่อให้รู้ว่าขณะนี้โครงสร้างสถานศึกษาเหมาะสมอยู่หรือไม่ ควรปรับโครงสร้างใหม่หรือเปล่า ต้องการเพิ่มหรือลดคน และโครงสร้างองค์กรที่ดีควรแสดงถึงเส้นทางการพัฒนาอาชีพที่ก้าวหน้าได้ด้วย”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ประเด็นที่ 3 เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่เลี้ยงและตัวแทนของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อการสอน ด้านการจัดการสอนในสถานการณ์ปัจจุบัน

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 (คนที่ 1, 4, 10, 13, และ 18) มีมุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “ในสถานการณ์โควิด-19 ระบาด เราควรเปลี่ยนให้ทุก ๆ ที่กลายเป็นโรงเรียน เพราะการเรียนรู้ยังต้องดำเนินอยู่แม้นักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนตามปกติ ในหลายประเทศที่ประกาศมาตรการปิดโรงเรียน รัฐบาลมักจะออกมาตรการด้านการเรียนรู้รองรับ ด้วยการเรียนทางไกลรูปแบบต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเงื่อนไขความพร้อมด้านอุปกรณ์ ความพร้อมของพ่อแม่ และความพร้อมตามช่วงวัยของเด็ก” ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวว่า “ในสถานการณ์ที่ไม่ปกติเช่นปัจจุบัน การศึกษาต้องก้าวไปอย่างไม่หยุดนิ่ง การศึกษาคือส่วนประกอบของชีวิต” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ที่กล่าวว่า “ในสถานการณ์โควิด-19 ระบาด เราควรเปลี่ยนให้ทุก ๆ ที่กลายเป็นโรงเรียน เพราะการเรียนรู้ยังต้องดำเนินอยู่แม้นักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนตามปกติ” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10 ที่กล่าวว่า “สถานการณ์โควิด-19 ระบาด รัฐบาลมักจะออกมาตรการด้านการเรียนรู้รองรับด้วยการเรียนทางไกลรูปแบบต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเงื่อนไขความพร้อมด้านอุปกรณ์ ความพร้อมของพ่อแม่ และความพร้อมตามช่วงวัยของเด็ก” เชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13 ที่กล่าวว่า “สถานการณ์โควิด-19 ระบาด เราควรเปลี่ยนให้ทุก ๆ ที่กลายเป็นโรงเรียน เพราะการเรียนรู้ยังต้องดำเนินอยู่แม้นักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนตามปกติ ในหลายประเทศที่ประกาศมาตรการปิดโรงเรียน รัฐบาลมักจะออกมาตรการด้านการเรียนรู้รองรับ” และสัมพันธ์กับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18 ที่กล่าวว่า “สำหรับประเทศไทย ความท้าทายในการเปลี่ยนครั้งนี้ไม่ใช่แค่การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในสถานการณ์โควิด-19 เท่านั้น แต่ควรเป็นการ “เปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส” ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้ดีกว่าเดิม ดังนั้นมาตรการการเรียนรู้ของไทยจึงไม่ควรปรับแค่กระบวนการเรียนรู้

ในห้องเรียน แต่ต้องปรับใหญ่ทั้งระบบการเรียนรู้ที่ต้องสอดคล้องกันและเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของเด็ก”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 (คนที่ 2, 3, 7, 9, และ 19) มีมุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “รัฐบาลและสถานศึกษาควรเพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียนและความหลากหลายของรูปแบบการเรียนรู้ ความยืดหยุ่นในการใช้เวลาและการเลือกรูปแบบการเรียนรู้จะทำให้ครูสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล” ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 กล่าวว่า “ความยืดหยุ่นและความเหมาะสมกับสถานการณ์คือสิ่งที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์โรคโควิด-19” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ที่กล่าวว่า “หลักสูตรการศึกษาพื้นฐานของไทยในปัจจุบัน เน้นเนื้อหามาก ครูจำเป็นต้องใช้เวลาเยอะเพื่อสอนได้ครบถ้วน และไม่เอื้อให้นักเรียนมีส่วนร่วม (Active Learning) เท่าที่ควร และหากยังใช้หลักสูตรเดิมในการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ครูจะต้องใช้เวลาสอนมากขึ้นเพื่อสอนให้ครบถ้วน การปรับหลักสูตรให้กระชับควบคู่ไปกับจัดลำดับความสำคัญ รวมทั้งผ่อนคลายตัวชี้วัดเรื่องโครงสร้างเวลาเรียนจะสามารถช่วยลดความกดดัน โดยยังคงคุณภาพขั้นต่ำไว้ได้” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 ที่กล่าวว่า “สถานการณ์โควิด-19 ระบาด เราควรเปลี่ยนให้ทุก ๆ ที่กลายเป็นโรงเรียน เพราะการเรียนรู้ยังต้องดำเนินอยู่แม้นักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนตามปกติ ในหลายประเทศที่ประกาศมาตรการปิดโรงเรียน รัฐบาลมักจะออกมาตรการด้านการเรียนรู้มารองรับด้วยการเรียนทางไกลรูปแบบต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเงื่อนไขความพร้อมด้านอุปกรณ์ ความพร้อมของพ่อแม่ และความพร้อมตามช่วงวัยของเด็ก” เชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 ที่กล่าวว่า “ชั่วโมงเรียนรู้ผ่านจอสำหรับเด็กแต่ละช่วงวัย โดยคำนึงถึงพัฒนาการด้านร่างกาย (ปัญหาด้านสายตา) และพัฒนาการด้านสังคม (ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น) ชั่วโมงการเรียนรู้ด้วยตนเองที่บ้านจากการทำใบงาน ชิ้นงาน ค้นคว้าด้วยตัวเอง และชั่วโมงที่ครูและนักเรียนทำกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกัน” และสัมพันธ์กับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 19 ที่กล่าวว่า “การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะหลังการระบาดของโควิดสิ้นสุดลง ทั้งนี้ควรเริ่มต้นโดยการจัดกลุ่มตัวชี้วัดให้เป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้แผนการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์การระบาด เช่น ครูสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้หน่วยละ 2 สัปดาห์ เพื่อให้สอดคล้องกับระยะเวลาการประเมินสถานการณ์การระบาด ทั้งนี้ หากครูสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยให้ร้อยเรียงกันอย่างเป็นระบบ

ทั้งเทอมหรือทั้งปี ก็จะช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพได้ดียิ่งขึ้น และได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในอนาคต”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 3 (คนที่ 5, 8, 11, 12, และ 20) มีมุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “กระทรวงศึกษาธิการในฐานะผู้รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาของประเทศ ควรนำปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เมื่อปีการศึกษา 2563 มาถอดบทเรียน เพื่อปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทุกฝ่าย สามารถจัดการศึกษาได้อย่างเสมอภาค เท่าเทียมและทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาในระดับใดก็ตาม ตลอดจนตระหนักถึงความปลอดภัยของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะนักเรียนซึ่งถือว่าเป็นตัวแปรหลักในการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์เช่นนี้” ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 กล่าวว่า “กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของการศึกษา ควรมีมาตรการป้องกันโรคโควิด-19 แนวทางการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 ที่กล่าวว่า รัฐบาลควรปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เมื่อปีการศึกษา 2563 มาถอดบทเรียน เพื่อปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทุกฝ่าย สามารถจัดการศึกษาได้อย่างเสมอภาค เท่าเทียมและทั่วถึง” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11 ที่กล่าวว่า “ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาในระดับใดก็ตาม ความต่อเนื่องทางการศึกษาตลอดจนการตระหนักถึงความปลอดภัยของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นอันดับแรกของผู้บริหารโรงเรียนและครูต้องให้ความสำคัญ” และสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20 ที่กล่าวว่า “การเรียนรู้มัน สามารถทำได้ทุกที่ ทุกเวลา และคนเราสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต แต่ก็ต้องไม่ลืมด้วยการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นั้น อันตรายเพียงใด การจัดการเรียนการสอนทั้งที่ยังไม่พร้อม และสุ่มเสี่ยง อาจส่งผลกระทบอย่างมากต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย หากเป็นเช่นนั้นจริง การกลับมาแก้ไขปัญหาลงท้ายก็อาจจะสายไปเสียแล้ว”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 4 (คนที่ 6, 14, 15, 16, และ 17) มีมุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “การระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยอย่างรุนแรง เพราะเป็นการซ้ำเติมปัญหาที่มีอยู่แต่เดิม คือ คุณภาพการศึกษาและความเหลื่อมล้ำสูง เพิ่มความยากลำบากต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งนักเรียน ครู ผู้ปกครองและสถานศึกษา” ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 กล่าวว่า “หากต้องการประคับประคองการศึกษาและการเรียนรู้ในระหว่างที่นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษายังไม่ได้รับวัคซีนที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง รัฐบาลควรออกมาตรการทั้งหมด 6 มาตรการ เพื่อดูแลอย่างทั่วถึง เพียงพอและทันที ตั้งแต่การเยียวยา การสนับสนุนให้ปรับรูปแบบการเรียนออนไลน์ การสร้างทางเลือกใหม่ ๆ ในการเรียนรู้ ตลอดจนการช่วยเหลือทางการเงิน เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่องภายใต้ข้อจำกัดในสถานการณ์การแพร่ระบาด พร้อมกับหาวิธีการนำเด็กที่หลุดออกจากระบบแล้วให้กลับเข้าสู่ระบบ อีกทั้งป้องกันไม่ให้เด็กหลุดออกนอกระบบไปมากกว่าเดิม” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14 ที่กล่าวว่า “รัฐบาลจึงควรดำเนินการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างฉับพลันทันที ควบคู่ไปกับการวางแผนสำหรับระยะหลังการระบาด ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องได้รับการเยียวยา โดยเฉพาะนักเรียนที่ควรได้รับการฟื้นฟูและชดเชยการเรียนรู้ที่ถดถอยไปช่วงโควิด เพื่อให้นักเรียนในฐานะทรัพยากรมนุษย์มีพัฒนาการเรียนรู้ตามวัย นอกจากนี้อาจต้องออกแบบการศึกษารูปแบบใหม่ ที่ไม่ย้อนกลับไปสู่ปัญหาที่เรื้อรังมาตั้งแต่ก่อนโควิด” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15 ที่กล่าวว่า “วิกฤติโควิดทำให้การเรียนรู้ที่โรงเรียนต้องหยุดชะงักไปตั้งแต่ต้นปีการศึกษา 2563 และ ทำให้นักเรียนทั่วประเทศต้องเรียนผ่านช่องทางอื่นเป็นหลัก เช่น ออนไลน์ โทรทัศน์ดาวเทียม วิกฤตินี้นอกจากจะทำให้ปัญหาคุณภาพและความเหลื่อมล้ำที่ทับถม ซับซ้อนมานานแล้วหนักหนาสาหัสกว่าเดิม ทั้งนี้ยังดูเหมือนว่าการเรียนออนไลน์อาจส่งผลกระทบที่กว้างขวางต่อทั้งระบบการศึกษา และหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง” เชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16 ที่กล่าวว่า “ปกครองส่วนใหญ่แบกรับภาระมากขึ้นกว่าช่วงเวลาก่อน เพราะบางครอบครัวต้องแบ่งหน้าที่มาดูแลลูกที่บ้านโดยเฉพาะเด็กเล็ก ทั้งที่ต้องทำงานมากขึ้น รายได้ครอบครัวลดลง ในขณะที่หลายครอบครัวต้องเผชิญความเครียดจากการต้องดูแลการเรียนของลูกด้วยตัวเองและทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยครู เพราะลูกไม่เข้าใจบทเรียนที่เรียนออนไลน์ ทั้งที่หลายคนอาจไม่เข้าใจเนื้อหาเรียนรู้ และไม่ทราบวิธีการสอนบุตรหลานของตน” และสัมพันธ์กับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17 ที่กล่าวว่า “การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อขับเคลื่อนประเทศ และเป็นช่องทางสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้มีจุดเริ่มต้นที่ดีของชีวิต แต่การศึกษาไทยมีปัญหามาตั้งแต่ก่อนโควิด ทั้งด้านคุณภาพ เช่น คะแนนจากผลประเมิน PISA ที่ตามหลังหลายประเทศในภูมิภาค ASEAN และความเหลื่อมล้ำ เช่น ความแตกต่างในความพร้อม และทรัพยากรในการจัดการศึกษาของแต่ละโรงเรียน”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

**ประเด็นที่ 4 เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและตัวแทนของนักศึกษา
ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านแนวทางการพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
ของนักศึกษา วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร**

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 (คนที่ 6, 14, 15, 16, และ 17) มุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกิจกรรมที่เป็นหัวใจสำคัญของการผลิตครู ในช่วงที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นักศึกษาจะมีโอกาสนำความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพครู และวิชาเฉพาะที่ได้ศึกษาในมหาวิทยาลัยไปฝึกปฏิบัติในชั้นเรียน นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบการบริหารงานการศึกษา ในโรงเรียนและได้ทำงานร่วมกับบุคคลอื่น”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 ที่กล่าวว่า “การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกิจกรรมที่เป็นหัวใจสำคัญของการผลิตครู การฝึกสอนที่ดี การสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูเริ่มต้นจากการเป็นครูฝึกสอนที่ดี” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14 ที่กล่าวว่า “การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นบันไดขั้นสำคัญต่อวงการศึกษากับตัวของครู” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15 ที่กล่าวว่า “การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกิจกรรมที่เป็นหัวใจสำคัญของการผลิตครู ในช่วงที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นักศึกษาจะมีโอกาสนำความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพครู และวิชาเฉพาะที่ได้ ศึกษาในมหาวิทยาลัยไปฝึกปฏิบัติในชั้นเรียน” เชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16 ที่กล่าวว่า “การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกิจกรรมที่เป็นหัวใจสำคัญของการผลิตครู ในช่วงที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นักศึกษาจะมีโอกาสนำความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพครู และวิชาเฉพาะที่ได้ ศึกษาในมหาวิทยาลัยไปฝึกปฏิบัติในชั้นเรียน นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบการบริหารงานการศึกษา ในโรงเรียนและได้ทำงานร่วมกับบุคคลอื่น” และสัมพันธ์กับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17 ที่อธิบายว่า “การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญที่นักศึกษาจะได้เรียนรู้และพัฒนาการเรียนการสอนและงานในหน้าที่ครูอย่างเข้มข้นและเป็นรูปธรรม เป็นโอกาสที่จะได้นำความรู้และทฤษฎี ไปประยุกต์ใช้และสร้างองค์ความรู้ทางการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์และแก้ปัญหาในกระบวนการทำงาน โดยมีครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ และผู้บริหารสถานศึกษา เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำและความช่วยเหลือ”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 (คนที่ 5, 8, 11, 12, และ 20) มีมุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญที่นักศึกษาจะได้เรียนรู้และพัฒนาการเรียนการสอน และงานในหน้าที่ครูอย่างเข้มข้นและเป็นรูปธรรม เป็นโอกาสที่จะได้นำความรู้และทฤษฎีไปประยุกต์ใช้และสร้างองค์ความรู้ทางการศึกษา เพื่อสร้างสรรค์และแก้ปัญหาในกระบวนการทำงาน โดยมีครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำและความช่วยเหลือ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 ที่กล่าวว่า “การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญที่นักศึกษาจะได้เรียนรู้และพัฒนาการเรียนการสอน” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 ที่กล่าวว่า “การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจะเสริมสร้างคุณภาพของนักศึกษาครูให้มีสมรรถภาพที่พึงประสงค์” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11 ที่กล่าวว่า “จุดประสงค์ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูคือเพื่อเสริมสร้างให้นักศึกษามีคุณลักษณะของครูที่ดีและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู” เชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12 ที่กล่าวว่า “จุดประสงค์ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูคือเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาครูได้เรียนรู้งานในหน้าที่ของครูตามหลักสูตรในระดับที่สอนได้อย่างแจ่มแจ้งและกว้างขวางจากการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงให้ได้มากที่สุด” และสัมพันธ์กับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20 ที่อธิบายว่า “การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญที่นักศึกษาจะได้เรียนรู้และพัฒนาการเรียนการสอน และงานในหน้าที่ครูอย่างเข้มข้นและเป็นรูปธรรม เป็นโอกาสที่จะได้นำความรู้และทฤษฎีไปประยุกต์ใช้และสร้างองค์ความรู้ทางการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์และแก้ปัญหาในกระบวนการทำงาน โดยมีครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ และความช่วยเหลือ”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 3 (คนที่ 1, 4, 10, 13, และ 18) มีมุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “การพัฒนาตนและการฝึกประสบการณ์การเรียนรู้เป็นการพัฒนาความรู้ ทักษะการทำงานและการปรับตัวในการทำงานกับบุคคลอื่นเพื่อที่จะได้เข้าใจถึงการประกอบอาชีพในอนาคต โดยนำความรู้ความสามารถในด้านวิชาการ และนำองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการฝึกประสบการณ์ การเรียนรู้ และการดำเนินชีวิตประจำวัน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 ที่กล่าวว่า “การพัฒนาตนและการฝึกประสบการณ์การเรียนรู้เป็นการพัฒนาความรู้ ทักษะการทำงานและการปรับตัวในการทำงานกับบุคคลอื่นเพื่อที่จะได้เข้าใจถึงการประกอบอาชีพในอนาคต โดยนำความรู้ความสามารถในด้านวิชาการ” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ที่กล่าวว่า “การพัฒนาตนและการฝึกประสบการณ์การเรียนรู้เป็นการนำองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการฝึกประสบการณ์ การเรียนรู้และการดำเนินชีวิตประจำวัน” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10 ที่กล่าวว่า “การฝึกประสบการณ์เป็นการฝึกความตั้งใจ ความรอบคอบและความรับผิดชอบในการทำงานที่เพิ่มขึ้นมากกว่าการเรียน งานที่ได้รับผิดชอบเป็นงานที่ต้องใช้ความถูกต้องตามระเบียบของทางราชการในการทำงานต้องใช้สติ มีจิตใจจดจ่อต่องาน ความรอบคอบ การทำงานทุกครั้งต้องมีการตรวจทาน ทบทวนงานแต่ละชิ้นงาน เพราะการทำงานผิดพลาดอาจส่งผลถึงหน่วยงานได้ การทำงานต้องคำนึงอยู่เสมอว่างานที่ทำเป็นงานของตนเอง” เชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13 ที่กล่าวว่า “ความมีมนุษยสัมพันธ์ได้ฝึกสังเกตลักษณะนิสัยของผู้ร่วมงานและนำมาใช้ในการปรับตัว พุดคุยทักทายในตอนเริ่มงานและหลังเลิกงาน ช่วยเหลืองานอื่นที่นอกเหนือจากงานของตนเอง” และสัมพันธ์กับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18 ที่อธิบายว่า “การพัฒนาตนและการฝึกประสบการณ์การเรียนรู้เป็นการพัฒนาความรู้ ทักษะการทำงานและการปรับตัวในการทำงานกับบุคคลอื่นเพื่อที่จะได้เข้าใจถึงการประกอบอาชีพในอนาคต โดยนำความรู้ความสามารถในด้านวิชาการและนำองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการฝึกประสบการณ์การเรียนรู้ และการดำเนินชีวิตประจำวัน”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 4 (คนที่ 2, 3, 7, 9, และ 19) มีมุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “การฝึกงานด้านประสบการณ์การฝึกสอนในโรงเรียนเป็นเสมือนการได้ทดลองทำงานจริง โลกใบใหม่ที่ไม่เหมือนการเรียนในมหาวิทยาลัยอีกต่อไป ได้ออกไปเรียนรู้กันใหม่อีกรอบหนึ่ง การทำงานจริงทำให้เราเห็นว่า สิ่งที่เราเรียนรู้นั้น จริง ๆ แล้วมีอะไรที่ต้องทำและเริ่มเรียนรู้ใหม่อีกมาก การเอาตัวไปสัมผัสกับอาชีพที่เราสนใจ จะทำให้เห็นชัดเจนว่าคนในสายอาชีพนั้น ๆ ต้องทำอะไร รับผิดชอบอะไรบ้าง สัมผัสภาวะความกดดันในการทำงานต่าง ๆ ทดสอบว่าเราสามารถอยู่กับสิ่งนั้นได้ไหมหากต้องทำอาชีพนั้นจริง ๆ เป็นเสมือนการประเมินตัวเองไปในตัว”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 ที่กล่าวว่า “การฝึกงานด้านประสบการณ์การฝึกสอนในโรงเรียนเป็นเสมือนการได้ทดลองทำงานจริง โลกใบใหม่ที่ไม่เหมือนการเรียนในมหาวิทยาลัยอีกต่อไป ได้ออกไป

เรียนรู้กันใหม่อีกรอบหนึ่ง” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ที่กล่าวว่า “การทำงานจริงทำให้เราเห็นว่า สิ่งที่เราเรียนรู้มานั้น จริง ๆ แล้วมีอะไรที่ต้องทำและเริ่มเรียนรู้ใหม่อีกมาก การเอาตัวไปสัมผัสกับอาชีพที่เราสนใจ จะทำให้เห็นชัดเจนว่าคนในสายอาชีพนั้น ๆ ต้องทำอะไร รับผิดชอบอะไรบ้าง สัมผัสภาวะความกดดันในการทำงานต่าง ๆ ทดสอบว่าเราสามารถอยู่กับสิ่งนั้นได้ไหมหากต้องทำอาชีพนั้นจริง ๆ เป็นเหมือนการประเมินตัวเองไปในตัว” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 ที่กล่าวว่า “ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ตาม ทุกคนต้องเกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคมแบบหลีกเลี่ยงไม่ได้ โลกของการทำงานก็เช่นกัน เราเลี่ยงการเข้าสังคมไม่ได้ เราก็ต้องเรียนรู้การอยู่ในสังคมอย่างไรให้มีความสุขและปลอดภัย การฝึกงานถือเป็นอีกประสบการณ์ชั้นดี ที่เราจะได้เห็นคนหลายประเภทในสังคม แบบไหนเรียกดีแบบจริงใจ แบบไหนเรียกดีเพื่อหวังผล หรือคนแบบไหนต้องระวัง ทั้งหมดนี้คือกลุ่มคนที่เราต้องเจอในโลกการทำงานจริง เราจะได้เห็นวิธีการอยู่ร่วมกันของคนในองค์กร อยู่อย่างไรให้ทำงานต่อได้ ทั้งหมดนี้จะทำให้เรามีภูมิคุ้มกัน เมื่ออนาคตต้องเริ่มทำงานก็จะสามารถมองเห็นทางออกของปัญหาได้ดีขึ้น” เชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 ที่กล่าวว่า “การฝึกงานทำให้เรามีโอกาสสัมผัสระบบการทำงานจริง มองเห็นว่ากว่าจะได้งานมาแต่ละชิ้น ต้องทำงานเชื่อมโยงกับผู้อื่นอย่างไรบ้าง ทั้งหมดเป็นเหมือนเครื่องมือในการวิเคราะห์ว่าอาชีพที่เราเลือกไปฝึกงานนั้นเหมาะกับเราไหม เราลองทำแล้วถนัดหรือชอบไหม บางคนเรียนมาหลายปี พอได้ลองฝึกงานในอาชีพที่ตรงกับคณะที่เราเรียนแล้วอาจจะไม่ชอบก็ได้หรือบางคนอาจจะถูกใจใช่ทางเลยก็ได้ ทั้งหมดนี้จะช่วยให้น้อง ๆ ตัดสินใจได้มากขึ้นว่า เรียนจบแล้วจะวางแผนการเลือกอาชีพอย่างไรต่อไป” และสัมพันธ์กับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 19 ที่อธิบายว่า “ฝึกงานประสบการณ์สอนในโรงเรียนจบเราจะได้ทัศนคติในการเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น มองเห็นช่องทางการทำงานได้หลากหลายมากกว่าเดิม ประสบการณ์ฝึกงานช่วยให้เราเลือกวางแผนชีวิตตัวเองได้มากขึ้น บางคนอาจจะเลือกเดินสายอาชีพตรงตามที่เราเรียนและฝึกงานมาในขณะเดียวกันน้อง ๆ บางกลุ่ม ก็อาจจะมองเห็นทางเลือกได้หลายอาชีพมากขึ้น จากประสบการณ์ฝึกงาน ทั้งหมดนี้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจเลือกอาชีพได้ในอนาคต”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ประเด็นที่ 5 เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านบทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ชั้นปีที่ 5 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 (คนที่ 1, 4, 10, 13, และ 18) มีมุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “ครูมืออาชีพ คือ ครูที่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านที่จะเป็นครู ซึ่งหมายถึงการมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการให้การศึกษาอบรมศิษย์ในทุก ๆ ด้าน มีความประพฤติดี วางตัวดี เอาใจใส่ดูแลศิษย์ดี มีวิญญานของความเป็นครู และปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาน ซึ่งจากความหมายนี้เราจะเห็นได้ว่าระดับของครูมืออาชีพนั้นแตกต่างจากระดับคนที่ประกอบอาชีพครูอยู่พอสมควร ครูทุกคนถึงแม้จะมีความรู้ทางวิชาชีพทัดเทียมกัน เพราะส่วนใหญ่ต่างจบจากสถาบันผลิตครูเหมือน ๆ กัน หรือจะแตกต่างกันบ้างก็ตรงชื่อของมหาวิทยาลัยที่เรียนจบ แต่เมื่อผ่านการคัดเลือกเข้ามาบรรจุครูในสถานศึกษาของรัฐหรือได้ทำงานในสถานศึกษาของเอกชน ครูทุกคนก็มีจุดเริ่มต้นในการทำงานที่แทบจะไม่ต่างกัน แต่อะไรล่ะที่เป็นตัววัดว่า ใครคือผู้ประกอบอาชีพครูธรรมดา ๆ และใครควรจะถูกระบุว่าเป็นครูมืออาชีพ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 ที่กล่าวว่า “ครูมืออาชีพ คือ ครูที่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ที่กล่าวว่า “ครูมืออาชีพ คือ ครูที่มีความพร้อมมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการให้การศึกษาอบรมศิษย์ในทุก ๆ ด้าน มีความประพฤติดี วางตัวดี เอาใจใส่ดูแลศิษย์ดี มีวิญญานของความเป็นครู และปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาน” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10 ที่กล่าวว่า “ระดับของครูมืออาชีพนั้นแตกต่างจากระดับคนที่ประกอบอาชีพครูอยู่พอสมควร ครูทุกคนถึงแม้จะมีความรู้ทางวิชาชีพทัดเทียมกัน เพราะส่วนใหญ่ต่างจบจากสถาบันผลิตครูเหมือน ๆ กัน หรือจะแตกต่างกันบ้าง” เชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13 ที่กล่าวว่า “จิตวิญญานความเป็นครูนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงานของความเป็นครู” และสัมพันธ์กับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18 ที่อธิบายว่า “ครูมืออาชีพ คือ ครูที่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน และที่สำคัญคือ จิตวิญญานความเป็นครู”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 (คนที่ 2, 3, 7, 9, และ 19) มีมุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “สิ่งที่ทำให้ครูมืออาชีพ แตกต่างจากผู้ประกอบอาชีพครูโดยทั่วไปนั้น คือความสามารถ ปฏิบัติตนให้ดำรงไว้ซึ่งปัจจัยที่ส่งเสริมความเป็นครูที่ดี 4 ประการ คือ อุดมการณ์ของครู คุณลักษณะของการเป็นครูที่ดี ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และคุณธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติงาน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 ที่กล่าวว่า “อุดมการณ์ของครูสำหรับครูมืออาชีพ จะเน้นในเรื่องในของการดำรงไว้ซึ่งอุดมการณ์ความเป็นครูมากกว่าจะคำนึงถึงอามิสสินจ้าง โดยพร้อมแสดงความ

เมตตากรุณาต่อศิษย์ เสียสละและมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็ม ศักยภาพตามความสามารถที่ตัวเองพึงกระทำได้” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ที่กล่าวว่า “คุณลักษณะของการเป็นครูที่ดี ครูมีอาชีพส่วนใหญ่จะมีลักษณะของการเป็นครูที่ดี ซึ่งการเป็นครู ที่ดีนั้น ถ้ามองตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ เช่น ต้องเป็นผู้รอบรู้ในเรื่องของนโยบายการศึกษา เข้าใจ ในหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่สอน มีทักษะในการสอน วัดและประเมินผลผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง เป็นต้น” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 ที่กล่าวว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงปัจจุบันนี้ อาชีพครูกลายเป็นอาชีพหนึ่งที่ถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงในเรื่องของหนี้สิน ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม เป็นอย่างยิ่ง ถึงแม้ว่าครูจะไม่ใช่วิชาชีพที่ทำรายได้ในระดับที่สูงมากนัก แต่รายได้ของครูก็เพียงพอต่อ การใช้สอย ถ้ามีความพอเพียงและสามารถบริหารจัดการได้ดี การมีหนี้สิน ถ้าอยู่ในระดับที่ดูแล จัดการได้นั้น ก็ไม่ใช่เรื่องที่เป็นปัญหาแต่อย่างใด แต่ส่วนใหญ่ที่พบมักเป็นลักษณะของการมีหนี้สิน ติดพันรุงรังจนกระทบต่อการทำงาน ทำให้ครูไม่อาจทำงานได้เต็มที่ กังวลกับเรื่องหนี้สินตลอดเวลา ซึ่งสำหรับครูมีอาชีพนั้น จะเป็นผู้ที่หยิบยกแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมาใช้ในการดำเนินชีวิตคือ พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ทำให้สามารถใช้ชีวิตในวิชาชีพครูได้เป็นแบบอย่างที่ดีและมีความสุข” เชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 ที่กล่าวว่า “คุณธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติงานการเป็นครูมีอาชีพ จะต้องยึดถือคุณธรรมในการทำงาน ซึ่งคุณธรรมในการประกอบวิชาชีพครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ เช่น ความมีเมตตากรุณาต่อศิษย์ มีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบ มีวินัย ขยันขันแข็ง อดทน ประหยัด รักและศรัทธาในวิชาชีพครู ความเป็นประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิต” และสัมพันธ์กับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 19 ที่อธิบายว่า “จากแนวทางในการฝึกฝนเพื่อก้าวสู่การเป็นครู มีอาชีพนี้จะเห็นได้ว่าไม่ใช่เรื่องที่ย่ายเลยที่จะสามารถดำเนินการให้ถึงเป้าหมายได้ในเร็ววัน ครูผู้สอน ทุกคนจำเป็นต้องฝึกฝนและพัฒนาตัวเองในด้านต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลาและสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถ เติบโตไปที่ละขั้น ซึ่งต้องใช้เวลาและประสบการณ์พอสมควร แต่อย่างไรก็ดี การเริ่มต้นนับหนึ่ง ก็นับว่าเป็นก้าวแรกที่สำคัญอันจะแสดงให้เห็นว่าเราพร้อมที่จะก้าวขึ้นไปเป็นครูมีอาชีพแล้ว และถึงแม้ว่าหนทางจะอีกยาวไกลและเต็มไปด้วยอุปสรรคจากทั้งภายในและภายนอกมากมาย แต่ก็ หวังว่าครูทุกท่านจะมุ่งมั่นกับการเดินตามเป้าหมายในการเป็นครูมีอาชีพนี้ เพื่อประโยชน์ของตัวเอง และของผู้เรียนในภายภาคหน้าต่อไป”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ .3 (คนที่ 6, 14, 15, 16, และ 17) มุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “หน้าที่และความรับผิดชอบของครูเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการประกอบวิชาชีพครูและการดำรงความเป็นครูของครูแต่ละคน งานครูอาจกำหนดได้ว่ามีงานสอนงานอบรมและงานพัฒนาศิษย์ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและแผนการศึกษาแห่งชาติ ครูต้องมีหน้าที่และรับผิดชอบมากมายกว้างขวางยิ่ง งานสอนเป็นหน้าที่ครูที่มุ่งไปที่ศิษย์ในด้านการให้ข้อมูลการให้เนื้อหาความรู้เป็นการเผชิญกันระหว่างครูกับศิษย์ งานอบรมเป็นการจัดกระบวนการเรียนให้ศิษย์ได้มีประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ครูวางแผนไว้เพื่อให้ศิษย์เติบโตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ส่วนงานพัฒนาศิษย์นั้นครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบมากมายทั้งงานที่ต้องสัมผัสกับบุคคลภายนอกโรงเรียนและรวมถึงตัวครูเองด้วย”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 ที่กล่าวว่า “หน้าที่และความรับผิดชอบของครูเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการประกอบวิชาชีพครูและการดำรงความเป็นครูของครูแต่ละคน งานครูอาจกำหนดได้ว่ามีงานสอนงานอบรมและงานพัฒนาศิษย์ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและแผนการศึกษาแห่งชาติ” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14 ที่กล่าวว่า “ครูต้องมีหน้าที่และรับผิดชอบมากมายกว้างขวางยิ่ง งานสอนเป็นหน้าที่ครูที่มุ่งไปที่ศิษย์ในด้านการให้ข้อมูลการให้เนื้อหาความรู้ เป็นการเผชิญกันระหว่างครูกับศิษย์ งานอบรมเป็นการจัดกระบวนการเรียนให้ศิษย์ได้มีประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ครูวางแผนไว้เพื่อให้ศิษย์เติบโตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15 ที่กล่าวว่า “งานพัฒนาศิษย์นั้นครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบมากมายทั้งงานที่ต้องสัมผัสกับบุคคลภายนอกโรงเรียนและรวมถึงตัวครูเองด้วย” เชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16 ที่กล่าวว่า “หน้าที่ความรับผิดชอบของครู หมายถึง กิจที่ครูต้องกระทำให้ได้ผลดีโดยสม่ำเสมอ การกระทำของครูเพื่อให้เกิดผลดีได้นั้นต้องอาศัยพื้นฐานของกฎระเบียบ แบบธรรมเนียม จริยธรรม จรรยาบรรณ และคุณธรรมเป็นปัจจัยสำคัญด้วย” และสัมพันธ์กับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17 ที่อธิบายว่า “สังคมคาดหวังว่าครู คือ แบบอย่างที่ดีของศิษย์เป็นผู้สร้างสมาชิกใหม่ของสังคมให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพแก่สังคมผู้ดำเนินอาชีพครูจึงจะต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และใฝ่พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งทางด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางวิชาการตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ และครูยังต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับธรรมชาติของอาชีพ”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มที่ 4 (คนที่ 5, 8, 11, 12, และ 20) มีมุมมองความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “การพัฒนาสมรรถนะครูไทยมีแนวทางการพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 เป็นที่จำเป็นอย่างมากเพื่อให้ข้าราชการครูทุกท่านได้พัฒนาสมรรถนะต่อตัวเองและวิชาชีพ แนวทางการพัฒนาครูสมรรถนะหลักและสมรรถนะตามสายปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล การปรับตัวเพื่อความยั่งยืนในวิชาชีพเป็นคุณลักษณะของครูยุคใหม่และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 ที่กล่าวว่า “การพัฒนาสมรรถนะครูไทยมีแนวทางการพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 เป็นที่จำเป็นอย่างมากเพื่อให้ข้าราชการครูทุกท่านได้พัฒนาสมรรถนะต่อตัวเองและวิชาชีพ ทักษะครูไทยในปัจจุบันถือว่ายังอยู่ในระดับปานกลาง” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 ที่กล่าวว่า “แนวทางการพัฒนาครูสมรรถนะหลักและสมรรถนะตามสายปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล การปรับตัวเพื่อความยั่งยืนในวิชาชีพเป็นคุณลักษณะของครูยุคใหม่และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11 ที่กล่าวว่า “องค์ประกอบสำคัญที่ผู้สอนควรต้องมีในฐานะครู จำเป็นต้องมีจึงจะสามารถพัฒนาทักษะของตนเองและผู้เรียนไปยังจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้” เชื่อมโยงกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12 ที่กล่าวว่า “ครูในฐานะผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในขณะเดียวกันต้องไม่ลืมว่าครูเองก็เป็นผู้มีความสำคัญในบทบาทที่แตกต่างกันแต่มีเป้าหมายเดียวกันคือพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ มีทักษะและมีเจตคติที่ดีในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ” และสัมพันธ์กับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20 ที่อธิบายว่า “ด้วยเหตุปัจจัยทางสังคม เทคโนโลยีและการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เน้นพัฒนาผู้เรียนให้ทันกับยุคสมัย ทันกับปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งโดยตรงและโดยอ้อมสามารถก้าวผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วยการใช้ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ได้รับการพัฒนาจากห้องเรียนและนอกห้องเรียนโดยมีครูทำหน้าที่ตามบทบาทต่าง ๆ อย่างเต็มเปี่ยมด้วยประสิทธิภาพ”

(สัมภาษณ์วันที่ 25-30 กรกฎาคม 2564)

ประเด็นที่ 6 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

ประเด็นที่ 1 บทบาทหน้าที่ของครู มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย เพื่อให้ทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย มีความก้าวหน้าและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากและรวดเร็วขึ้น ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้พร้อมและพัฒนาตนเองให้ทันยุคที่เปลี่ยนไป อีกทั้งต้องมีความกระตือรือร้นที่จะ

พัฒนาด้านทักษะวิทยาการให้ทันสมัยเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เทคนิค วิธีการเรียน การสอนแบบใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 2 บทบาทของครูยุคใหม่ คือการทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือผู้เรียนให้พัฒนาตนเองให้ได้เต็มศักยภาพ และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพราะเทคโนโลยีในทุกวันนี้มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและล้ำสมัย ผู้คนในยุคใหม่จึงต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ตลอดเวลา ดังนั้น ครูต้องปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีและคอยแนะนำแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเด็กอย่างเข้าใจและพร้อมที่จะพุ่มเพาะวิชาความรู้ด้วยวิธีการสมัยใหม่ตามธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย “บทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ชั้นปีที่ 5 ปีการศึกษา 2563 : กรณีศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร” การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) โดยผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาถึงระดับกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย โดยมีรายละเอียดในประเด็นดังต่อไปนี้

5.1 สรุป

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ศึกษาในการศึกษาค้นคว้าวิจัยเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 5 ที่กำลังฝึกประสบการณ์การสอน (รายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู) รวมทั้งสิ้น จำนวน 48 รูป/คน เป็นนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 16 รูป/คน เป็นครูพี่เลี้ยง จำนวน 16 คน เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 11 คน และเป็นรองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 5 คน โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย และครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอนและครูพี่เลี้ยงได้สะท้อนปัญหาในประเด็นดังต่อไปนี้ คือ

1) การจัดกิจกรรมของคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มีความครอบคลุมด้านการเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการฝึกสอน การสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรและเทคนิคการแก้ปัญหาในชั้นเรียนได้ดี และควรปรับปรุงพัฒนาด้านการเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับการใช้สมุดบันทึกการฝึกสอนเพิ่มเติม

2) การจัดการเรียนการสอนของคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย (หลักสูตรปรับปรุงปี 2559) รายวิชาการประกันคุณภาพการศึกษา อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ควรทบทวนการจัดการเรียนการสอนและปรับปรุงพัฒนาให้มีความสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้นในโอกาสต่อไป

3) นักศึกษาฝึกประสบการณ์สอนมีความรู้ ความสามารถทางการสอนด้านการทำ แผนการสอนและเตรียมการสอนก่อนสอนในชั้นเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลางและจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะด้านวิธีการวัด และประเมินผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับการศึกษาคือประเด็นที่ควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาเสริมให้มีเพิ่มมากขึ้น

4) นักศึกษาฝึกประสบการณ์สอนควรสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนมีการเตรียม ความพร้อมในการเรียนตามความสามารถของครูผู้สอน

5) นักศึกษาฝึกประสบการณ์สอนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้บริหารของโรงเรียนคือประเด็น ที่อาจารย์ผู้นิเทศและนักศึกษาฝึกสอนต้องทบทวนและวางกรอบการปฏิบัติร่วมกันให้อยู่ในระดับ ที่เหมาะสมต่อไป

6) นักศึกษาฝึกสอนควรมีการเขียนแผนการสอนและเตรียมการสอนล่วงหน้า อย่างน้อย 1 สัปดาห์

7) นักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอนควรได้รับคำตอบแทนบ้าง เช่น คำสอน รายคาบที่สอน คำช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกอื่น ๆ เปรียบเสมือนเป็นบุคลากรในโรงเรียน คนหนึ่งที่ได้รับคำตอบแทนเหมือนคนอื่น ๆ

8) การฝึกปฏิบัติการสอน 1 ปี ในโรงเรียนหรือสถานศึกษานั้น ๆ หากนักศึกษา ฝึกประสบการณ์การสอนมีความลำบาก อึดอัดใจหรือมีเจตคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียนหรือบุคลากร ในโรงเรียนที่ตนฝึกประสบการณ์อยู่นั้นก็ควรที่จะมีสิทธิ์ย้ายโรงเรียนและนับเวลาฝึกได้อย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ครูของนักศึกษาตามความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ผลการวิจัย พบว่า แนวทางในการพัฒนาพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาได้ครอบคลุมใน ประเด็นต่อไปนี้ คือ

1) ด้านการพัฒนาด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพครู ควรให้ความสำคัญ ในประเด็นของการเป็นครูต้นแบบหรือเป็นแม่แบบให้เด็กได้ปฏิบัติตามทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2) ด้านการพัฒนาด้านการส่งเสริมและพัฒนาตนเองของอาชีพครู ควรให้ความสำคัญในประเด็นของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาชีพเนื่องจากมีความสนใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำนึกในพันธะทางศีลธรรมในการรักษาและปรับปรุงความสามารถในวิชาชีพเพื่อเพิ่มความก้าวหน้าในอาชีพเพื่อให้ทันเทคโนโลยีและแนวปฏิบัติใหม่ ๆ หรือเพื่อปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านกฎระเบียบทางวิชาชีพ

3) ด้านการจัดการสอนในสถานการณ์ปัจจุบัน ควรให้ความสำคัญในประเด็นของการเปลี่ยนให้ทุก ๆ ที่กลายเป็นโรงเรียน เพราะการเรียนรู้ยังต้องดำเนินอยู่แม้นักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนตามปกติ ในหลายประเทศที่ประกาศมาตรการปิดโรงเรียน รัฐบาลมักจะออกมาตรการด้านการเรียนรู้มารองรับ ด้วยการเรียนทางไกลรูปแบบต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเงื่อนไขความพร้อมด้านอุปกรณ์ ความพร้อมของพ่อแม่และความพร้อมตามช่วงวัยของเด็ก

4) ด้านแนวทางการพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาวิทยาลัยสาสนศาสตร์โยธธรร ควรให้ความสำคัญในประเด็นของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกิจกรรมที่เป็นหัวใจสำคัญของการผลิตครูในช่วงที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นักศึกษามีโอกาสนำความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพครูและวิชาเฉพาะที่ได้ศึกษาในมหาวิทยาลัยไปฝึกปฏิบัติในชั้นเรียน นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบการบริหารงานการศึกษา ในโรงเรียนและได้ทำงานร่วมกับบุคคลอื่น

5) ด้านบทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาภาษาไทย ชั้นปีที่ 5 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยสาสนศาสตร์โยธธรร ควรให้ความสำคัญในประเด็นของการความรู้ความสามารถ มีทักษะในการให้การศึกษาอบรมศิษย์ในทุก ๆ ด้าน มีความประพฤติดี วางตัวดี เอาใจใส่ดูแลศิษย์ดี มีวิญญูณของความเป็นครูและปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญูณ

6) ด้านบทบาทหน้าที่ ควรให้ความสำคัญในประเด็นของการปรับเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย เพื่อให้ทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย มีความก้าวหน้าและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากและรวดเร็วขึ้น ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้พร้อมและพัฒนาตนเองให้ทันยุคที่เปลี่ยนไป อีกทั้งต้องมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาด้านทักษะวิทยาการให้ทันสมัยเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เทคนิค วิธีการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพ

7) ด้านบทบาทของครูยุคใหม่ ควรให้ความสำคัญในประเด็นของการทำหน้าที่เป็น ผู้ช่วยเหลือผู้เรียนให้พัฒนาตนเองให้ได้เต็มศักยภาพ และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพราะ เทคโนโลยีในทุกวันนี้มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและล้ำสมัย ผู้คนในยุคใหม่จึงต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ ตลอดเวลา ดังนั้น ครูต้องปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีและคอยแนะนำแนวทางการใช้เทคโนโลยี ที่เหมาะสมกับเด็กอย่างเข้าใจและพร้อมที่จะทุ่มเทวิชาความรู้ด้วยวิธีการสมัยใหม่ตามธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อตรวจสอบระดับความคิดเห็นของแนวทางการพัฒนาการ ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจากผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึก ประสบการณ์การสอนของนักศึกษา 9 ด้าน ปรากฏดังนี้

1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอน ด้านการจัดกิจกรรมของคณะ ศึกษาศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ 3.67) อธิบายได้ว่าการจัดกิจกรรมของคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มีความครอบคลุมด้านการเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับการ ปฏิบัติตนในการฝึกสอน การสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรและเทคนิคการแก้ปัญหาในชั้นเรียนได้ ดีและควรปรับปรุงพัฒนาด้านการเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับการใช้สมุดบันทึกการ ฝึกสอนเพิ่มเติม

2) ด้านความเหมาะสมในการจัดวิชาเรียนที่ส่งเสริมวิชาชีพครู โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด (μ 4.21) อธิบายได้ว่า การจัดการเรียนการสอนของคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอน ภาษาไทย (หลักสูตรปรับปรุงปี 2559) รายวิชาคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณสำหรับครู, รายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ นักศึกษาฝึก ประสบการณ์สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม ส่วนรายวิชาการประกันคุณภาพ การศึกษา อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรควรทบทวนการจัดการเรียนการสอนและปรับปรุงพัฒนาให้มี ความสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้นในโอกาสต่อไป

3) ด้านความสามารถทางการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ 3.86) อธิบายได้ว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์สอนมีความรู้ ความสามารถทางการสอนด้านการทำแผนการสอนและ เตรียมการสอนก่อนสอนในชั้นเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและจัด บรรยายภาคในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะด้านวิธีการวัดและประเมินผล

ที่หลากหลายและสอดคล้องกับการศึกษาคือประเด็นที่ควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาเสริมให้มีเพิ่มมากขึ้น

4) ด้านสภาพของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ 3.84) อธิบายได้ว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์สอนมีผลที่เกิดจากการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่สามารถส่งส่งเสริมให้นักเรียนนักเรียนกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนและการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดี ส่วนประเด็นที่ควรปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้น คือ การสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนมีการเตรียมความพร้อมในการเรียนตามความสามารถของครูผู้สอน

5) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ 3.95) อธิบายได้ว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์สอนมีปฏิสัมพันธ์กับครูพี่เลี้ยง ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน นักเรียนและอาจารย์ผู้นิเทศการฝึกประสบการณ์การสอนได้ดี ส่วนประเด็นนักศึกษาฝึกประสบการณ์สอนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้บริหารของโรงเรียนคือประเด็นที่อาจารย์ผู้นิเทศก์และนักศึกษาฝึกสอนต้องทบทวนและวางกรอบการปฏิบัติร่วมกันให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมต่อไป

6) ด้านสภาพการทำงานในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ 4.10) อธิบายได้ว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์สอนมีงานที่ได้รับมอบหมายจากท่านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากครูพี่เลี้ยง มอบหมายและม้งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายให้ทำนอกเหนือจากภาระงานที่กำหนดเป็นจำนวนมาก ส่วนงานด้านงานจากกิจกรรมโครงการที่โรงเรียนจัดขึ้นและมอบหมายให้ทำกิจกรรมมีอยู่ในระดับปานกลาง

7) ด้านการจัดทำแฟ้มสะสมงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ 3.85) อธิบายได้ว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์สอนมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องแฟ้มสะสมงานสามารถฝึกสอนให้นักเรียนทำแฟ้มสะสมงานของตนเองได้ ส่วนประเด็นนักศึกษาฝึกสอนสามารถทวิจ้ยในชั้นเรียนได้อย่างถูกต้อง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการฝึกสอนของตนได้นั้น อาจารย์ผู้นิเทศก์และนักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอนควรทบทวนพัฒนาและปรับปรุงให้มีมากขึ้น

8) ด้านการนิเทศการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ 3.82) อธิบายได้ว่าอาจารย์ผู้นิเทศให้การส่งเสริมและให้กำลังใจนักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอน อาจารย์ผู้นิเทศให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงการสอนหลังการสอนได้อย่างชัดเจนและมีความเหมาะสม

9) ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาฝึกสอนวัตถุประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ 3.66) อธิบายได้ว่า นักศึกษาฝึกสอนมีความมั่นใจในตนเองเกี่ยวกับภาระหน้าที่ในโรงเรียน ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและวางตัวเหมาะสม ส่วนประเด็นที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์ สอนควรปรับปรุงเพิ่มเติม คือ นักศึกษาฝึกสอนมีการเขียนแผนการสอนล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 เพื่อศึกษาถึงบทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทยและครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลและเอื้อประโยชน์ให้เกิดความสำเร็จของนักศึกษาฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) ปัจจัยทางเจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาชีพครูส่งผลต่อความสำเร็จของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษาในประเด็นของการเป็นครูต้นแบบ หรือเป็นแม่แบบให้เด็กได้ปฏิบัติตามทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2) ปัจจัยทางเจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านการส่งเสริมและพัฒนาตนเอง ส่งผลต่อความสำเร็จของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษาในประเด็นของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาชีพเนื่องจากมีความสนใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำนึกในพันธะทางศีลธรรมในการรักษาและปรับปรุงความสามารถในวิชาชีพเพื่อเพิ่มความก้าวหน้าในอาชีพเพื่อให้ทันเทคโนโลยีและแนวปฏิบัติใหม่ ๆ หรือเพื่อปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านกฎระเบียบทางวิชาชีพ

3) ปัจจัยทางเจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อการสอน ด้านการจัดการสอนในสถานการณ์ปัจจุบันส่งผลต่อความสำเร็จของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษาในประเด็นของการรู้ความสามารถ มีทักษะในการให้การศึกษาอบรมศิษย์ในทุก ๆ ด้าน มีความประพฤติดี วางตัวดี เอาใจใส่ดูแลศิษย์ดี มีวิสัยทัศน์ของความเป็นครูและปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาณ

4) ปัจจัยทางเจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านการพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ส่งผลต่อความสำเร็จของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษาในประเด็นของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกิจกรรมที่เป็นหัวใจสำคัญของ

การผลิตครู ในช่วงที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นักศึกษาจะมีโอกาสนำความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพครู และวิชาเฉพาะที่ได้ ศึกษาในมหาวิทยาลัยไปฝึกปฏิบัติในชั้นเรียน นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบการบริหารงานการศึกษา ในโรงเรียนและได้ทำงานร่วมกับบุคคลอื่น

5) ปัจจัยทางเจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่เลี้ยงและตัวแทนของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ส่งผลต่อความสำเร็จของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและครูที่เลี้ยงในสถานศึกษาในประเด็นของการความรู้ความสามารถ มีทักษะในการให้การศึกษาอบรมศิษย์ในทุก ๆ ด้าน มีความประพฤติดี วางตัวดี เอาใจใส่ดูแลศิษย์ดี มีวิสัยทัศน์ของความเป็นครูและปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาณ

5.2 อภิปรายผล

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทยและครูที่เลี้ยงในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์สอนได้สะท้อนปัญหาใน 8 ประเด็น คือ การจัดกิจกรรมของคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร, การจัดการเรียนการสอน, กิจกรรมนักศึกษาฝึกประสบการณ์สอน, สร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนมีการเตรียมความพร้อมในการเรียนตามความสามารถของครูผู้สอน, มีปฏิสัมพันธ์กับผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน, การเขียนแผนการสอนและเตรียมการสอนล่วงหน้า, นักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอนควรได้รับค่าตอบแทนบ้าง และการย้ายโรงเรียนฝึกสอนได้ พร้อมทั้งนับเวลาให้ต่อเนื่องกัน อภิปรายผลได้ว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอนกำลังได้รับประสบการณ์การสอนภาคปฏิบัติซึ่งนักศึกษาต้องได้รับการเรียนรู้ในสถานการณ์จริงของวิชาชีพครู ดังนั้น นักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอนควรต้องเรียนรู้และปรึกษากับครูที่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศ (อาจารย์ที่ปรึกษา) เพิ่มมากขึ้น อนึ่งปัญหาดังกล่าวอาจสืบเนื่องมาจากบริบทของสถานศึกษา บริบทของการจัดการเรียนการสอน และบริบทของนักศึกษาที่ต้องพัฒนาตนเองเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ได้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน เช่น วิธีสอนแบบ CIPPA MODEL, วิธีสอนแบบโครงงาน, การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน, วิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลอง และวิธีสอนแบบเอ็กซ์พลิซิท (Explicit Teaching Method) เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เทอดทูน คำชาย และคณะ (2560) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล” มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษา

สภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอนตามการรับรู้ของนักศึกษา (2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การสอน และจำแนกตามสังกัดโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน ซึ่งเป็นกลุ่มนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ปีการศึกษา 2560 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล จำนวน 69 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน ใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า (1) นักศึกษามีสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้และมีสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านสังกัดของโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ด้านอาจารย์นิเทศและด้านครูพี่เลี้ยง (2) การเปรียบเทียบสภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า สภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในด้านเพศ ประสบการณ์การสอนและสังกัดของโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีสภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไม่แตกต่างกัน

และสอดคล้องกับ ฐาปนา จ้อยเจริญ และคณะ (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ” งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วยผู้นิเทศก์ คือ อาจารย์นิเทศ 96 คน ครูพี่เลี้ยง 100 คน และผู้รับการนิเทศ คือนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ จำนวน 335 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการนิเทศ ชุดที่ 1 สำหรับผู้นิเทศ และชุดที่ 2 สำหรับนักศึกษา และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณประกอบด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ผู้นิเทศก์ได้นิเทศนักศึกษาตรงตามวิชาเอก อัตราส่วนจำนวนนักศึกษาเฉลี่ย 4 คนต่อครูพี่เลี้ยง 1 คน และอัตราส่วนจำนวนนักศึกษาเฉลี่ย 6 คนต่ออาจารย์นิเทศก์ 1 คน จากการศึกษาพบว่า ผู้นิเทศก์มีความเชื่อมั่นด้านความรู้ในการนิเทศระดับมากและมีขั้นตอนการนิเทศแตกต่างกัน นักศึกษาได้รับการถ่ายทอดความรู้และทักษะการสอนจากครูพี่เลี้ยงมากกว่าอาจารย์

นิเทศก์และมีการใช้เทคโนโลยีในการนิเทศ ทั้งนี้ปัญหาในการนิเทศ ประกอบด้วย (1) ผู้นิเทศมีภาระงานนอกเหนือจากการนิเทศมาก (2) ผู้นิเทศมีความรู้เรื่องการเรียนรู้เชิงรุกไม่เพียงพอ (3) การขาดรูปแบบการนิเทศที่เฉพาะเจาะจงในวิชาวิทยาศาสตร์ (4) การขาดสื่อเทคโนโลยีสนับสนุนการนิเทศก์เป็นการเฉพาะ (5) การขาดการปรับปรุงคู่มือการนิเทศ และ (6) เบี่ยงเบนไม่เพียงพอต่อการนิเทศก์

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาตามความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอน ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาชีวครู, ด้านการพัฒนา ด้านการส่งเสริมและพัฒนาตนเองของอาชีวครู, ด้านการจัดการสอนในสถานการณ์ปัจจุบัน, ด้านแนวทางการพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู, ด้านบทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์, ด้านบทบาทหน้าที่และด้านบทบาทของครูยุคใหม่ อภิปรายผลได้ว่า คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาภาษาไทย โดยอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรควรเสริมทักษะในการฝึกประสบการณ์การสอนให้มีความครอบคลุมเพิ่มมากขึ้นในประเด็นการพัฒนาดังกล่าว ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องมาจากบริบทของการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาก่อนออกฝึกประสบการณ์จริง ในโรงเรียน บริบทของการบริหารจัดการภายในโรงเรียนที่นักศึกษากำลังฝึกประสบการณ์การสอน และบริบทความพร้อมของตัวนักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอนแต่ละคน เป็นต้น ทั้งนี้ได้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542, แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา, การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning เพื่อให้ผู้เรียน รู้จริง, แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน และแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์

ทั้งนี้สอดคล้องกับ นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์ (2560) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร” การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งออกแบบเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าหน่วยงานและพี่เลี้ยงหน่วยงานที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์ ขั้นตอนที่ 2 ร่างรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและประเมินรูปแบบด้วยการสนทนากลุ่ม พื้นที่ การศึกษาคือหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 10 หน่วยงาน เทคนิคที่ใช้ในการวิจัยคือ

การสังเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า (1) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการกระทำฝึกปฏิบัติงานนอกห้องเรียน เรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านสอนให้นักศึกษาเชื่อมโยงความรู้ภาคทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ วิธีการประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความเหมาะสม มีการกำหนดเกณฑ์และคะแนนที่ชัดเจนเนื้อหาและกิจกรรมที่ต้องให้กับนักศึกษาก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ความรู้เรื่องโปรแกรม Excel การสนทนาภาษาอังกฤษ การพัฒนาบุคลิกภาพ การเตรียมให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการฝึกวิชาชีพ ควรให้นักศึกษาได้ศึกษาจากสภาพจริงและให้นักศึกษากลับมาอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ นักศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจการทำงานเป็นทีม การสนับสนุนด้านงบประมาณ เครื่องมือ สื่อ อุปกรณ์ เวลาและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม การออกนิเทศก์ การแนะนำแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งการสร้างขวัญและกำลังใจ ให้กับอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีโอกาสในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ นักศึกษาได้มีประสบการณ์จากการปฏิบัติสอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตรและหน่วยงาน นักศึกษาต้องเห็นความสำคัญในการเรียนรู้ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และมีความรู้ความเข้าใจในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (2) ผลการร่างและประเมินรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาจากการสนทนากลุ่ม พบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดทั้งในและนอกห้องเรียน ตามรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 สร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียนเพื่อสร้างและเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมเข้ากับสถานการณ์ใหม่ ขั้นตอนที่ 2 การอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้การแบ่งปันประสบการณ์จากขั้นที่ 1 มาเล่าให้เพื่อนหรือสมาชิกในห้องเรียนฟัง การอภิปรายอย่างอิสระหรือการสัมภาษณ์ ขั้นที่ 3 สรุปความคิดรวบยอด ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปหลักการ ทฤษฎี เป็นประสบการณ์ใหม่หรือความรู้ใหม่ ขั้นตอนที่ 4 การประยุกต์ใช้ผู้เรียนทำความเข้าใจและร่วมกับผู้สอนสรุปหลักการ ทฤษฎีและสามารถอ้างอิงความรู้ที่ได้รับไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สอดคล้องกับ ปารณีย์ ขาวเจริญ และคณะ (2560) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา” งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบ

การนิเทศก์โดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยมีขั้นตอนในการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสภาพปัจจุบันในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของครูพี่เลี้ยง กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูพี่เลี้ยง จำนวน 16 คน อาจารย์นิเทศมหาวิทยาลัย จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ประเด็นการสนทนากลุ่มแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบการนิเทศโดยการสอนงานและการสอนงานของครูพี่เลี้ยง

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูพี่เลี้ยง จำนวน 34 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบประเมิน และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสถิติ (t-test) Dependent และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปประเด็นและข้อค้นพบ

ผลการวิจัยพบว่า (1) ข้อมูลพื้นฐานและสภาพปัจจุบันในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จะมีครูพี่เลี้ยงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดูแล กำกับ ให้คำปรึกษาช่วยเหลือนักศึกษาโดยใช้กระบวนการนิเทศก์ ติดตาม ซึ่งปัญหาที่พบในการนิเทศก์ คือ ระบบนิเทศไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ครูพี่เลี้ยงจะเป็นผู้ออกแบบวิธีการนิเทศด้วยตนเอง ส่วนแนวโน้มการนิเทศก์ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะเป็นไปแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพ (2) รูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงครูของครูพี่เลี้ยง ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของรูปแบบ, หลักการของรูปแบบ, ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยง, เนื้อหาในการนิเทศตามรูปแบบ, กระบวนการของรูปแบบแนวปฏิบัติของครูพี่เลี้ยงและแนวปฏิบัติของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู, และแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ โดยผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ พบว่า คุณภาพของร่างรูปแบบมีค่าความมาตรฐานรายข้อด้านความเป็นประโยชน์ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้าน ความเหมาะสมและมาตรฐานด้านความถูกต้อง มีค่าระหว่าง 0.85-1.00 (3) การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบ พบว่า (1) สมรรถนะ

ด้านความรู้ความเข้าใจในการนิเทศโดยการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงหลังการใช้รูปแบบสูงขึ้น อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 80 สมรรถนะด้านด้านทักษะในการนิเทศโดยการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยง เมื่อพิจารณาในภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก (2) ครู พี่เลี้ยงมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงอยู่ในระดับมากที่สุด และ (3) นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงอยู่ในระดับมากที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อตรวจสอบระดับความคิดเห็นของแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจากผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา 9 ด้าน โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก (μ 3.88) อภิปรายผลได้ว่าแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมของคณะศึกษาศาสตร์ควรปรับปรุงพัฒนาด้านการเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับการใช้สมุดบันทึกการฝึกสอนเพิ่มเติม, อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรควรทบทวนการจัดการเรียนการสอนและปรับปรุงพัฒนาให้มีความสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้นในโอกาสต่อไป, ทักษะด้านวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับการศึกษาคือประเด็นที่ควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาเสริมให้มีเพิ่มมากขึ้น, การสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนมีการเตรียมความพร้อมในการเรียนตามความสามารถของครูผู้สอน, ปฏิสัมพันธ์กับผู้บริหารของโรงเรียนคือประเด็นที่อาจารย์ผู้นิเทศก์และนักศึกษาฝึกสอนต้องทบทวนและวางกรอบการปฏิบัติร่วมกันให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมต่อไป, นักศึกษาฝึกประสบการณ์สอนมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องแฟ้มสะสมงานสามารถฝึกสอนให้นักเรียนทำแฟ้มสะสมงานของตนเองได้, อาจารย์ผู้นิเทศให้การส่งเสริมและให้กำลังใจนักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอน อาจารย์ผู้นิเทศให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงการสอนหลังการสอนได้อย่างชัดเจนและมีความเหมาะสม และนักศึกษาฝึกสอนมีการเขียนแผนการสอนล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์ ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องมาจากอาจสืบเนื่องมาจากบริบทของการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาก่อนออกฝึกประสบการณ์จริงในโรงเรียน บริบทของการบริหารจัดการภายในโรงเรียนที่นักศึกษา กำลังฝึกประสบการณ์การสอน และบริบทความพร้อมของตัวนักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอนแต่ละคนเป็นต้น ทั้งนี้ได้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542, แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา, การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning เพื่อให้ผู้เรียนรู้จริง, แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน และแนวคิดเกี่ยวกับการฝึก

ประสบการณ์ พร้อมทั้ง สอดคล้องกับ ปารณีย์ ขาวเจริญ และคณะ (2560) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา” งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยมีขั้นตอนในการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสภาพปัจจุบันในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูของครูพี่เลี้ยง กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูพี่เลี้ยง จำนวน 16 คน อาจารย์นิเทศมหาวิทยาลัย จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ประเด็นการสนทนากลุ่มแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบการนิเทศโดยการสอนงานและการสอนงานของครูพี่เลี้ยง

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและ การเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูพี่เลี้ยง จำนวน 34 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบประเมิน และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสถิติ (t-test) Dependent และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปประเด็นและข้อค้นพบ ผลการวิจัยพบว่า (1) ข้อมูลพื้นฐานและสภาพปัจจุบันในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู จะมีครูพี่เลี้ยงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดูแล กำกับ ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือนักศึกษาโดยใช้กระบวนการนิเทศ ติดตาม ซึ่งปัญหาที่พบในการนิเทศ คือ ระบบนิเทศไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ครูพี่เลี้ยงจะเป็นผู้ออกแบบวิธีการนิเทศด้วยตนเอง ส่วนแนวโน้มการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู จะเป็นไปแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพ (2) รูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงครูของครูพี่เลี้ยง ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของรูปแบบ, หลักการของรูปแบบ, ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยง, เนื้อหาในการนิเทศตามรูปแบบ, กระบวนการของรูปแบบแนวปฏิบัติของครูพี่เลี้ยงและและแนวปฏิบัติของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู, และแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ โดยผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ พบว่า คุณภาพ

ของร่างรูปแบบมีค่าความมาตรฐานรายข้อด้านความเป็นประโยชน์ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเหมาะสม และมาตรฐานด้านความถูกต้อง มีค่าระหว่าง 0.85-1.00 (3) การศึกษา ประสิทธิภาพของรูปแบบ พบว่า สมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจในการนิเทศก์โดยการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงหลังการใช้รูปแบบสูงขึ้น อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 80 สมรรถนะด้านทักษะในการนิเทศก์โดยการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยง เมื่อพิจารณาในภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก ครู พี่เลี้ยงมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศก์โดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงอยู่ในระดับมากที่สุด และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศก์โดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงอยู่ในระดับมากที่สุด

สอดคล้องกับ สุมาลี ศรีพุทธรินทร (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารจัดการระบบการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม จำแนกตามสถานภาพระหว่างนักศึกษา อาจารย์นิเทศและครูพี่เลี้ยง และ 2) ศึกษาข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 196 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับและคำถามปลายเปิด มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .39 - .86 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐานคือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า (1) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม มีการบริหารจัดการระบบการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 โดยรวมและจำแนกเชิงระบบในระดับมาก ทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลลัพธ์ ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 มหาวิทยาลัยนครพนม จำแนกตามสถานภาพระหว่างนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2) ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาเชิงระบบ ด้านปัจจัยนำเข้าคือควรมีการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาทั้งด้านความเป็นครู ด้านความรู้และสมรรถนะการสอนให้มากขึ้น ควรเตรียมความพร้อมครูพี่เลี้ยงให้มีความรู้ ทักษะและเข้าใจบทบาทตนเองให้มากขึ้น ด้านกระบวนการ คือ นักศึกษา

ควรจัดทำเอกสารการสอนให้เสร็จและให้ครูพี่เลี้ยงตรวจก่อนสอน ควรบริหารจัดการชั้นเรียนให้ทั่วถึง อาจารย์นิเทศก์ควรเพิ่มเวลานิเทศมากขึ้น ควรมีระบบการติดต่อประสานงานและถูกต้องมากขึ้น ด้านผลลัพธ์ นักศึกษาควรได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยเฉพาะทักษะการสอน โดยความร่วมมืออย่างเข้มแข็งทั้งจากโรงเรียนร่วมผลิตและคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 เพื่อศึกษาถึงบทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทยและครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลและเอื้อประโยชน์ให้เกิดความสำเร็จของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วย 5 ปัจจัย คือ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาชีวครู, ด้านการส่งเสริมและพัฒนาตนเอง, ด้านการจัดการสอนในสถานการณ์ปัจจุบัน, ด้านแนวทางการพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และด้านบทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ชั้นปีที่ 5 วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร อภิปรายผลได้ว่า ปัจจัย 5 ด้านดังกล่าวส่งผลต่อความสำเร็จของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษา ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องมาจากริบทของการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ได้จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการกับแนวทางพุทธศาสนาที่เน้นความรู้และคุณธรรมจริยธรรม อนึ่ง นักศึกษาโดยส่วนใหญ่ได้นำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการฝึกประสบการณ์การสอนในสถานศึกษาและในการใช้ชีวิต ดังนั้น บริบทดังกล่าวจึงอาจเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สอดคล้องกับ นุชนาถ สิงห์ฮอย และคณะ (2561) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต วิทยาลัยสงฆ์นครพนม สาขาวิชาสังคมศึกษา ปีการศึกษา 2561” การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิจัยประเมินโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต วิทยาลัยสงฆ์นครพนม สาขาวิชาสังคมศึกษา ในด้านคุณลักษณะความเป็นครู ด้านงานในหน้าที่ครูสอนและด้านกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 6 คน อาจารย์พี่เลี้ยงจำนวน 11 คน นักเรียน จำนวน 101 คน และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 12 คน กลุ่มตัวอย่างที่ได้มาใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนการประมาณค่า 5 ระดับ จำนวนทั้งสิ้น 18 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) ผู้บริหารโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณลักษณะความเป็นครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

อยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด และโดยรวมก็อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านงานในหน้าที่ครูเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า จัดทำแผนการสอนตามรูปแบบที่โรงเรียนกำหนดได้ถูกต้อง ยอมรับและแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองตามคำแนะนำของผู้บริหาร อาจารย์พี่เลี้ยง, นักเรียน และใช้เทคนิคหรือนำความรู้จากเหตุการณ์ปัจจุบันมาประยุกต์ใช้เหมาะสม อยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด และโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านกิจกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายทำให้นักเรียนไม่เบื่อ และจัดทำป้ายนิทรรศการในวันสำคัญต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด และโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

(2) อาจารย์พี่เลี้ยงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณลักษณะความเป็นครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่ายในโรงเรียน มีความรับผิดชอบต่องานที่ทางโรงเรียนมอบหมาย ปฏิบัติตนตามระเบียบของโรงเรียนและสถาบัน มาปฏิบัติงานตรงตามเวลาที่กำหนด ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนวางตัวได้เหมาะสมกับสมณสาธิตและความเป็นครู อยู่ในระดับมาก และโดยรวมก็อยู่ในระดับมาก ด้านงานในหน้าที่ครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าจัดทำแผนการสอนตามรูปแบบที่โรงเรียนกำหนดได้ถูกต้อง ส่งแผนการสอนให้ตรวจก่อนทำการสอนทุกครั้ง อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อยอมรับและแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองตามคำแนะนำของผู้บริหาร, อาจารย์พี่เลี้ยง, นักเรียนผลิตสื่อใช้ประกอบแผนการสอนทุกครั้ง ใช้เทคนิคหรือนำความรู้จากเหตุการณ์ปัจจุบันมาประยุกต์ใช้เหมาะสม ประเมินผลการเรียนได้ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ อยู่ในระดับมาก และโดยรวมก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน ด้านกิจกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ในการจัดกิจกรรมได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหาร, อาจารย์พี่เลี้ยงทุกครั้ง อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมาก และโดยรวมอยู่ในระดับมาก

(3) นักเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณลักษณะความเป็นครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่ายในโรงเรียน และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากและโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านงานในหน้าที่ครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และโดยรวมก็อยู่ในระดับมาก ด้านกิจกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า จัดให้มีการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนสม่ำเสมอ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่น ๆ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และโดยรวมอยู่ในระดับมาก

(4) ผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณลักษณะความเป็นครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความรับผิดชอบต่องานที่ทางโรงเรียนมอบหมาย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

และโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านงานในหน้าที่ครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านกิจกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

และสอดคล้องกับ สมปอง ชาสิงห์แก้ว และคณะ (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การบริหารการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการบริหารการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยกเป็นรายด้าน มีดังนี้ (1) ด้านมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การบริหารนโยบาย และกลยุทธ์ทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การบริหารวิชาการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และการบริหารงานบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ (2) ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการฝึกประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ แก้ปัญหาโดยใช้หลักธรรมและความดีต่อผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและการวางแผน และดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุดตามลำดับ (3) ด้านมาตรฐานการปฏิบัติตน โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการวางตัวดีมีมารยาท วาจาเหมาะสมกับกาลเทศะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การแต่งกายสะอาดเรียบร้อยเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และมีมนุษยสัมพันธ์รับฟังและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ (2) ความพึงพอใจและผลการดำเนินโครงการ พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความพึงพอใจโดยรวมต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การดำเนินโครงการมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและเอกสารประกอบการโครงการมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการทำวิจัยครั้งต่อไป

ประเด็นที่ 1 บทบาทหน้าที่ของครู มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย เพื่อให้ทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย มีความก้าวหน้าและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากและรวดเร็วขึ้น ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้พร้อมและพัฒนาตนเองให้ทันยุคที่เปลี่ยนไป อีกทั้งต้องมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาด้านทักษะวิทยาการให้ทันสมัยเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เทคนิค วิธีการเรียน การสอนแบบใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 2 บทบาทของครูยุคใหม่ คือการทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือผู้เรียนให้พัฒนาตนเองให้ได้เต็ม ศักยภาพ และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพราะเทคโนโลยีในทุกวันนี้มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและล้ำสมัย ผู้คนในยุคใหม่จึงต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ตลอดเวลา ดังนั้น ครูต้องปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีและคอย แนะนำแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเด็กอย่างเข้าใจ และพร้อมที่จะทุ่มเทวิชาความรู้ด้วยวิธีการสมัยใหม่ตามธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง

5.3.2 ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

- ควรทำการศึกษาและวิจัยการเตรียมความพร้อมการฝึกประสบการณ์หรือการสังเกตการณ์เรียนการสอนในหลักสูตรศึกษาศาสตร ครุศาสตร์ 4 ปี ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์ และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562

บรรณานุกรม

1. ตำรา หนังสือ เอกสาร

กมลวรรณ สุภากุล. (ม.ป.ป.). *การจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning เพื่อให้ผู้เรียนรู้จริง*.

(เอกสารอัดสำเนา), รายวิชาการจัดการการตลาดของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการตลาด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). *แนวทางการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุ, สภาลาดพร้าว.

_____. 2538. *แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539-2550*. กรุงเทพฯ: (อัดสำเนา)

_____. 2546. *พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542* แก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

กัลยา วาณิชยปัญญา. (2550). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับบริหารและวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตินา แชมมณี. (2548). *ศาสตร์การสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4), กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์. (2550). *เอกสารการเรียนรู้การทำวิจัยด้วยตนเอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2), นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บรรจง จันทรสา. (2522). *การศึกษา-ปรัชญา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

บุญเรียง ขจรศิลป์. (2543). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: พี.เอ็น.การพิมพ์.

ประเวศ วะสี. (2541). *ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม*. ปาฐกถาพิเศษ ป่วย อังภากรณ์, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พ.ศ. 2545.

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2529) *ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 3), กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวดา ธาราศรีสุทธิ. (2542). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (2563). *หลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู*. เอกสารอัดสำเนา.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.

- วรรณทิพา รอดแรงคำ. (2544). *การประเมินทักษะกระบวนการและการแก้ปัญหาในวิชาวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- สมชาย รัตนทองคำ. (2556). *การพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษากายภาพบำบัด*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2542). *หลักการบริหารการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สงัด อุทรานันท์. (2532). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3), กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *ปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: บุญศิริการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อรสา สุขเปรม. (2541). *ประวัติศาสตร์การศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

2. งานวิจัย/บทความวิชาการ/บทความวิจัย/วารสาร

- ชาตรี ฝ่ายคำตา. (2553). กระบวนการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนในการทำวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน, *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 33(1), 145-165.
- ฐาปนา จ้อยเจริญ และคณะ. (2563). สภาพและปัญหาการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารชุมชนวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 14(3), 192-207.
- เทอดทูน คำชาย และคณะ. (2560). การศึกษาสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. *Sikkha Journal of Education*. 6(2), 33-46
- นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์. (2560). การพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. ฉบับภาษาไทย, 10(2), 1317-1329.
- นพวรรณ ถกจตุรัส. (2560). การจัดระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *Journal of Educational Measurement*. 34(96),

- นุชจนาถ สิงห์ฮอย และคณะ (2561). การประเมินโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต
วิทยาลัยสงฆ์นครพนม สาขาวิชาสังคมศึกษา ปีการศึกษา 2561.
วารสารธาตุพนมปริทรรศน์. 2(1), 1-10.
- มานี แสงหิรัญ และคณะ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*.
ฉบับภาษาไทย, 11(1), 879-894.
- ปารณีย์ ขาวเจริญ และคณะ (2560). การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่
เลี้ยงของครูพี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*. 19(1) 125-136.
- สมปอง ชาสึงห์แก้ว และคณะ (2562). การฝึกประสบการณ์วิชาชีพการบริหารการศึกษาและการ
บริหารสถานศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น. *Dhammathas Academic
Journal*. 19 (3), 113-122.
- สุมาลี ศรีพุทธรินทร. (2562). การบริหารจัดการระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้น
ปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม. *รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการและนำเสนอ
ผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 1 “นวัตกรรมสร้างสรรค์ ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
ไทยแลนด์ 4.0”* pp. 685-694.
- สุพล วังสินธ์. (2545). การบริหารโรงเรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา. *วารสารวิชาการ*. 5(6),
29-30. อดุลย์ วังศรีคุณ. (2557). การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์*, 1-17

3. งานต่างประเทศ

- Alvin Toffler. (1981). *The Third Wave*. New York: Bantam Book, 1981.
- Bellanca, James and Brandt, Ron. (Editors). (2010). *21st Century Skills : Rethinking how
Students Learn*. Bloomington : Solution Tree Press.
- Brinton, D.M., Snow, M.A., and Wesche, M.B. (1989). *Content-Based second language.
Instruction*. New York: Newbury House Publishers. Cambridge University.
- Eric Schmidt and Jared Cohen. (2010). “ The Digital Disruption” . Foreign Affairs,
Nov/Dec 2010.
- International Technology Education Association. (2000) . *Standards for
Technological
Literacy: Content for the Study of Technology*. Reston, VA: Author. Retrieved

April 11, 2003, from <http://www.iteawwww.org/TAA/PDFs/xstnd.pdf>.

Martin, R.E. Jr, Sexton, C., Wagner, K. and Gerlovich, J. (1994). *Teaching science for all children*. Massachusetts: Allyn and Bacon.

Grabe, W., & Stoller, F. (1997). *Reading and Vocabulary Development in a Second Language*

A Case Study. In J. Coady, & T. Huckin (Eds.), *Second Language*

Wofford, Gerloff, and Cummins. (1977). *Communication in Management; Communication in*

Organizations. New York : McGraw-Hill. Yukl, G.A.

4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ครูเชียงราย. (2562). *ตัวอย่างกิจกรรมเพื่อส่งเสริม Active Learning*.

เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2563

จาก <https://www.kruchiangrai.net/2019/07/09/active-learning-3>.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2563) *สรุปย่อ พรบ. การศึกษา* (ออนไลน์)

เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2563

จาก <https://www.kruchiangrai.net/2016/11/22/> เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2563.

วิชัย ตันศิริ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษาไทย*. ศูนย์ประมวล

และจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ, กองนโยบายและแผน. กรุงเทพฯ:

สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.kroobannok.com/24213>.

kroobannok.com (2563) *การปฏิรูปการศึกษาไทย* (ออนไลน์).

เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2563

จาก <https://www.kroobannok.com/24213> เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2563

OK. NATION BLOG. Posted by kunwee. (2550). *ปรัชญาการศึกษา*. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2564.

จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/kunwee/2007/10/10/entry-9>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก : แบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง บทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอน

ภาษาไทย

ชั้นปีที่ 5 ปีการศึกษา 2563 : วิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา 9 ด้าน คือ

- 1) ด้านการจัดกิจกรรมของคณะศึกษาศาสตร์
- 2) ด้านความเหมาะสมในการจัดวิชาเรียนที่ส่งเสริมวิชาชีพครู
- 3) ด้านความสามารถทางการสอน
- 4) ด้านสภาพของนักเรียน
- 5) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์
- 6) ด้านสภาพการทำงานในโรงเรียน
- 7) ด้านการจัดทำแฟ้มสะสมงาน
- 8) ด้านการนิเทศการสอน
- 9) ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาฝึกสอน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3. แบบสอบถามแต่ละตอนจะมีคำชี้แจงของตอนนั้น ๆ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ทราบรายละเอียดในการตอบแบบสอบถามให้เป็นไปอย่างถูกต้องสมบูรณ์ (โปรดได้อ่านคำชี้แจงก่อนตอบแบบสอบถาม)

4. คำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อตัวท่านและผู้อื่น เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจากท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษา วิจัย และการสร้างความรู้ในการฝึกประสบการณ์

การสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยและคณะ
จึงขอความกรุณาท่านได้โปรดให้ข้อมูลแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง

ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

พระมหาจิรายุทธ ปโยโค, ผศ.

ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงข้อเดียวและโปรดกรอกข้อความในช่องว่าง

1. เพศ ☐ 1. ชาย ☐ 2. หญิง
2. อายุ ☐ 20-25 ปี ☐ 26-30 ปี ☐ 31-35 ปี
☐ 36-40 ปี ☐ 41-45 ปี ☐ 46 ปี ขึ้นไป
3. สถานะ ☐ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
☐ ครูพี่เลี้ยง
☐ ผู้อำนวยการโรงเรียน
☐ รองผู้อำนวยการโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา 9 ด้าน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ในแต่ละคำถาม โดยที่ระดับความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ (5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด)

ที่	ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1. ด้านการจัดกิจกรรมของคณะศึกษาศาสตร์						
1.	การเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับเทคนิคการแก้ปัญหาในชั้นเรียน					
2.	การเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน					
3.	การเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการฝึกสอน					
4.	การเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร					
5.	การเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับการใช้สมุดบันทึกการฝึกสอน					

2. ด้านความเหมาะสมในการจัดวิชาเรียนที่ส่งเสริมวิชาชีพครู						
1.	ED 1011 คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณสำหรับครู					
2.	ED 1010 การประกันคุณภาพการศึกษา					
3.	ED 1009 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้					
4.	ED 1007 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้					
5.	ED 1026 การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู					
3. ด้านความสามารถทางการสอน						
1.	มีการทำแผนการสอนและเตรียมการสอนก่อนสอนในชั้นเรียนทุกครั้ง					
2.	จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
3.	จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลาย					
4.	จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Chile Center)					
5.	มีวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับการศึกษา					
4. ด้านสภาพของนักเรียน						
1.	นักเรียนมีการเตรียมความพร้อมในการเรียน					
2.	นักเรียนแสดงความกระตือรือร้นที่จะเรียน					
3.	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่ผู้สอนจัดให้					
4.	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนร่วมชั้น					
5.	นักเรียนกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน					
5. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์						
1.	ผู้บริหารของโรงเรียน					
2.	ครูพี่เลี้ยง ครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน					
3.	อาจารย์ผู้นิเทศก์การฝึกประสบการณ์การสอน					
4.	นักศึกษาฝึกสอนจากสถาบันการศึกษาอื่น ๆ					
5.	นักเรียนในโรงเรียนที่ฝึกสอน					

6. ด้านสภาพการทำงานในโรงเรียน						
1.	งานที่ได้รับมอบหมายจากครูพี่เลี้ยง					
2.	งานสอน งานบริการวิชาการที่ได้รับมอบหมาย					
3.	งานจากกิจกรรมโครงการที่โรงเรียนจัดขึ้นและมอบหมายให้ทำกิจกรรม					
4.	งานที่ได้รับมอบหมายจากท่านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากครูพี่เลี้ยงมอบหมาย					
5.	งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายให้ท่านนอกเหนือจากภาระงานที่กำหนด					
7. ด้านการจัดทำแฟ้มสะสมงาน						
1.	นักศึกษาฝึกสอนมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องแฟ้มสะสมงาน					
2.	นักศึกษาฝึกสอนทำแฟ้มสะสมงานของตนเองได้					
3.	นักศึกษาฝึกสอนฝึกให้นักเรียนทำแฟ้มสะสมงานได้					
4.	นักศึกษาฝึกสอนมีความรู้และความเข้าใจในการทำโครงการ					
5.	นักศึกษาฝึกสอนสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้					
8. ด้านการนิเทศการสอน						
1.	อาจารย์ผู้นิเทศเข้านิเทศในชั้นเรียนอย่างน้อย 3 ครั้ง					
2.	อาจารย์ผู้นิเทศให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงการสอนหลังการสอนได้อย่างชัดเจน					
3.	อาจารย์ผู้นิเทศให้การส่งเสริมและให้กำลังใจนักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอน					
4.	อาจารย์ผู้นิเทศให้การนิเทศนอกเวลากับนักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอน					
5.	ความเหมาะสมในการวัดและประเมินผลการฝึกสอนของอาจารย์ผู้นิเทศก์					
9. ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาฝึกสอน						
1.	นักศึกษาฝึกสอนมีการเขียนแผนการสอนล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์					
2.	นักศึกษาฝึกสอนมีการเตรียมการสอนทุกครั้ง					

3.	นักศึกษาฝึกสอนมีความมั่นใจในตนเองเกี่ยวกับภาระหน้าที่ในโรงเรียน					
4.	นักศึกษาฝึกสอนมีความสามารถในการปรับปรุงและพัฒนางาน					
5.	นักศึกษาฝึกสอนมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและวางตัวเหมาะสม					

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข : แบบสอบถามการวิจัยเชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่องบทบาทและ
ความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทยชั้นปีที่ 5 ปี
การศึกษา 2563 : กรณีศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

คำชี้แจง

ผู้วิจัยขอความกรุณาจากท่าน ในฐานะที่เป็นผู้แทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอน
และบุคลากรทางการศึกษา ได้กรุณาเสียสละเวลาให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทและความสำเร็จ
ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ซึ่งข้อมูลที่ได้จะปกปิดเป็นความลับ
ไม่ส่งผลกระทบต่อใด ๆ ต่อผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัยจะนำมารวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์เชิงวิชาการ
ในภาพรวม เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการฝึกประสบการณ์การสอนและการจัดการเรียน
การสอนของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ต่อไป

1. เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาชีพครู

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
การสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนาตนเอง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อการสอนด้านการจัดการสอนในสถานการณ์ปัจจุบัน

[illegible]

4. เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
ด้านแนวทางการพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา วิทยาลัยศาสนศาสตร์
ยโสธร

[illegible]

5. เจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่เลี้ยง และตัวแทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
ด้านบทบาทและความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ชั้นปีที่ 5
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

[illegible]

6. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ให้สัมภาษณ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้ให้การสัมภาษณ์ ลำดับที่.....

ผู้สัมภาษณ์.....

ผู้บันทึกข้อมูล.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

เวลา.....

สถานที่.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค : ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ที่ อว ๗๙๒๐/ว ๑๘๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
๑๗๔ หมู่ ๓ ถนนวาริชราชเดช
ตำบลทุ่งแต่ อำเภอเมืองยโสธร
จังหวัดยโสธร ๓๕๐๐๐

๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน พระครูประสิทธิ์ศีลคุณ, ดร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารงานวิจัย ๓ บท จำนวน ๑ ฉบับ
๒. แบบสอบถามงานวิจัย จำนวน ๒ ฉบับ

ด้วย พระมหาจิรายุทธ ปโยโค, ผศ. อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา
การสอนภาษาไทย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ได้รับทุนวิจัยโครงการพัฒนาการเรียนการสอน ประจำปี
งบประมาณ ๒๕๖๓ จากสถาบันญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และทำวิจัยเรื่อง “บทบาท
และความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาภาษาไทย ชั้นปีที่ ๕ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ :
กรณีศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” ตามความทราบแล้วนั้น

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของ
มหาวิทยาลัย และถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้เป็น
ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านพร้อมทั้ง
ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณา

(พระมหาจิรายุทธ ปโยโค, ผศ.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร คณะศึกษาศาสตร์ โทร. ๐-๔๕๗๕-๖๘๕๕

ผู้ประสานงาน: พระมหาจิรายุทธ ปโยโค, ผศ. โทร. ๐๘-๖๐๐๗-๖๓๕๕

ที่ อว ๗๙๒๐/ว๑๘๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
๑๗๔ หมู่ ๓ ถนนวชิราวุธ
ตำบลทุ่งแร่ อำเภอเมืองยโสธร
จังหวัดยโสธร ๓๕๐๐๐

๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร.วรวิวัฒน์ บุญดี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารงานวิจัย ๓ บท จำนวน ๑ ฉบับ
๒. แบบสอบถามงานวิจัย จำนวน ๒ ฉบับ

ด้วย พระมหาจิรายุทธ ปโยโค, ผศ. อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา
การสอนภาษาไทย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ได้รับทุนวิจัยโครงการพัฒนาการเรียนการสอน ประจำปี
งบประมาณ ๒๕๖๓ จากสถาบันญาณสังสร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และทำวิจัยเรื่อง “บทบาท
และความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาภาษาไทย ชั้นปีที่ ๕ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ :
กรณีศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” ตามความทราบแล้วนั้น

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของ
มหาวิทยาลัย และถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้เป็น
ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านพร้อมทั้ง
ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

จึงเจริญพรมาทราบและพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระมหาจิรายุทธ ปโยโค, ผศ.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร คณะศึกษาศาสตร์ โทร. ๐-๔๕๗๕-๖๘๕๙

ผู้ประสานงาน: พระมหาจิรายุทธ ปโยโค, ผศ. โทร. ๐๘-๖๐๐๗-๖๓๕๕

ที่ อว ๗๙๒๐/ว๑๘๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
๑๗๔ หมู่ ๓ ถนนวารีราชเดช
ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมืองยโสธร
จังหวัดยโสธร ๓๕๐๐๐

๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร.สมปอง จันทคง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารงานวิจัย ๓ บท จำนวน ๑ ฉบับ
๒. แบบสอบถามงานวิจัย จำนวน ๒ ฉบับ

ด้วย พระมหาจิรายุทธ ปโยโค, ผศ. อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา
การสอนภาษาไทย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ได้รับทุนวิจัยโครงการพัฒนาการเรียนการสอน ประจำปี
งบประมาณ ๒๕๖๓ จากสถาบันญาณสังสร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และทำวิจัยเรื่อง “บทบาท
และความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ชั้นปีที่ ๕ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ :
กรณีศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” ตามความทราบแล้วนั้น

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของ
มหาวิทยาลัย และถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้เป็น
ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านพร้อมทั้ง
ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระมหาจิรายุทธ ปโยโค, ผศ.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร คณะศึกษาศาสตร์ โทร. ๐-๔๕๗๕-๖๘๕๙

ผู้ประสานงาน: พระมหาจิรายุทธ ปโยโค, ผศ. โทร. ๐๘-๖๐๐๗-๖๓๕๕

ที่ อว ๗๙๒๐/ว๑๘๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
๑๗๔ หมู่ ๓ ถนนวารีราชเดช
ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมืองยโสธร
จังหวัดยโสธร ๓๕๐๐๐

๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร.สุวิมล สมไชย

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารงานวิจัย ๓ บท จำนวน ๑ ฉบับ
๒. แบบสอบถามงานวิจัย จำนวน ๒ ฉบับ

ด้วย พระมหาจิรายุทธ ปโยโค, ผศ. อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา
การสอนภาษาไทย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ได้รับทุนวิจัยโครงการพัฒนาการเรียนการสอน ประจำปี
งบประมาณ ๒๕๖๓ จากสถาบันญาณสังสร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และทำวิจัยเรื่อง “บทบาท
และความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาภาษาไทย ชั้นปีที่ ๕ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ :
กรณีศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” ตามความทราบแล้วนั้น

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของ
มหาวิทยาลัย และถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้เป็น
ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านพร้อมทั้ง
ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

จึงเจริญพรมาทราบและพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระมหาจิรายุทธ ปโยโค, ผศ.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร คณะศึกษาศาสตร์ โทร. ๐-๔๕๗๕-๖๘๕๙

ผู้ประสานงาน: พระมหาจิรายุทธ ปโยโค, ผศ. โทร. ๐๘-๖๐๐๗-๖๓๕๕

ที่ อว ๗๙๒๐/ว๑๘๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
๑๗๔ หมู่ ๓ ถนนวารีราชเดช
ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมืองยโสธร
จังหวัดยโสธร ๓๕๐๐๐

๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร.พูนศักดิ์ วิเศษแก้ว

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารงานวิจัย ๓ บท จำนวน ๑ ฉบับ
๒. แบบสอบถามงานวิจัย จำนวน ๒ ฉบับ

ด้วย พระมหาจิรายุทธ ปโยโค, ผศ. อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา
การสอนภาษาไทย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ได้รับทุนวิจัยโครงการพัฒนาการเรียนการสอน ประจำปี
งบประมาณ ๒๕๖๓ จากสถาบันญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และทำวิจัยเรื่อง “บทบาท
และความสำเร็จของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาภาษาไทย ชั้นปีที่ ๕ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ :
กรณีศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” ตามความทราบแล้วนั้น

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของ
มหาวิทยาลัยและถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้เป็น
ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านพร้อมทั้ง
ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระมหาจิรายุทธ ปโยโค, ผศ.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร คณะศึกษาศาสตร์ โทร. ๐-๔๕๗๕-๖๘๕๙

ผู้ประสานงาน: พระมหาจิรายุทธ ปโยโค, ผศ. โทร. ๐๘-๖๐๐๗-๖๓๕๕

ประวัตินักวิจัย

1. ชื่อ-ฉายา พระมหาจिरายูท ปโยโค, ผศ.

2. ตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

อาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

3. ประวัติการศึกษา ศน.ม. (การจัดการศึกษา)

ศน.บ. (การสอนภาษาไทย)

4. ผลงานทางวิชาการ/ผลงานวิจัย

พระมหาจिरายูท ปโยโค. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรี

ทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่จะสำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และผู้ที่
จะสำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*. ปีที่ 13 (ฉบับที่ 2
พฤษภาคม - สิงหาคม 2560)

พระมหาจिरายูท ปโยโค. (2561). การบริหารงานสมัยใหม่ตามแนววิถีพุทธเพื่อความมั่นคงขององค์กร.
วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. ปีที่ 18 (ฉบับที่ 2
เมษายน-มิถุนายน 2561)

พระมหาจिरายูท ปโยโค. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ชั้นปีที่ 5: กรณีศึกษา วิทยาลัย
ศาสนศาสตร์โยธธ ประจำปีการศึกษา 2560. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. ปีที่ 6 (ฉบับที่
10 ธันวาคม 2562)

Phramahajirayuth Payoko, (2021). The Roles and Achievements of Students in Faculty
of Education Major in Thai Language Teaching of 5 th year Student School
Year on 2020: A Case Study of Yasothon Buddhist College. *3rd International
Conference on Multidisciplinary and Current Educational Research Institute
ForEngineering Research and Publication (IFERP)*

5. สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

เลขที่ 174 หมู่ 3 ถนนวารีราชเดช บ้านทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้

อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร โทร. 086-007-6355

e-mail jirayut_yut111@hotmail@com